

Rákos B. Raymund

HUSZONEGY ÉV ITÁLIÁBAN

Róma 1968

RÁKOS B. RAYMUND

HUSZONEGY ÉV ITÁLIÁBAN

HÁLÁVAL

ASSISI SZENT FERENC HAZÁJÁNAK

RÓMA, 1968. DEC. 9-ÉN,
Boldog Fasani Antal Ferenc ünnepén.

P. DR. RÁKOS BALÁZS RAYMUND,
minorita ferencrendi
apostoli magyar gyóntató

Nihil obstat, quominus imprimatur
Romae, die 25 aprilis 1969
P. VINCENTIUS TOMEK
Ex - Praep. Gen. Scholarum Piarum
Censor Deputatus

Imprimi potest
Romae, die 6 maii 1969
P. BASILIUS M. HEISER
Minister Generalis O. F. M. Conv.

IMPRIMATUR
Hector Cunial, Archiep. Soteropolitan.
Vicesgerens
e Vicariatu Urbis, die 18 junii 1969

VI. Pál pápa 1969. *július* 23*-án kihallgatáson fogadta a szerzőt Castel Gandolfóban* (f. Felici)

A RÓMAI SZENT PÉTER BAZILIKA GYÓNTATÓI KÖZÖTT

A minorita ferencrendnek Assisi Sz. Ferenc halála óta CXII. egyetemes főnöke, P. Dr. Hess Béda, 1947. április 26-i okiratával hivatalosan Rómába hívott és legközvetlenebb joghatósága alá helyezett:

« ... P. Raymundum Rákos, sacerdotem Ordinis nostri, Romam vocamus eumque collocamus sub immediata obedientia nostra », « ... P. Rákos Raymundot, Rendünk áldozópapját, Rómába hívjuk és közvetlen joghatóságunk alá helyezzük ».

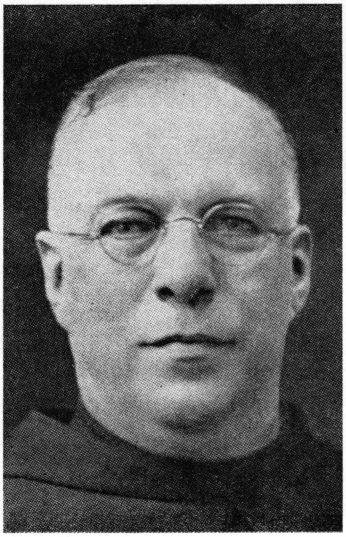

P. Dr. Hess Béda, a minorita ferencrend 112. *egyetemes főnöke*

Az okmányt kísérő latin levél külön buzdítást tartalmaz az út vállalására és biztatást a nyelvismerettel járó feladatok végzésére. A szeretetet sugárzó levél Szeráfi áldással zárul az atyai megértés és bőséges isteni kegyelmek zálogaként.

Ugyanazon év szeptemberében megérkeztem Ró-

mába, és első utam hozzá vezetett, a Tizenkét Apostol-bazilika mellé épült ősi ferencrendi kolostorba. Jóságosan fogadott, asztalánál vendégül látott, majd értesítette P. Dr. Monay Ferenc apostoli magyar gyóntatót, hogy átmenetileg a kollégiumukba helyez.

Monay atyát már 1918 óta ismertem látásból szülővárosomból, Miskolcról, mint magyar tartományfőnököt, 1936 óta pedig közelebbről is, itáliai utam alkalmából. Akkor villamossal jutottunk a Sz. Péter térhez, most az « MB » jelzésű autóbusszal kellett a régi kettős borgó helyén létesült Kiegyezés utcájára mennem, a Via della Conciliazionera. Ott áll a penitenciáriusok palotája, az egykori bíborosi, grófi palota, amelyet 1668-ban a Grassi-Palotto családtól vásárolt meg a jezsuita-rend, hogy otthona legyen a vatikáni bazilika gyóntatóinak. Az «MB» végállomásától felmentem a bazilikába, hogy az Apostolfejedelem sírjánál hálát adjak a kapott isteni segítségért, majd Monay atyához siettem, aki várt reám. Mint a kollégium helyettes rektora bemutatott több gyóntató atyának, szobát nyittatott, majd tiszta, szép kis lakosztályában megismertetett a házirenddel.

A vatikáni penitenciáriusok palotája

A gyönyörű őszi hetek alatt számtalanszor nyílt alkalom

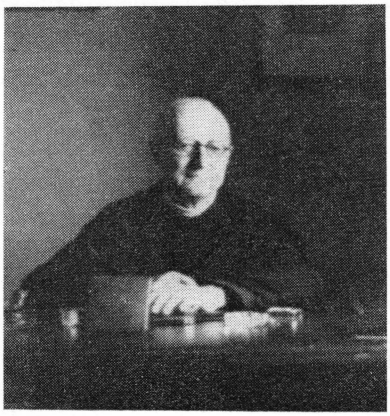

P. Monay Ferenc dr., apost. magyar gyóntató

társalgásra, amely olykor-olykor valóságosan tudományos értekezés volt, mert P. Monay Ferenc dr., akkor már húsz év óta magyar gyóntató, szakértelemmel és a legnagyobb történeti hűséggel dolgozott nagyszabású munkáján, a római magyar gyóntatók szerepén az Egyházban. Éles elmével és kitünő emlékezőtehetséggel fejből mondta a legfontosabb adatokat, hogy a római Sz. Péter templom gyóntatói intézménye szinte egyidős magával a kegyhellyel, mivel a Nagy Konstantin építette és Sz. Szilveszter pápa által 326. nov. 18-án felszentelt bazilikához kezdettől tömegeket vonzott az Apostolfejedelem sírja. Ennek következtében a Sz. Péter, de a többi nagy vértanú, Sz. Pál, Sz. Lőrinc, Sz. János templomát felkereső zarándokok lelki ellátására is, Simplicius pápa (468-483) gyóntatókat állandósított. Amikor azután a népvándorlást követő időkben újabb nemzetek lettek keresztények, a pápáknak gondolniok kellett arra, hogy valamennyi nép fiai találjanak saját anyanyelvű gyóntatót Rómában. Eleinte a pápa közvetlen környezetéből kerültek ki, majd — a hierarchia fokozatos kifejlődése után — esetről-esetre választott papok, « poenitentiarii minores », kispenitenciáriusok látták el a gyóntatói munkakört, a bíborosi testület egyik tagja, a « Poenitentiarius

Major », azaz főpenitenciárius irányítása mellett. Hivatásuknál fogva ők váltak lassanként a pápák közvetlen tanácsadóivá is, ha lelkiismereti ügyekben felmentésekről volt szó.

Névszerint hosszú évszázadokon át senkit sem ismerni a penitenciáriusok közül. Az első nagypenitenciárius, akinek nevét oklevelekből tudjuk, Miklós bíboros († 1194); majd János († 1216), a Sz. Prisca templom bíborosa, később sabinai bíboros püspök. A kispenitenciáriusok közül a casamári apátsághoz tartozó Miklós neve fordul elő először III. Honoriusz pápa idejéből. A XIII.sz.-ban a pápák különböző nemzetekből hívtak a pápai udvarba penitenciáriusokat, akik mintegy népük képviselőiként is szerepeltek. Az olaszokon kívül voltak francia, spanyol, portugál, angol, magyar, lengyel és német származású világi vagy szerzetes papok is, ez utóbbiak főleg az akkor alakult két nagy koldulószerzetből, a ferencrendből és domonkosrendből. Mivel a pápai udvarhoz tartoztak, a pápát állandóan követték és kinevezésük többnyire úgy szólt, hogy « pápai gyóntatók ». Feladatuk elsősorban a gyóntatás, de felmentések megadása is az egyházi szabálytalanságok és fenyítékek alól. A pápák kezdettől nagyra becsülték munkásságukat, gyakran kitüntették őket, s nem egy közülük felszentelt püspökként gyakorolta a gyóntatói lelki hatalmat.

A pápai udvarban kiváltságos volt a penitenciáriusok helyzete, kizárólag a pápának voltak alárendelve, senki más fennhatósága alá nem estek. Hivatalukkal együtt járt a pápai kápláni cím; a pápa állandó asztaltársai voltak, utazásnál az udvari prelátusi kalapot viselték, míg a pápai körmenetekben miseruhába öltözve közvetlenül a püspökök és süveges apátok előtt haladtak.

A penitenciáriusi kollégium kápolnája XIV. Kelemen pápa idejéből

A pápák gyakran bízták meg a penitenciáriusokat olyan feladatok végzésével, amelyek kiható fontossággal bírtak az egyetemes kereszténységre. IX. Gergely a domonkos Peñaforti Sz. Raymundra bízta az egyházjog kiegészítő kötetének, a Decretalesnek összeállítását, amelyet « Rex Pacificus » bullájával 1234. szept. 5-én tett közzé. IV. Ince (1243-1254) a portugál származású Lőrinc minorita atyát 1245. márc. 5-én kelt levelével a tatár nagy-khánhoz küldte a keresztény hitre való térítés óhajával, a következő évben pedig kinevezte a keleti részek pápai követévé, ahol négy éven át működött a pápa legnagyobb megelégedésére. IV. Ince és utódai Magyarországra négy ízben küldtek penitenciáriusokat egyházi és politikai megbízatással. IV. Miklós pápa 1291-ben a Chieriből való Vilmos minorita penitenciáriust küldte követségbe Magyarországra és a bolgárokhoz, örményekhez, tatárokhoz, törökökhöz, ruténekhez; ugyancsak ő bízta meg Samoisi János francia gyóntatót, hogy a Szentföld felszabadításának ügyét IV. Szép Fülöp figyelmébe ajánlja.

A palota kertje a Della Róvere-kúttal

Monay atyával néha leültünk a palota udvaránál magasabban fekvő dúsan tenyésző kertben, ahonnan rálátás nyílt a Szentlélek templomára (S. Spirito in Sassia), amelyet Ina király építtetett nemzete zarándokai számára a VIII.sz.-ban és amelynek homlokzatát Mascherino emelte a XVI.sz.-ban V. Sixtus idejében.

A világhírű római ősz tobzódó napfénye, és a narancs-meg citromfák fűszeres illata ömlött el mindenütt, és míg a régi kút művészi formáját, ugyanakkor a szőlőlugasok között csendesen csobogó mohos díszkutacska hangulatát élveztem, figyelmesen hallgattam tapasztalt, tudós rendtársam fejtegetését az apostoli gyóntatók testületének megszervezéséről.

A pápák avignoni tartózkodása idején, 1307 óta, a penitenciáriusok száma leapadt, mert legtöbbjük a pápai udvarban élt. Tulajdonképpen Avignonban fejlődött ki különleges helyzetük, itt alakult ki testületi szervezetük. Az első intézkedések XII. Benedek idejéből (1334-1342) valók, aki 1338. ápr. 8-án kiadott bullájával rendezi az apostoli penitenciáriát, megállapítja a bíboros nagypenitenciárius ügykörét és szabályozza a kispenitenciáriusok kötelességeit. A pápai rendelkezés szerint minden kispenitenciárius köteles a bíboros előtt esküt tenni.

Rómában ez időtájt mindössze négy gyóntató működött,

és valamennyi olasz volt. Utóda, VI. Kelemen pápa (1342-1352) már csak kettőről tesz említést, akikhez kinevez egy harmadikat a Lateráni Sz. János bazilika számára. Évente mindössze 55 napon át teljesítettek szolgálatot; a külföldi zarándokok gyónását tolmács révén hallgatták, ami nem csekély nehézséget okozott. Felemelkedést jelentett e mélypontból, amikor a pápa az 1350-i szentévre növelte a Sz. Péter bazilika gyóntatóinak számát. V. Orbán (1362-1370) szintén nevezett ki penitenciáriusokat, úgyhogy számuk kilencre növekedett. XI. Gergely (1370-1378) evvel ellentétben elrendelte, hogy a jövőben, míg a pápai udvar Rómán kívül tartózkodik, az Örök Városban csak hat gyóntató legyen, « mindegyik nyelv számára egy, mint eleddig is szokásban volt ».

A konstanci zsinat a gyóntatók számát minden római bazilikára tizenhatban állapította meg.

IV. Jenő, mindjárt uralkodásának elején, 1431. nov. 17-én elrendeli, hogy az elődei által kötelezővé tett penitenciáriusi eskü ezután is szigorúan érvényben marad összes kötelezettségeivel együtt. 1435. okt. 16-i rendelkezésével elválasztja a penitenciária hivatali munkáját a gyóntatói munkakörtől. Meghatározza a penitenciáriusok számát: a jövőben tizenegy gyóntató lesz a Sz. Péter bazilikában, mégpedig 2 olasz, 2 francia, 2 spanyol, 1 angol (a skótok és írek számára is), 1 magyar, 1 lengyel (egyúttal a csehek, szlovákok és oroszok számára), 1 német, végül 1 holland (a flamandok részére is). Szolgálatba menetkor előttük halad kinek-kinek udvari papja a gyóntatópálcával; mindnyájan közös otthonban laknak; a pápai udvartól csakis a pápa vagy a bíboros nagypenitenciárius írásbeli engedélyével távozhatnak el. Ha püspöki kinevezést nyernének, a peni-

A kollégium ebédlője XVI. századbeli freskódíszítésekkel

tenciáriusi tisztségről le kell mondaniok. Senkit sem tartoznak sorukba felvenni, bárki küldené vagy nevezné is ki, csak ha valamelyik hely megüresedik. A pápa, közös életre kötelezve a gyóntatókat, gondoskodik a közös háztartás szükségleteiről is.

A IV. Jenő pápa által foganatosított újjászervezés sokat lendített az apostoli gyóntatói intézmény tökéletesebb működésén, idők múltával azonban itt-ott mégis kezdtek hiányok mutatkozni. III. Kalixtus pápa (1455-1458), II. Pius (1458-1464), IV. Sixtus (1471-1484) a gyóntatók ellenőrzését sürgetik. A reformterveket nagy elhatározással karolja fel VI. Sándor pápa is, aki az 1497. jún. 19-i konzisztóriumi kijelentés alapján kilenctagú bizottságot küld ki a rendeletek előkészítésére, de addig is megerősítette a gyóntatók régi kötelezettségét és jogát, hogy senki sem vehető fel közéjük előzetes szigorú vizsga nélkül. Szükség volt erre az intézkedésre, mert már nemcsak a Sz. Péter, a Lateráni Sz. János és S. Maria Maggiore bazilikában voltak gyóntatók, hanem a S. Maria de Populo, S. Maria in Pace, a

Sz. Ágoston, Sz. Praxedes, sőt a Vatikán szomszédságában levő S. Spirito in Sassia templomban is, akik szélesebb jogkörű penitenciáriusoknak jelentették ki magukat, mint amilyenek maguk a Sz. Péter bazilika penitenciáriusai voltak.

III. Gyula pápa 1552. márc. 1-jén megjelent bullájában ismételten összefoglalja a penitenciáriusok addig élvezett jogait és kiváltságait, de megújítja kötelességeiket is.

A haladó idő azonban változtat az eddigi rendszeren. A multban az apostoli gyóntatók hol a világi papság soraiból, hol egy-egy szerzetesrend tagjai közül kerültek ki. A trienti szent zsinat (1545-1563) után Szent V. Pius pápa, az akkori főpenitenciáriussal, a szentség hírében álló milánói érsekkel, Borromei Károllyal gyökeres intézkedéseket foganatosít. 1568. szept. 1-jén elrendeli, hogy a S. Maria Maggiore penitenciáriusai azontúl mindig domonkosrendi szerzetesek legyenek, mint a Mária-tisztelet és rózsafűzér ájtatosság ősi művelői. Bízott benne, hogy az egységes gondolatvilág és fegyelem segítségével üdvös munkát tudnak majd kifejteni a bűnbocsánat szentségének kiszolgáltatásánál.

Reménye bevált, s a szent pápa folytatta a megkezdett munkát: 1569. ápr. 23-án a gyóntatói feladatot a másik két bazilikában is szerzetesekre bízta. A Lateráni bazilikába az obszerváns ferenceseket kívánta, annak megfontolásával, hogy a legenda szerint Assisi Sz. Ferenc volt az. aki a Lateráni bazilikát, mint az Egyház jelképét, vállával támogatta. A Szent Péter bazilikába pedig az akkoriban alapított Jézustársaság tagjait akarta, mert nekik rendalapítójuk szerint elsőrendű hivatásuk az volt, hogy a gyóntatószékben a bűnbánók vigaszára legyenek.

Cella.

A Sz. Péter bazilika régi penitenciáriusai közül még négyen voltak hivatalukban, az olasz, a francia, a spanyol és az angol. Ezeket a pápa felmentette tisztségük alól és felszólította a Jézustársaság generális főnökét, Borgia Sz. Ferencet, hogy jelöljön ki alkalmas rendtagokat a Sz. Péter bazilika gyóntatói tisztségére. A szentéletű rendfőnök eleinte húzódozott a nagy felelősséggel járó megbízatás elvállalásától, de végül a szent pápa érvei győztek, aki, hogy a rendi szabályokon csorba ne essék, a penitenciáriusok szerzetesházát a generális joghatósága alatt hagyta, az egyes penitenciáriusok javadalmazását megszüntette és helyette a kollégiumot kívánta ellátni. A penitenciáriusi címet és kiváltságot kizárólag a működési időre korlátozta, és a gyóntatók kinevezési vagy visszahívási jogát is a szerzet elöljáróságának tartotta fenn. Így Borgia Sz. Ferenc 1570. ápr. 6-án elfogadta a fontos megbízást, és június 9-én bemutatta a pápának a kijelölt atyákat.

Míg Szent V. Pius a S. Maria Maggiorében és a Lateráni Sz. János bazilikában csak 6-6 olasz gyóntatót alkal-

mazott, a Sz. Péterben meghagyta a IV. Jenő pápa rendelte nemzetközi szolgálatot; ezt annál inkább megtehette, mivel a Jézustársaságnak akkor már csaknem minden országban voltak tagjai.

Az új gyóntatók átvették elődeik valamennyi kötelezettségét és minden jogát. Kezdetben úgy kinevezésük, mint képesítésük joga a jezsuita rendfőnök kezében volt, azonban VIII. Kelemen pápa 1592. szept. 3-án megint elrendelte a vizsgát, amelyet a bíboros főpenitenciárius jelenlétében, az apostoli penitenciária teljes ülése előtt kellett a jelöltnek letennie, s a sikeres vizsga után a főpenitenciáriustól kapta meg a hivatalos kinevezést.

A jezsuita penitenciáriusok alapító levelét VII. Sándor pápa adta ki 1659. febr. 22-én. Megújította szent elődje rendelkezését és a jezsuita rend penitenciáriusi kollégiumát továbbra is a Szentszék közvetlen joghatósága, pártfogása alá helyezte. A pápai irat rendezte a kollégium belső életét, valamint a gyóntatói szolgálatot: a penitenciáriusok, mint szerzetesek, a rendi elöljáróságtól függnek, de mint gyóntatók, a bíboros főpenitenciáriustól.

VII. Sándor pápa tizenháromban állapította meg a gyóntatók számát: 2 az olasz, 2 a francia, 2 a spanyol, 1 a portugál, 1 a német, 1 a magyar, 1 a lengyel, 1 az angol, 1 a görög és 1 a délszláv nyelvű hívek gyóntatására. A gyóntatóknak ugyanabból a nemzetből kell lenniök, amelynek nyelvére kinevezést kaptak, más nemzetbelinek csak betegség, haláleset vagy fontos utazás miatt szabad helyettesítenie. Vasárnap és ünnepnap, valamint a húsvéti gyónás idején és jelentősebb esetekben valamennyien kötelesek szolgálatban lenni; hétköznapokon négyen-négyen a reggeli zso-

lozsma és szentmise alatt, délután pedig a vecsernyétől napnyugtáig. Elsősorban saját nemzetbeli gyónóikat kell meghallgatniok, de ha azokkal végeztek, másokat is, akiknek nyelvét értik. VII. Sándor pápa érvényben hagyta a kegyelmeket, előjogokat, kiváltságokat, amelyekkel a Szentszék századok folyamán a penitenciáriusokat kitüntette.

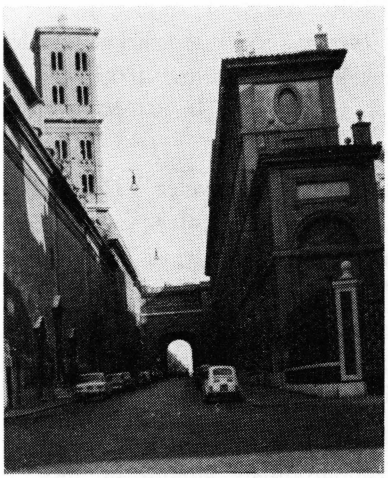

A Via de' Penitenzieri

Az 1947-i rendkívül szép októberi napokban többször elkísértem az apostoli magyar gyóntató atyát a Sz. Péter templomba. Miután kiléptünk Domenico Della Rovere 1480-ban épült palotájának ódon barokk kapuján, s megcsodáltuk a tulajdonos «Soli Deo» jelmondatával ékes márványablakokat, utunk elején a « Via de' Penitenzieri »-n, a Penitenciáriusok utcáján haladtunk, amely évszázadok óta viseli ezt a nevet, éppen a vatikáni gyóntatók itteni székháza miatt. Az utca folytatásának egyik oldalát a Szentlélek templom, majd a hasonló nevű kórház alkotja. Fölöttük karcsún szökellik a magasba Róma egyik legkiemelkedőbb tornya, tiszta toszkánai építészeti izlésben (Baccio Pontelli alkotása IV. Sixtus pápa idejéből). Másik oldalán egységes tömbű épület húzódik egészen a Szentlélek ka-

puig, amelyet az ifjabb Sangallo készített a Janiculus halom bástyás várfalai alatt, 1588-ban.

A neves rendi történész, P. Dr. Monay ilyenkor is készséggel beszélt a penitenciáriusi intézmény fejlődéséről.

A Jézustársaság működésének felfüggesztése után XIV. Kelemen pápa, aki minorita ferencrendi szerzetes volt, a nagynevű rend iránti háláját óhajtotta kifejezni, amikor az

XIV. Kelemen pápa 1769-1774
(« *I.D. Porta, S. Pal. Ap. Pictor* » *festménye* 1770-*ből*)

Apostolfejedelem bazilikájába a minorita atyákat nevezte ki gyóntatóknak 1774. aug. 10-én kelt « Miserator Dominus » kezdetű bullájával: « Optantes vero, dum huic muneri nostro satisfaciamus, aliquam simul grati animi ac sincerae dilectionis significationem amantissimo Minorum Conventualium Ordini, cui Deo donante nomen dedimus et cui plurimum nos debere testamur, palam exhibere... ».

A pápa 13-ban állapította meg a gyóntatók számát: 2 olasz, 2 francia, 1 spanyol, 1 portugál, 1 német, 1 holland, 1 magyar, 1 lengyel, 1 angol, 1 görög és 1 délszláv. A minoritarend elöljársága kiválasztotta a megfelelő rendtagokat és Rómába küldte. A bulla szabályozta a penitenciáriusok lelki életét és hivatásbeli tevékenységét. A kiválasztott atyát a rend generálisa bemutatja a bíboros főpenitenciáriusnak, aki a jelöltet a penitenciária gyűlése előtt megvizsgáztatja. Az egyszer kinevezett gyóntató saját elhatározásából nem hagyhatja el hivatalát, de elmozdítani sem lehet belőle, sem újabb vizsgára hívni, az uralkodó pápa külön rendelete nélkül. Elhelyezését csak a rend főnöke és a bíboros főpenitenciárius együttesen határozhatja el. Ha a rendnek az illető országból nem volnának emberei, más ország szülötteit is javaslatba lehet hozni, ha a megkívánt nyelvet jól beszélik. A kinevezett gyóntatók rendelkeznek avval a feloldozási hatalommal, amelyet az Apostoli Szentszék meghatározott esetekre különleges felhatalmazással engedélyezni szokott. Élvezik mindazokat a jogokat és kiváltságokat, amelyeket a multban a kispenitenciáriusok már megkaptak.

A « Miserator Dominus » bulla szabályozza a felügyeletet is. A penitenciáriusok mindabban, ami gyóntatói munkájukat illeti, a bíboros főpenitenciáriusnak vannak alávet-

ve, de a szerzetesi fegyelem és a házirend tekintetében kizárólag a minoritarend általános főnökétől függnek. A generálisok éltek is bullaadta jogukkal, és Marzoni Alajos már 1774. szept. 19-én megtartotta az első hivatalos látogatást. Jegyzőkönyvbe foglalt utasításaiban lelkére köti a penitenciáriusoknak, hogy szolgálatukat a legnagyobb odaadással, pontosan végezzék; az egyházjogban, valamint erkölcstanban állandóan képezzék magukat és ezért hetente háromszor tartsanak megbeszélést, az étkezésnél fennhangon olvassák a Szentírást vagy egyéb lelkiolvasmányt; a ferences szegény-

Menet a « Kinyilatkoztatásbeli Szűz » szobrával a Colosseumnál

séget szeressék, és noha akadályoztatásuk miatt mentesek a zsolozsmának karban való végzésétől, mindennap legyen közös szentségimádás és elmélkedés, évente pedig tartsanak tíznapos lelkigyakorlatot.

* * *

1947. okt. 5-én emlékezetes eseménynek voltam tanúja a penitenciáriusok palotája előtt. Hatalmas díszmenet indult a Sz. Péter térről a Via della Conciliazione felé. A « Kinyilatkoztatásbeli Szűz » szobrát kísérték ezrek és ezrek... A virágokkal borított kocsit, amelyen Szűz Mária zöld fátyolos,

A « Kinyilatkoztatásbeli Szűz » Tre Fontánei kegybarlangja 1947-ben

fehér ruhás, rózsaszín övű szobra állt kezében könyvvel, hat hófehér ló húzta. A tömeg imádkozva, énekelve haladt utána. Hosszú zarándoklat volt: II. Viktor Emánuel híd, a korzó, Piazza Venezia, Kolosszeum, Palatinus és Circus Maximus tája, Sz. Pál kapu, Ostia útja, Sz. Pál bazilika, és végül a Via Laurentina, egészen a Tre Fontánei apátsággal szemben levő eukaliptusz berekig, amelynek kegyhellyé vált túfa barlangjában helyezték el a « Bella Signora » szobrát.

... Híresek az október havában szokásos családias, meghitt séták és pihenők Róma környékén. E különlegesen szép őszi hónapban a kegyhely meglátogatása lett számomra egy igazi « Ottobrata Romana »...

P. De Santi Gentile (jobbról az első), a kegyhely őre, rendtársaival, a minorita atyákkal

AZ ASSISI NAGY NOVICIÁTUS

Már hetek óta gyarapodtam tudásban és tapasztalatban a Sz. Péter bazilika apostoli gyóntatói között, amikor, pontosan 1947. október 7-én, áthelyezést, helyesebben « elhelyezést » kaptam a Generális Atyától « p.t. in Sacro Conventu Assisiensi », vagyis átmeneti időre az assisi Sacro Convento minoritarendi anyaházba, elsősorban filozófiai és teológiai tanári megbízatással, « praesertim ut in Collegio Philosophico-Theologico professorem agat ».

Örömmel mentem Assisibe, 11 évre azután, hogy először miséztem Sz. Ferenc Atyánk sírjánál. Akkor a « treno popolare »-« filléres gyorssal » igyekeztem Rómából Assisibe, az Orte-Terontola firenzei útvonalon egészen Perugiáig, a Trasimeno-tó körül, külön vonattal menve át Perugiából a közeli Assisibe; most az Orte-Terni-Foligno anconai fővonalon jutottam célomhoz okt. 17-én, amikorra a generálisi rendelkezés szólt, miután az őszi napfényben villogó, «sempre verde» Umbria tájain, Terni után a Somma-hágó 646 méteres magaslatán, a karsztos dombok és szik-

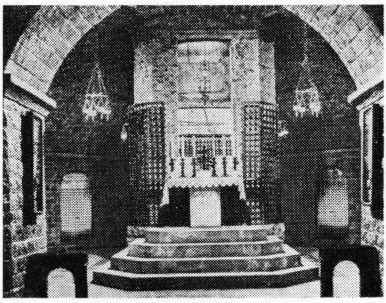

Assisi, San Francesco bazilika: Szent Ferenc sírja

labércek között, a lovagvárral koronázott ősi Spoleto alatt, a Clitunno-forrás smaragdzöld vizénél, a szinte gúlaként épült Trevi városánál, Foligno, Spello hegykoszorúzta környékén, végül az 1290 m.magas Subasio lábánál Rivotorto csúcsíves temploma, a ferencrend alapítási helye és a Porziuncola kupolás kegytemplom közelében lélekben is végigvitt a vonat Assisi Szent Ferenc életének egy-egy szakaszán...

Nem szükséges Assisi Sz. Ferenc lelki nagyságát, vagy éppen egyháztörténelmi jelentőségét részletesen méltatni, minthogy a halála (1226) óta eltelt hét és fél század alatt olyan rendkívüli áldott szellemmel gazdagította az egész emberiség életét, hogy arról akárkinek kellő fogalma van.

Itália tengerkék ege alatt, a római alapítású Assisiben született 1182-ben. Rövid, gondtalan, derűs évek után hatalmába kerítette az Evangélium ereje, és nem életuntan, hanem határozott, tiszta éleslátással rálépett arra az útra, amely Krisztus nyomában az egyszerűségé, a szereteté, az önmegtagadásé. Példája érett kovászként erjesztette meg korának közömbös, aluszékony, tunya lelkületét. Senki sem maradt mentes a hatásától. Lelkesen követőivé váltak gazdagok és szegények egyaránt: a gazdagok, hogy önkéntes szegénységben, lelkileg függetlennek érezve magukat és tényleg elszakadva a földi javaktól biztosabban készülhessenek az örök életre; a szegények, hogy áldozatos lélekkel magasabb rendűvé tegyék az élet súlyos terhét.

Ferencnek hamarosan gondolnia kellett arra, hogy szabályozott életmódban, szerzetesi fegyelemben egyengesse azok útját, akik az evangéliumi tanácsok szerint kívánnak élni. Nevük már régebben a lelkében élt: « fratres minores », « kisebb testvérek », mindenkinél kisebbek. Nagy vonalakban elkészítette a közös életet szabályozó Regulát,

amelyet III. Ince pápa 1209-ben élőszóval jóváhagyott. Végleges szövegét III. Honorius pápa erősítette meg 1223-ban. Ezt a « Solet annuere... » kezdetű bullát a ferencrend első templomában, az assisi Szent Ferenc bazilikában őrzik a minoriták, a rendalapító Atya sírja mellett.

Íme, bevezető szavai: « Honorius Episcopus, servus servorum Dei,... », « Honorius Püspök, Isten szolgáinak szolgája, Ferenc Testvérnek és a Kisebb Testvérek rendjéből mindenkinek üdvösséget kíván és Apostoli Áldást ad ». Majd a tulajdonképpeni bullaszöveg kezdődik: « Solet annuere Sedes Apostolica piis votis, et honestis petentium desideriis favorem benevolum impertiri... », « Meg szokta hallgatni az Apostoli Szentszék mindenki óhaját, és a hozzá fordulók helyénvaló kívánságát megértően teljesíteni. Ezért, az Úrban szeretett fiaim, engedve a ti kéréstéknek is, Rendetek Szabályzatát, amelyet Elődünk, boldogemlékű Ince Pápa elfogadott, jóváhagyott, Apostoli tekintélyünkkel megerősítjük és a jelen okirat oltalmával közzétesszük, amint következik:

Az Úr nevében kezdődik a Kisebb Testvérek Szabályzata és életmódja. I. fejezet. A Kisebb Testvérek Szabályzata és életmódja ez: a mi Urunk Jézus Krisztus szent evangéliumának követése engedelmességben, saját vagyon

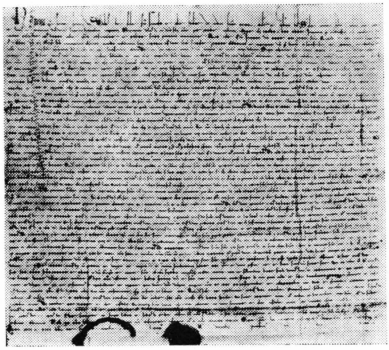

Assisi, San Francesco bazilika: III. Honorius pápa bullája 1223*-ból*

nélkül és tisztaságban. Ferenc Testvér engedelmességet és hűséget fogad Honorius Pápának és minden jogszerinti utódjának és a Római Egyháznak. A többi testvérek pedig engedelmeskedni tartoznak Ferenc Testvérnek és utódainak ».

A Szentlélektől sugallt Regula tizenkét fejezetben felvázolja a minoriták életmódját, a rendbe való felvételt, az imaéletet, a böjti fegyelmet, az apostoli munkálkodást, az alázatos koldulás erényét, a bűnbánattartást, a Generális Miniszter megválasztását, a pogányok közti hithirdetés fontosságát és más szerzetesi fegyelmet.

A bulla megerősítését tartalmazó záradék után Szent Ferenc Atyánk buzdító szavait szoktuk olvasni:

« Ó, nagyon szeretett Testvéreim és örökké áldott Fiaim, hallgassatok meg, hallgassátok meg Atyátok szavát:

Nagy ígéretet tettünk:
Nagyobb ígéretet tettek nekünk.
Tartsuk meg azt:
Áhítozzunk ez után.
Az élvezet rövid:
A büntetés örök.
A szenvedés kevés:
A dicsőség végtelen.
Soknak szól a meghívás:
Kevésre esik a választás.
Mindenki megkapja bérét.
Testvérek, amíg időnk van, tegyünk jót (Gal. VI, 10) ».

A Szeráfi Atya megérte és boldogan látta a Rend virágzását; az evangéliumi tiszta gondolkodás, egyszerűség, Isten-

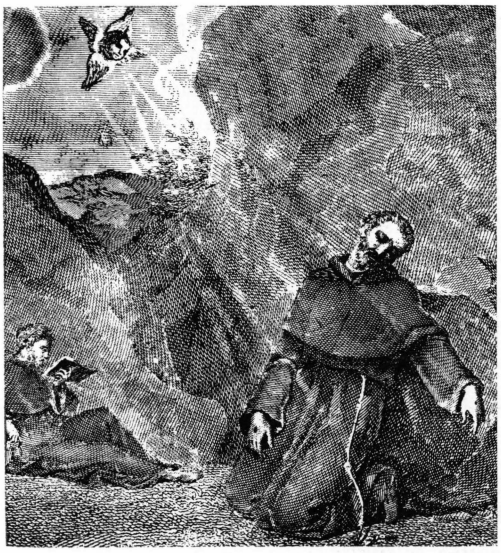

Sangiorgo-Persichini: Assisi Sz. Ferenc megkapja a stigmákat

nek mindennél fontosabb szeretete már életében gyökeret vert a lelkekben Európaszerte. Ő maga, mint Krisztus hű mása, viselte szenvedésének külső jeleit is, a szent sebhelyeket, mindmegannyi stigmáját az önfeláldozó szeretetnek. Önsanyargatásban, buzgóságban, az embertársi szeretetben elemésztődött törékeny kicsi teste képtelen volt tovább hordozni mindig derűs, alázatos lelkét, és utolsó életereje is elhagyta, 1226. október 3-án, ott, a legkedvesebb Porziuncola kápolna mellett.

Holttestét ünnepélyes menetben Assisi felső városrészébe vitték a Sz. György templomcskába, ahol négy évig nyugodott. Sz. Bonaventúra rendi történetíró, bíboros egyháztanító szerint, IX. Gergely pápa 1228. július 16-án « veniens personaliter ad civitatem Assisi, cum maximis, — quae longum foret enarrare —, solemniis, B. Patrem catalogo San-

ctorum adscripsit », vagyis: IX. Gergely pápa személyesen ment Assisibe, hogy a legnagyobb ünnepélyességgel a szentek sorába iktassa a Boldog Atyát. Hozzáfogott kedvelt gondolatának megvalósításához is, a szentnek hamvait magába fogadó templom építtetéséhez. A szenttéavatást követő napon, július 17-én, bíborosok, püspökök, papok, szerzetesek és hívek jelenlétében a város szélén levő halmon megáldotta, majd elhelyezte a templom alapkövét. Hogy kifejezze a templom kiváltságát, továbbá, hogy minél inkább hangsúlyozza a területnek és épületnek pápai jellegét, a Lateránból bullát bocsát ki a saját és tizenhárom bíboros aláírásával, az Assisi Sz. Ferenc bazilika és a melléje épülő Szent Konvent alapokmányaként. Védi a Szentszék elvitathatatlan jogát a területhez, a templomhoz, amely valamennyi ferences templom Feje és Anyja, Caput et Mater totius Ordinis, és amely egyedül a római pápa joghatósága alá tartozik. Ugyanakkor az építkezést folytató Kisebb Testvérekre, a Minoritákra bízza a templom mindenkori szolgálatát.

A San Francesco bazilika 22 hónap leforgása alatt elkészült. Ide hozták át 1230. május 25-én a Rendalapító testét az említett Sz. György kápolnából. IX. Gergely pápa egy hónappal előbb, április 22-én a minoritarend generálisának írt levelében az egykori kivégzési helyet, a « Pokoldombot » — amit talán maga Ferenc választott temetkezési helynek, hogy megalázza magát a világ előtt, mint elítélt gonosztevő, — « Paradicsombércnek » kezdi nevezni, hiszen az új templom titokzatos mennyei Jeruzsálemmé tette, amelyben Szent Ferenc is dicsőségben tündököl az Üdvözítő oldalán.

Assisi: a San Francesco kettős bazilika (f. Dr. Rákos Béla)

IX. Gergely megáldotta a Szent Ferenc sírja fölött emelkedő bazilikát, amelyben rendszeresen folytak a szertartások, de a végleges dedicatio, felszentelés még hiányzott. IX. Gergely pápa 1241-ben elhúnyt. Utóda IV. Coelestin lett, de csak néhány hétig uralkodott. Utána IV. Ince pápa került a trónra, ő is ismerte a Szeráfi Pátriarkát, és még életében igen tisztelte. A Sz. Ferenc templom felszentelése reá várt, de amíg erre sor kerülhetett, tíz hosszú esztendőnek kellett eltelnie.

Az Egyház nehéz időket élt akkor. II. Frigyes nyílt harcban állt a pápával; megtámadta az egyházi államot, városokat, falvakat foglalt el, polgárháborúkat szított, kegyetlenkedett. Az egyházi átokkal sújtott császár hajthatatlannak látszott, és nem egy hitszegés, szerződésbontás tette a személyét elviselhetetlenné. A pápa kénytelen volt Rómát elhagyni, és Génuán keresztül 1244-ben Franciaországba menekült, de II. Frigyesnek 1250-ben bekövetkezett halála után visszatért Itáliába. Génuán, Milánón, Brescián, Ferrárán, Bolognán át Perugiába ment. Itteni tartózkodása idején, 1252 febr. 12-én egyszerű zarándokként meglátogatta Assisit, hogy kifejezze tiszteletét Sz. Frenc iránt. Még ugyanabban az évben végleg áthelyezte székét Assisibe, ahol a bazilika mellé épült Sacro Convento lakója lett a pápai tartózkodásra szánt épületrészben. Assisi hirtelen a pápai

székhelyek: Perugia, Viterbo, Orvieto, Anagni, sőt Róma rangjára emelkedett. Itt határozta el a pápa a templom ünnepélyes felszentelését, amelynek időpontját 1253 húsvét utáni 5. vasárnapjára tette.

Fráter Illés, aki 1239-ben megvált generálisi tisztétől és mint « dominus et custos ecclesiae Sancti Francisci », Sz. Ferenc templomának ura és őre Assisiben maradt, majd Cortónába vonult, ez utóbbi városban, szülőhelyén, 1253 húsvétján meghalt. Így tehát sem IX. Gergely pápa, sem Illés Testvér nem érte meg leghőbb vágya teljesedését, a Sz. Ferenc felső bazilika felszentelésének napját.

A consecratio a római szertartáskönyv előírásai szerint, a legnagyobb pompával történt. A pápának számos bíboros, igen sok püspök és egyházi méltóság segédkezett. IV. Ince pápa Szent Ferenc tiszteletére szentelte fel a templomot, amint azt az 1254. aug. 7-én kelt bullában, amely e szavakkal kezdődik: « Consecrationes altarium.... », találjuk: « Ecclesia vestra, quae per Nos ad honorem Dei et Beati Francisci Confessoris in prima Dominica ante festum Ascensionis Domini exstitit dedicata... » (Bull. Franc. I, 759), « Templomotokat Isten dicsőségére és Boldog Ferenc hitvalló tiszteletére szenteltük fel Urunk mennybemenetelének ünnepe előtti vasárnapon ».

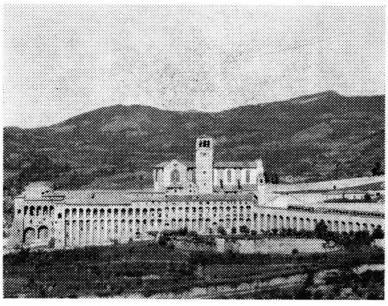

Assisi: a S. Convento minorita őskolostor

Szent Ferenc, aki mindig az Egyház lábához húzódott, mint hűséges

alattvaló és szolga, « subditus et subiectus pedibus Sanctae Romanae Ecclesiae », most Krisztus földi Helytartója által nyerte el a legmagasztosabb dicsőséget. S ha igaz, — márpedig igaz —, amit IV. Ince hangoztatott a templomszenteléskor: minél szebb egy templom, annál áhítatosabb és buzgóbb a lelkek szárnyalása Isten felé, az assisi Sz. Ferenc templom, amelyet Illés Testvér a Paradicsombércen épített, valóban az áhítat és imádság háza.

... Az állomásról kilépőnek sok kilométer távolságból is azonnal szemébe ötlik Assisi nyugati lejtőjén a Szent Ferenc-őskolostor, Sacro Convento hatalmas tömbje a Felső Bazilikának falaival és tornyával. Az egész épület magva az apostoli palota vagy pápai lakosztály a köréje épült rendházzal, amelyet 1300 körül kezdenek Sacro Conventónak nevezni; ez a jogszerinti címe ma is. A románikus és gótikus építkezés meg ívelt támpillérzet felső része tágas, szabad csarnok.

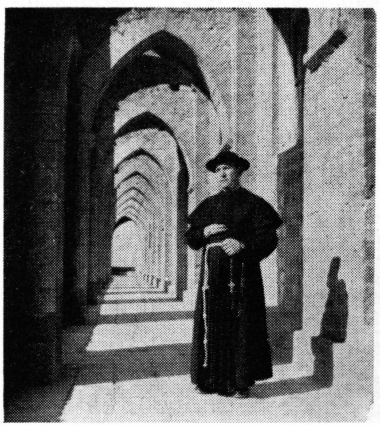

Assisi: a S. Convento csúcsíves csarnoka

Az alsó bazilikából rendalapító Atyánk sírjához siettem... A négy meredek lépcsős oltár fölött természetalkotta réteges sziklalapok és faragott kőkockák között magaslik Assisi legdicsőbb szentje földi maradványainak durva kőkoporsója vastag vaspán-

tokkal övezve... Féltő aggodalommal így temettette el a drága holttestet 1230-ban Illés Testvér, hogy senki ne sérthesse meg, semmi veszély ne érhesse. Hat évszázadig csak sejtették, hol fekszik Sz. Ferenc teste, de látni nem lehetett a koporsót; 1818-ban tárták fel a sírt a minorita atyák, akik VII. Pius pápa engedélyével ásatásokat folytattak a legvalószínűbb ponton, és 52 napos kemény munka után megtalálták a Szentszék eredeti pecsétjével ellátott bronzládát, az említett kőkoporsóban, amely a Szeráfi Atya porhüvelyét zárta magába. Két évre rá tágas kriptát létesítettek a sír körül, amely mai végleges alakját 1932-ben nyerte el. A rendalapító Atya « Tombája » körül, a kivilágított oldalfülkékben négy legnevesebb társa nyugszik: Leone, Masseo, Rufino és Angelo testvér.

... A « campanile », harangtorony alatt elterülő belső udvar felé kaptam szép tágas szobát, amelyben a múlt évszázad vége táján, Quinto Idus Februarii A.D. 1898. néhány napot töltött az akkori velencei pátriárka, Giuseppe Sarto bíboros, a későbbi, és 1954-ben szenttévatott X. Pius pápa. A falba épített keretekben négy olajfestmény Sz. Annát, Sz. Bonaventúrát, Sz. Elzeárt és B. Delfínát ábrázolta. Szobám ablakából az alsó bazilika sekrestyéjébe láthattam, ahol

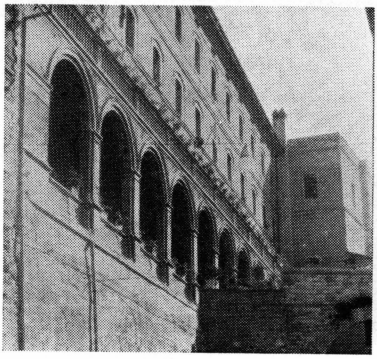

Assisi: a minorita ferencrend teológiai főiskolája

azután két éven át délutáni szogálatot teljesítettem. Főbeosztásom azonban a teológiai oktatás lett. A Sacro Conventóból naponta feljártam a Via San Francescón a rendi papnevelőintézetbe, hogy előadjam az erkölcstant, etikát, valamint külön tanfolyamon az egyházjogot. A nemzetközi teológia sok örömet, gazdag tapasztalatot szerzett számomra. A kispapokhoz a zsoltáros kérésével fordultam: « Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos... », « Jöjjetek, fiaim, hallgassatok rám: az Úr félelmére kívánlak oktatni benneteket... ».

A tanítás nyelve a latin volt; nekem elkerülhetetlen is, mert akkor olaszul még vajmi keveset beszéltem. A szeminárium rektora a román nemzetiségű P. Dr. Morariu Bonaventúra, egykori moldvai misszionárius volt, akinek tudása vetekedett finom papi lelkületével.

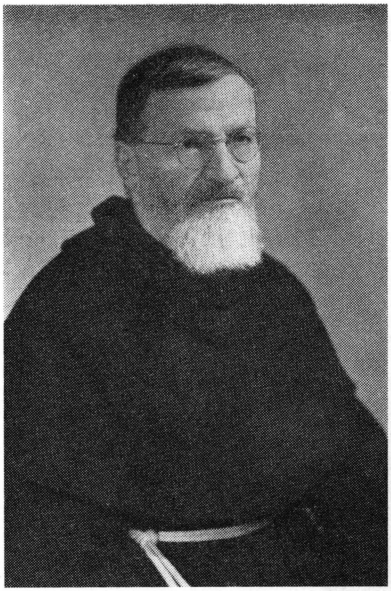

P. Dr. Morariu Bonaventúra O.F.M. CONV.

A Sacro Convento atyái és testvérei, szintén minden nemzetből toborozva, csoportos beosztásban, szigorúan meghatározott órarend szerint végezték hivatásukat a San Francesco kettős bazilikájában. Assisiben is « penitenciáriusok », kinevezett pá-

pai gyóntatók szolgáltatták ki a bűnbocsánat szentségét, és nem régiben még használták ők is a gyóntatópálcát, akárcsak a római apostoli gyóntatók, vagy a lorétóiak és páduaiak az ottani kegytemplomokban.

A templomlátogatók szakszerű kalauzolása állandó elfoglaltságot jelentett. A Tomba hiteles története, az alsó és felső bazilika művészi értékeinek, a Cosmati mozaikrakók műveinek, « Maestro di S. Francesco », Giunta Pisano, Cimabue (családi nevén Cenni di Pepo), Jacopo Turriti, Filippo Rosuti, Simone Martini, Pietro és Ambrogio Lorenzetti falfestményeinek részletes magyarázata múlhatatlan kötelessége minden szerzetesnek e világhírű zarándokhelyen.

Egy páter a sekrestyében ügyeletes, részben hogy lelki ügyekben legyen a hívek segítségére, de azonkívül azért is, hogy az elsőrendű ereklyéket megmutassa az 1629-ben művészileg faragott szekrényekben. Íme:

Sz. Ferenc agyonfoltozott ruhája,
Leó testvérnek adott áldása,
posztópapucsai,
a stigmavédő bőrdarabka,
betegségében hordott gyapjúingje,
a halálos verejtékét törlő kendők,
a kordája,
vezeklőöve,

III. Honorius pápának 1223-ban kelt megerősítő bullája, és egy külön szekrényben a Szűzanya fátyla, amelynek anyaga kétezer éves, és amelyet 1494 óta őriz, annyi más értékes emlék és ereklye között, az assisi Sz. Ferenc bazilika.

... A minoritarendbe lépésem előtt erős vágy élt ben-

P. Mag. Alfonso Orlini, a minoritarend 110. *generális minisztere; P. Ladányi Károly László O.F.M. CONV., assisi és magyarországi újoncmester*

nem, hogy az újoncévet Assisiben tölthessem, és e reményem nem volt akkortájt teljesen alaptalan. Amikor azonban 1929-ben P. Alfonso Orlini generális atya Magyarországon ismét újoncházat nyittatott Nyírbátorban, Assisiből jött mesternek P. Ladányi László, aki két évig éppen ebben a minőségben dolgozott a Sacro Conventóban. Ő magával hozta az assisi szellemet, tapasztalatot, történelmi levegőt, tudást. Úgy éreztük, hogy teljesen azonos noviciátust végzünk az irígyelt assisivel. És most, hogy személyesen élhettem át a már régóta jól ismert élményeket, valóra vált egykori óhajom. Assisiben egy igazi, « nagy noviciátust » végeztem.

A « SANTO BAMBINO » BARÁTAI

A generális atyától 1947. nov. 13-i kelettel levél érkezett számomra Assisibe. Kitüntetett bizalmával a « jó lélekkel és jó akarattal megkezdett munka » miatt, annak a meggyőződésének adva kifejezést, hogy ahol jóindulat van, sikeres az eredmény is: « Mihi persuasum habeo Te felicem habiturum esse exitum; nam ubi bona habetur voluntas, semper felix est exitus ».

Atyai szavai lelkesedésre buzdítottak, meg akartam felelni a minoritarendet 1936. máj. 29-e óta bölcsen kormányzó, világszerte nagy tiszteletnek örvendő főelöljárónk jogos várakozásának.

Atyai szeretetének tudhattam be azt is, hogy föltétlenül az ő beleegyezésével Dr. Monay atya meghívott Rómába, a karácsonyi szünetet töltsem náluk az apostoli gyóntatók kollégiumában.

Ismét lakója lettem tehát az öreg palotának a Via della Conciliazione derekán. Az időjárás meglehetősen nyirkos volt, de azért a fűtetlen szoba sem lett elviselhetetlenül hűvös. A kerti szőlőlugas már lombját hullatta, de a narancs- és citromfák hűségesen zöldeltek, a mohos díszkutacska pedig, a « fontanella », most is fáradhatatlan csobogással élénkítette a kert kopárságát...

Egész nap Rómát jártam, hogy minél jobban kiaknázzam szellemi kincsesbányáját. Sorra látogattam templomait, múzeumait, nevezetességeit.

Karácsony másodnapján elhatároztam, hogy elmegyek a capitóliumi Mária-templomba, az Aracoelibe, és meghallgatom a gyermekek karácsonyi verses köszöntőjét a Kis Jézus jászola előtt.

Még mielőtt elindultam volna, áttanulmányoztam a templom nevezetességeit, hogy amikor a « tetthelyen » leszek, már minden ismerős legyen. Nem mintha azelőtt sohasem lettem volna az Aracoeliben, de mindenféleképpen -biztosra akartam menni...

Tehát: a bazilikát a VI. században építették a capitóliumi Júnó templomának romjain, ahol valamikor Augustus római császár oltárt emeltetett Isten Egyszülöttének, miután a Cúmai sybillától meghallotta a megváltó Krisztus közeli születésének hírét. Így tartja a legenda.

A konventuális ferencesek, vagy másképpen minoriták, amikor IV. Ince pápa 1250-ben nekik adta a templomot, román-csúcsíves modorban újjáépítették. A XV. században a templom a másik ferences család kezére került.

A templomhoz vezető feljárat 124 lépcsőfokból áll, és 1348-ból származik. A bazilikát különböző fajtájú igen régi oszlopok osztják három hajóra, azonkívül jobbról és balról tágas fülkéjű mellékoltárok vannak. Az elsőben jobbról Pinturicchio híres falfestményei láthatók 1485-ből, Sienai Sz. Bernardin életéből vett jelenetekkel. A szent temetését ábrázoló kép hátterében a kecses utcai oszlopcsarnokok a festői távlat csodálatos példáját adják.

A sekrestyében őrzik a Kis Jézusnak getszemáni fából faragott szobrát, amelyet az 1400-as évek vége felé hoztak Jeruzsálemből Rómába. Évszázadok számtalan római nemzedéke kereste vigaszát e bájos kegyszobor előtt. A fafaragvány telis-tele arany láncocskákkal, gyűrűkkel, érdemrendekkel;

a Gyermek fején kereszttel díszített aranykorona ragyog, míg arcán szelíd mosoly játszadozik...

A sekrestye közelében áll Nagy Sz. Ilona császárnő sírjának kerek kápolnája. De az Aracoeli bazilikában több más neves személy és család síremléke is található. Így Acquasparta Máté (Matteo d'Acquasparta) minorita rendfőnök (1302) sírja a bal kereszthajóban. A híres ferencrendi bíboros emlékművét Giovanni di Cosma díszítette mozaikkal, míg a Madonna-freskó P. Cavallini alkotása. E nagy szerzetes történelmi alakját Dante is beleszőtte Divina Commediájának Paradicsomába, a XII. ének 124-126. versében.

A « Santo Bambino » szobra a római S. Maria in Aracoeli templomban.

Lebretto bíborosnak Andrea Bregno faragott díszes sírt lombard stílusban; Giovanni Crivellinek Donatello vésett sírkövet 1432-ben. Római sarcofágra illesztették a XIII. sz. végén Luca Savelli gótikus síremlékét.

A főhajónak szentély felőli részén két fínomvonalú szószék, ambon, Lorenzo és Jacopo Cosmati 1200-ból származó művészi munkája. A gazdag aranyozású mennyezetet 1575-ben készítették a lepantói Máriás-győzelem emlékére, amelyet ebben a templomban ünnepelt meg a hős Marcantonio Colonna 1571-ben.

Szóval, ellátva magamat útravalóval, felkerekedtem. Fölpattantam egy autóbuszra s tíz percen belül a Piazza Venezián voltam...

A II. Viktor Emánuel-emlékműtől ugyan még nem láttam a háta mögé bújtatott templomot, de a szokatlan forgalom messziről elárulta közellétét. Iskolás leányok, apácák, családok és egyházi személyek lepték el az Aracoeli környékét. A lépcsők alján színes léggömbök úsztak a levegőben, míg a meredek feljárón csendesen üldögélő asszonyok ajánlottak a járókelőknek szentképet.

Nekivágtam a lépcsőnek. A nap nem sütött, de az idő enyhe volt. A 68. lépcsőnél megálltam egyet szusszantani. Onnan még kevés kilátás nyílott Rómára, de föntebbről, a templom homlokzatától, fölséges.

Egy kissé jobbra, közvetlenül az előtérben, a Gesù kupolája, távolabb a Sant'Andrea della Valle, s a S. Carlo dei Catinari; balra lent a Teatro Marcello félkörívű maradványa, a Tiberis partján a szögletes kupolájú zsinagóga, messze pedig a Szent Péter óriási kupolája, a « Cupolone », ahogy' a rómaiak büszkélkednek vele... Mögötte a vatikáni rádió tornyai, majd kijjebb a Monte Mario halma az állami

csillagvizsgáló intézettel, míg balkéz felől a Janiculus (Gianicolo) Garibaldi szobrával és az új amerikai papnevelőintézettel. Szerencsés pont, ahonnan el lehet merengeni Róma múltjának és jelenének jókora darabján...

A templom kapuja mellett a falhoz húzódva két pásztorfiú muzsikált. Az egyik tilinkón játszott, a másik hatalmas kutyadudát szorongatott a hóna alatt. Szíjjas bocskort viseltek, a derekukról lenge kecskeszőrkötő lógott, a vállukat irhamellény takarta, a fejüket pántlikás kalap fedte. Buzgón fújták a fülbemászó karácsonyi nótákat, s az elégedett közönség nem fukarkodott az alamizsnával.

Négy felé járt az idő, éppen jókor jöttem. Az állt az istentiszteleti hirdetőtáblán: « 26 Dicembre, Giornata dell'Innocenza... », « December 26, az ártatlanság napja, melyen Róma gyermekei mind hivatalosak az égi Gyermek köszöntésére; félötkor körmenet a bazilika hajójában a Kis Jézus szobrával... ».

Befurakodtam az ajtón. A közelben, időmarta kerek oszlop mellett aranyozott rácsú emelvény állott, előtte nagy csoport ember. A « ketrecben » éppen egy hároméves csöppség énekelt valami dalt. Nagyokat szívott a levegőből, küszködött az elfogódottságával, de énekelt. Tapsot nem kapott, mert itt még a rómaiak sem teszik ezt meg, de egyöntetűen hangzott a közönség dicsérete: Bravo, bravo! Derék gyerek vagy!

Aztán egy nagyobbacska leány lépett fel annyi kedves siker színhelyére és hosszú verset mondott, kitünő hangsúlyozással, finom kézmozdulatokkal, feltűnő bátorsággal. Utána, ahogy' jött: kisfiú, kislány, bátor, félénk. Volt, aki többször is kiállt. Láttam köztük egy rövidnadrágos, kiskabátos fiúcskát. Nem tudom, hogy ő is kedvelte-e ezt az

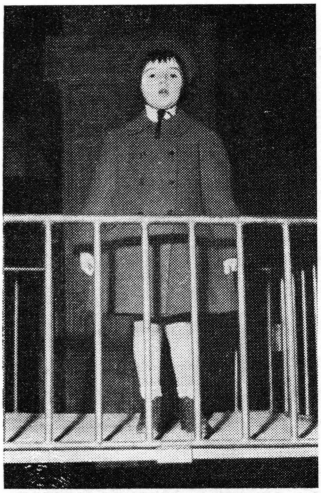

« ...*egy nagyobbacska leány lépett fel annyi kedves siker színhelyére...* »

igen nyárias öltözetet a tél elején, vagy nem volt neki más... Azonban nem látszott a szegénység cégérének. Inkább az öntudatlan őszinteség, a semmi másra nem gondoló buzgó igyekezet példaképe volt. Az ártatlan szegénységé...

A gyermekek általában jól öltözöttek voltak: csinos felöltők, zsinóros gombolású félkabátkák, gyapjúkendők a nyakban, hosszú ellenzős hósapkák (egy árva hópihe nélkül) a fiúkon, széles karimájú filckalapok a kislányokon. Nagy választék a gyermekdivatban. Egyben csaknem mindannyian megegyeztek: rövid harisnyában, félcipőben, meztelen térddel álltak a dobogón. Az olaszok nem kényesek ebben a tekintetben: ha süt a nap, januárban is vidáman elüldögélnek a márványlépcsőkön, oszloptöredékeken...

A tömeg unalom nélkül hallgatja a szavalatokat, « sermoni » ...Csillagfény, angyal, pásztorok, városvégi istálló, szívtelen gazdagok, jóság, Szűz Mária, Szent József, Isteni Gyermek, békesség, meleg emberi érzés, mennyország, szívből jövő fogadalom..., ezek az állandóan visszatérő gondolatok, szavak. És állunk ott, élvezzük a hangulatot, beleélve magunkat egy szebb, természetfeletti, valóban létező *más* világba...

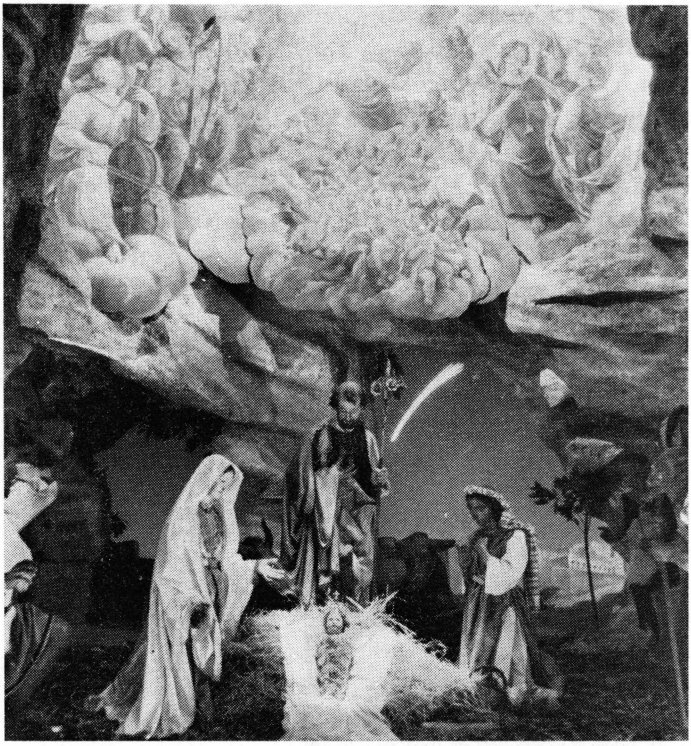

Róma, S. Maria in Aracoeli: a « Presepio ».

Komoly felnőttek elégedetlenkednek, ha a pöszmögő, pusmogó gyermekek hangját nem hallják: " Nem értjük! " kiáltják, és bátorítják a legénykét vagy kisasszonyt. Igazi családi hangulat, meleg érdeklődés, közös lelki összefonódás.

Kintről beszűrődik a tilinkó és duda hangja.

Fürkészem a szónoki emelvénnyel átellenben levő kápolnafülkét. Ragyogó fényben, éneklő-zenélő angyalsereget

látok hárfával, gordonkával, citerával, virágfűzéresen. Fölöttük kitárt karral a jóságos mennyei Atya, felénk tekintve.

Közelebb megyek és kikémlelve az emberek válla között, megpillantom a betlehemet, a « Presepio »- t. Középen fekszik a Bambino Gesù. A ruhája kincs, a koronája arany (sokszor lett már a szegények mentsége...). Mellette áll halvány kék és fehér selyembe öltözötten Anyja, Mária. Szent József sárga és lila selyemruhát visel, kezében aranyliliomos botot tart. Tarkacsíkos kendő fedi az egyik térdelő asszony fejét. Másoldalt férfiak alkotják a Kis Jézus első imádóit... A fából faragott alakok embernagyságúak. Szűz Mária és Szent József szobra a nápolyi iskola modorában készült 1731-ben: Giacomo Colombo munkája. A pásztorok és napkeleti bölcsek a neves páduai Luigi Ceccon keze alól kerültek ki a mult század derekán, Pio Grazioli herceg bőkezű támogatása folytán, aki így akarta meghálálni leánykája, Mária csodás gyógyulását a Kis Jézusnak.

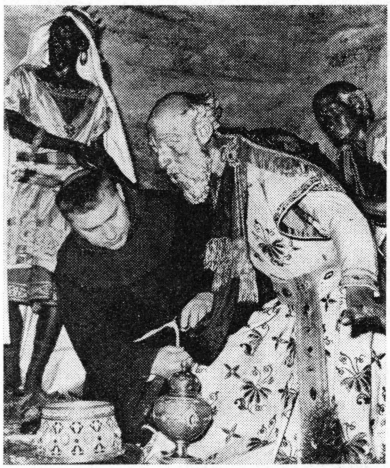

A pásztorok és napkeleti bölcsek...

A ferences atyák a főoltárnál befejezték a vesperást. Püspök jön papi segédlettel a jászolhoz. A betlehemnél rövid ideig csendben imádkoznak, majd a szertartásmester föllép a deszkákra, kezébe veszi a Kisded Jézust. Csak az anyák tudják olyan szakava-

tott, gyors mozdulatokkal forgatni csecsemőjüket, akár félkézzel is, mint ez a pap a Kis Jézust. Nem hiába, hogy naponta gyöngéden bánik vele az oltáron...

Viszik a főoltárhoz. A magasban bíborral bélelt aranyoszlopos trónusra helyezik...

Kigyúlnak a fényszórók. S az Aracoeli-bazilika ragyog. Ragyog a gyermekszemektől, ragyog a lámpáktól, de leginkább attól az eleven, élő hittől, amely ebben a boldog órában megvilágosítja az embereket...

Abból nem lett semmi, hogy én falfestményeket és síremlékeket nézzek. Két órát töltöttem a capitóliumi Aracoeliben s amikor kijövet a 124. lépcsőről a forgalmas úttestre leléptem, akkor is a pásztortilinkót meg dudát hallottam... A Santo Bambinót és kicsi barátait láttam...

« IN CATACUMBAS »

Római karácsonyi szabadságom átnyúlt 1948. január első napjaira is. Az időjárás ilyentájt ugyancsak szeszélyes, és felméri a szervezet — meg türelem — ellenálló erejét. Így történt, hogy szép, száraz délelőtt múltán délutánra beborult, majd szaporán esni kezdett. Ernyő alatt álldogáltam tehát az Axumból származó afrikai obeliszk mellett a Porta Capena forgalmas útelágazásainál, a Circus Maximus keleti végénél, várva a 118-as autóbuszra, amely a Kolosszeumtól sűrűn indul a katakombákhoz, sőt, azokon túl egészen a Cecilia Metella régi római síremlékig a Via Appia Antica elején.

Végigszaladva a « Passeggiata Archeologica », régészeti sétány hátralevő részén Caracalla császár fürdőinek (Terme di Caracalla) romjai előtt, a Piazzale Numa Pompiliótól a Via San Sebastiánón a hasonló nevű, bástyatornyos kapuhoz értünk, kevéssel később pedig a Via Appia Antica és Via Ardeatina elágazásánál a « Quo vadis? » — templomhoz. (A VIII. sz. végén található az első feljegyzés e templom őséről « Sancta Maria plantarum », vagy « Sancta Maria in palmis » néven, amelyet csak három évszázaddal később kezdtek így hívni: « Sancta Maria ubi Dominus apparuit », « Szűz Mária temploma, ahol az Úr megjelent », míg végül a XII. sz. - ban az első római útikalauz, a « Mirabilia Urbis » szerzője röviden így említi: « Domine, quo vadis? », « Uram, hová mégy? » — templom, helyet

Róma: a « Domine, quo vadis? » templom.

adva a régi szép legendának a megdicsőült de újra szenvedni kész Üdvözítő és az üldözés elől menekülő Péter találkozásáról. Margherita Guarducci szakvéleménye szerint a templom padozatán látható márvány lábnyom egy hajdani zarándok fogadalmi emléke).

A San Sebastiano sull'Appia, a Sz. Sebestyén bazilika, valamivel több mint két km.-re fekszik « a falakon kívül ». Negyednégykor értem oda, és azonnal a katakomba múzeumába siettem, a bazilika mellé épített egyszerű, tágas helyiségbe, ahol Enrico Josi, világhírű régész, ekkor már beszélt. A Collegium Cultorum Martyrum, vagyis a vértanúk tiszteletét ápoló egyesület, javarészben őt szokta felkérni, hogy helyszíni magyarázatot tartson az érdeklődőknek. Szikár férfi. A hűvös helyiségben kiskabátban, hajadonfő beszél, akkor, amikor hallgatósága többsége felöltőt visel. A közönség kispapokból, szerzetesekből, intézeti növendékekből, papokból, túristákból, zarándokokból áll.

Professore Josi a hely elnevezését magyarázza. Már a pogány római időkben létezett itt földalatti temető, « coemeterium in Catacumbas », a Katakomba-temető, mely később közös neve lett a többi hasonló temetőnek. Ez az

első katakomba az őskereszténység egyik legtiszteletreméltóbb központja lett, mert őrzője volt, 258-tól Sz. Péter és Sz. Pál testének, akiknek közös sírja fölött bazilika épült, a « Basilica Apostolorum », minden valószínűség szerint a IV. sz. első évtizedeiben. A « Basilica Apostolorum » in Catacumbas nagyon sajátságos építmény volt. Középhajója, a jeruzsálemi Anastasis mintájára, fedetlen maradt, csak a két mellékhajót takarta tető. 1915-ben viszont kiásták egy őskeresztény gyülekezési csarnoknak az alapjait. Nagyjából négyszögű épület lehetett, egyoldalú ferde tetővel köralakban, középen tágas udvarral. Prof. Josi « sala di adunanza » néven illette. Mintája a Sz. Sebestyén bazilika múzeumában látható.

Mivel az Apostolok bazilikájában együtt nyugodott a két főapostol, az V. sz. végéig szakadatlanul özönlöttek a zarándokok. Szokásként uralkodott akkoriban « refrigeriumot », vigasztaló lakomákat tartani a szegények részvételével, a vértanúk sírja fölött. A hely, amelyről éppen szó esik, színhelye lett ezeknek az agapéknak, szeretetlakomáknak. A két kiválóan tisztelt vértanú sírjánál nemcsak a « dies natalis », vagyis az örök életre születés napján, a halál évfordulóján gyűltek össze a keresztények, hanem minden bizonnyal naponként; innen a falba karcolt nagytömegű kérés:

« Petre et Paule, subvenite primo peccatori, Péter és Pál, könyörögjetek a legnagyobb bűnösért! »

« Paule et Petre, petite pro nobis omnibus, Pál és Péter, esedezzetek mindnyájunkért! »

« Petre et Paule, conservate Vincentium, Péter és Pál, őrizzétek Vincét! »

Róma, Sz. Sebestyén katakomba: a falba karcolt nagytömegű kérés

« Paule et Petre, petite pro Victore, Pál és Péter imádkozzatok Győzőért! »

Damasus pápa sírfeliratot készített az apostolok tiszteletére a IV. sz. végén, kifejezetten utalva rá, hogy « hic », itt nyugszik a testük.

A « memoria Apostolorum », vagyis a « refrigériumos », szeretetlakomás ünneplés mindaddig tartott, itt, a Via Appia Antica, a Viarum Regina mentén, amíg testüket a tiszteletükre épült bazilikákba nem vitték. A 290-ben vértanúságot szenvedett Sz. Sebestyén ide temetésével csak fokozódott a hely tisztelete, hiszen a « propulsator pestilitatis » közbenjárásáért sokan zarándokoltak sírjához. Valóban, ez a « coemeteriális basilica » állandóan látogatott maradt, sohasem ment feledésbe, s hogy mennyire hozzátartozik még

ma is Róma kegyelmi « berendezkedéséhez », bizonyítja ez: egyike annak a hét bazilikának, amelyet a zarándokok meg szoktak látogatni.

Josi professzor előadása után, amelyben gazdagon szerepeltek a vértanúk, pápák, tribúnok, császárok, hitvallók, konzulok, városok nevei, valamint archeológiai és bibliai idézetek, gyors pillantással áttekintettem a múzeumi termet. A falakon, vagyis magának a templomnak külső falán, felirattöredékek, faragványok, szobrok, az üvegezett asztalokban pedig őskeresztény olajmécsek, rengeteg mintás és írásos cserépdarab, és egyéb hasonló tárgyak.

...De akkor a társaság már megindult a katakombákba, utánuk léptem tehát szaporán. A lejáratnál fiúcska osztogatott zsineg vastagságú gyertyácskát, úgy kígyózott a zarándokserég a földalatti folyosókon. Gondoltam, nem lehetne könnyen eltévedni, mivel mindenfelé villany világított,s ha a társaság a sokfelé ágazó utakon szétszakadt, később, szinte szükségszerűen, megint összetalálkozott.

Balra a legelső tágas kápolna Sz. Sebestyén hajdani sírhelye. Középen vékony márványlábú oltár áll, liturgikusan felszerelve, hófehér gyolcsterítővel, vas gyertyatartókkal és feszülettel. Vastag gyertyák égnek rajta, üde fehér jácint illatozik négy tömör csokorban. A mennyezetről rozsdás bronz lámpa, lucerna lóg le, a mi korunknak megfelelően: villanykörtével... Óriási pálmalevelek takarják félig-meddig a nyirkos falakat. Az oltár alatt egy megbolygatott fedelű, négyszögletes, egyszerű márványkoporsó látható. Valamikor az volt Sebestyén vértanú hamvainak őrzője. Jó embermagasságban, közel egymáshoz, két durvarajzú vésés látszik, két márványkövön.

Sebestyén római tribúnust, vagyis colonellust, ezredest,

Sz. Sebestyén hajdani sírhelye.

aki narbonne-i születésű volt és Milánóból jött a birodalom fővárosába, a feje körül dicsfénnyel ábrázolják, testében nyílvesszőkkel. Arcát szakáll díszíti. Eleinte így volt látható a képeken és szobrokon, miként a római Bilincses Sz. Péter templomban (San Pietro in Vincoli, a Kolosszeum közelében) egy igen régi mozaikkép mutatja. Csak a humanista megújulás óta tüntetik fel fiatal katonának, aminek példája ugyanebben a kápolnában Sebestyén mellszobra Berninitől.

...A csoporttal sodródtam a keskeny folyosókon,s csak egy-egy pillanatra tekinthettem bele a már üres sírüregekbe, amelyek vízszintes sorban 3,4,5 emeletet képeznek. Némelyikben csontmaradványok fehérlettek, koponyatöredékek.

Könyörgő zsoltárt és litániát énekelve ballagtunk a kacskaringós utakon, mígnem újra felértünk a bazilikába. Mialatt a zsolozsma esti részét énekelték, letérdeltem a vértanú jelenlegi sírja előtt a templom hajójában. Magasba emelt oltár fekete márvány lapja rejti Dioklecián kivégzettjének becses ereklyéit. Giorgetti villogó fehér márványműve a szent vértanú elhaló alakját mutatja: a fekvő test a végső küzdelmet hősiesen kiálló harcosnak belső megbékélését fejezi ki; az örömet és megnyugvást az óhajtott célnál...

A Kalixtus-katakombáktól jött szaléziánus kispapok énekeltek a szentségi áldás alatt, s amikor a « Panis Angelicus » - ból azokhoz a szavakhoz értek: « ...O, res mirabilis, manducat Dominum pauper, servus et humilis... », megrendített a gondolat, hogy az igazi béke, igazság, szeretet útján nem lehet dölyfösen, pazarlón, fegyverrel, hatalmas-

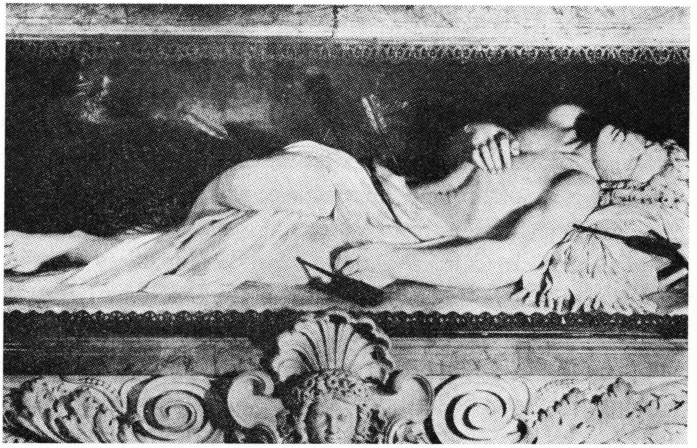

A vértanú jelenlegi sírja.

kodva járni, hanem csak szerényen, szolgaként, alázatosan és szegényen...

Áldás után nem állhattam meg, hogy magányosan le ne menjek még egyszer a katakombába. Gondosabban megfigyelhettem a sírzáró lapok szövegét, a jeleket, Krisztus-monogramot, valamint a pálmát, galambot, halat (Ichthys), az Alfát és Ómegát. Szemlélődéseim közben elmerészkedtem távolabbi részekbe is, ahol villanyvilágítást már nem találtam. Meggyújtogattam tehát a hellyel-közzel elhagyott, falhoz nyomkodott gyertyákat, s ezeknek fényénél jutottam előbbre; egyúttal biztosítottak arról, hogy visszafelé is megtalálom majd az utat. Mind több lett a rendezetlen sír, egyre szűkült a folyosó... Bentjártam a föld belsejében, letünt évszázadok és évezredek hallgatag és mégis beszédes világában.

...Emberi csontok hevertek szanaszét az üregek alján. Ki tudta volna megállapítani kilétüket?! Egy fordulatnál meghökkentem: szokatlan alakú csontozatra lettem figyelmes. Töredezett volt, halvány sárga, s egy kicsit földlepte... Tovább mentem, de aztán visszafordultam. Érdekelt, hogy miféle testrész lehet. Ahogy' jobban szemügyre vettem, megtaláltam a magyarázatát: egy cserépkorsó nyaka volt... Összevegyült a csontokkal, a koponyával, az emberi csontvázzal... Az idő elegyenlített mindent.

S abban a pillanatban rádöbbentem Szent Pál mondására: « Isten ugyanis, aki azt mondta: " A sötétségből támadjon fény ", világosságot támasztott a mi szívünkben is, hogy fölragyogjon nekünk Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán. Ezt a kincset cserépedényben őrizzük, hogy az erő túláradó nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk. » (2 Kor. 4, 6-7).

Az ember gyönge, az ember, a világgal együtt, elenyészik, egyedül Isten ereje nagy. S a tanulság: « ...Ezért nem veszítjük el bátorságunkat, mert, bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról-napra megújul. Pillanatnyi, könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőség túláradó, örök mértékét szerzi meg számunkra. Csak ne a láthatóra, hanem a láthatatlanra szegezzük tekintetünket. A látható ugyanis ideigtartó, a láthatatlan viszont örök. » (2 Kor. 4, 16-18)...

Emlékbe elhoztam a csöpp gyertyát.

Nem árt, ha a mindennapi igyekezetben a katakombákra gondolok...

ITÁLIA SZÍVÉNEK SZÍVÉBEN

Itáliának umbriai országrészét, központi fekvése miatt, az ország szívének mondják, Umbria szívének pedig Assisit tartják, nem is annyira földrajzi helyzete, mint inkább lüktető szellemi vérkeringése miatt.

Az umbriai táj, akár hegyek karéja fogja körül, akár völgyek zárják magukba, kiszabadul korlátai közül és a végtelenre utal... Létezik valami titokzatos kapcsolat ez ősi itáliai táj és a rajta életrekelt hódító eszmei áramlatok között...

Valamelyik olasz útikalauz Assisit « rózsaszínű városnak » nevezi, mert templomai, palotái, magánházai jelentős részben a fehér és rózsaszínű helyi terméskőből épültek.

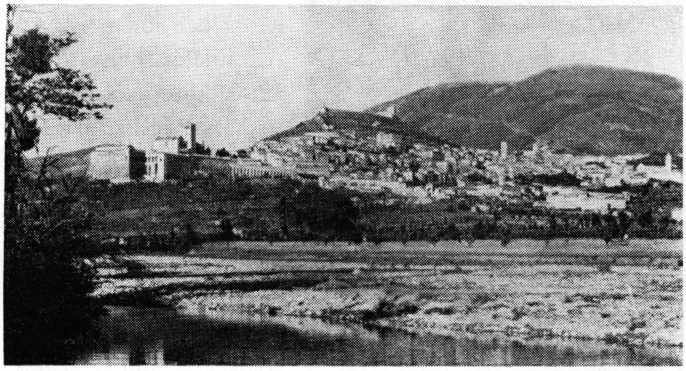

Assisi, a Subasio legnyugatibb nyúlványán

A Perugia és Spoleto között elterülő 50-60 km. hosszú völgykatlan peremén 424 m. magasan fekszik Assisi, a Subasio legnyugatibb nyúlványán. Dante Alighieri hét évszázaddal ezelőtt így énekelte meg:

« E lejtőn, ott hol némileg megenyhül
meredeke, egy nap jött e világra,
egy nap, minőt a Ganges partja nem szül.
Azért, ki e helyről beszélni vágyna,
nem mondja Ascesi, mert nem igazság,
mert Napkelet név illik ily csodára. »
(A Paradicsom, XI, 49-54; Babits M. ford.)

Assisi nagyságát Szent Ferenc jelenti, nélküle nem lenne nevezetesebb sok más olasz városnál. Nemzetközi tekintélyét, hírét neki köszönheti, aki 1182-ben ott született és 1226-ban ott is halt meg. Szülei házának hirtelen berendezett istállószerű földszinti helyiségében jött e világra. A születés helyén már 1200. közepéről származó kápolnácska, a « *San Francesco Piccolino* », a főtér (Piazza del Comune) közvetlen közelében látogatott pontja Assisinek. A szent rokona,

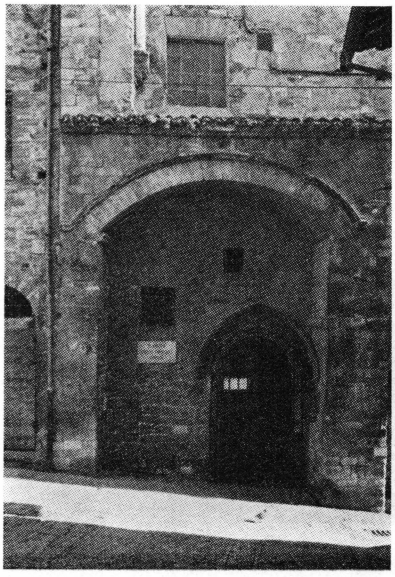

Assisi: Sz. Ferenc születésének helye

Piccardo 1281-ben egy külső nagy ívvel tette ünnepélyesebbé, az 1300-as évek elejéről pedig latin felírás hirdeti, hogy itt született Sz. Ferenc, « világ tüköre ». A kápolnát ugyancsak ebben az időben freskókkal díszítették. (E történelmi hagyományt szakavatottan tárgyalja és bizonyítja P. Dr. Giuseppe Abate, minoritarendi történetíró « La casa natale di S. Francesco » című művében).

A gazdag rőföskereskedő, Pietro di Bernardone jómódú fia gondtalan és egy kissé gondatlan életet folytatott fiatal korában. Tizennyolc éves legényként harcolt a Perugia elleni háborúban, fogságba esett, amiből csak egy esztendő után szabadult. Majd beteg lett, és a hosszas lábadozás idején kezd a fegyveres élet emberszabta dicsőségéről lemondani. 1205. és 1209. között lelkileg újjáalakul, és határoz: Isten szolgálatára szenteli életét. A Sz. Damján templomban szól hozzá a keresztre feszített Üdvözítő, hogy tatarozza a « szentegyházat ». Lemond a családi örökségről. Szegénygondozásra, betegápolásra fordítja ideje számottevő részét. Megalázza és sanyargatja magát.

Rövid néhány év leforgása alatt komoly követői lettek a társadalom minden rétegéből:

« Ez embereknek-adott új vigasság,
alig hogy felkelt, már érezni kezdte
az egész föld erénye nagy vigaszát.
Mert ifjan már, oly hölgy kegyét kereste
atyja ellen, kinek, mint a halálnak,
nem szoktunk ajtót nyitni örvendezve.
S a lelki törvényszék előtt e párnak
et coram patre meglett esküvője;
s mindjobban eggyek, s többet el se válnak. »
(A Par. XI, 55-63)

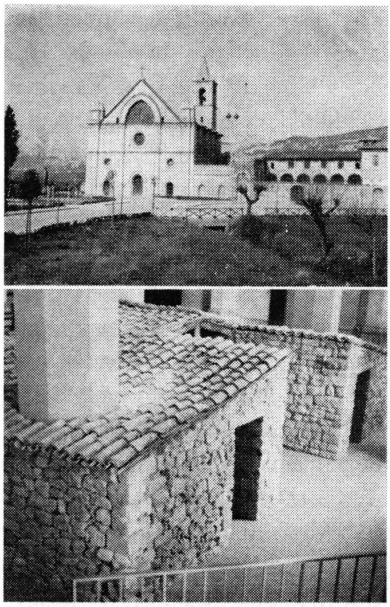

Assisi: a rivotortói « tugurium »

Első társaival a rivotortói kunyhószerűségű « tugurium » - ba vonul; tizenegy társával itt marad 1211-ig. (Az első ferences remeteség helyén ősi templom állott, amit az 1854-i földrengés után csúcsíves izlésben újjáépítettek. Foligno-Spello felől jövet jól látható a ciprusok és nyírfák között). Itt fogamzott meg benne a gondolat, hogy egyházjogi keretek között kell megszervezni a mindjobban gyarapodó testvéri közösséget. A szabályzat első fogalmazását III. Ince pápa elé terjesztette, aki azt élőszóval jóváhagyta, és ezzel kezdetét vette a ferences szerzetesrend áldott történelme:

« Új útnak így ez atya és e mester,
és hölgye és újdon családja mégyen.
Övül egy hitvány kötelet se restel. »

(A Par. XI, 85-87)

Rivotortót kénytelenek voltak elhagyni, de a Subasio benedekrendi szerzetesei rendelkezésükre bocsátották a közeli mezei kápolnát egy kis porció földdel (« portiuncula »), hogy ismét legyen támpontjuk apostolkodásaik közepette.

Ez a hely lett Ferenc Atya számára a legkedvesebb. Itt kapta 1216-ban a rendkívüli kegyelmet, hogy aki a kápolnát bűnbánó szívvel meglátogatja, megkaphatja bűnei büntetésének teljes elengedését a Szűz Anya közbenjárása által, az Egyház által szabályozott feltételek mellett, amiket III. Honorius pápa jóváhagyott. A világhírű Porziuncola kápolnát évszázadok alatt anyian látogatták, hogy belső falait a csókok és simogató érintések elérhető magasságban fényesre csiszolták. Ó, mennyi kegyelmet kaptak a lelkek a « Santa Maria degli Angeli », az Angyalok Királynője közbenjárására!

Szent Ferenc itt halt meg 1226. okt. 3-án, a « Transito »-nak nevezett szűk cellácskában (Andrea della Robbiának egy Sz. Ferenc szobra látható benne). A Porziuncola és Transito kápolna fölébe 1569-ben hatalmas bazilika épült három hajóval; falait Dono Doni, Tiberio d'Assisi, Sermei és Martelli freskói ékesítik. Baloldali mellékkápolnái közül sohasem mulasztom el megnézni azt, amelyikben nagyméretű olajfestmény az Úr Jézus búcsúzását ábrázolja Szent Anyjától. Eléje térdel a felnőtt Fiú, mielőtt elindulna

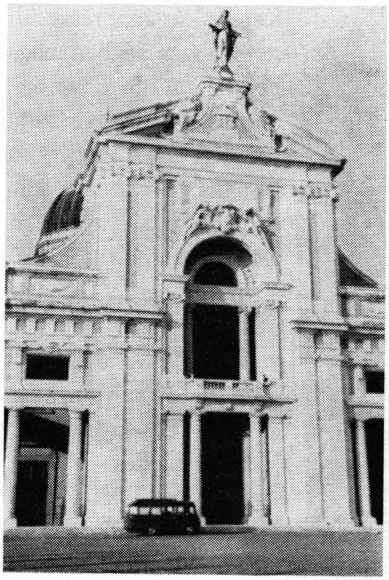

Assisi: a Porziuncola bazilika (f. Dr. Rákos Béla)

háromeves apostoli útjára, és az Istenanya, könnyeit törölve, áldását adja rá...

Így kezdi meg kánai és golgotai útját...

— Assisi eredete az Appenini félsziget műveltségének legrégibb idejére tehető, ezt bizonyítja a számos etruszk, latin emlék és a rákövetkező keresztény korszak. Az « umbrok », « gli umbri » műveltsége, az etruszkok terjeszkedése (műveltségük eredetét alig ismerjük de annál inkább megcsodáljuk emelkedettségét), a római birodalom szelleme lépten-nyomon megmutatkozik, ha a várost végigjárjuk. A keresztény hitre térés a III. sz.-ban kezdődött Rufin vértanú püspök működése révén. Teste az ő tiszteletére 1140-ben építeni kezdett románikus izlésű székesegyház főoltára alatt nyugszik. Keresztkútjánál részesült az első szentségben maga Ferenc, több követője, közöttük Assisi Klára, továbbá Svéd Frigyes, a legújabb időkben pedig a passionista szent szerzetes, a Fájdalmas Szűzanyáról nevezett Gábor Testvér.

Assisi: a San Rufino székesegyház (f. Dr. Rákos Béla)

A San Rufino székesegyház három portáléja és ablakrózsája (rosone) körül jelképes faragvá-

nyok láthatók. A templom belsejét a XVI. sz.-ban át kellett alakítani. Falain Giorgetti, Carboni, Ferri, Dono Doni, Alunno festményei művésziek; szentélyében 1520-ból származó faragott zsolozsmapadok keltik fel az érdeklődést.

Assisi megszenvedte, de átélte Totila megszállását és a karoling hódoltságot. Tartozott a spoletói hercegséghez is, majd kiélvezte a XII.sz.szabad városi életét, mígnem a XII-XIV. sz.-ban bele nem sodródott a Perugiával vívott harcokba. Az 1500-as évektől a pápai állam része volt, 1860-ban azonban egész Umbria az egyesülésre vágyó Olaszországba kebeleződött.

Umbria a hit és művészet varázslatos földje, Itália egyik legszebb része, de sohasem lármázó és látványos, hanem szerény és összhangzatos. Szépségét könnyen figyelmen kívül hagyja, aki felületesen, hirtelen utazik át rajta. Csak igazi nyugalommal lehet felfedezni, megérteni; kortyonként izlelgetni, mint valami ritka zamatú italt. Umbriát nemcsak bűbájos városai, vallási és művészeti emlékei kedveltetik meg az utazóval, hanem természeti szépségei is. Mindez együtt termelte ki a lelkekben az Istenhez való vonzódás, a vele eggyé válás vágyát.

Assisi látogatójának meg kell tekintenie Sz. Klára bazilikáját, amelyet piros és fehér terméskőből 1257-ben kezdtek építeni románikus stílusban, és amelyet az utca fölé boruló tömör támpillérek tartanak. Kriptájában nyugszik Ferenc első női követője, Scifi Klára Assisiből, Szent Ferenc második rendjének, a klarisszáknak első főnöknője és alapítója.

Ebben a bazilikában őrzik azt a XII. századbeli, jellegzetes táblaalakú, szentekkel és angyalokkal telefestett színes keresztet, amely a Sz. Damján templomban csodás módon

Sz. Ferenchez szólt: « Menj, Ferenc, és állítsd helyre hajlékomat, amelyet, mint látod, összeomlás fenyeget »...

Az Oltáriszentség-kápolna üvegezett, rácsos fülkéiben klauzúrás klarissza szerzetesnő megmagyarázza az ott látható rendi ereklyéket is.

A Sz. Klára bazilikától délkeletnek haladva, néhány száz méter után a Via Borgo Aretinón elérjük a Porta Nuovát, ahol délnek fordulva, olajfaligetek között egykettőre a klarisszák első kolostorához, a San Damiano-hoz jutunk. Híres ferences történelmi hely. A tenger színe felett 305 m.-re fekvő szerény kis « convento » ma is a költőiség és vallásos ihlet eleven varázsával hat. Sz. Ferenc itt írta a « Teremtmények énekét », « Cantico delle Creature », vagy « Cantico di Frate Sole »:

Assisi: a San Damiano kolostor

« Altissimu, onnipotente, bon Signore,
tue so' le laude, la gloria e l'honore et onne benedictione.
Ad te solo, Altissimo, se konfano,
et nullu homo ène dignu te mentovare.
Laudato sie, mi' Signore, cum tucte le tue creature,
spetialmente messor lo frate sole,
lo qual' è iorno, et allumini noi per lui.
Et ellu è bellu e radiante cum grande splendore:
de te, Altissimo, porta significatione. »

« Mindenható fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás,
Tied minden áldás,
Minden egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.
Áldott légy, Uram s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te világosságod,
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges. »

A ritmikus prózában írt, umbriai köznyelvből, toszkánai, latin és bibliai latin szavakból álló, zsoltárhoz hasonló himnusz az ember háláját fejezi ki Istennek a természetben kapott jótéteményekért, befejező része pedig a megbocsátásra és a halál alázatos elfogadására buzdít:

« Áldott légy, Uram, hold nénénkért és minden csillagaiért az égnek,
Őket az égen alkotta kezed, fényesnek, drága szépnek.
Áldott légy, Uram, szél öcsénkért,
Levegőért, felhőért, minden jó s rút időért,
Kik által élteted minden te alkotásod.
Áldott légy, Uram, víz húgunkért,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Áldott légy, Uram, tűz bátyánkért,
Vele gyújtasz világot éjszakán,
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.
Áldott légy, Uram, Földanya nénénkért,
Ki minket hord és enni ad
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.

Áldott légy, Uram, minden emberért, ki szerelmedért másnak megbocsát
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.
Áldott légy, Uram, a testi halálért, mi testvérünkért,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik megadták magokat te szent akaratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak. » (Sík Sándor fordítása).

* * *

...« Laudate e benedicete mi' Signore et ringratiate
e serviateli cum grande humilitate. »

Dicsérjétek és áldjátok Uramat és adjatok neki hálát
És szolgáljatok neki nagy alázattal.

A VATIKÁNI GYÓNTATÓK VATIKÁNI KOLLÉGIUMÁBAN

1948 karácsonyán ismét meghívást kaptam Monay atyától, hogy töltsem az ünnepeket náluk, mostmár új kollégiumukban, a Vatikán területén. Rendkívüli eseménynek ígérkezett, és miután a Custos atyától engedélyt kaptam, hogy elutazhatom Assisiből, igazán nagy örömmel siettem Rómába.

Tehát a Vatikánvárosba kellett mennem.

A Sz. Péter tér felső részén, a bazilika homlokzatától balra, vagyis a harangtorony (« l'Arco delle Campane ») íve alatt van a forgalmas bejárat. Kívül svájci gárdista áll, belül pápai csendőr. Elég volt arra hivatkoznom, hogy a « Collegio dei Padri Penitenzieri » utam célja, és tovább engedtek.

Ez már a vatikáni halom alsó lejtője, amely Bernini oszlopsorainál kezdődik. Az első tér, amelyen áthaladtam, a Piazza del Circo Neroniano. A tér bal, vagyis déli oldalát a német-flamand temető, « Teutonum et Flandror. (um) coemeterium » alkotja, amelynek sírjai közül bennünket, magyarokat, honfitársaink sírján kívül, talán leginkább Hohenlohe bíborosé érdekel, aki Liszt Ferencnek a kisebb egyházi rendeket feladta. A temető nyugati belső falán színes zománclapokból rakott kép a Néró-cirkuszt mutatja Sz. Péterrel és vértanú társaival, akik fölé a mennyei dicsőséget jelképező kupola borul...

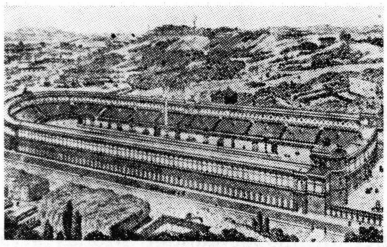

Néró császár cirkusza (Bülmann szerint)

A Vértanúk Tisztelőinek Kollégiuma (Collegium Cultorum Martyrum) gondoskadásából 1923-ban készült emléktábla hirdeti a temető falán:

« Ezt a helyet, Néró egykori villája és cirkusza helyét, amely ma a világ világító fáklyája, Péter Apostol vezérletével az első római vértanúk (« duce l'Apostolo Pietro i primi Martiri Romani ») vérrel megszerezték, innen emelkedve hatalmas seregben Krisztusnak felajánlani az új győzelem pálmáit. »

Itt húzódott valamikor Caligula majd Néró cirkusza a vatikáni kertek között, a bigák és quadrigák kocsiversenyei számára. Caligula császár hozatott obeliszket a cirkusz közepére Egyiptomból. A 25.35 m. magas, lent 2.65, fent 1.76 m. széles vörös gránit monolit nagyságra a második Rómában, tehát a Sz. János Bazilika obeliszkje után következik a Lateránnál.

Filippo Magi professzor, a Vatikán régész igazgatója 1962-ben meglepő felfedezéssel megállapította, hogy Caligula felírásának helyén előbb egy másik bronzbetűs írás is létezett, amelyet megsemmisítettek, és pusztán a betűk mélyedései maradtak meg. Magi professzor tudományos módszerrel kielemezte az egymás fölébe vésett és rakott betűket, és a következő nevet olvasta ki belőlük: Caius Cornelius Gallus; Krisztus előtt 69-26. között élt ez a szokatlan sikert

elért politikus, irodalmár, katona, mecénás, akinek sikerült megkapnia Egyiptom prefektusságát is. Itt aztán fejébe szállt a dicsőség, magasztaló szobrokat állítatott magának, és egykori szülőhelye, Forum Julii (Frejius) nevéről Egyiptomban is így hívott városában obeliszket faragtatott a saját nevével.

Amikor azonban Ottavianus Augustus császár ellen gúnyosan és hetykén beszélni kezdett, felségsértéssel vádolták, és ő, hogy a siralmas következményeket elkerülje, önkezével vetett véget életének. Obeliszkjét Caligula a vatikáni versenypályára hozatta, utánozva ebben Augustust, aki előzőleg a napistennek faragott két obeliszk közül az egyiket a Circus Maximusba hozatta (ma a Piazza del Popolón), a másikat pedig a Campus Martiusra (ma a Piazza di Montecitorión).

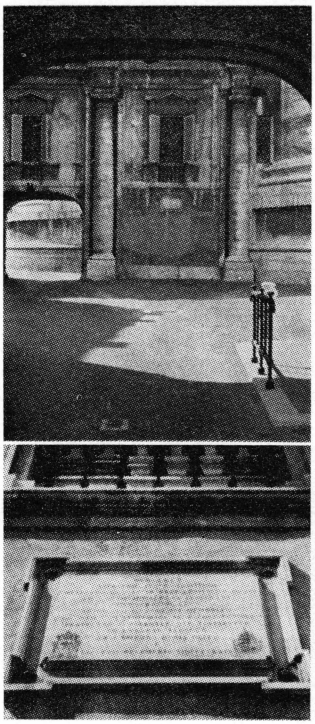

Caius Cornelius Gallus és Caligula obeliszkje 1586-ig a hajdani Néró-cirkusz helyén állt, amikor is V. Sixtus pápa Domenico Fontana óriási mér-

Vatikán: a Sz. Péter bazilika sekrestyéjének folyosói és a hajdani magyar nemzeti templom és zarándokház emléktáblája

nöki vállalkozásával a Bernini alkotta új tér közepére vitette.

A sekrestyének első összekötő folyosója előtt a kövezeten szürke gránitlap jelzi az obeliszk régi helyét: « Sito dell'obelisco vaticano fino all'anno MDLXXXVI ».

A sekrestyét bazilikával összekötő két boltozatos folyosó között tovább haladva, jobb felől az altemplom vasajtaja (a « Sacre Grotte » külső bejárata), a második folyosó ablaka alatt pedig egy magyar vonatkozású emléktábla látható, hogy Szent István királyunk idejétől egészen 1776-ig itt magyar nemzeti templom állott, zarándokházzal, míg a mai sekrestye építésekor le nem bontották:

« Quo loco sacellum atque hospitium S. Stefano Hungariae Regi Apostolico dicata ad annum MDCCLXXVI steterant, Hungarorum gens in dilapsi monumenti memoriam, quod suam cum Apostolica Sede coniunctionem praeclare luculenterque testaretur, IX. exeunte saeculo ab S. Emerici ducis obitu p. die XVII Decembris MDCCCCXXIX.»

(A tábla bal sarkában XI. Pius pápa címere, jobb sarkában a szentkoronás magyar címer).

Attól eltekintve, hogy a felírás tárgyi tévedést tartalmaz, mivel a magyar nemzeti templom nem Sz. István királyunknak volt szentelve, hanem Sz. István első vértanúnak, és I. István volt az, aki ezt a templomot a magyar zarándokok számára megkapta,

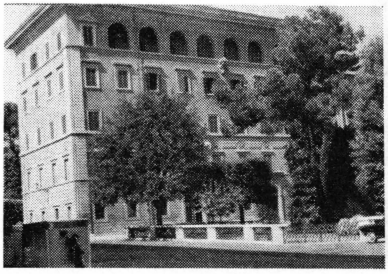

Vatikán: Palazzo del Tribunale

a szöveg többi része dicsőségünkre szolgál, rámutatva a magyar kereszténység példás fontosságára, egyben föltétlen tiszteletére és hálájára a Szentszék iránt.

Kilépve a második összekötő folyosó alól a bazilika bal kereszthajójának mentén, feltárul a Piazza Santa Marta ernyőfenyős, magnóliás, ciprusos kertje, közepében XI. Pius travertin tányérkútjával. A díszráccsal körülvett ligetecske helyén állott a harmincas évekig a Sz. Péter bazilika bíboros főpapjának kis négyszögű palotája, szemközt a bazilika kereszthajójának oldalkapujával (Porta S. Marta).

És íme, utam célja: a Palazzo del Tribunale négyemeletes barokk épülete, a Vatikánvárosnak, mint államnak, polgári törvényszéke!

Nagyszabású homlokzatán XIII. Benedek, XIII. Leó és XI. Pius pápa címere, különböző intézkedések és látogatások megörökítésére.

A sokáig — és eredetileg — kisszeminárumnak használt palota legfelső emelete árkádos; az épület jobb végén, apró csarnok, felette tetőtér.

A penitenciárius atyák a palota harmadik és negyedik emeletén laknak. Odavitt fel a kúszófülke.

Dr. Monay atya, aki a tér felé kapott két cellás lakást a 3. emeleten, örömmel mutatott szét a téren: balra a bazilika kereszthajója, ahol a nemzet-

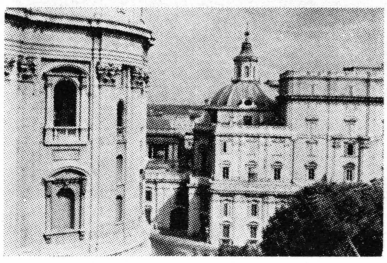

Vatikán: a bazilika sekrestyéje és kanonoki palotája

közi gyóntatószékek vannak; átellenben, a sekrestye kupolája VI. Pius csillagával; tőle jobbra a kanonoki palota (la Canónica), amelyben a bazilika javadalmas papjai és kanonokjai laknak...

Nem hagyta ki Ferenc atya azt sem, hogy abban a palotában lakott ideiglenesen egy száz év előtti elődje, P. Kampus Sándor, minthogy az 1849. febr. 9-én kikiáltott köztársaságnak ápr. 27-i rendelete eltörölte a szerzetesi élet külső megnyilvánulásait és a rendházakat feloszlatta, így a penitenciáriusok nagyobb része is kénytelen volt elhagyni Rómát, de P. Kampus négy társával Rómában maradt, sőt, a Canónica 5. emeletén közös lakást szerzett magának és paptársainak.

Még inkább elmondta nekem, hogy kerültek ők maguk a vatikáni új kollégiumba.

Régi palotájukat, a Palazzo dei Penitenzierit a Piazza Scossacavallin a francia megszállás nem kímélte, idegenek telepedtek bele, és noha a Szentszék és a francia császárság között létrejött egyezmény alapján a Sz. Péter bazilika gyóntatói visszakapták az épület egy részét, kétharmadában mások maradtak. Az átalakítások megbontották a XV. századbeli nemesvonalú palota építészeti egységét, de káros

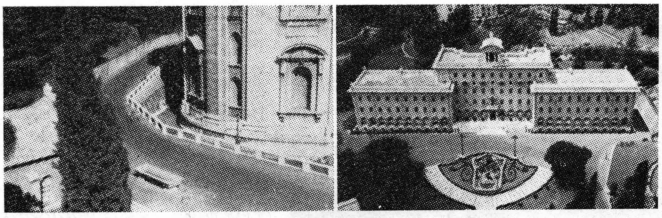

Vatikán: Via delle Fondamenta és a Kormányzósági palota

hatással lettek a gyóntatóatyák szerzetesi magányára is. A pápák nem egyszer gondoltak a penitenciáriusok megfelelő áttelepítésére, mint legutóbb XV. Benedek és XI. Pius, a régi tervet mégis csak XII. Pius pápa valósította meg.

Az 1929. febr. 11-én létrejött lateráni egyezmény után az olasz kormány a Sz. Péter bazilikához vezető utat rendezni kívánta, és noha az öreg városrész lebontásánál annyi más ősi palotával együtt megkegyelmezett a penitenciáriusok palotájának is, azt kívánta, hogy eredeti mivoltában kívülbelül állítsák helyre, sőt, a Pinturicchio-festette mennyezetű szobát nyissák meg a látogatóknak.

Mivel a penitenciáriusok egyrészt megfelelő fedezet híján nem tudták visszavásárolni az épületet magántujdonosaitól, másrészt pedig az állandó látogatások miatt a szerzetesi kollégium jellege is megszünt volna, örömmel vették Nicola Canali bíboros főpenitenciárius tanácsát, hogy engedjék át a tulajdonukban levő palotarészt a Szentszéknek, amely ennek fejében alkalmas otthont juttat nekik a Vatikán területén.

XII. Pius pápa készséggel teljesítette a penitenciáriusok óhaját, és 1947. március 19-én S.E. Mons. Giovanni Battista Montini helyettes államtitkárnak írt levelében a minoritarendi apostoli gyóntatók új lakásául a Vatikánváros törvényszéki palotájának 3. és 4. emeletét jelölte ki, míg a régi palota épületét átengedte a Jeruzsálemi Szentsír lovagrendnek, kötelezve, hogy a penitenciáriusokat az elvesztett tulajdonjogért illő módon kárpótolja.

A gyóntatók átköltözése 1948 áprilisában történt meg, fejezte be P. Monay, és június 27-én Nicola Canali bíboros főpenitenciárius, egyben a minoritarend védnöke, megáldotta az új kollégium kápolnáját és helyiségeit.

Meg is mutogatta a kápolnát, amelynek főoltára a régi kollégiumból került át ide; a gazdag könyvtárat gondos leltározásban; az egyszerű ebédlőt a tetőtérre nyíló ajtóval. Kiléptünk. Északnak a Via delle Fondamenta, Templomalap utca kígyózott alattunk, megkerülve a bazilika főszentélyét és áttérve a jobb kereszthajó tájára. Az elején az abesszinek nemzeti temploma áll, homlokzatán Nagy Sz. Leó pápa idejére utalással; de fontos műtörténelmi alkotás a XII. sz. — ból való faragott márványkapu is, amelyen leveles folyondárok fölött a Bárány látható kereszttel; belsejében több ősi oszlop tartja a hajókat. Külső oldalán régi faragott kőtöredékek, címerek, díszek.

Lépcsős lejárójánál egy 6 m. hosszú és közel 2 m. széles gránit kád terpeszkedik, mióta Caracalla császár thermáiból idehozták. Itt «már» 32 méterre vagyunk a tenger szine fölött.

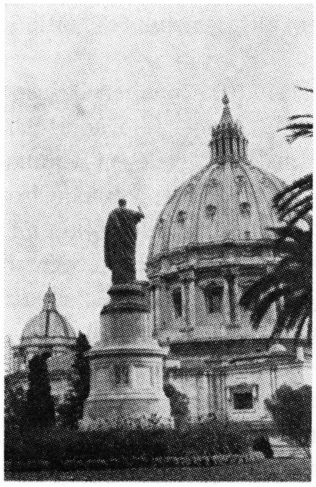

Sz. Péter apostolfejedelem szobra a vatikáni kertekben

Északnyugatnak a Governatorato palotájában gyönyörködtünk.

Nyugatnak elmagyarázta, hogy az « államhatár » peremén, ott fent a magasban, terebélyes fák között, az a csonka kerek torony nemrégiben még csillagvizsgáló volt, míg az intézetet át nem telepítették Castel Gandolfóba. A vasúti sinek felett, a zöld

gyepű domboldalban viráglegyezővel kerített óriási kagyló lövell vízsugarat. Lent alattunk a Sz. Péter bazilika mozaikműhelyének alacsony épülete az állomás előtti tér szintjének megfelelő, üvegcsempés ablakú tetővel.

Végigvezetett a Mester atya az íves nyitott folyosón is, amelyről viszont keletnek áttekinthettük a Sz. Márta teret a környező épületekkel: Canonica, Palazzo Santa Marta, Palazzo San Carlo, amelyek nyílásában, a messzi háttérben feltünt a Propaganda Fide pápai egyetem félköralakú épülete a Janiculus (Gianícolo) halom tetején... De a legszebb látványt az égbe magasló kupola jelentette.

Amikor pedig a téren tett velem sétát, megmutatta a világhírű zeneszerző Giovanni Pierluigi da Palestrina emléktábláját a San Carlo palotán, amelyben a Capella Sistina karnagya 1571-től 1594. február 2-án bekövetkezett haláláig élt. Ugyanakkor megmutatta a « Palazzinát », a Törvényszéki palotával átellenben fekvő új saroképületet, amely az Arciprete régi, lebontott palotája helyett ma a bazilika bíboros főpapjának otthona.

Elballagtunk a bazilika felé, amelynek ciklópi alapfalai mentén a Via delle Fondamenta alsó járatát kőkoporsók szegélyezik egészen a Porta Rezzonicoig, amelyen át szokott pápai kihallgatásokkor a tömeg egy része a templomba jutni, pont Rezzonico XIII. Kelemen pápa síremléke alatt, Antonio Canóva híres oroszlánjai között...

Mi a Vatikánváros-állam polgári kormányzósági palotája, a Palazzo del Governatorato irányába tartottunk, hogy elsősorban megcsodáljuk az uralkodó pápa címerét nyírott bokrocskákból — úgy övezi a kétágú mintás lépcsőfeljáró mint az érsek vállát a pallium —, utána pedig magát az említett palotát, amelynek előcsarnokában XI. Pius bronz-

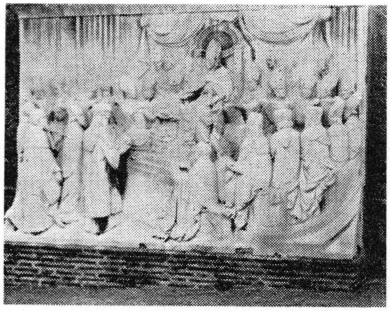

Vatikán: az I. Vatikáni Egyetemes Zsinat emlékműve

szobra hirdeti az olasz állam és Vatikán között 1929. febr. 11-én létrejött államközi egyezményt.

De a történész tovább vezetett a mostmár díszcserjék és babérbokrok között vezető kerti úton, elhagyva a tűlevelü fák alatt egy-két szelíd körtefát is, míg fel nem jutottunk a vatikáni kertek gondnoki hivataláig, csonkatornyú, ferdetetős házacskájáig.

Ott szökik magasba Péter apostol kulcsot tartó szobra, áldást osztó, égre mutató jobbal.

Szobor, amelynek történelme van...

Micsoda?

A közeli falmaradványon két tábla is hirdeti.

Az egyik felírása:

« PIUS NONUS PONTIFEX MAXIMUS CONCILII OECUMENICI VATICANI AB SE INDICTI INCHOATI MONUMENTUM IN IANICULI VERTICE STATUENDUM DECREVIT ANNO CHR. MDCCCLXXI. »

IX. Pius pápa a tőle meghirdetett és megkezdett vatikáni egyetemes zsinat emlékének felállítását a Janiculus tetejére, Krisztus 1871. évében elhatározta.

A másik fehér márványtábla viszont az idő viszontagságaira utal, amelyek a terv megvalósítását megakadályozták:

« LEO XIII PONTIFEX MAXIMUS INIURIA TEMPORUM PROHIBITUS TUTIORE IN LOCO INTRA VATICANA SEPTA ERIGI IUSSIT ANNO CHR. MDCCCLXXXV. »

Sz. Péter szobra egy időben, karcsú oszlop tetején, a « Pigna-udvarban » állott, de XI. Pius 1936-ban ide hozatta, a kertnek nyílt, csaknem mindenünnen látható pontjára.

Előtte a kertészfelügyelő hivatalának falán márvány dombormű IX. Pius pápát ábrázolja a nyugati és keleti zsinati atyák között; trónja fölött a Szentlélek lebeg galamb alakban. Az épület másik oldalán, a kupola felé, XIII. Leó pápa címere, a ciprusfa, liliom és üstökös; mellette IX. Pius ferde csíkozású, oroszlános címere.

* * *

A penitenciáriusi kollégium rektora, a halk szavú és fínom lelkületű északamerikai angolnyelvű gyóntató, P. Magister Egidius Kaczmarek, — egyébkent P. Monay közvetlen utóda —, kedves kis lakást adott az épület nyugati oldalán a 3. emeleten. Szobámból az újklasszikus modorú, csarnokos állomásra láttam. Ormán két tagbaszakadt férfi az államalkotó XI. Pius címerét tartja.

Falát két nagyméretű dombormű díszíti. Az egyiken az isteni Mester a bárkában, tanítványai között, akik hálójukat a bárka peremén pihentetik, míg az Üdvözítőt hallgatják... Péter a kormányt tartja...

A másik: Illés prófétát a tüzes szekér égbe ragadja...

A főbejárat oszlopcsarnokán travertinből faragott orosz-

lánszáj ontja vastag sugárban a vizet... Locsogása, lármája szüntelen, — és mégis mekkora a csend...

De szép itt lakni.

Történelmi környezetben, a bazilika közvetlen közelében...

— Braschi VI. Pius művét, a bazilika sekrestyéjét, e szavak jellemzik: « Magnificentia opus ejus».

Odaillenének a vatikáni gyóntatók vatikáni kollégiumának ajtaja fölé is, XII. Pius pápa tiszteletére.

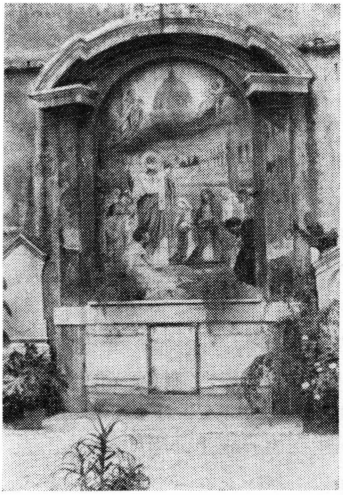

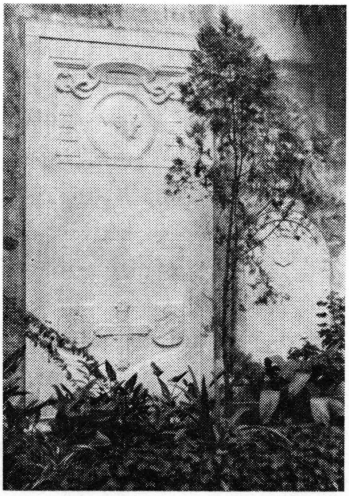

Vatikán, Campo Santo Teutónico: Sz. Péter apostol és az első római vértanúk; Hohenlohe bíboros sírja

ELSŐ PENITENCIÁRIUSI ÉLMÉNYEK

1949 júniusában Monay atya súlyosan megbetegedett, lehívtak tehát Assisiből helyettesíteni. Mentegetődzött, hogy a nyári szabadság helyett a gyóntatószékben kell majd ülnöm, de ez számomra sokkal inkább kitüntetés volt, mint kellemetlen hír. Éppen a vizsgák végén jártunk a teológián, így június 10-én Rómába utaztam.

Másnap, szombaton, « szabadnapos » voltam, — jól kezdődött a munka...

Vasárnap azonban nagy élményben volt részem: a penitenciárius atyák között szerepeltem Boldog María Giuseppa Rossello rendalapítónő szenttéavatási szertartásán.

Szentháromság vasárnapja volt, június 12-e. Fél kilenckor kezdődött a körmenet felvonulása Róma szerzetes és világi papságával, amely lassan hömpölygött a Sz. Péter bazilika felé.

XII. Pius pápa, elhagyva lakosztályát, a Cappella Matilde oltáránál rövid szentségimádást végzett, majd átment a Sala dei Paramentibe, ahol a bíborosok várták. Magára öltötte a liturgikus ruhákat és a Cappella Sistinába vonult, ahol elkezdte az Ave Maris Stella himnuszt. Az első strófa után Mícara bíboros, a Szertartások Kongregációjának prefektusa és a szenttéavatás irányítója három égő gyertyát nyújtott át neki, amelyből egyet átvett; felült a hordozható trónra (gazdagon hímzett mitrával a fején), majd elindult a menet. A penitenciáriusok előtt két kispap vitte a « bac-

chettát », vagyis a gyóntatói hosszú pálcát. A generalis apátok, nullius apátok, püspökök, érsekek (ötvenen lehettek) következtek és a bíborosok: Tedeschini, Fumasoni Biondi, Lavitrano, Verde, Piazza, Aloisi Masella, Pizzardo, Mícara és Tisserant, utánuk pedig a két trónálló bíboros: Canali és Mercati, közöttük a mise szerpapja: Caggiano bíboros.

Mons. Dante, az apostoli szertartások feje, a pápa közvetlen közelében haladt, míg a trón két oldalán a pápai udvar előkelőségei, majd Giuseppe Colonna herceg, pápai trónálló. A trónt a Sacra Romana Rota dékánja, Mons. Jullien követte, és Mons. Callori di Vignale, Venini, Toraldo és Nasalli Rocca di Corneliano pápai szolgálattevő kamarás. A menetet a szerzetes főelöljárók sora zárta be.

Amikor a Scala Regia közepe táján Nagy Konstantin lovasszobra elé ért a menet, befordult a csarnokba. A « Cappella Musicale Pontificia », a Sixtusi kórus, amíg a Sala Regiából lefelé haladtunk a Királyi lépcsőn, Monsignore Lorenzo Perosi, örökös igazgató vezényletével az Ave Maris Stella verseit énekelte a körmenet résztvevőivel felváltva. A nemes fejalkatú, őszhajú

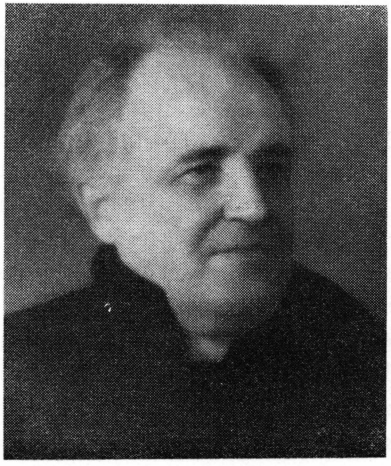

Don Lorenzo Perosi
(f. Braulin)

Mester, akinek műveit évtizedek óta ünneplik világszerte, hivatása tetőpontján, Krisztus földi Helytartója mellett a vatikáni bazilika fenségében irányítja az egyházi éneket, hogy az égi karokkal Isten dicsőségét zengő Boldognak szentteavatása minden résztvevő számára a lelki felemelkedettség még kiválóbb alkalma legyen.

A bazilika küszöbének átlépésekor levettük fekete papfövegünket, — fehér miseruhába voltunk öltözve —, és égő gyertyával haladtunk végig a főhajón. Amint a Szentatya az ajtóhoz ért, a belső erkélyen (loggián) felhangzott az ezüstharsonákon a pápai induló, s a templomban összegyűlt sok tízezer főnyi tömeg éljenezni kezdte a pápát. Az oltárt bal kéz felől elhagyva, a szentélyben elfoglaltuk a bíborosok mögötti, szőnyeggel borított padot, mellettünk megállt a két bacchettás kispap, a gyertyákat eloltottuk, és vártuk, hogy a Szentatya is megérkezzék. Miután a Confessio-oltár előtt a faldistoriumnál rövid imát mondott, a Katedra alatti nagy trónhoz ment, ahol azonnal « obedienciára » járultak hozzá a bíborosok, püspökök, és ketten a vatikáni penitenciáriusok közül.

Kezdetét vette a szertartás.

Mícara bíbornok a trón közelébe ment, és nevében Professore Camillo Corsánegó konzisztoriális ügyvéd előterjesztette a szenttéavatási kérést, amelyre Monsignore Antonio Bacci, « ad Principes » — brévék titkára a pápa nevében válaszolt. Csendes ima következett az első diákonus-bíboros, Canali felszólítására, amelynek végeztével a pápa énekelni kezdte a Veni Creator Spiritus himnuszt.

Elérkezett a legfőbb pillanat: a bíborosok, érsekek, püspökök mitra nélkült, állva hallgatták az Egyház látható

fejének nyilatkozatát, amelyet mitrával a fején, tanítói hivatalának teljességében, Katedrájáról kihirdetett:

« ... Beatam Mariam Josepham Rossello virginem, Sanctam esse decernimus et definimus ac Sanctorum Catálogo adscribimus... ».

Lelkes éljenzés töltötte be a bazilikát, miután XII. Pius megállapította a szentnek december 7-i ünnepnapját is.

A szenttéavatást szorgalmazó bíboros hálája és a kanonizáció hivatalos iratait elrendelő pápai utasítás után a Szentatya a Te Deumot intonálta, amit a Cappella Sistina folytatott, majd elmondta a könyörgést az új szenthez, beszédet tartott és végül ünnepélyes formában apostoli áldást adott. Akkor a Sz. Benedek apát szobra alatt felállított kis trónhoz vonult,

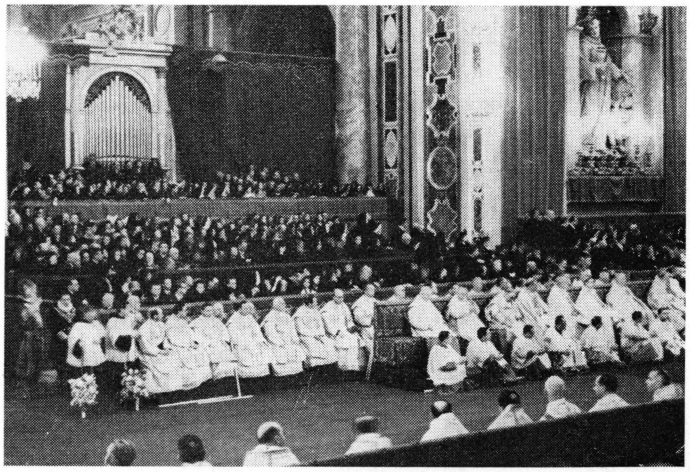

A vatikáni penitenciáriusok testülete a pápai szertartáson (f. Giordani)

megkezdte a Tertia antifonáját, és a zsoltárok éneklésekor a miséhez öltözködött.

Az egész szertartást Mons. Dante irányította, akinek Capoferri, Terziariol, Aluffi Pentini, Cocchetti, Angelini és Fattinanzi segédkezett.

A mise szerpapja Caggiano bíboros volt, alszerpapja Mons. Canestri. Offertoriumkor, amelyre Perosi saját szerzeményű művét adatta elő: « Oremus pro Pontífice Pio... », felajánlották a Szentatyának a szokásos ajándékokat: gyertyát, pici hordó bort, egy másikban vizet, kenyeret, galambot, gerlét és egy-két aranyozott meg ezüstözött kalitkában madárkákat.

Mícara bíbornok, továbbá Savona és Albenga püspökei, akiknek egyházmegyéjéhez tartozott Szent Rossello Mária Jozefa, az Irgalom Anyja Leányainak alapítónője, a szenttéavatás kegyelméért adtak fiúi ajándékot XII. Pius pápának.

Agnus Dei után a Szentatya a pápai oltártól fedetlen fővel ismét a nagy trónhoz ment, ahol jellegzetes módon megáldozott, miután az Oltáriszentséget a szerpapok elvitték neki: a szent Vért aranycsővel vette magához a kehelyből...

Perosi dallamai szárnyaltak a kupola alatt az « O, salutaris Hostia », és « O, Sacrum Convivium » liturgikus szövegére...

A pápai mise, amelyen Perosi Palestrinának « Marcel pápa miséjét » vezényelte, és amelyen felhangzott Perosi « Cantate Domino » és « Tu es Petrus » mottettója is, valamint a « Haec dies » Naninotól és a « Beati omnes » Mendelssohntól, befejeződött. A pápa Őszentsége Ite missa est után apostoli áldást adott, fejére helyezték a tiára (vagy

« triregno ») hármas koronát, és felülve a sedia gestatoriára, elhagyta a szentélyt; a hívek örömújjongása közben a bazilika főkapujától még egyszer visszafordult, hogy áldását adja...

Ez volt első penitenciáriusi élményeim kezdő része. A másik már a gyóntatói szolgálathoz fűződik. Ugynezen a napon, június 12-én délután beültem a magyar gyóntatószékbe. Sok emlék fűződik ehhez a helyhez, amiről Monay atya mindig szeretettel beszélt...

Megkaptam az állandó órarendet, amely szerint az első, második és harmadik csoportnak kezdenie kellett a szolgálatot. Monay atya szolgálati napja kedd, péntek és vasárnap volt délelőtt 9-től 12-ig, délután pedig a harmadik turnus. A délutáni gyóntatás igen körülményes és pontos, mondhatni: csillagászati időszámítás szerint történt, a nappalok hosszabbodása vagy rövidülése szerint. Természetesen, az első csoport éppen ilyen kalendáriumhoz igazodott. Hogy csak általánosságban érzékeltessem az időszámítást, vázolom a következő adatokat: szept. 8-ától ápr. 1-jéig az első csoport már 15.15-kor nyitotta a gyóntatószéket, ápr. 2-ától pontosan meghatározott időközönként egy-egy negyedórával később egészen június 11-éig, amikor megállt 16.45-nél és így maradt július 14-éig; júl. 15-étől ismét rövidülni kezdtek a napok, és a szolgálat is korábban kezdődött, fokozatosan egy-egy negyedórával előbb, egészen szept. 8-ig, amikor mint említettem volt, a gyóntatószékek nyitásának már 15.15-kor meg kellett történnie. A második csoport az elsőhöz, de főleg a harmadikhoz igazodott, minthogy ez a bazilika bezárása előtt (vagyis egy félórával előbb az esti harangszónál) egy órán keresztül teljesített szolgálatot, és a zárás időpontja meglehetősen sokat változott:

nov. 20-ától 16-30 (mivel az Ave Mariára 17.00-kor harangoztak);
dec. 28-ától 16.45;
jan. 14-étől 17.00,
és fokozatosan mindig később,
jún. 11-én elérve a 19-45-öt, és ezt megtartva egészen júl. 15-éig, amikor a zárás ideje megint korábban kezdődött, mivel a nappalok rövidültek és a bazilikát 19.30-kor zárták. Volt hónap, hogy négyszer változott a harmadik csoport szolgálati ideje: aug. 1, 11, 21 és 31, szeptemberben és októberben háromszor, decemberben, júniusban és júliusban azonban csak egyszer.

Ez a szigorú és hagyományos « bazilikai időszámítás » igen tetszett. Mintha csak XIII. Gergely pápa csillagászai igazgatták volna... Egyáltalán nem éreztem azt a kedvetlenséget, amitől Monay atya féltett Assisibe írt levelében, hogy egy szép nyári szabadság helyett a Szent Péter gyóntatószékében « kell » ülnöm.

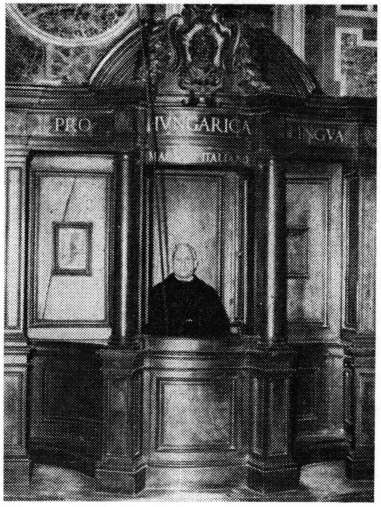

Sz. Péter bazilika: a magyar gyóntatószék

És ezek az időálló gyóntatószékek...

1700. január 21-e óta állnak a bazilikában a tágas, díszes gyóntatószékek a déli

(bal) kereszthatjó falánál. Homlokzatukon Sz. Péter apostolfejedelem feje, körülötte a rövidített szavakkal: « Bas (ilica) Prin(cipis) Apos(tolorum)», « Az apostolfejedelem bazilikája ». Az ülés alatt kihúzható nagy fiók, két oldalt viszont kisebb fiókocskák, belülről felhajtható asztalka; az ablakok csuklósan nyílnak régi módú de még mindig kitünően működő vaskarikákon; a gyóntató hátánál polcos szekrény szolgál a könyvek számára, és az egész gyóntatószéket kétszárnyú ajtóval, kulccsal be is lehet, sőt kell, zárni.

A gyóntató búcsúpálcája szolgálat alatt ki van tűzve a gyóntatószékre, hogy a gyónó kívánságára megérintsék vele a fejét, vagy azokét, akik ezt gyónáson kívül is kérik. Használatának magyarázata nagyon egyszerű. A pálca közönségesen fenyítő eszköz, és a jelen esetben szintén lehet beszélni valami jelképes fenyítésről, de sokkal inkább a gyónó alázatának kifejezéséről, aki a pálcaütést kéri bánatának és a büntetés vállalásának jeleként... Érdekes tapasztalatnak számított ez is. Volt, aki már jól ismerte a szokást és bátran, biztosan jött érte; volt, aki előbb messziről nézte a többit, barátkozott a tennivalóval, sőt, egy kicsit el is távolodott, míg végre rászánta magát és szinte óvatlanul mások közé térdelt, mert ha már egyszer Rómába jött, ezt a szertartást is ki akarta tapasztalni. — A pálcaütés 300 napi részleges búcsúval járt, vagyis aki megkapta, — és a megszentelő kegyelem állapotában volt —, a bűneiért járó ideiglenes büntetésből az Egyház természetfeletti joghatósága folytán annyi engedményt kapott, mint amennyit kiérdemelt volna 300 napi szigorú vezekléssel a régi bűnbánati fegyelem szerint.

Megtisztelő feladatnak tartottam, amikor azután a gyó-

nók, egyes megokolt esetekben, tanúsítványt kértek a végzett gyónásról, hogy akár mint a számukra rendkívüli esemény emlékét, akár mint hiteles bizonyítványt, — mondjuk, a plébánosuk megnyugtatására, magukkal vigyék. Ennek hasonlóképpen megvolt a maga módja, a gyóntatószékben található latin szövegű lappal, amely természetesen mindössze a szentgyónáshoz járulás puszta tényét igazolta, vagy inkább kijelentette; mert ismétlem, a kérésnek és teljesítésének más célja nem lehetett, mint a gyónás egyszerű tanúsítása. A lapon Sz. Péter és Sz. Pál alakján kívül nyomtatott pecsét jelezte a pápa tiarás személyével meg a kulcsokkal az apostoli gyóntató pápai megbízatását, evvel a körfelirattal: « Sigillum Poenitentiariorum Domini Papae ».

Ha pápai kihallgatásra külön ajánlólevelet nem adtunk, — noha volt erre is eset és formula —, az említett szép tanúsítvány sokszor megfelelt a célnak, mivel szívesen vették az ilyen jelentkezést a pápai udvarban.

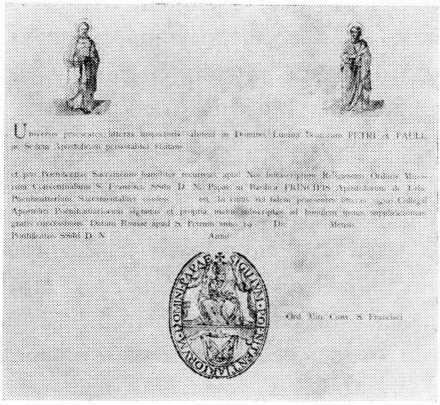

A Sz. Péter bazilika gyóntatóinak ajánló igazolványa

Az egykori feljegyzések szerint, amint Monay atya mondotta, egyikmásik pápa személyesen részt vett a gyóntatásban, így V. Pál pápa 1606 nagyszom-

batján, IX. Kelemen 1668 nagyszombatján és XI. Kelemen pápa 1701 nagyszombatján, amikor az apostoli gyóntatók testületileg vonultak a bazilika főbejáratához, hogy fogadják az érkező pápát és körmenetileg vezessék a számára előkészített gyóntatószékhez, majd amikor a pápa befejezte a hosszú gyóntatást, ismét teljes létszámban kísérjék a templom előcsarnokáig. — XI. Kelemen pápa 1703. jan. 26-án is segített a Sz. Péterben gyóntatni, mert a jan. 14-i, majd másnapi földrengés a lelkeket is megrázta, a templomok megteltek könyörgő, bűnbánatot tartó néppel.

A bíboros nagypenitenciáriusok beiktatása is hasonló módon történt, mint a pápák fogadtatása a Sz. Péter bazilikában. A főpenitenciárius iránti tisztelet és hűség ünnepélyes bizonyítéka ez a szertartás. — Tudjuk, hogy már 1767 áprilisában szabatosan megállapított módon iktatták be hivatalába Boschi nagypenitenciáriust. A Bazilika ajtajában ma is úgyanígy fogadják a vatikáni penitenciáriusok főelöljárójukat, a rektorral az élükön, stólával a nyakukban, és amikor megjelenik a Sacra Poenitentiaria összes egyházi hivatalviselőinek kíséretében, megindul a menet végig a főhajón. A Szentségi kápolna előtt megállapodnak, ahonnan azután a Sz. Veronika pillérhez vonulnak. Itt a bíboros főpenitenciárius helyet foglal állandó trónján. Az Apostoli Penitenciária titkára felolvassa a pápai kinevezés okiratát. Ezt követően a gyóntatói testület elöljárója átnyújtja az aranyozott bacchettát a Penitenciária kormányzójának, aki azt a bíboros kezébe adja. A bíbornok most megérinti az előtte mélyen meghajló kormányzó fejét a gyóntatói pálcával, majd sorra a lelki törvényszék minden hivatalnokáét, azután a rektorét és a vatikáni penitenciá-

A bíboros főpenitenciárius, beiktatási szertartásán, bacchettát oszt a vatikáni gyóntatóknak

riusokét. Elébe járulnak a hívek, szerzetesek és papok is, akik a jellegzetes szertartáson résztvettek.

A gyóntatószékek kettős, szárnyas ajtaját kulccsal kell nyitni és zárni, mint említettem volt, minthogy nem közös hanem saját használatra vannak szánva. A magyar gyóntatószék aranybetűs felírása: « Pro Hungarica Lingua ». Alatta kisebb betűkkel: « Magyar. Italiano », mivel az olasz nyelv mindenkinek kötelező. A bal kereszthajóban a rendes gyóntatók nemzetközi gyóntatószékei állnak, míg a túlsó oldalon, a jobb oldalhajóban a rendkívüli gyóntatóké, akik csak vasárnaponként és ünnepnapokon jönnek szolgálatba, és mindannyian az olasz nyelvre vannak kinevezve, azonkívül hogy számos különböző szerzetes (ágostonos, ferences,

jezsuita, kapucínus, piarista, kármelita, szervita) rendhez tartoznak.

És milyen szent környezetben végzik munkájukat az Apostolfejedelem sírja közelében!

A déli vagy bal kereszthajó középső oltára alatt Szent Simon és Szent Júdás Tádé apostol teste nyugszik: « Corpora Sanctorum Apostolorum Simonis et Judae ». Az oltárfülke bal oldalán « S. Judas », jobb oldalán pedig « S. Simon » mozaik mellképe. A magyar gyóntatószék a középső oltár és Sz. Tamás apostol oltára között fekszik. Ez utóbbin Camuccini festményének mozaik másolata a megrendült Tamás apostolt mutatja, amint csodálkozó meggyőződéssel a feltámadt Üdvözítő oldalsebét érinti. Ez oltár alatt IV. Benedek pápa sírja. Evvel átellenben a lengyel gyóntatószék, mellette IX. Leó pápa sírja az oltárlap alatt.

A falak félkörívű fülkéiben lent a premontrei rend alapítójának, Sz. Norbertnek szobra, amint Oltáriszentséggel a kezében győzedelmeskedik a hitetlenség és bűn felett, azonkívül Nolaszkó Sz. Péteré, akinek a kiváltott fogoly láncát mutatja... Nagyszerűen jelképezik a penitenciáriusok bűnoldó hatalmát...

Az északi vagy jobb kereszthajóban középen Sz. Processus és Martinianus vértanú oltára a sírjukkal (a mozaik Valentini műve), jobbról Sz. Venceszlauszé (Caroselli mozaikjával), balról Sz. Erazmuszé (Poussin mozaik képével). A két alsó falfülkében Emiliáni Sz. Jeromos és Kalazanci Sz. József művészi szobra.

A mi részünkön szokták keresni Luigi Palestrina zeneszerző sírját, de bizony ennek nincs nyoma... Úgy látszik, a régi bazilika újjáépítésekor feledésbe merült.

P. Dr. Monay Ferenc vat. gyóntató a helyettesével

1949. június 10-étől szept. 16-áig voltam helyettese Dr. Monay Ferencnek a római Sz. Péter bazilika magyar gyóntatószékében. A több mint három hónap valósággal elrepült, és amikor a Mester atya újra átvette a szolgálatát, élményekkel gazdagon tértem vissza Assisibe.

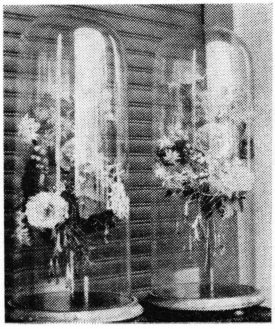

FOGADALMI LÁMPAGYÚJTÁS

1949-ben volt tizedik évfordulója annak, hogy XII. Pius pápa Itália védőszentjévé választotta Assisi Szent Ferencet, ebben az évben tehát különös fényel ülték meg a Szeráfi Atya ünnepnapját.

Október 3-án este Benedetto Aloisi Masella bíboros a Porziuncola bazilikában a « Transitus » szertartást végezte el a kegykápolna közvetlen közelében levő cellácskánál, amelyben Ferenc Atya elhunyt. Az olasz kormány hivatalos képviselőjeként jelen volt Segni földmívelésügyi miniszter is, több más szenátorral és képviselővel. A « Cappella Francescana » ferences kórus az « O, Sanctissima anima », « Voce mea » és « Salve, Sancte Pater » szárnyaló előadásával emelte lelki magasságokba a Santa María degli Angeli bazilika hívő seregét.

Éjfélkor Sz. Ferenc sírjánál a minoritarend generális prokurátora, P.M. Alessandro Antonelli mutatott be szentmisét évszázados szokás szerint, a Sacro Convento szerzetes családjának és igen sok zarándoknak jelenlétében.

Nicola Canali bíboros az assisi S. Francesco alsó bazilikában a fogadalmi lámpagyújtás szertartásán

Reggel, október 4-én, fél nyolckor Nicóla Canali rendi bíboros fővédnök a San Francesco alsó bazilika pápai oltáránál misézett, amelyen a Jeruzsálemi Szentsír Lovagrend tagjai is résztvettek, emlékeztetve arra a tényre, hogy Sz. Ferenc a Szentföldön is apostolkodott.

Az ünnepi nagymise előtt ugyancsak Nicóla Canali bíboros fővédnöknek kellett az alsó bazilika (Basilica Inferiore) pápai oltáránál a fogadalmi lámpa számára az ajándékolajat átvenni, amelyet ebben az évben Emilia-Romagna országrész (regione) ajánlott fel és hozott Assisibe Sz. Ferenc tiszteletére. A pápai trón melletti « tribunán » (1250-1300 körüli kozmata munka), amelyet Maso és Gaddi freskói díszítenek, Bologna városának lobogója mellett, körülvéve a küldöttség tagjaitól, Gaiani ügyvéd végezte el a fogadalmi lámpa olajának felajánlását országrészük összes városai nevében, majd meggyújtotta a fogadalmi lámpa mécsesét. Canali bíboros a pápai oltár előtt vette át a San Francesco bazilika és Sacro Convento nevében a fogadalmi lámpa olaját, és a rendház tagjainak segédkezése közben elmondotta a hagyományos könyörgést Assisi Sz. Ferenc tiszteletére és égi pártfogásáért.

Ezután Nasalli Rocca di Corneliano bolognai bíboros érsek pontifikált a pápai oltárnál szentmisét. Palástban Monsignore Virgilio Crispolti, volt lateráni szemináriumi tanár és a minoritarend hű barátja, segédkezett a szerzetes atyákkal együtt.

... Az evangéliumi hármas tanács által égi dicsőségbe öltözött Szeráfi Atya alakja fényözönben, zengő dallamok között ragyogott a főoltár fölött... A mise graduáléjával tanítja: « Quid mihi est in coelo et a te quid volui super

terram? Defecit caro mea et cor meum: Deus cordis mei et pars mea Deus in aeternum » (72. zs.).

« Mert mim van nekem kívüled az égben?
S ha te velem, mit adhat a föld nékem?
Szívem-testem bár tova szétenyésszen:
Az Úr az én szívem reménye
És mindörökké osztályrészem ».

(Sík Sándor, « Zsoltáros könyv »).

Francesco lemondott a reá váró gazdag örökségről, isteni sugallatra könnyed de egyáltalán nem könnyelmű fordulattal a szegénységet választotta élettársának... A földi okoskodás nem könnyen fogadja el az ilyen példát, pedig bölcs ember, aki nem kíván ez életben végérvényesen berendezkedni; aki megfékezi és korlátozza a szemek sóvár kívánságát... Ferenc senkit nem irigyelt, legfeljebb a magánál szegényebbet. Valóban illenek rá Pál apostol szavai: « Engem azonban Isten őrizzen attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisztus keresztjével, ki által a világ meg van feszítve számomra, s én a világ számára » (Gal. 6. 14). ... Mi választhatta el Francescót Krisztus szeretetétől? Szükség, éhség, hideg? ... Semmiféle földi dolog, bőség vagy hiány nem volt képes eltávolítani Istentől! Áldozatát kortársai először meg sem értették; kinevették, bántalmazták érte. Hatása azonban meglett, a kereszténység történetében szinte példátlanul. Ferenc elsősorban felebaráti szeretetet kíván és megértést, hogy senki se vesse meg a másikat, vagy oktalanul meg ne kívánja a másét.

Szabályzata 2. fejezetében arra int: « A testvérek ne aggodalmaskodjanak a földi dolgok miatt, mert szabadoknak kell lenniök azok teljesítésében, amiket az Úr sugall nekik...

És a testvérek mind hitvány ruhákban járjanak. Zsákból, posztóból vethetnek foltot a ruhájukra, Isten áldásával. Intem és figyelmeztetem azonban őket, hogy ne vessék és ne szólják meg azokat, akik finomabban és díszesebben öltözködnek és jobbat esznek-isznak; ítélje meg és vesse meg inkább mindenki saját magát ».

Szent Ferenc nem nézte sanda szemmel, sóvárgó irigységgel a jólétet, hiszen önként vállalta a szegénységet, mert koloncok nélkül szabadabban vágyhat a lélek Isten után. Hirdette a szegénységet, de nem gyűlölte a gazdagot, bár tudta, hogy az örök élet szempontjából nehéz a sorsa, minthogy a földi gondoktól nem ér rá a másvilággal foglalkozni...

P. Maestro Domenico Stella O.F.M. Conv. zeneszerző és karnagy

Padre Maestro Doménico Stella miséjének dallamai szárnyaltak a boltívek alatt. Azé a P. Stelláé, akinek mély ferences átéléstől ihletett szerzeményeit világszerte éneklik: « Cantico delle Creature », « Gloria! Gloria! », «O, Sanctissima anima », « Jam noctis », «Quid mihi...», « Missa Patriarchalis », «Dies Sanctificatus» mise, « Mihi autem... » offertórium, « Cantantibus organis », « Christus », « O, pane del Ciel », « Veni, sponsa Christi », — hogy csak a hirtelen eszembe jutott műveket említsem. Páter Stella zenei kiválóságával vetekedett nemes

emberi egyénisége és példás, szent szerzetesi életmódja, mely Assisinek és az egész Rendnek igaz tiszteletét szerezte meg neki, Carpineto szülöttének, XIII. Leó pápa « földijének ».

A főpapi mise végeztével a Sacro Convento kis tetőteréről (az Oratorio di San Bernardino mellett) Antonio Segni földmívelésügyi miniszter ünnepi beszédet mondott Itália védőszentjének tiszteletére, amelyből egy-két részt feljegyeztem:

« Francesco jogosan védőszentje földjének, amelyet szeretett és áldott, és ez az ő Itáliája, amelyet bejárt az evangéliumi igazságot hirdetve, ma illőképpen esedezik szent pártfogójához. Tíz éves háború, pártviszály, gyűlölet, önzés egy olyan világban, amely mindent erőszakkal akar elintézni és nem fontolja meg, hogy a katonai és gazdasági erő szemmelláthatóan elszárította úgy a győzők mint a legyőzöttek szívét és féktelen gyűlölettel elzárta az igazságosság és szeretet minden szava elől. Azonban ma is, mint mindig, a feltámadás csodája nem következhetik be, csak visszatérés által ahhoz a lelkülethez, amely Ferencet rövid földi életében lelkesítette és amely ma is buzdítja a ferencrend hármas tagozatának fiait. Francesco minden idő és minden kor számára a leggyakorlatibb tanítást adta; olyan épületet emelt, hogy soha nem dől romba, mialatt annyi más eltünt már, mert a lerombolhatatlan szeretetre és az örök hitre építette. Bebizonyította, hogy az ember igyekvése hasztalan, ha nem Isten lelke lendíti előre ».

Este az ünnepi vecsernyét Placido Nicolíni assisi megyés püspök pontifikálta. Utána körmenet következett a Piazza Superiore térségére. Nasalli Rocca di Corneliano bíboros

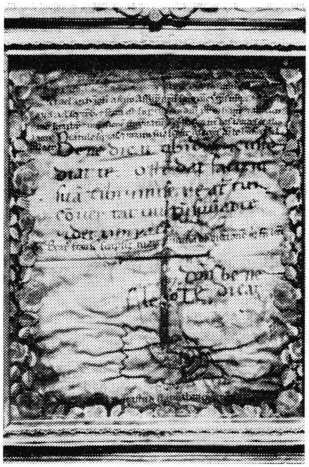

Assisi, S. Francesco bazilika: Sz. Ferenc áldása Leó testvérnek

fölvitte Sz. Ferenc Leó testvérnek sajátkezűleg írt áldását a felső bazilika homlokzatával egybeépült csarnokos tornyocskába, és megáldotta vele Assisit, Itáliát, és Ferenc Atya minden tisztelőjét szerte a nagy világban:

« Benedicat tibi Dominus et custodiat te. Ostendat faciem suam tibi et misereatur tui. Convertat vultum suum ad te et det tibi pacem. Dominus benedicat, f. Leo, te ».

« Az Úr áldjon meg téged és őrizzen meg. Mutassa meg neked orcáját és legyen hozzád irgalmas. Fordítsa feléd tekintetét és adjon neked békét. Az Úr áldjon meg téged, Leó testvér ».

A felső bazilikában (Basílica Superiore) szentségi áldás következett, végül az olajágak megáldása és kiosztása az egyházi és állami hatóságok képviselői, valamint a zarándokok között. A ba-

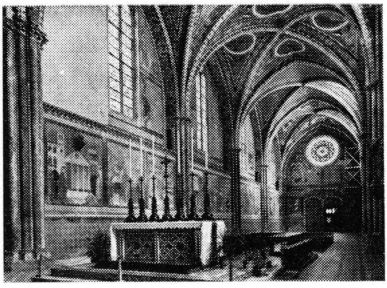

Assisi: a S. Francesco felső bazilika belseje

zilika sokáig nyitva maradt még, és a tömeg Sz. Ferenc életének és megdicsőülésének tényeit bőven átelmélkedhette Giotto 28 falfestményén (1298-1300).

P. Bonaventúra Marinangeli, assisi minorita történetkutató tudományos értekezését követve jelenjenek meg előttünk « Szent Ferenc legendájának » képei:

1. Az assisi Minerva templom előtt egy ismeretlen szőnyeget terít Ferenc lába elé, érezve, hogy nagy feladatra szánta Isten.

2. Ferenc elajándékozza lovagi köpenyét egy nálánál szegényebbnek.

3. A következő éjjel álmában saját magának és társainak ígért keresztes lovagi felszerelést lát.

4. A Sz. Damjánó-i feszület szózata: « Ferenc, menj, tatarozd ki a házamat, amely már teljesen romba dől ».

5. Az assisi püspök jelenlétében nyilvánosan lemond minden atyai eredetű vagyonról.

6. III. Ince pápa álma, hogy Ferenc vállával tartja a Lateráni bazilikát.

7. III. Ince jóváhagyja a szerzetesi szabályzatot és Ferenc követőit felhatalmazza az igehirdetésre.

8. A rivotortói remeteségben Ferenc tüzes szekéren megjelenik a testvéreknek.

9. Egy testvér látomása a Ferencnek és buzgó társainak fenntartott mennyei trónusokról.

10. Ferenc megkéri követőjét, Szilveszter papot, hogy űzze ki Arezzo városából a polgárviszály gonosz szellemét.

11. Ferenc, Krisztusba vetett hitének minden áldozatra kész megvallásaként tűzpróbára szólítja fel a szultán papjait.

12. Szent Ferenc elragadtatása.

13. Ferenc, mint szerpap, Greccióban megünnepli Jézus születésének evangéliumi eseményét, magát a gyermek Jézust látva a jászolban.

14. A beteg Ferenc Atya a szamár gazdájának olthatatlan szomja csillapítására vizet fakaszt a sziklából ez alkalomra.

15. Bevagna felé mentében Ferenc nyájasan társalkodott a madarakkal.

16. Egy celánói lovag számára örök üdvösséget kér, mielőtt a hirtelen halál elérné.

17. Ferenc III. Honorius pápa és bíborosai előtt isteni sugalommal beszél.

18. Páduai Sz. Antal beszéde alatt Arlesban Sz. Ferenc megjelenik és megáldja követőit.

19. Ferenc Atya Verna hegyén szeráf alakban a keresztrefeszített Krisztust látja és megkapja tőle a szent sebhelyeket.

20. Ferenc lelkét egy testvér fényes csillag alakjában látja az égbe szállni.

21. Halálakor Sz. Ferenc megjelenik Assisi püspökének, Ágoston testvér pedig ellenállhatalan vággyal követi.

22. Jeromos nevű orvostudós személyesen meggyőződik a Porziuncolában halottan fekvő Ferenc Atya sebhelyeiről.

23. A Sz. Ferenc holttestét Assisibe vivő tömeg megállapodik a S. Damiano templom előtt, hogy Sz. Klára és nővértársai búcsút vehessenek rendalapító Atyjuktól.

24. IX. Gergely pápa Assisiben személyesen megvizs-

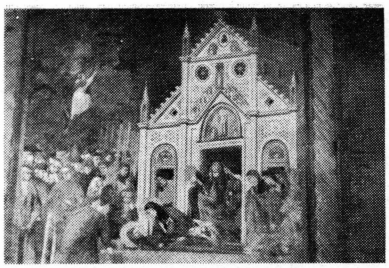

Assisi, S. Francesco felső bazilika: Sz. Klára és nővértársai búcsút vesznek rendalapító Atyjuktól (Giotto)

gálta a Ferenc Atya közbenjárására történt csodákat, majd ünnepélyesen szenttéavatta.

25. IX. Gergely pápának álmában megjelent Sz. Ferenc és oldalsebének vérével megtöltött egy kis üvegedényt.

26. Sz. Ferenc csodálatos módon meggyógyítja a halálosan sebesült Ylerda Jánost, aki a szerencsétlenség pillanatában bizalommal segítségét kérte.

27. Sz. Ferenc életre kelt egy asszonyt, hogy ezúttal őszinte gyónást végezve és megszabadulva a kárhozat ördögétől, Istennel kibékülve örök boldogságra szenderüljön.

28. Sz. Ferenc egy eretnekséggel vádolt személyt, aki ünnepe előtt böjtöt tartott az Egyház szokása szerint, Tivoli püspökénél kiment a vád alól.

* * *

« Franciscus pauper et humilis, coelum dives ingreditur, hymnis coelestibus honoratur », « a szegény és alázatos Ferenc gazdagon megy a mennyországba, égi énekekkel tisztelik ».

Amen. Alleluja!

... A kriptában függő fogadalmi lámpát Itália városai, községei ajánlották fel a Szentnek, « Comuni d'Italia al

Santo », miként a zöld-fehér-piros nemzeti címerű felírás mutatja.

És egy másik Dante szavával jellemzi e lámpa becsét és szerepét:

« Altro non è che di suo lume un raggio », « nem más, mint fényének egy sugara »...

A felírás fölött három galamb olajágból font koszorút tart a csőrében, és fentről a három vaspálcikát városbástyák fogják össze, a kereszttel.

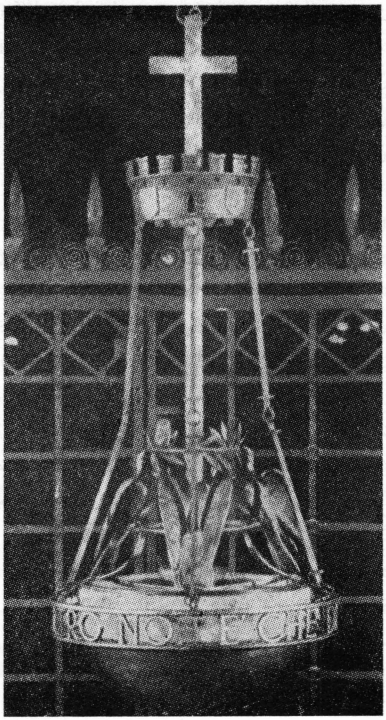

SZENTKAPUNYITÁS 1949 KARÁCSONYÁN

Évszázados szokás, hogy a jubileumi szentévekre, a zarándokok előreláthatő nagy tömegei miatt, felemelik a római bazilikák gyóntatóinak számát.

Így történt, hogy Dr. Hess Béda generális atya 1949. október 14-én, mélynyomású pecséttel ellátott, kuriális latin levéllel Assisi-ből Rómába helyezett a minoritarend nemzetközi tanulmányi házába « ad Thermas Caracallae ».

Mint hamarosan kinevezett « Paenitentiarius Sancti Jubilaei », szentévi gyóntató, innen jártam be a vatikáni bazilikába gyóntatni. Az apostoli gyóntató atyák kollégiuma egyébként is telve volt a messziről jött atyákkal.

A jubileum eredete az ószövetségi törvényekre vezethető vissza. Mózes könyvében olvassuk, hogy Izrael fiainak minden ötvenedik esztendőben különleges vallási és nemzeti ünnepet kellett tartaniok, amely társadalmi és jogi szempontból igen sok előnyt jelentett az elzálogosított vagyonok gazdái, az adósok és rabszolgák számára. Az újjárendezés, engedékenység, nagylelkűség e nemes gyakorlatát hivatott megújítani, lelki értelemben, az Egyháznak sok évszázados szokása, a jubileumi esztendők megtartása.

Noha a hagyomány szerint százévenként mindig volt jubileum, a szentévnek történelmi adatokból ismert első megünneplése az 1300. évre tehető, amikor VIII. Bonifác pápa azt a Lateráni bazilika erkélyéről hivatalosan kihirdette. Szándéka szerint minden száz esztendőben lett volna egy

jubileumi esztendő, de VI. Kelemen pápa 1343-ban úgy határozott, hogy megtartják minden 50-ik évben. Mivel azonban még az ötven év is túl nagy időköznek tünt fel, II. Pál pápa 1470-ben akként rendelkezett, hogy minden 25. év legyen jubileumi esztendő, amit azután az Egyház lehetőleg meg is ünnepelt.

A rendes jubileumi éveken kívül egyes különleges esetekben néha rendkívüli jubileumot is meghirdethetnek a pápák. Ezek azonban nem szoktak az egész évre kiterjedni. Az 1933-i jubileumi év a megváltás 1900. évfordulóján kivételként egy teljes esztendeig tartott, 1933. április 2-ától 1934. április 2-áig, és szintén a szentkapuk ünnepélyes megnyitásával, majd bezárásával történt, amint a Sz. Péter templom csarnokában a szentkapu fölött az emléktábla mutatja:

PIUS XI PONT. MAX.
PORTAM SANCTAM
ANNO JUBILAEI
MCMXXV
A SE RESERATAM ET CLAUSAM
APERUIT ET CLAUSIT
ANNO JUB. HUMANAE REDEMP.
MCMXXXIII - XXXIV

(Jobboldali márványtábla a Porta Sancta felett)

A jubileumi esztendő a lelki élet elmélyülésének, a kegyelmi kincstár feltárulásának alkalma. Az igazságosság törvénye megkívánja ugyanis, hogy a bűnös bűnhődjék. A bűnbocsánat szentségében elnyerjük bűneink bocsánatát és a súlyos bűnökért járó örök büntetés elengedését is, de gyarló elégtételünk, gyenge akaratunk, lagymatag megtéré-

sünk miatt még mindig adósai maradunk az örök Igazságnak. A földi vagy túlvilági büntetést engedi el az Egyház Krisztustól kapott feloldozó hatalmával a búcsúk révén, amelyeknek erkölcsi fedezete Krisztus Urunk kimeríthetetlen elégtétele és a szentek érdeme. A búcsú tehát a bűnbocsánat és az örök kárhozattól való feloldozás után megmaradó ideigtartó büntetés elengedése, teljesen vagy részben.

Az 1499-1500. évi századforduló miatt VI. Sándor pápa a jubileumi év kezdetét nagyszabású szertartással kívánta megünnepelni. 1499. március 28-án kezdette meg a nagy jubileumot. Mivel az előző jubileumi évben csak a Lateráni bazilika szentkapujánál folyt némi szertartás, de ez sem volt kellőképpen szabályozva, elhatározta, hogy a többi három pápai bazilikában is elvégezteti a ritust. A Sz. Péter, Sz. Pál és Santa Maria Maggiore csarnokában külön kaput nyittatott tehát, hogy kifejezze a szentév kegyelmeinek feltárulását.

Szertartásmesterével megállapíttatta a szentkapuk jubileumi megnyitásának liturgiáját.

E régi előírásnak megfelelően történt a Sz. Péter bazilika szentkapujának megnyitása 1949. december 24-én is XII. Pius pápa idejében.

A Szentatya a Sixtusi kápolnából indult a bazilika előcsarnokába hordozható trónján, míg előtte a Sala Regiában fejlődött fel a menet, úgy, ahogyan ez a szenttéavatási vagy nagy ünnepnapokon szokott lenni. Szombati nap volt.

A pápa tíz óra előtt hagyta el lakosztályát; a palota belső folyosóin átment a Sala dei Paramentibe, ahol Pizzardo, Aloisi Masella, Piazza, Ascalesi, Lavitrano, Fumasoni Biondi, Tedeschini, Massimi, de Barros Camara, Canali, Mercati és Bruno bíboros várta. Magára öltötte a szertar-

táshoz szükséges liturgikus ruhákat, majd a Sala Ducale és Sala Regia dísztermén keresztül a Sixtusi kápolnába vonult, ahol a kitett Oltáriszentség előtt imádkozott.

Utána tömjént tett a füstölőbe, és énekelni kezdte a « Veni, Creator » himnuszt, amit a Sixtusi kórus folytatott. Ekkor a Szentatya felült hordozható trónjára, égő gyertyát vett a kezébe és megindult a menet. Elől haladt a körmeneti kereszt, utána jöttek a penitenciáriusok a Szent Péter templomból, névszerint:

P. Aegidius Kaczmarek, északamerikai angolnyelvű gyóntató, az apostoli gyóntató atyák kollégiumának elöljárója;

P. Dr. Monay Ferenc, apostoli magyar gyóntató 1927 óta, a kollégium volt rektora;

P. Franciscus Huisman, a holland származású francianyelvű gyóntató, a kollégium nesztora;

P. Aquilin Reichert dr. német gyóntató;

P. Vincentius Borun, lengyel penitenciárius;

P. Esteban Marcos, spanyol gyóntató;

P. Francesco Dal Monte Casoni, olasz gyóntató;

P. Enrico Corrà dr., a másik olasz gyóntató;

P. Marcel Müller, svájci származású francia gyóntató;

P. Igino Becerica dr., szentévi olasz gyóntató;

P. Antonio Coccia dr., kinevezett szentévi gyóntató;

P. Rákos Balázs Raymund dr., kinevezett szentévi gyóntató.

A menetben utánuk következtek a Cappella Pontificia prelátusai, az apátok, püspökök, érsekek, kardinálisok, mindannyian a Szentatya hordozható trónja előtt.

Amikor a Királyi lépcsőn (Scala Regia) Nagy Konstantin (Bernini alkotta) lovasszobráig értek, jobbra fordultak és

beléptek a bazilika csarnokába, ahol a pápát a vatikáni bazilika káptalanja fogadta.

Leszállt a sedia gestatoriáról, és Canali Miklós bíboros főpenitenciárius kezéből átvette az ezüst kalapácsot. (A kalapács fejének oldalain egy-egy repülő angyal látható, a szentévre utaló két vezérszóval: « Oratio », « Poenitentia ». A kalapács nyelének tövénél XII. Pius címere, kétoldalán pedig az emberi műveltség és haladás jelképekben: tudomány, kereskedelem, hajózás, egészségügy, építőipar, földmívelés, vasgyártás, műszaki alkotás. A kalapács nyelének végén Krisztus monogramja).

Ráütött vele a szentkapura, miközben énekelte:

« Aperite mihi Portas iustitiae! ».

A kar felelte: « Ingressus in eas confitebor Domino ».

XII. *Pius pápa megnyitja a szentkaput* 1949 *karácsony vigíliáján.* (f. Giordani)

Másodszor megütve ezt énekelte: « Introibo in domum tuam, Domine ».

A kar felelete: « Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo ».

A pápa Őszentsége harmadszor is, ezúttal még erősebben, mint előbb, megütötte a szentkapu falát:

« Aperite Portas, quoniam nobiscum Deus! »

A kar felelete ez volt: « Qui fecit virtutem in Israël ».

XII.Pius pápa visszaadta a kalapácsot Canali bíborosnak, helyet foglalt trónján, és ekkor feltárult a szentkapu!

Az 1934-ben művészi gyártású téglákból rakott és már előzőleg lebontott falat erre a szertartásra mindössze egy vékony falréteg jelképezte, amelyet a bazilika fenntartó alkalmazottai, a híres « Sanpietrini » most ügyes kerekes szerkezettel rövid perceken belül eltávolítottak, eltüntetve a falazat törmelékeit is.

A Szentatya a templomba lépésre készül. Elénekli az « Actiones nostras » imát, mitrás fővel trónján ülve, visszaveszi az égő gyertyát, mialatt a kórus énekli « Jubilate Deo... », a királyi prófétával magasztalva Istent és hálaadásra buzdítva az embereket.

Ekkor következett a vatikáni penitenciáriusok rituális szerepe: egyesek szenteltvízzel megmosták a szentkapu küszöbét és ajtófeleit, mások — köztük e sorok írója — hófehér gyolcstörlőkkel felszárították. A konventuális minoritarendi penitenciáriusok befejezve e mély jelentőségű szertartást, a Szentatya a következő könyörgéssel esedezett Isten irgalmáért:

« Deus, qui per Moysen famulum tuum populo Israëlitico Annum Jubilaei et remissionis instituisti: concede propitius nobis famulis tuis Jubilaei Annum hunc tua auctoritate

institutum, quo Portam hanc populo tuo ad preces tuae Majestati porrigendas ingredienti solemniter aperire voluisti, feliciter inchoare; ut in eo venia atque indulgentia plenae remissionis omnium delictorum obtenta, cum dies nostrae advocationis advenerit, ad caelestem gloriam perfruendam tuae misericordiae munere perducamur. Per Christum Dominum nostrum ».

A pápa Őszentsége a már nyitott kapuhoz lép, balkezében a hit és szeretet jelképes égő gyertyáját tartja, jobbjában pedig az isteni irgalom jelképét, a keresztet, és födetlen fővel — ő, a legfőbb pap és tanító a földön — letérdel a küszöbre.

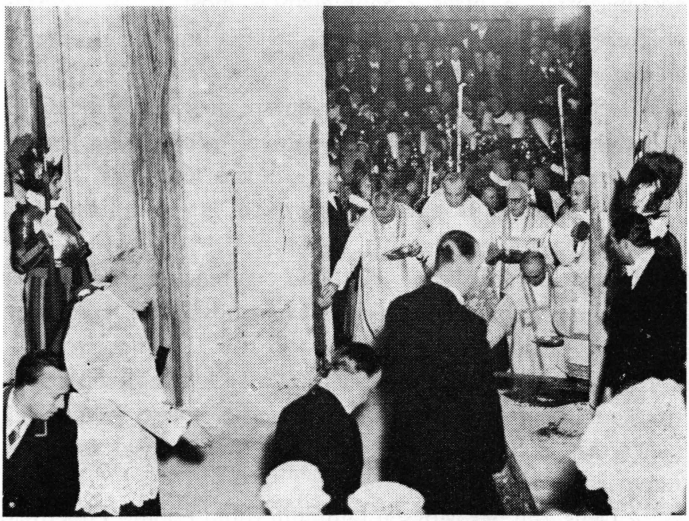

A vatikáni Sz. Péter bazilika penitenciáriusai megmossák a szentkaput (f. Giordani)

A meghatódottság kellős közepén, kedves, tiszta hangján felzeng a hálaadó Te Deum!

Ekkor felkel a szentkapu küszöbéről és egyedül, elsőnek átlépi azt...

1949. december 24, karácsony vigiliája, 10 óra 55 perc. Az 1950. évi jubileum kezdetét vette.

A pápa trónjával szemközt, amely a szentkaputól balra állt, díszemelvényeken a pápa családja, állami képviseletek, a szentév központi bizottsága, meghívott előkelőségek, szerzetes főelöljárók, lovagrendek nagymesterei vettek részt a szertartáson. Most mindenünnen, a térről is — sokan kinnrekedtek — egetverő tapsorkán hallatszik, a bazilika harangjai megszólalnak, amit követnek Róma összes harangjai.

A pápa után belépnek a bazilikába a bíborosok, érsekek, püspökök, apátok, a pápai körmenet résztvevői, majd Róma papsága; valamennyien megcsókolják a szent küszöböt.

Eközben a Szentatya a Szentháromság (Oltáriszentség) kápolnájába vonult püspöksüveg és kereszt nélkül, itt Mons. Kaas, a Reverenda Fabbrica di San Pietro műszaki szervezet titkára fogadta. A pápa megáldotta a szentkapu belső bronzajtaját, amely azonban — természetesen — csak a szentév bezárása után kerülhetett helyére.

Innen a bazilika jobb végső záróhajójába, a Szent Petronilla-oltárhoz vonult a Szentatya, ahol a kitett Oltáriszentség előtt elmélyülve imádkozott, majd felülve a sedia gestatoriára, a kupola alatti pápai oltárhoz ment, ahonnan ünnepélyes áldást adott. Nicola Canali bíboros latinul, Mercati bíboros pedig olaszul hirdette ki a teljes búcsút ez alkalomra, « Plenariam indulgentiam in forma Ecclesiae consueta ».

A szentév megnyitásának szertartása befejeződött. A

bazilikát teljesen megtöltő tömeg lelkesen éljenezni kezdte a pápát, aki, mikor a Pietà-kápolna magasságába ért, trónszékét visszafordíttatta, és felállva rajta, még egyszer megáldotta a híveket.

Ugyanekkor, 11 óra tájban, megnyitották a szentkapukat a Sz. Pál, Lateráni Sz. János és a Santa Maria Maggiore bazilikában is, mégpedig a következő bíboros legátusok: Tisserant az ostiainál; Micara a pápa székesegyházánál; Verde a Havas Boldogasszony bazilikánál. Mindegyiknél képviselték Róma városát is: Prof. Solimando, Gr. Dr. Paolo Dalla Torre di Sanguinetto és Monico főtanácsosok.

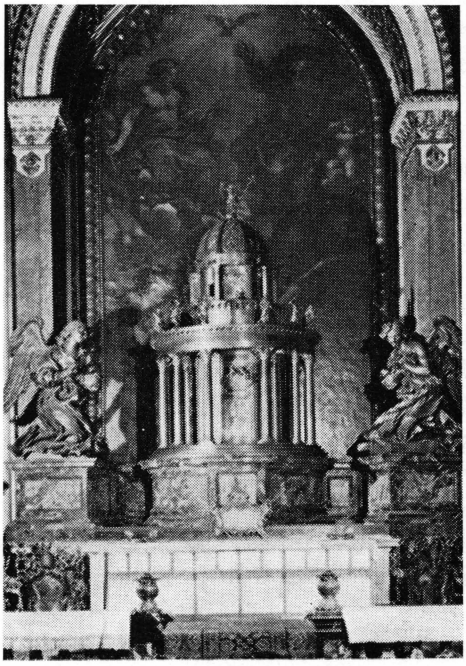

Vatikán, Sz. Péter bazilika: a Szentháromság vagy Szentségi kápolna

1950. NOVEMBER 1!

1950. november elsején már jókor napfényben kezdett fürdeni Róma. A ködös, nyirkos reggel helyett derűs napra virradtunk. A téren gyülekező zarándokok megelégedetten várakoztak a ritka egyháztörténelmi szertartás megkezdésére. A kupola fölött a tiszta kék égen még látszott a hold, és a kedves olasz ének szavai jutottak eszünkbe:

« Bella Tu sei qual sole, bianca come la luna... »

Ebben az évben szerdai napra esett Mindenszentek ünnepe, világraszóló dátum, mert ezen a napon hirdette ki XII. Pius pápa Szűz Mária dicsőséges mennybevitelének hittételét. A tömeg megtöltötte a Sz. Péter teret, ennek folytatását, a XII. Pius teret és a Via della Conciliazione-t csaknem az Angyalvárig. A bazilika főkapuja előtt volt felállítva a pápai trón, amelytől jobbra és balra foglaltak helyet a bíborosi testület tagjai, a pátriárkák, érsekek, püspökök, szerzetes főelöljárók a nekik fenntartott helyeken.

Fél kilenckor indult el a pápai menet a királyi lépcsőkön lefelé haladva, hogy a Bronzkapun keresztül a térre vonuljon. A Mindenszentek litániáját énekelve haladt a világi és szerzetes papság.

Ezalatt a Szentatya, a pápai nemesi testőrség, svájci gárda és a pápai udvar tagjaitól kísérve, magánlakosztályából átment a Sala dei Paramentibe, ahol a bíborosok várták. Itt magára öltötte a liturgikus ruhákat, végül a fehér palástot, és fejére véve a hármas koronát, a Sixtusi kápolnába

ment. A kórus, a Cappella Musicale Pontificia, elkezdte a Mindenszentek litániáját, Mons. Perosi vezényletével. Tisserant bíboros égő gyertyát adott a pápa kezébe, aki ekkor püspöksüveggel váltotta fel a tiarát, helyet foglalt a sedia gestatorián és elindult a menet a Sala Ducaléból.

Az apostoli alszerpap tisztét Mons. Alberto Canestri töltötte be, aki mellett a két görög ritusú szerpap haladt. A Sz. Péter bazilika apostoli gyóntatói következtek, maguk előtt két szerzetessel, akik a virágba tűzött bacchettákat vitték. Majd több mint 650 szerzetes főapát (süveggel),

1950. *november* 1: *a Sz. Péter bazilika apostoli gyóntatói az ünnepi körmenetben* (f. Giordani)

érsek, püspök és pátriárka, végül a bíborosi testület számos tagja: Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Piazza, Ascalesi, Faulhaber, Nasalli Rocca di Corneliano, Verde, Van Roey, Segura y Saenz, Schuster, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Fumasoni Biondi, Tedeschini, Dalla Costa, Innitzer, Tappouni, Massimi, Gerlier, Pietro XV. Agagianian, Saliège, Mc. Guigan, Roques, Gilroy, Spellman, Gouveia, Arteaga y Betancourt, Frings, Griffin, Preysing, Tienchesin.

Utánuk Giuseppe Colonna herceg, pápai trónálló jött és Mons. Di Jorio meg Mons. Morano, azután pedig a két pápai segédkező bíboros: Canali és Mercáti, közrefogva a pápai mise szerpapját: Bruno bíborost. Az apostoli főszertartásmester Mons. Dante volt. A sedia gestatoria két oldalán a pápai udvar tisztségviselő világi előkelőségei voltak láthatók, míg őket újabb csoport követte: a Római Róta dékánja a pápai mitrával, azután Mons. Callori di Vignale főudvarmester, Mons. Venini, Mons. Torando és Mons. Nasalli Rocca di Corneliano pápai szolgálattevő kamarásokkal, akiknek sorát apostoli protonotáriusok és a szerzetes főelöljárók zárták be.

Amint a pápa az obeliszk mellett elhaladva a bazilika homlokzatához ért, trónjánál fogadta a bíborosok, érsekek és püspökök tisztelgő képviseletét. Tisserant bíboros dékán, Carinci és Abed érsek, Battistelli és Palatucci püspök, azonkívül Mons. Natucci kíséretében trónjához járult a latin nyelven megfogalmazott kéréssel, hogy a Szentatya, engedve és eleget téve a bíborosi kollégium, az Egyház püspökei és a hívek egyetemessége közös óhajának, végérvényes döntéssel hirdesse ki Isten Anyjának, a Boldogságos Szűznek testben és lélekben történt mennybevitelét e földi számkivetés után.

XII. Pius pápa kihirdeti Szűz Mária dicsőséges mennybevitelének dogmáját (f. Giordani)

XII. Pius pápa, ugyancsak latin nyelven válaszolva, hivatkozott az Egyház ősi meggyőződésére, hogy a Szent Szűz, Fiával együtt megdicsőült testben élvezi az örök boldogságot. Hogy azonban ennek ünnepélyes dogmatikai kijelentése megtörténhessék, a Szentlélek segítségét kívánja kérni együttes imában. Énekelni kezdte tehát a « Veni Creator Spiritus » himnuszt, amit a tömeg folytatott, és ennek befejeződésével elmondotta a könyörgést.

Ekkor érkezett el a történelmi pillanat...

Valamennyi főpap fedetlen fővel, állva követte ez egyházi esemény folytatódását. A téren tartózkodó végeláthatatlan tömeg mély csendben nézett XII. Piusra, aki teljes pápai csalatkozhatatlanságával, püspöksüveggel a fején, ex Cathedra nyilatkozva, olvasni kezdte a dogmatikai bulla

szövegét a Szent Szűznek lélekben és megdicsőült testben történt mennybevételéről:

« Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Munificentissimus Deus, qui omnia potest, cuiusque providentiae consilium sapientia et amore constat... », « Pius püspök, Isten szolgáinak szolgája, az ügy örök emlékére. A végtelenül jóságos Isten, aki mindent megtehet, és akinek gondviselésbeli terve bölcsesség és szeretet... », úgy a népek mint az egyesek életében a fájdalmat örömmel enyhíti, hogy azoknak, akik szeretik, minden javukra szolgáljon.

A mai kor is és maga a pápaság, tele gonddal és aggodalommal, fejtegette a Szentatya, de a sok szomorúság között vigaszul szolgál a vallásos érzés elmélyülése, amelyben nagy kegyelmi szerepe van a Szűzanya tiszteletének. Máriában ugyanis Istennek öröktől fogva kedve tellett, és « amikor eljött az idők teljessége » (Gal. 4,4), az ő közreműködésével hajtotta végre a megváltás művét. A Boldogságos Szűz természetfeletti kiváltságait az Egyház szüntelenül tanította és tisztelte, és most, hosszú évszázadok után ünnepélyes kihirdetésére is sor kerül a hagyományos meggyőződésnek, hogy Szent Fia a mennybe vitte megdicsőült testtel.

A « Munificentissimus Deus » kezdetű bulla egyik fejezetében így foglalja össze XII. Pius ezt a hitigazságot:

« Éppen ezért fölséges Anyja, aki egy és ugyanazon előrerendeltségi terv alapján Krisztus Jézussal titokzatos módon öröktől fogva össze van kapcsolva, fogantatásában szeplőtelen volt, istenanyaságában a legépebb szűz, a bűnön és következményein teljes győzelmet arató isteni Megvál-

Szűz Mária mennybevitele (*Tiziano képe a velencei « Frári » minorita bazilikában*)

tónak nemes társa, mint kiváltságainak legszebb koronáját azt is elnyerte, hogy a sír romlásától mentes maradhatott, és miként Fia, a halált legyőzve, testben és lélekben a legteljesebb mennyei dicsőségbe jutott, hogy ott Fiának, a századok halhatatlan Királyának jobbján Királynőként tündököljön. »

A pápa szótagolva, jelentőségteljesen, egész lényében átszellemülten olvasta a hittörténelmi bullát. A pillanat magasztossága tetőpontját érte el, amikor a dogmát fogalmazta meg:

« ... Auctoritate Domini Nostri Jesu Christi,... a mi Urunk Jézus Krisztus, Sz. Péter és Sz. Pál apostol tekintélyével és a Mienkkel kijelentjük, kinyilvánítjuk és döntőleg kihirdetjük, hogy Istentől kinyilatkoztatott hitigazság: A Szeplőtelen Istenanya, mindig szűz Mária, a földi élet pályafutásának befejeztével, testben és lélekben a mennyei dicsőségbe felvétetett », ... « Immaculatam Deiparam semper Virginem Mariam, expleto terrestris vitae cursu, fuisse corpore et anima ad caelestem gloriam assumptam ».

Hatalmas tapsorkán és lelkes éljenzés töltötte be az egész teret az utolsó szavaknál, nyilvánvaló jeleként annak, hogy a Boldogságos Szűzanyának ez újabb földi felmagasztalásáért a hívek hálásak voltak az Egyház Fejének. — A Janiculus (Gianícolo) halmán ugyanekkor húsz üdvlövés hangzott el az ágyúk torkából.

Tisserant bíboros latin nyelven köszönetet mondott Pius pápának a dogma kihirdetéséért, amely a Szűzanya tiszteletét nagyban fokozza, a Szentévnek pedig újabb jelentőséget adott. Kérte, hogy rendelje el a dogmakihirdetés tényének hivatalos feljegyzését, amit a pápa szokott

dallamos kiejtésével a rövid szóval: « Decernimus », meg is tett, felhatalmazva Mons. Natuccit és az apostoli protonotáriusokat az okmány megszerkesztésére. Intonálta a Te Deumot, a végén könyörgést énekelt a mennybevitt Szent Szűz tiszteletére és égi közbenjárásáért, letette fehér palástját és ünnepi beszédet mondott, amit sokszor kénytelen volt megszakítani a felharsanó taps miatt. Beszéde végeztével elimádkozta az általa írt imát; vele mondtuk mindnyájan a

XII. Pius pápa ünnepi beszéde 1950. *nov. elsején*

kapott lapokról. Áldást adott, és az ezüstharsonák zugása közben bevonult a bazilikába ünnepi misét mondani.

A hosszú és gazdag szertartást Mons. Dante irányította Bonazzi, Calderari, Capoferri, Aluffi Pentini, Cocchetti, Angelini és Fattinanzi közreműködésével. A « Cappella Musicale Pontificia », örökös karnagya, Mons. Lorenzo Perosi vezényletével és átírásában Palestrina egy eddig még soha elő nem adott miséjét, az « Assumpta est » misét énekelte, amely így szinte féltve őrzött gyöngyszeme lett a Szűzanya égi koronájának!

Az egész szertartáson jelen volt Alcíde de Gásperi olasz miniszterelnök, hitvesével együtt; Andreotti miniszterelnöki h. államtitkár; Campilli, Gonella, Pella, Petrilli, Scelba, Spatáro, Togni, Colombo, Cingolani olasz közéleti személyiség; Írország, Spanyolország, Peru és több más állam képviselője; számos államfő; a Szentszék melletti diplomáciai testület teljes létszámban; Serafini vatikáni kormányzó; a Pápai Tudományos Akadémia sok tagja; természetesen, a Szentatya hozzátartozói; Rebecchini, Róma főpolgármestere a városi tanáccsal; Mons. Tardini, Mons. Montini és Mons. Grano a vatikáni államtitkárságról; a Jeruzsálemi Szent Sír lovagrend tagjai, a máltai lovagrend képviselői.

A hosszú szentély jobb és bal oldalán hatszáz fehér süveges érsek, püspök, apát foglalt helyet. A ritka látvány azokra a zsinatokra emlékeztetett, amelyeket annyiszor látni képeken Róma és a Vatikán termeiben! Kevés egyetemes zsinat résztvevői érték el ezt a számot, amely összetételénél fogva is az Egyház egyetemességét fejezte ki...

Amikor a pápa Őszentsége fehér palástban, tiarás fővel,

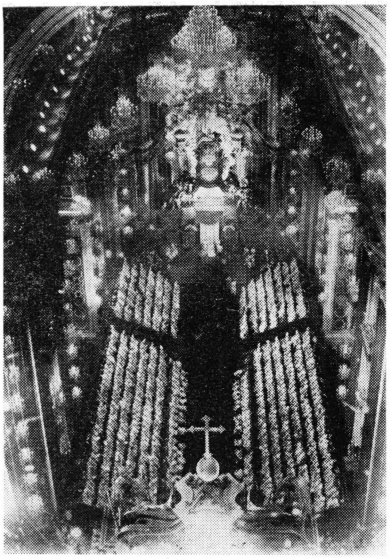

A vatikáni Sz. Péter bazilika a dogmakihirdetés napján

hordozható trónszékén a bazilikát elhagyta, sok tízezernyi hívő lelkesedése kísérte végig útján, amelyhez a téren várakozó százezres tömeg éljenzése is csatlakozott, hogy a felejthetetlen esemény végén még egyszer megkapja Krisztus földi Helytartójának atyai, apostoli áldását.

Este, sőt, a késő órákig, a tér tele volt zarándokokkal, akik a kivilágított bazilika, Angyalvár és Vatikánkörnyék, a Borgók fényözönében igyekeztek minél tartósabbá tenni a nap lelki élményét, szüntelenül éltetve XII. Pius pápát, a dogma kihirdetőjét.

E világraszóló esemény után hamarosan elérkezett a Szentév vége is, és a pápa Őszentsége december 24-én, karácsony vigíliáján ünnepélyesen bezárta a szentkaput. Reggel tíz óra után indult el magánlakosztályából udvartartása kíséretében. Miután magára vette a szent öltönyöket, a szokásos körmenetben levonult — a Királyi lépcsőkön — a Sz. Péter térre, hogy az összeseregletteket megáldja, és innen visszatérve a Bronzkapun keresztül a Királyi lépcsőkre,

Nagy Konstantin lovasszobra mellett befordult a menet a bazilika előcsarnokába, ahol viszont a vatikáni bazilika káptalanjának üdvözletét fogadta. Az ezüstharsonák Longhi indulóját pattogtatták, és ezután a Cappella Giulia a Tu es Petrus bibliai szöveget énekelte. A pápa leszállt trónjáról, átment a szentkapun, a bazilikában felült hordozható székére és a Confessio-oltár előtti faldistoriumnál térdenállva tisztelte Urunk szenvedésének legfőbb ereklyéit: a szent lándzsát, Veronika kendőjét és a Szent Kereszt egy darabját, amelyet Mons. Smit, Parali címzetes püspöke, vatikáni kanonok mutatott fel megható szertartás keretében, a Sz. Veronika erkélyről.

A Sz. Péter bazilika szentkapujának bezárási szertartása 1950 *karácsonyán* (f. Giordani)

A Szentségi kápolnában megkezdte a « Cum iucunditate» zsoltár éneklését, majd égő gyertyával a kezében körmenetileg a szentkapuhoz ment, utolsóként a Szentév zarándokai közül kiment rajta és elfoglalta trónját a szentkapu baloldalán. Közelében Canali bíboros főpenitenciárius és Mercati bíbornok, továbbá Filippo Orsini herceg, pápai trónálló tartózkodott.

A Cappella Musicale Pontificia megismétli az antifonát, és ének közben előkészítik a kapu bezárásához szükséges téglákat és meszet.

Ekkor XII. Pius pápa leszállt trónjáról; égő gyertyával a kezében a szentkapuhoz lépett, letette püspöksüvegét, átadta a gyertyát a segédkező bíborosnak, megáldotta a téglákat, és miután elmondta a rituális imákat, ismét fejére tették püspöksüvegét, köténynyt kötött magára, letérdelt a küszöbre, átvette a kanalat...

... Közel álltam, mint segédkező penitenciárius, láthattam, hogy a vakolókanálon XII. Pius címere volt evvel a felírással: « An. Jubilaei MCML», a nyélnek töve, mely összeköti a kanállal, öntött ezüstből olajágacskát képez, maga a nyél pedig, elefántcsontból, a « Munkás Krisztus » alakját mutatta; hallottam, hogy a Szentszék vésnökének, Aurelio Mistruzzinak a műve.

A Szentatya a habarcsból előbb a küszöb közepére helyezett az előírt ima kíséretében, majd a jobb és végül a bal végére, amely után átvette a három aranyozott téglát és az előző sorrendben valamennyit a híg anyagba ágyazta. Canali Nicóla bíbornok, nagypenitenciárius ugyanevvel a szertartással három ezüstözött dísztéglát rakott le, akit négy kispenitenciárius követett, egyszerűbb téglákat téve

Róma, Sz. Péter bazilika: a szentkapu belső bronzajtaja

a szentkapu alapjába. És ekkor egy ideiglenes fallal, amelyen kereszt volt, befödték az egész kaput.

A pápa befejező imát énekelt, fölvette a mitrát, Te Deumot intonált és az egész szertartás végén pápai áldást adott.

Másnap « Per Annum Sacrum » kezdetű apostoli rendeletével az egész világra kiterjesztette a jubileumi búcsúk elnyerhetésének az engedélyét.

A szentkapu belső felére felkerült a művészi bronzborítás 16 mezővel, amely az eredeti boldogság ábrázolása után felvázolja az áteredő bűn következményét is, de sokkal inkább Isten irgalmát, aki a Megváltó szeretete révén « septuagies septies », hétszer hetvenszer is megbocsát a bűnösnek...

A bazilika csarnoka felé pedig, kívülről, felvésték a szentkapu fölötti baloldali márványtáblára:

« PIUS XII. PONT. MAX. PORTAM SANCTAM A PIO XI. PONT. MAX. ANNO JUBILAEI MCMXXXIII-XXXIV RESERATAM ET CLAUSAM APERUIT ET CLAUSIT ANNO JUBILAEI MCML ».

XII. Pius pápa 1951. január 12-i brévéjével Szent Gábor főangyalt a távközlések égi pártfogójául választotta:

« Mivel " minden jó és minden tökéletes ajándék felülről, a világosság Atyjától származik ", Isten bölcsességét lehet abban is csodálni, hogy az emberiség a mai műszaki haladás eredményeként újabb találmányokkal gazdagodik. Villanyáram segítségével távollevőkhöz a legnagyobb gyorsasággal írni lehet; beszélgethetnek, akik messze vannak egymástól; a levegőtenger hullámain üzeneteket lehet küldeni és idegen égtájakon történt eseményeknél szinte szereplőkként lehetünk jelen. Ezek a műszaki törvények szerint megalkotott eszközök sokat árthatnak, ha rosszra használják, míg helyes alkalmazásuk mérhetetlenül előnyös az emberi testvériség megszilárdítására, az élet nemesebbé tételére és a műveltség bő szétárasztására. Fontos szerepük van a vallási tanításban is, mert mindenfelé hallhatóvá teszik a legfőbb Pásztor hangját, aki Péter székéből beszél; közös könyörgéseket közvetítenek Isten fölségéhez, melyeket a lelkek csodálatos közösségében a földkerekség minden pontjáról összegyűjtenek.

Ezért az Anyaszentegyház nemcsak hogy soha nem vet gátat a haladásnak, hanem a legnagyobb mértékben óvja és elősegíti, mert minden igazság és minden újabb felfedezés az Isten tudásának valamint hatalmának nyoma meg

jele. Ezért tartottuk Mi kívánatosnak, hogy ez az egész műszaki találmány és minden munkása rendkívüli égi javakat és különleges mennyei oltalmat élvezzen.

Minthogy számos nemzetből igen sok e téren munkálkodó személyiség fordult Hozzánk avval a kéréssel, hogy nyilvánítsuk a távközlés és valamennyi szakembere égi Pártfogójának Szent Gábor főangyalt, aki a sötétségben tévelygő és már-már kétségbeesett emberiségnek meghozta a várvavárt megváltás örömhírét, készséggel elismerve az ügy fontosságát, elhatároztuk kérésük teljesítését, amely nagyon is megegyezik a Mi szándékunkkal és szívünk vágyával. Éppen ezért Tisztelendő Testvérünk, Velletri püspöke, a Szertartások Szent Kongregációjának Prefektusa, Mícara Kelemen bíboros tanácsát kértük, és a kérés ismételt megfontolása után, szilárd meggyőződéssel, érett elhatározással és teljes apostoli hatalmunkkal, e levél erejével, Szent Gábor főangyalt egyszer és mindenkorra a távközlés, továbbá minden szakembere és munkása égi Pártfogójának ítéljük, rendeljük és nyilvánítjuk, megtisztelve mindazokkal a szertartásokkal és kiváltságokkal, amelyek egyesületi Főpártfogókat illetnek. Minden ellenkező rendelkezés érvénytelen.

Mindezt ismételten kihirdetjük és elrendeljük avval a meghagyással, hogy jelen levelünk mindenkor érvényben maradjon, végleges és hatályos legyen, teljes mivoltában éreztesse tartalmát úgy most mint a jövőben mindazok számára, akiknek javát szolgálja vagy fogja szolgálni. Így ítéljen és vélekedjék felőle mindenki. Mostantól, bármiféle döntés is származnék valamilyen hatóságtól akár tudatosan akár járatlanságból, amely esetleg ellenkeznék a Mi levelünkkel, teljesen semmis.

Rómában, Sz. Péter sírjánál, Halászgyűrűs pecsétünkkel, 1951. január 12-én, Pápaságunk tizenkettedik évében: XII. Pius. »

A Santa María di Galeria mellett fekvő vatikáni rádióállomás antennái között Sz. Gábor főangyal szobra a távközlés természetfeletti szerepére utal. Korunk e vívmányának is az a feladata, ami az övé volt: Isten jó hírét közvetíteni az embereknek!

Az Egyház sohasem szünt meg felhívni a figyelmet a közös kötelességre: a társadalmi kapcsolatokban és nemzetközi érintkezésben az isteni törvényeknek kell érvényesülniök. A távközlés minden faja az igazságot és békét, a jó védelmét és a gonoszság megszüntetését, a nincstelenek jogát, az éhezők igényet, a szeretetet és jogrendet köteles szolgálni, vagyis Isten dicsőségét, az emberek javát, a nemes erkölcsöt és a bölcs haladást!

S. Maria di Galeria: Sz. Gábor főangyal szobra

Szolgáljon javunkra az a tudat, hogy vállalkozásainkban vannak

mellettünk láthatatlan angyali erők, amelyek irányítanak, oltalmaznak, segítenek minket. Isten nemcsak anyagi világot teremtett és embert anyagból meg lélekből, hanem pusztán szellemi lényeket is, angyalokat. « Angyal » azt jelenti: küldött, hírnök. Nevük nem a természetüket, hanem a hivatásukat jelöli.

Az angyalok létezését tagadják az anyagelvűek, elfogadták azonban pogány bölcselők is, mint Plato és Aristoteles, hogy a héberekről ne is beszéljünk. Azt tartották ugyanis, hogy Isten és az ember között lenniök kell más lényeknek is.

Az Egyház hivatalos felfogását az 1215. évi IV. Lateráni zsinat foglalta szavakba: « Isten, a világmindenség egyetlen végoka, minden látható és láthatatlan, testi és szellemi lény teremtője, mindenható erejével már az idő kezdetén kétfajta teremtményt alkotott a semmiből: szellemit és testit, azaz angyalit és anyagit; később pedig emberit is, amely a kettő egyesülése, vagyis test és lélek » (Denz. 428).

Az ószövetségi szent könyvekből tudjuk, hogy Ráfael úgy mutatkozik be Tóbiásnak, mint egyike azoknak, akik az Úr mellett állnak. Dániel prófétának Gábor főangyal fejti meg a látomást a kost legyőző kecskebakról. És Mihály, az angyalok Fejedelme harcol a perzsák királya ellen. Hogy az újszövetségi eseményekből csak a legfontosabbakat említsük: Zakariás papnak angyal adja tudtára Keresztelő Sz. János megfogamzását. Avagy: « Elküldte Isten Gábor angyalt Galilea városába, melynek neve Názáret, egy szűzhöz; a szűz jegyese volt egy Dávid házából való férfinek, Józsefnek, és Mária volt a neve; az angyal bement hozzá és így köszöntötte: « Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok

között..., méhedben fogansz és fiat szülsz, Jézusnak fogod hívni... » — Angyal nyugtatja meg Szent Józsefet, hogy szűzi jegyese a Szentlélektől fogant. — Angyalok hirdetik a pásztoroknak Krisztus születését. — Angyalok szolgálnak az Üdvözítőnek a pusztában. — Angyal erősíti meg az Olajfák hegyén. — Angyalok távolítják el a követ sírjától. — Látják őket a tanítványok Krisztus mennybemenetelekor. — Angyal szabadítja ki Pétert a börtönből.

Maga az Úr figyelmeztet, hogy a gyermekek angyalai látják a mennyei Atyát; angyalok fogják összegyűjteni az igazakat az ítélet napján, és közöttük fog megjelenni az örök Bíró.

Sz. Pál és Sz. János számtalanszor említi leveleiben az angyalokat.

Az apostoli időket követően a Szentatyák, mint például Római Sz. Kelemen, Jeruzsálemi Sz. Cirill, Sz. Ágoston, Nagy Sz. Bazil, Sz. Ambrus, Nagy Sz. Gergely és annyian mások szilárd hittel vallották az angyalok létezését és mennyei küldetését. De a tapasztalat is azt bizonyítja, hogy léteznek angyalok, kiknek jó sugallatát sokszor érezzük, küzdelmeinkben segítségüket élvezzük.

Szent Gábor főangyal evangéliumi jóhíre, üdvösséget hirdető szava végighangzik a történelmi időkön, hogy minden kornak minden embere tegye magát méltóvá Krisztus ígéreteire...

AZ APÚLIAI MAESTRO

Az « újraéledt Szent Ferenc » elnevezés, amellyel először assisi rendtársai illették P. Fasani Antal Ferencet, egyáltalán nem túlzás. Az egyetemes Egyháznak ez az új csillaga, akit XIII. Leó pápa 1891. június 21-én « tiszteletreméltónak » nyilvánított, a ferencrend hétévszázados történelmében oly fénnyel ragyog, hogy erényeiben, alázatosságában és emberszeretetében szinte új életre kel az assisi Poverello alakja...

P. Fasani Antal Ferenc Apúlia tartományában született, Lucera városában, 1681-ben. Atyját korán elvesztette, de édesanyja mély hite és áldozatos szeretete kárpótolta a nagy veszteségért. Ez a kegyelmekben fürdő hajnal csakhamar sötétséget eloszlató, jótékony, lelkeket melengető nappalba fordult.

A tizenötéves fiúcska, aki addig is a lucerai minorita ferencesek buzgó minisztránsa volt, kedvet kapott a szerzetesi élethez, és belépett a Szeráfi Atya rendjébe. A kötelező újoncév után fogadalmat tett, majd retorikai és bölcsészeti tanulmányokat végzett. Szerzetesi lelkülete és hittudományi eszmevilága Szent Ferenc sírjánál, az assisi Sacro Conventoban mélyült el igazán. Itt szentelték pappá 1705-ben. Mint teologiai doctor tért vissza szülővárosába, Lucerába, ahol a bölcsészet tanára lett. Pár év múlva a Szent Ferenc kolostor főnökévé választják. A későbbiek során megbízzák újoncmesterséggel, a rendi papnevelő intézet

igazgatásával, s végül, felelős beosztásainak koronájaképpen, ráruházzák a tartományfőnöki tisztet is.

Noha igen tehetséges és közkedvelt férfiú volt, soha sem szállt fejébe a dicsőség; mindig megmaradt szegény « barátnak ». Nem akart többnek látszani, mint ami volt, éppen ezért a származását sem tagadta szégyenkezve. Egyszer d'Avalos Cesar márki megkérdezte tőle: « Ugyebár, Páter, Ön előkelő nemesi családból származik? » De Antal atya egyszerűen válaszolta: « Nem, kérem; szegény napszámosnak vagyok a fia ».

Szívesen nevezgette magát condrás szegénynek, nyomorult bűnösnek, mihaszna embernek. Ezt nem átallotta megtenni akkor sem, amikor kecsegtető előnyökről vagy megérdemelt kitüntetésekről lett volna szó. Ezért, amikor Pietra hercegnő, Imperiali bíboros unokahúga egy megüresedett püspöki székre a legalkalmasabbnak őt tartotta, elhárította magától ezt a nagy méltóságot: « Én, püspök? A szegény Izabella asszony fia, aki még magam sem vagyok képes a tökéletesség útján járni?! ».

Számtalan más alkalommal gyakorolta az alázatosságot, Szent Ferenc példájára, akiről feljegyzi a Fioretti, hogy arra biztatta testvéreit, tapossanak a torkára meg szájára. P. Fasani ezzel az alázattal fogott hozzá minden alacsonyrendű munkához, mivel valamennyit magához méltónak tartotta, ami a « Szamár Testvért » illeti, míg lelkiekben sohasem alacsonyodott le. Istentől kapott minden nemes tehetségét a Teremtő dicsőségére, felebarátai épülésére, saját lelki javára fordította. Ahová csak elért a szava és keze, mindenütt segített. Mint az alázatban, úgy a szent evangélium hirdetésében is a rendalapítót, Assisi Sz. Ferencet követte, és nem kis sikerrel.

A társadalmi bajok orvoslásában őszinte előharcosa volt azoknak a nagyon is érthető törekvéseknek, amelyek az Úr Jézus tanítása nyomán meg kívánták szüntetni az igen sajnálatos nemtörődömséget. Másfél évszázaddal Giustino Fortunát és Franchetti Leopold előtt meg nem alkuvó lelkülettel ostorozta az emberi gőgöt, elzárkózottságot és rideg viselkedést az élet elesettjeivel szemben. Olykor csak a kemény beszéd használt: « Nem akartok segíteni a szegényeken?! Vigyázzatok, megver az Isten benneteket! Szégyen borítja el az arcomat, valahányszor félmeztelen nyomorgókkal találkozom, de én, szegény fráter lévén, mit tehetek egyedül? Meg kell mozdulnotok nektek is! » És szava üdvös félelmet keltett; kinyíltak az erszények, és a mások bajával eleddig semmit sem törődők hozzáfogtak a szegények felruházásához.

Az élet napsugártalan oldalán feloldódott egy darab jég...

S a kemény szerzetestől cserébe kért csodán kívül, hogy a bőkezű adományok fejében távozzék a szárazság istencsapása a vidékről, megtörtént a másik, sokkal nagyobb csoda is: visszatért a lelkekbe a béke, amit hatalom, pénz nem adhat, csak egyes-egyedül a megértés, a megbocsátás, a szeretet...

P. Fasani kedvelt éneke ez volt:

« Szeretet! Szeretet! Szeretet!
Isten, Szeretet, gyújts lángra engem!
Legfőbb Szeretet! Végtelen Szeretet!
Ó, megmérhetetlen Szeretet! Ó, örök Szeretet!
Éleszd bennem a szeretet lángját!
Tüzesíts át szeretettel!
A szeretet emésszen el engem! »

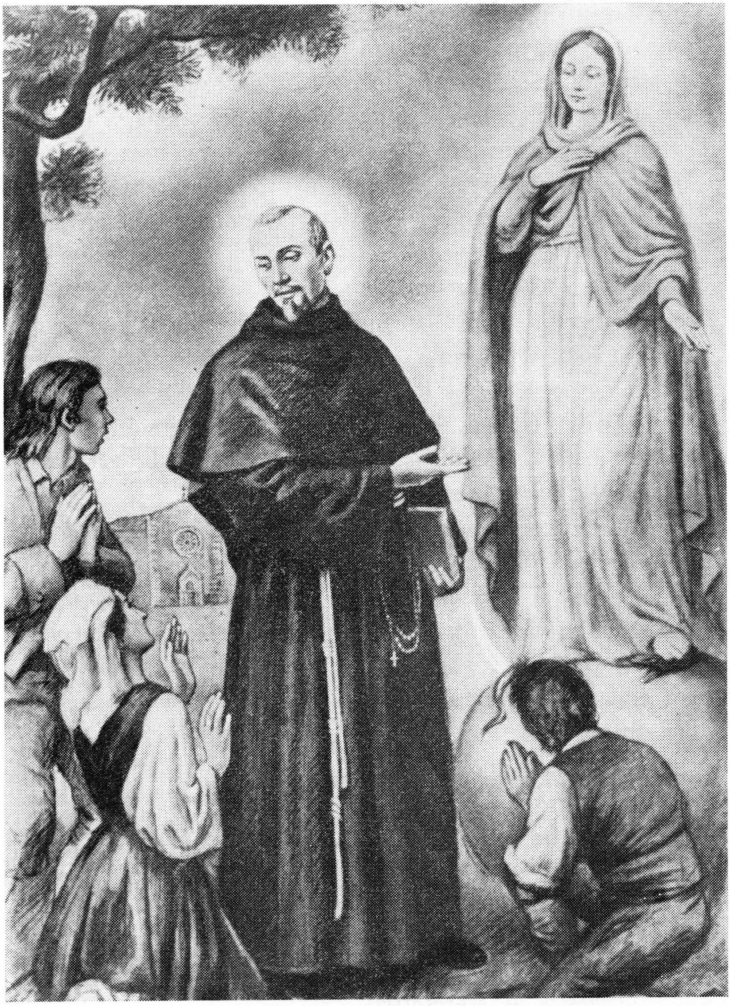

B. Fasani Antal Ferenc,
a « Szeplőtelen Szűz Testőrgárdájának » első apostola.

E rövid gondolatfuttatás nem lenne teljes, ha nem ejtenék szót P. Fasani buzgó Mária-tiszteletéről; arról a tiszteletről, amely a ferencesek legkedvesebb ősi hagyományai közé tartozik.

Hányszor mondogatta édesen: « Mamma...! » Hányszor vitte képét a haldoklók ágyához... Szentbeszédeiben hányszor magasztalta anyai hatalmát... Hányszor sürgette a fiatalság körében kedvenc gondolatának megvalósítását, a « Szeplőtelen Szűz Testőrgárdáját », amely azóta, — P. Kolbe Maximilián vértanú lengyel minorita fáradozása folytán — « Militia Mariae Immaculatae » néven már jelentős tért hódított a lelkekben.

P. Fasani Antal Ferenc, Sz. Ferenc nyugalmával és köszöntésével, 1742. november 29-én üdvözölte a « Halál Nővért ». Végrendelete ez lett: « Becsüljétek meg egymást testvéri szeretettel. Tartsátok meg Isten törvényeit és a szerzetesi szabályzatot. Engedelmeskedjetek az elöljáróknak. Legyetek szentek! »

* * *

Verőfényes tavaszi napra virradt az Örök Város lakóssága 1951. április 15-én. A korareggeli derű melegen, biztatón fogadta a P. Fasani Antal Ferenc boldoggáavatására érkező zarándokokat, akik Olaszország csaknem valamennyi tartományából eljöttek, hogy tiszteletüket nyilvánítsák iránta, és segítségét kérjék. Népes zarándoksereg jött Lucerából, P. Fasani Antal szülővárosából, de egész Apúlia tartományából is, ahol a szentéletű ferences atyát mindmáig « il Maestro » — nak, Mesternek hívják.

Már órákkal a szertartás megkezdése előtt megtelt a

Szent Péter-bazilika szentélye és a Michelangelo alkotta kupola alatt a pápai oltár környéke Isten Szolgájának tisztelőivel. Helyeikre igyekvő, izgatottan várakozó szerzeteseket lehet mindenfelé látni. Fekete, csúklyás szerzetesi öltönyük a fehér kordával elárulja, hogy Sz. Ferenc fiai. Boldogok mindnyájan e mindenkinél « kisebb testvérek », a minoriták, hiszen a boldoggáavatás dicsőségéből valamicske reájuk is háramlik.

...Tíz órakor megszólaltak a világ legnagyobb templomának összes harangjai. Az öreg harangok mellett vidáman szóltak az ezüstös csilingelésű apró harangocskák is, mintha azt hirdették volna: a közös Anya ölén valamennyiünknek helyünk van...

A boldoggáavatáson négy bíboros vett részt: Tedeschini, a vatikáni bazilika főpapja; Micara, a pápa római helynöke; Canali, a minoritarend védnöke, az Anyaszentegyház főpenitenciáriusa; és Verde bíbornok, P. Fasani boldoggáavatási perének előadója. Rajtuk kívül számos püspök, közöttük Lucera püspöke, továbbá három minorita püspök. A világi előkelőségek közül a kereskedelemügyi miniszter, az olasz felsőház több tagja, Apúlia tartományának és Lucera városának vezetősége. A szentély mélyében, Sz. Péter katedrája közelében a minoritarend sokszázfőnyi tagja, élükön Dr. Hess Béda általános rendfőnökkel. Jelen volt P. Orlini, kiérdemült rendfőnök; P. Ricciardi, a boldoggáavatási per posztulátora; P. Mansi, a generális miniszter helyettese; azonkívül a Rend egyetemes tanácsa, teljes létszámmal.

A szertartás első és legjelentősebb mozzanata a boldoggáavatási bréve felolvasása volt, amelyben a pápa méltatja a boldog érdemeit, elismeri a közbenjárására történt csodákat,

és megengedi nyilvános tiszteletét. XII. Pius pápa apostoli levelét Prosperini Ferdinánd, apostoli protonotárius kanonok, a vatikáni káptalan titkára olvasta fel:

« Minthogy a szegénység és alázatosság, Isten akaratából, bőséget és dicsőséget kap cserébe, — azt találjuk ugyanis a Szentírásban: " Nemde az Isten éppen azokat választotta ki, akik a világ szemében szegények, hogy gazdagokká tegye őket a hitben, sőt örököseivé is annak az országnak, melyet az őt szeretőknek ígért? " (Jak. 2, 5) —, a Megváltó példáját követő buzgó keresztények szívesen vállalták földi életükben a szegénységet és megvettetést, hogy a mennyei haza javait annál könnyebben elnyerhessék. A világ lázas törtetésétől, hiú törekvésétől okosan tartózkodtak, mert számukra az egyedül igazán nagy és busás jutalom maga az Isten (Sz. Ágoston, 355. besz., 1). Ezt a halhatatlan dicsőségű utat választotta magának Assisi Szent Ferenc, de erre az útra lépett Fasani Antal Ferenc is, a Szeráfi Rend kimagasló alakja, kinek az égi boldogok szokásos tiszteletét megadni határozott szándékunk ».

A bréve a boldog életét ismerteti azután, hogy Lucérában született 1681. aug. 6-án, Fasani Józseftől és La Monaca Izabellától. Már kora gyermekségétől szívesen gyakorolta a felebaráti szeretetet, főleg a szegényekkel szemben.

« Mivel rendkívüli áhítatot érzett a Szeplőtelen Szűz, Assisi Sz. Ferenc és Páduai Sz. Antal iránt, a konventuális minoritarendbe lépett, amelyben mintegy családias tiszteletben részesítik őket. Új nevén Antal Ferenc testvér, mindenki általános elismerése mellett Sz. Mihály főangyal megjelenésének szent hegyén újoncesztendőt töltött, majd 1696. augusztus 23-án lángoló lelkülettel szegénységi, tisztasági és engedelmességi fogadalmat tett ».

Tanulmányi esztendei alatt szorgalmával, alázatával, önsanyargatásaival szüntelenül kitünt. 1703-ban Assisibe került, hogy ott fejezze be a teológiát:

« Itt jámborságával annyira a többi élén járt, hogy vele egyenlő korú társai bátran utánozhatták, míg az idősebbek joggal csodálhatták. A papi méltóságot oly sokra értékelte, hogy sokáig tépelődött, vajon elfogadja-e, de mestere segítségével kételyeitől megszabadult és biztatására felszentelését kérte. 1705. szeptember 19-én részesült a nagy kegyelemben az előírt vizsgák után, majd elöljárói akaratából Rómába

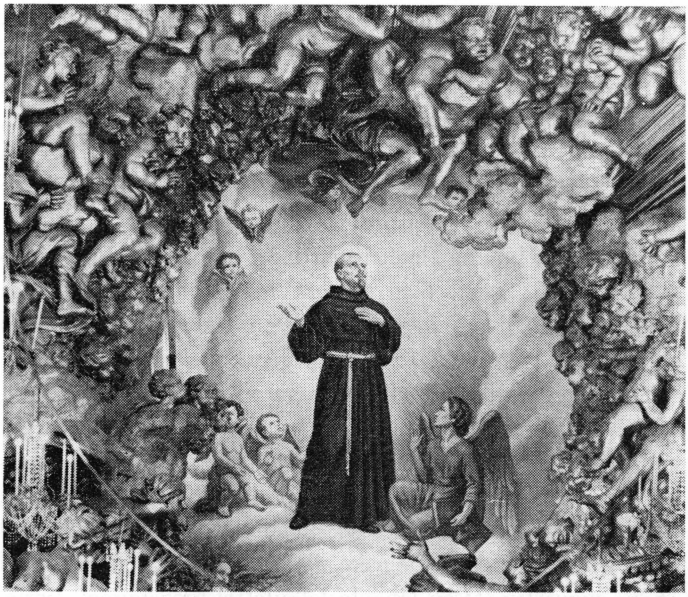

P. Fasani Antal Ferenc az égi boldogok szokásos tiszteletében.

ment, hogy a Tizenkét Apostol-templom melletti Sz. Bonaventúra kollégiumban a hittudományok művelésében még jobban elmélyülhessen. Azonban hamarosan visszahelyezték Assisibe, és P. Antal Ferenc, erénynek tartva az elöljárók parancsának teljesítését, azzal az elhatározással tért vissza Assisi Sz. Ferenc kolostorába, hogy minden erejével a lelkek üdvösségén dolgozzék ».

Valóban, mérhetetlen lelki siker koronázta apostolkodását, és elöljárói értékelve szónoki és tudományos képzettségét, Lucerába rendelték 1707-ben mint papnevelőt. Házfőnök is lett az ottani kolostorban, mígnem 1721-ben XI. Kelemen pápa meg nem bízta a minorita rendtartomány vezetésével.

« A hívek előnyére, P. Antal Ferenc, mint egyházi szónok és gyóntató atya, nem riadt vissza semmiféle munkától, hogy a szűkölködőknek és betegeknek segítségére legyen. Egy-egy szegénynek nem vonakodott odaadni még a ruháját sem. A börtönben levőket és halálra ítélteket keresztény vigaszban részesítette. A legméltóságosabb Oltáriszentségben jelenlevő Urat szinte elképzelhetetlen lelki lángolással imádta, s nem egyszer megtörtént, hogy elragadtatás közben a levegőbe emelkedett. Az Istenanyát, akinek általános tisztelete miatt szülővárosát « Szűz Mária városának » nevezték, a legszebb dicséretekkel halmozta el, tiszteletére verseket írt, melyeket a helység lakói mindmáig buzgón énekelnek ».

Szentbeszédeivel, amelyeknek anyagát leginkább a kimeríthetetlen bibliai szövegekből vette, rendkívüli hatást gyakorolt hallgatóira. Egyébként, életszentségének példája hasonló eredménnyel járt:

« A legszigorúbb sanyargatással gyötörte testét, vezeklőövet hordott, ostorozta magát, napjában egyszer étkezett,

de akkor is igen szegényesen, az éjszakákat pedig csaknem mindig alvás nélkül virrasztotta át... Mivel sajátmaga számára már előbb meghalt, hogy örökké élhessen, neki a « halálnővér » kedvelt és várva várt vendég volt. Bensőséges áhítattal részesült az Egyház szentségeinek kegyelmében, és 1742. nov. 29-én, Lucerában, amely színhelye volt munkálkodásának és erényeinek, a nap alkonyultával szelíden engedett a természet törvényének, miközben felragyogott számára az örök boldogság fénye... Testét kegyelettel eltemették, szentségének híre azonban napról napra mindinkább növekedett, amit csodáival az Úr nyilvánvalóan jóváhagyott. Ezért, a szokásos és előírt módon, a Szentszéknek szertartási ügyekben intézkedő kongregációjánál megindították P. Fasani Antal Ferenc boldoggáavatási perét... Vita indult Isten Szolgájának teológiai és sarkalatos erényei felől. Elődünk, XIII. Leó pápa, szigorú vizsgálat és hosszas bizonyítási eljárás után 1891-ben kijelentette, hogy P. Fasani valamennyit hősi fokban gyakorolta. A csodák tekintetében pedig, amelyeket P. Fasani közbenjárására az Úristen végbevitt, és amelyekről a a tájékoztató, előkészítő és teljes bizottság, személyes jelenlétünkben, ez év február 20-án már tárgyalt, mindennek gondos megfontolása után, március 4-én kelt határozatunkkal kijelentettük: mindkét csoda, hitelt érdemlően, valóban megtörtént ».

A bréve befejező szavai:

« Ezek alapján és a konventuális minoritarend óhajának engedve, a jelen apostoli levéllel és apostoli tekintélyünkkel megengedjük, hogy Isten Szolgáját, tiszteletreméltó Fasani Antal Ferencet ezután « boldognak » hívhassák, testét és ereklyéit a hívek nyilvánosan tisztelhessék. Megengedjük végül, hogy a boldog képeit dicsfénnyel övezzék ».

Az apostoli levél pontos keletje:

« Rómában, Szent Péter sírjánál, halászgyűrűnk használatával, 1951. ápr. 15-én, a húsvét utáni harmadik vasárnapon, pápaságunk tizenharmadik évében. ».

A bréve végeztével megszólaltak a bazilika harangjai. Sz. Péter katedrája fölött, a Bernini alkotta « glóriában » láthatóvá vált a boldognak életnagyságú képe, s a lelkesedés közepette felzúgott a tapsorkán. Majd az Egyház hálájaként, hogy Isten újra megdicsőítette az erényt és hű szolgájában ismét egy hathatós közbenjárót engedett, a hívek sokasága elénekelte a Te Deumot. Ezt főpapi mise követte, hogy

XII. Pius pápa Fasani Antal Ferenc boldoggáavatásának hálaadó szertartásán.

az Úr Jézus engesztelő, hálaadó, kérő és dicsőítő áldozata tegye gyümölcsözőbbé a boldoggáavatás szertartását.

Délután hat órakor a Szentatya bevonult a bazilikába, hogy mint a küzdő Egyház látható feje tiszteletét nyilvánítsa az új boldog iránt és égi közbenjárását kérje. Végeláthatatlan ünneplő sokaság várta, és amikor alakja feltűnt a hordozható trónszéken, felharsant az « éljen »: « Evviva il Papa! Evviva il Papa! ». A szentélybe érve, térdeplőjére ereszkedett a kitett Oltáriszentség előtt, a Cappella Giulia pedig, a bazilika hivatalos énekkara, a hitvallók himnuszát énekelte. A szentségi könyörgés után áldás következett. Az áhítatos csendben az isteni Mester kegyelme járta át a Sz. Péter bazilikát.

Szentségbetétel után a minorita ferencrend általános főnöke, P. Dr. Hess Béda a pápa Őszentségéhez járult, megköszönte a Rendnek juttatott kegyelmeket P. Fasani Antal Ferenc boldoggáavatásával. Miután a Szentatya további jóindulatáról és szeretetéről biztosította az egész szerzetesrendet, trónszékével a magasba emelték, és a hívek örömujjongása között elhagyta a bazilikát.

LILIOM ÉS PÁLMA A NETTUNÓI LÁPON

Míg a Terminiről indult helyi járat Nettunóba igyekszik, — Campoleone állomásáig 34 kilométeren át a nápolyi vasútvonalon, onnan pedig a maga 26 km-es pályáján —, és míg Aprília, Campo di Carne, Padiglione virágzó városkái meg gombamódra szaporodó gyártelepei között halad a termékeny síkságon, báró Kemény Zsigmond « tompa, mély álmának bűbájos képei » kelnek életre:

« ... Bősz és szomorú vidéken voltam, melynek egyes darabjai fölött a sápadt halálangyallal két nemtő küzdött: a komoly polgárosodás és a mosolygó természet. Merészen kígyózó csatornát építettek a mocsáron, hogy a lusta víz megszabadulván sárga-zöld szőnyege alól, vígan lejtsen a tengeranya karjai közé. Göbölycsorda és juhnyáj legelt minden szabad téren, mely a posvány alól fölmerült, és szemem nevető rétet, termékeny szántóföldet látott a szikkadt tófenék, a kiirtott csalit, a megszántott üledékek és leégett nád helyein. Egy félisteni kéz pedig nyíl gyanánt lőtte ki azon egyenes utat, mely a zsombék szívét kettémetszvén, szépsége és a legyőzött akadályok által bámulatra ragadna, ha a sietség miatt nézni és ámulni időnk lenne ».

Mult század dereki merész álma ma már valóság. De nem mindig volt így... Valóban a nagy magyar remekíró lidércálma telepedett egykor e vidékre:

« Ott óriás juharfák lengetik hihetetlen magasságban levéldús koronáikat. Az újvilág ős rengetegeinek bűbájos

liánai felkúsznak a legszélső ágakig, végtelen füzérekben nyúlnak el, sűrű galyakká egyesülnek, s a királyi fa törzsöke körül ezerszínű virágtölcsérekkel hímzett sátrakat feszítenek, melyeknek pompás leplei alá egy egész tündérvilág boldogsága befér. S mily dús tenyészet midenhol! A fű derékig ér. A tropikus égalj ritka növényei, mik üvegházakban is gondos ápolást igényelnének, szabadon virágzanak, s illatjukkal betöltik a léget. És mégis — ah, hasztalan gazdagság s elpazarlott éden... ».

Miért? Mert itt, a pontini mocsarakon « a szép éghajlat heve, a gazdag föld lélegzése és a tarka növényvilág bűbája az emberi nem ellen összeesküdött ».

Csak ennyit Keménytől. De ha akkor az ő « bősz álmát » Albano mosolygó halmai és berkei oszlatták el, most már évtizedek óta eloszlathatják maguk a « Paludi Pontine » nevető tájai az ésszerű csatornázás ezüstszalagjaival, a dúsan termő gyümölcsösökkel és szántóföldekkel, a híres ipari negyedekkel.

Az előző század végén az élet azonban még igen nehéz volt, amikor 1898-ban a Goretti és Serenelli család elhagyta Corinaldo és Collegianturco községét a márkai tartományban, hogy lejöjjön Laziόba munkát vállalni a Nettunotól tíz kilométernyire fekvő Ferriére tanyavilágában. Sokakat pusztított el vagy űzött másfelé akkoriban a malária. Az áldatlan éghajlat és az ingoványos talajban meg örökre újra sarjadó sásban folytatott, jóformán eredménytelen fáradozás idő előtt sírba vitte a Goretti család fejét, és Assunta asszony a három gyermekkel, akik között Mária volt a legnagyobb, támasz nélkül maradt 1900-ban.

Igen szerény környezetben éltek a gyermekek, de neve-

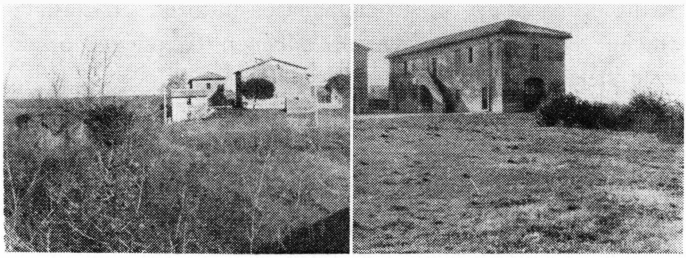

Nettuno-Ferriere di Conca: a Goretti-ház

lésük gondos és áldozatos volt, mely különösen Mária lelkében érlelt nemes gyümölcsöket; ékes bizonysága ennek az az anyai vallomás, hogy sohasem okozott neki bánatot...

Az apa halála után Mária szerepe megnövekedett, hiszen a háztartás gondjait részben átvette édesanyjától. Vasárnapi misére a távoli Concába járt, és liliomfehéren növekedett a nettunói lápon...

A Serenelli család fia, Alessandro, szemet vetett a leánykára, akit (1902. máj. 29-ére, Úrnapjára) akkoriban készített elő édesanyja az első szentáldozásra. Alessandro rosszindulata azonban egyre növekedett, és csak az alkalomra várt, hogy a leányka vonzalmát kierőszakolja, noha egy-egy kísérlete már eddig is mindig meghiúsult a mélyhitű, istenfélő gyermek határozott ellenállásán.

Egyszer azonban végleg elszánta magát gonosz terve megvalósítására.

1902. július 5-e; a két család, mások segítségével, a babtermény betakarításán fáradozik. Alessandro határoz: meglepi a házban foglalatoskodó Máriát, hogy ha ezúttal is elutasítja, végez vele. Erőszakos követelése, mint

mindig, a leghatározottabb ellenállásba ütközik a tisztaszívű leányka részéről, akit elvakult dühében tizennégy tőrszúrással halálosan megsebez.

Alessandro sajátmagától is megrémülve szobájába zárkózik, de Mária végső erőfeszítéssel segítségért kiált és közben felébredt Terézia húga is. Édesanyjuk eszméletét veszti súlyos sebektől vérző leánykája láttára. A nettunói betegszállító kocsi és a két lovasrendőr szinte egyszerre érkezik Ferriére tanyájára.

Alessandro Serenelli csak nehezen menekült meg az igazságos népítélettől.

Goretti Mária életét két óráig tartó műtéttel igyekeztek a nettunói kórházban megmenteni; sikertelenül.

Mária másnap még utoljára magához vette az Oltáriszentséget, és miután szívből megbocsátott gyilkosának, kifejezve óhaját, hogy a mennyországban maga mellett szeretné látni, utolsó szavaival is lelkéért aggódva, rövid haláltusa után, édesanyja könyörgő kérése között, hogy a túlvilágon emlékezzék meg az ittmaradtakról, délután 15.45-kor liliommal és pálmával lépett Isten elébe...

Már az első pillanattól annyira rendkívülinek tünt fel az ártatlan áldozat viselkedése, hogy a tizennégy sebből patakzó vér a vértanúság illatát lehelte és a bíborpiros kötések a nettunói kórházban kezdettől ereklyeszámba mentek. Lelki nagyságát, hősiességét növelte az a tény, hogy szívből megbocsátott gyilkosának és részére teljes szeretettel örök boldogságot kívánt. Maga a gyilkos Serenelli Alessandro tanúsította, hogy az ártatlanul megölt leány soha semmiben nem vétett Isten törvényei ellen.

Goretti Mária hős volt, öntudatosan, példaadóan. Még

nem érte el tizenkettedik életévét, amikor vállalta a vértanúságot; erre nevelte magát szakadatlan éberséggel, szüntelen imában ajánlva a Szent Szűz oltalmába tisztasága hófehér liliomát. Nem valami gyenge, gyámoltalan léleknek kell tartanunk, hanem igazi hősnek, aki a gyilkos tőrétől érintve nem a testi fájdalmakra és a halálra gondolt, hanem a lélek veszedelmére, a bűnre, melyet a legnagyobb határozottsággal elutasított magától.

A történet vége ismeretes: XII Pius pápa 1947. április 27-én boldoggá, 1950. június 24-én, az egész világ lelkesedése közben, a kis Goretti Máriát szentnek nyilvánította. Édesanyját, Assunta asszonyt kiváló tisztelettel fogadta, kihallgatása alkalmával vatikáni szobájáig elébe ment, s úgy vezette a trónterembe.

XII. Pius pápa Szent Goretti Mária édesanyjával 1950. *VI.* 24-*én* (f. Felici)

A szűzi vértanúság 50. évfordulóján pedig sajátkezűleg írt levélben köszöntötte az Adriai-tenger partján, Corinaldoban élő Goretti María Assunta asszonyt, felidézve szenttéavatott leányának lelki hősiességét:

Az Úr Jézus Krisztusban szeretett Leányunknak, Goretti Assuntának, Corinaldo. — Kedves Leányunk, corinaldói szerény házatok felé, mely színhelye volt a kis Marietta születésének, ma pedig célpontja annyi és annyi vallásos zarándoknak, megindultan szállanak atyai gondolataink a dicsőséges vértanúság ötvenedik évfordulója alkalmából.

Amiként hálát mondunk Istennek és magasztaljuk Őt hőslelkű leányodban véghezvitt kegyelmi csodájáért, úgy meg kívánjuk osztani a Te szent örömödet is ez ünnepélyes alkalommal, amely feleleveníti a törékeny fiatalság lelkében Goretti Mária példás áldozatát.

A le nem győzött Vértanú megtanítja a világot, — amely egyébként elismeri a keresztény erények emberfeletti szépségét, gonoszgyőző hatalmát mindkét nemben és minden korban —, hogy mire képes a gyengeség, ha a kegyelem megerősíti, mint válik a világ sötétsége közepette a bölcsesség fényévé még a legrövidebb élet is, ha Krisztus tölti ki, és mily hatalmas erejű hívás az erényes életre, mily egyetemes jellegű lelki szolgálat minden korban az egész emberiség javára.

Gondolatunkban elválaszthatatlan vagy Te is ártatlan magzatodtól, ó szerencsés Anya, aki figyelve a Szentlélek, az alázatosak Barátja sugallatára, megerősödve a szegénységben és az élet keresztútján, az istenfélelemben, a napi imádságban, a háziasszonyi erények gyakorlatában meg-

találtad a keresztény nevelés legbiztosabb eszközeit, amely kiáll minden próbát, vállal minden lemondást, és tele van harcos készséggel a gonosz szellem ellen.

Hálásak vagyunk az Úrnak, hogy ezen a módon megerősíti Egyházát fáradságos vándorlásának viszontagságai közepette, és megszégyenítve a világ dölyfét, a kicsik és alázatosak követésére buzdít. Ismételten igen szívesen rámutatunk, Fiaink és Leányaink, a kicsik és nagyok, de főleg a világtól és sátántól leginkább megkívánt leányifjúság előtt ennek a szűz Vértanúnak nevére és példájára, akit Isten ragyogó példának szánt napjainkban, Te pedig liliomként őriztél meg a tövisek között.

Mindenki számára kérjük a te Mariettád, a Mi Goretti Máriánk lelkületét, a bűn utálatát, a tiszták Jegyesének, az Úr Jézusnak szeretetét. És míg különleges módon pártfogását kérjük hosszú-hosszú életed folyamára, szívünk mélyéből Apostoli Áldásunkat adjuk úgy Tereád, Szeretett Leányunk, mint kedveseidre, akik a szűz Vértanút tisztelettel ünneplik Corinaldóban és a vértanúsága által megszentelt helyeken, most, az ötvenedik évforduló alkalmából.

Vatikán, 1952. július 3-án

XII. PIUS PÁPA

A feles bérlők háza falán Ferriere di Conca tanyavilágában emléktábla hirdeti Luigi Goretti és Assunta Carlini leányának, Máriának erkölcsi hősiességét: « In questa casa ove abitava cadde eroicamente trafitta da ferro omicída l'angelica fanciulla dodicenne Maria Goretti vittima della sua verginale purezza il 5 Luglio 1902 », « ebben a házban, amelyben lakott, gyilkos tőrtől sújtva halt meg hősiesen

a tizenkét éves angyali leányka, Goretti Mária, szűzi tisztaságának áldozataként, 1902. július 5-én».

Felmenve a külső lépcsőzeten, a házban « Santa María Goretti Morente », a haldokló vértanú szűznek bronz fekvő alakja, pont azon a helyen, ahol Alessandro Serenelli számos tőrszúrása érte. Az egész ház, e megrázó és mégis felemelő emlékekkel, látogatott zarándokhely.

Az 1890. okt. 16-án született és 1902. júl. 6-án Nettunóban meghalt kis Goretti Máriát a nettunói köztemetőbe vitték, innen azonban 1929-ben ünnepélyesen átszállították a Kegyelem Anyja templomába, mert közbenjárására igen sok csodás imameghallgatás történt. Ma is ott tiszteljük, a tengerparti szép templomban. Hosszú képsorozat vezet bennünket végig erényekben gazdag életén egészen utolsó életáldozatáig az isteni törvények megtartásában.

A XX. század ez új Szent Ágnesének, Goretti Máriának talán leghűbb képe (magának az édesanyának tanúsága szerint) a főoltár közelében látható: égre emelt szemében

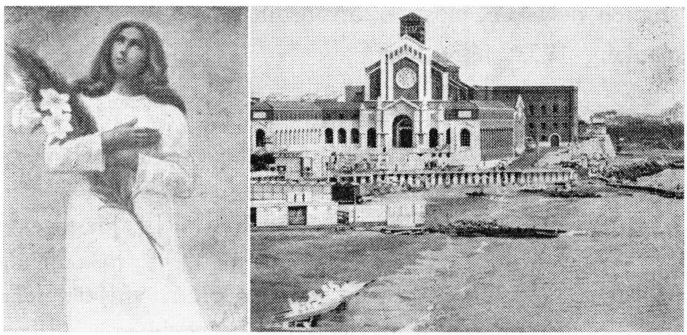

Nettuno: a Kegyelem Anyja temploma

végtelen komolyság, és a megdicsőülés biztonsága mellett féltő aggodalom gyilkosa lekiüdvéért...

Brovelli Soffredini ez 1930 júniusában festett olajképe teljesen megfelel a valóságnak, talán mindössze a vértanú leányka hajzata volt kevésbé dús, mint ahogyan a festő ábrázolja.

* * *

Akár a Via Appia Nuova vonalán szalad a gépkocsi egészen az albánói dombok emelkedéséig, hogy azután Frattocchie mellett jobbra letérjen a Via Nettunensén Campoleone irányába;

akár folytatva a Via Appiát Albano, Ariccia, Genzano, Velletri városán keresztül Cisternáig, hogy onnan jobbra térve előbb Le Ferriére di Conca tanyáira érkezzék;

akár a Via Cristóforó Colombón induljon ki Rómából, hogy az E.U.R. - on túl a Via Pontinára térjen, és elhagyva Castel di Décima, azután Pomézia meg Aprilia helységeit, az Agro Pontíno vagy Agro Romano kellős közepén haladjon a cél felé;

akár kifut az Autóstrádán Ostiáig, avagy a Via Cristóforó Colombón, Castelporziánó és Castelfusánó ligeteinek és ernyőfenyőerdőinek elhagyásával egészen a Tirréni tengerig, mindenütt a tengerparton haladva délnek, Tor Vaiánica hosszú fürdőtelep végigszaladásával, Lavínió, Lido di Enea és Anzio gyönyörű délszaki kertjei között, egyaránt Nettunóba ér.

MONSIGNORE MONTINI SZOCIÁLIS LEVELE

A torínói Sz. János székesegyházban 1952. szept. 21-én Fossati bíboros, Torino város érseke ünnepélyes « Veni Sancte » — val megnyitotta a XXV. Olasz Szociális Hetet. Szentségi áldás után az Itália minden részéből egybegyűlt szakemberek átmentek a Királyi Palotába, ahol az ülésterem zsúfolásig megtelt érdeklődőkkel.

Fossati bíbornokon kívül jelen volt Piazza kardinális, a Consistoriális Kongregáció titkára, az egyházi és világi előkelőségek közül Gremigni, Novára püspöke; Siri, Génua érseke, a Szociális Hetek állandó bizottságának elnöke; Golzio professzor, a másodelnök; Marconcini, Storchi, Rapelli, Sacco, Bovetti szenátor; Gedda, az olasz Actio Catholica elnöke, valamint a közművelődés és sajtó számos képviselője.

A megnyitó ülésen Siri érsek felolvasta Monsignore Giovanni Battista Montini, a Vatikán helyettes államtitkárának levelét, amely az Egyház megnyilatkozásaként a legfőbb tanítói tekintély jellegét és erejét sugározza.

« Főtisztelendő Uram, Kegyelmes Püspök Úr! Tisztelettel és örömmel értesítem, hogy Őszentsége atyai megelégedéssel szemlélte a XXV. Szociális Hét tárgysorozatát.

A gondolat: " A vállalkozó szerepe korunk gazdasági rendszerében ", annyira időszerű és annyira fontos, hogy megérdemel minden fáradságot, minden tudományos érdeklődést. Az olasz katolikusoknak feltétlenül foglalkozniok

kell vele, mert szorosan összefügg a nemzet erkölcsi, politikai, társadalmi és gazdasági életével.

Az Anyaszentegyház, amely az emberiség földi boldogulásának is előharcosa, nem dicsérheti és nem sarkallhatja eléggé azokat az erőfeszítéseket, amelyek őszintén és keresztény társadalmi alapelvek tiszteletbentartásával a tökéletes összhangot kívánják megteremteni a különböző társadalmi osztályok között, az igazság és testvériség alapján. Ezért hasznos annyira ezen a Szociális Héten a pápák tanításának rövid összefoglalása.

Köztudomású, hogy a termelés és a vagyon közötti egészséges arány jelenti voltaképpen a gazdasági élet legnagyobb gondját; ezt a gondot kell úgy eloszlatni, hogy érvényesüljön az igazságosság, kárt ne szenvedjen a közjó, ellenben épségben maradjon sőt növekedjék, az ember személyi méltósága is.

Ha valaki ebből a szempontból áttekinti a pápák tanítását, észreveheti, hogy az leginkább három kérdésre adta meg a választ; mégpedig:

milyen legyen a viszony a gép és munkás között;

milyen a jogi és társadalmi kapcsolat a mesterségek között; végül,

milyennek kell lennie a vállalkozók és az állam közti helyzetnek. »

A levél ezután avval az általános ténnyel foglalkozik, hogy a gépesített termelés nemcsak előnyös hanem hátrányos is, mert csökkenti az emberben az egyéni munka jóleső érzését és az összes velejáró természetes hajlamokat, noha ezeknek az erkölcsi értékeknek nem szabad kihalniok a dolgozó ember lelkéből; sohasem szabad megfeledkeznie arról, hogy munkájával embertársa érdekét személyesen

szolgálja, mint ahogyan a lelki tökéletesedés közös és fokozatos fejlődésével mintegy a Teremtő örök terveit is teljesíti.

Monsignore Montini h. államitkár XII. Pius pápa jobbján (f. Felici)

Ami a munkaadó és munkavállaló jogait illeti, — fejtegeti Mons. Montini helyettes államtitkár —, túlzott és téves a munkásoknak az az igénye, hogy a munkaadóval egyenlő arányban és egyenlő módon részesedhessenek a vállalat irányításában és gazdasági kihasználásában. Ilyen jogot sem a munkaszerződés sem a vállalkozás természete nem ismer. Ez azonban nem zárja ki, hogy a munkaadó valamikép ne engedjen teret a munkavállalónak a vállalat irányításában, miként az állam is meg szokta tenni, hogy

szóhoz juttatja a munkást a közösségre ártalmas, elhatalmasodott tőke felhasználásában. Maga XII. Pius pápa 1944. szeptember elseji megnyilatkozásában fennen hirdette, hogy a földmívesnek, iparosnak, munkásnak, kereskedőnek feltétlenül biztosítani kell az arányos magántulajdont.

« Az ilyen felfogás, az ilyen viselkedés, — idézi Montini helyettes államtitkár levele XII. Pius pápa szavait —, igazán magasztos, valóban keresztény. Mint az olajcsepp a finom gépezetet, úgy járja át a vállalat mindenegyes tagját, a vezetőket, a társakat, tisztviselőket, szakmunkásokat, a legképzettebbet éppen úgy mint a csak most kezdőt. Így a vállalatok mindmegannyi meghitt családokká válnak és ki tudják alakítani az egészséges, erős, szerencsés társadalmat... A kölcsönös megértés felemeli a munkás egyéni méltóságát is, és anélkül, hogy kárt szenvedne a vállalat, megteremtődik a valódi testvéri egyetértés. »

A szociális levél a társadalmi erkölcs biztosítására buzdít erőteljes szavakkal:

« Végre itt az ideje, hogy elhagyjuk az üres szólamokat, és a Quadragesimo Anno szellemében a népek termelő erejét helyes mederbe tereljük. Mindenekelőtt keljen életre munkaadó és munkavállaló között a legtermészetesebb egység, amely a közösség szolgálatában elkerülhetetlen. Összetartás virágozzék a különféle termelési ágakban, hogy javított gazdasági rendben, igazságos és egészséges önállóságban előbb-utóbb valamennyi kivehesse részét a nemzet felelős gazdasági irányításából. »

Mons. Giovanni Battista Montini helyettes államtitkár azzal zárta levelét, hogy a Pápa Őszentsége leghőbb óhaját nyilvánítja a XXV. Szociális Hét sikerét illetően, és az azon résztvevők számára apostoli áldását közvetíti.

OSTIA FELÉ

A Tiberis bal partján a Ponte Sublicio hídfőjétől keletnek haladva a Via Marmoratán, amely valamikor, — talán nem is olyan régen —, carrárai márványt szállító hajók lerakodó utcája volt, bal kéz felől hagyva az Aventino történelmi halmát a Sz. Lázár ívvel a gyalogjáró fölött (ahol egykor az ostiai út vezetett) és a magasban Sant'Anselmo bencés főtemplomával, hamarosan a Sz. Pál kapuhoz érünk (Porta San Paolo), amelyen át a Nemzetek Apostolát a fogságból kivégzési helyére vezették...

A Kr. e. III. sz.-ban Aurelianus császár által épített 18 km. hosszú várfalnál végződött a régi Róma; ami később épült hozzá, már a falakon kívül volt, « fuori le Mura ». A kapunak « város felé néző » oldalán két oszlopocska között középkori fülke Sz. Péter közbenjárására emlékeztet: « S. Petre, ora pro nobis ».

Az ódon hangulatú kapuív alatt átlépve, jobbról Caius Cestius piramisához (la Pirámide di Caio Cestio) érünk, amely a római birodalom egy gazdag hivatalnokának, prétornak és néptribúnnak a nevét viseli, az ő síremléke (Kr. e. 43-ban halt meg). A piramis egy-egy alapoldala 30 m., magassága 37 m. Téglából épült, csak a külseje márvány; 330 nap alatt készült el.

A Mura Aureliane bástyás falai mögött terül el a nem katolikusok temetője (Cimitéro degli Acattólici), számos neves személy, köztük Shelley és Keats angol költők,

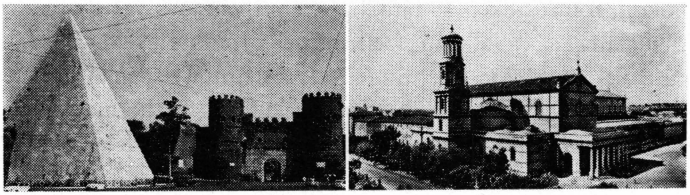

Róma: a Sz. Pál kapu és a Sz. Pál bazilika

Coleman római tájképfestő, Goethe fiának és Severn festőművésznek sírjával...

Innen, a Via Ostiensén folytathattam volna utamat akár a Vatikán felől jövő 23-massal (ventitre), akár a Colosseumtól érkező 18-assal (diciotto) egészen a Sz. Pál bazilikáig, tekintve hogy hosszú útról van szó, de a sétát választottam.

Timóteusnak, kedves tanítványának, hűséges kísérőjének és munkatársának, majd efezusi püspöknek írt második levelében Pál apostol prófétai tudással előre látja és megjövendöli élete végét: « ... Te azonban maradj mindig meggondolt, viseld el a bajokat, lásd el az igehirdető munkáját, teljesítsd szolgálatodat. Én ugyanis nemsokára áldozatul esem, s közel van már elköltözésem ideje. A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. Most készen vár az igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel várják eljövetelét » (2 Tim. 4, 5-8).

Szavai kezdettől szállóigékké váltak, gondolatai évezredeket bevilágító fénycsóvákká! Személyének jelentősége a kereszténység történetében szinte fel sem mérhető. Orszá-

gokon, földrészeken át fáradhatatlanul vándorolva és utazva, csodálatosan vállalkozó szellemével a nemzetek tanítómestere lett, Doctor Gentium... Arábiától Hispániáig vitte Krisztus evangéliumának szövétnekét, és a kereszténység világhódító emelkedettsége sötétséget oszlató lánggá vált benne.

« Zúgolódás és okoskodás nélkül tegyetek meg mindent, hogy kifogástalanok és tiszták legyetek, Istennek ártatlan gyermekei a gonosz és romlott nemzedék közt, amelyben úgy ragyogtok, mint csillagok a világmindenségben. Ragaszkodjatok az élet igéjéhez, hogy Krisztus napján dicsőségemre váljatok. Akkor nem futottam hiába és nem fáradtam fölöslegesen. Mégha a hitetekért hozott áldozaton és szolgálaton fölül véremet is ontják, örülök és együtt örvendek mindnyájatokkal. Örüljetek ti is, és örvendezzetek velem », — írta a macedon város, Filippi lakóinak. A fillippieket Pál apostol szívből szerette példaadó keresztény életük és áldozatkészségük miatt.

A jóban való buzgóságon kívül a lelki örömre is buzdítja őket: « Örvendjetek az Úrban szüntelen. Újra csak azt mondom: örvendjetek! Lelki jóságtokat ismerje meg mindenki. Az Úr közel van. Ne aggódjatok semmiért. Minden imádságotokban és könyörgésetekben terjesszétek kéréseteket Isten elé, hálaadástokkal együtt. Akkor Isten békéje amely minden értelmet meghalad, megőrzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban » (Fil. 2, 14-18; 4, 4-7).

Saul Krisztus Urunknál kb. két évvel született később a ciliciai Tarzusban, Kisázsiában. Az első keresztény vértanú, István szerpap megkövezésénél fiatalemberként részt vett. Családjában, mint általában a görög földön élő zsidó telepes családokban, a zsidó hagyomány keveredett a görög

hatással. Ez a kettős jelleg mutatkozik az Apostol két nevében, de a zsidó Saul nevet később teljesen kiszorítja a görög-római Pál. Szülei vallásos zsidók voltak, akik az ószövetségi törvények szellemében nevelték. Atyjától római polgárjogot örökölt, ami fontos kiváltságokkal járt; mentesítette megbecstelenítő büntetésektől, mint a keresztrefeszítéstől, és jogot adott a császárhoz való közvetlen fellebbezéshez. Szülei Jeruzsálembe küldték, hogy ott Gamáliel mellett rabbinak, törvénymagyarázó jogtudósnak készüljön; az ószövetségi törvények ismeretében, tiszteletében felül is múlta társait. A lobbanékony természetű Sault ez a szellem a zsidó hagyományok gátlástalan és szenvedélyes követőjévé tette, nem csoda tehát, ha a bontakozó Egyház üldözőinek első sorában áll. Főpapi meghatalmazással Damaszkuszba is elmegy, hogy fogságba vesse és Jeruzsálembe vigye az ott található kereszténveket, a város kapuja előtt azonban hirtelen megjelenik neki a megdicsőült Üdvözítő, akit életében személyesen nem ismert, és néhány szavával apostolává teszi... A lelkében megrendült és látásától megfosztott Sault Damaszkuszban Ananiás megkereszteli, visszanyeri szeme világát is, a zsidók előtt nyiltan megvallja Krisztusba vetett hitét, és 38 körül visszavonul Damaszkusz elhagyatottabb és akkor Arábiához számított délkeleti vidékeire, hogy felkészüljön jövendő hivatására. Az egykori ellenfelet az apostolok eleinte kétkedve fogadják, de Barnabás eloszlatja bizalmatlanságukat. Jeruzsálemben kapcsolatba lép Sz. Péter apostollal és 15 napot tölt vele, azután visszatér Tarzusba. A negyvenes évek közepén Barnabás a szíriai Antiochába hívja. Első útjának további fontos állomásai Cyprus, a pisídiai Antiochia, Ikónium, Lisztra, Pamfília és Derbé. A zsidók ellene voltak, de a pogányok közti

működése diadalút. A 49-51 közötti években megteszi második útját, és isteni útmutatást követve átkel Európába, sorra veszi Görögország városait, a kereskedelmi és művelődési központokat, ahonnan legkönnyebben áradhatott szét az evangélium minden irányban. Eljut Filippibe, Tesszalonikába, Béreába, Aténbe és Korintusba. Beszédeiben, leveleiben a városi emberhez szól, ezért használja a testi vetélkedésekből, versenyekből, vagy pedig a katonaéletből és színi előadásokból vett hasonlatokat:

« Testvérek, úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait »... (1 Kor. 4, 1).

« Nem tudjátok, hogy a pályán a versenyzők mind futnak ugyan, de a díjat csak egy nyeri el? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! A küzdők pedig valamennyien megtartóztató életet élnek minden tekintetben. Azok, hogy hervadó babért kapjanak, mi azért, hogy hervadhatatlant. Én is futok, de nem céltalanul, osztom az ökölcsapásokat, de nem csak a levegőt csapkodva, hanem sanyargatom és rabságba vetem testemet, hogy míg másoknak hirdetem az igét, magam érdemtelenné ne váljak »... (1 Kor. 9, 24-27)...

« Igaz ugyan, hogy testben élünk, de nem a test szerint harcolunk, mert harci fegyvereink nem földiek, hanem isteni erejűek és erődítmények lerontására képesek. Velük cáfoljuk meg az érvelgetéseket és minden önhittséget, amely Isten ismerete ellen lázad, sőt velük szorítunk minden értelmet a Krisztusnak tartozó hódolatra » (2 Kor. 10, 3-5)...

« Korábbi életetekkel ellentétben vessétek le tehát a régi embert, akit a megtévesztő kívánság romlásba dönt. Újuljatok meg gondolkodástok szellemében és öltsétek magatokra az új embert, aki Isten hasonlóságára tiszta igaz-

ságban és szentségben alkotott teremtmény » (Ef. 4, 22-24)...

Harmadik útja alkalmával Macedóniába, Efezusba megy, majd Filippi és Caesárea érintésével Jeruzsálembe tér, ahol 58-ban a zsidók a templomban elfogják és halálra akarják ítéltetni a római helytartóval. Két évet tölt fogságban, de római polgárjoga megmenti: a császárhoz fellebbez. Őrizet alatt, hosszú és kalandos hajóút után Rómába érkezik, pörének tárgyalásáig újabb két esztendeig könnyebb fogságban tartották, folytathatta apostolkodását, látogatókat fogadhatott. A 63. év tavaszán a császári bíróság fölmentette, elmegy Hispániába, onnan visszatér keletre és végiglátogatja hitközségeit, de 67-ben már ismét Rómában tartózkodik, ahol még tart Néró császár 64-ben kezdett keresztényüldözése. Fogságba kerül és 67. június 29-én Krisztus vértanújaként befejezi szenvedéssel és dicsőséggel teli földi pályafutását: mint római polgárt lefejezik.

« Én ugyanis nemsokára áldozatul esem és közel van már elköltözésem ideje », — írta második levelében Timóteushoz, súlyos bilincsekbe verten, a halálát közvetlenül megelőző második fogsága idején, tanítványaitól, munkatársaitól megfosztottan, — a jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. Most készen vár az igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel várják eljövetelét » (2 Tim. 4, 6-8)...

Az ostiai úton haladt a menet, a falakon kívül, hogy a kivégzés helyére vezesse azt, akinek tanítása fénycsóvát szórt az élet viharos tengerére... Talán ezt jelzi a sírja fölé épült bazilika világítótoronyhoz hasonló haranglába is, amely Poletti alkotása, és négy —, illetve nyolcszögű, majd

kerek oszlopcsarnokú dór, jón, valamint korinthoszi izlésű változatossága miatt némileg emlékeztet Pál apostol sokrétű szellemére és eseményekben gazdag, fordulatos életére...

A bazilika előterében, az úttest kellős közepén, dísztelen tetőzet alatt, amelyet a város készíttetett, régi sírokat látni, minthogy az egész környék temetkezési hely (coemeterium, cimitérium, cimitéro, « cinterem ») volt, előbb a pogány rómaiak, később a keresztények számára.

És íme, előttünk a Nemzetek Apostola sírja fölé épült bazilika.

Hová is emelhette volna Nagy Konstantin császár « ex suggestione Silvestri episcopi », Szilveszter pápa ösztönzésére?

A Liber Pontificalis adatát nemcsak a töretlen hagyomány, az ásatások eredménye, a számos tudományos bizonyíték, hanem a puszta következetesség is alátámasztja, miként azt XII. Pius pápa többször hangoztatta. Szilveszter pápát és Konstantin császárt csak egy kézenfekvő, döntő ok késztethette a bazilikának erre a helyre való építésére, hiszen messze volt a várostól, a Tiberis áradásai gyakoriak voltak, a tengerről idáig merészkedő kalózok állandóan fenyegették, az egész táj maláriás mocsárként terjesztette a betegséget. A pápa és a császár azonban nem követhetett más megfontolást a bazilika építésénél, mint az Apostol sírját!

A bazilika bal kereszthajójának 12 « cipollínó » oszlopú odalbejáratát bal kéz felől hagyva, végigmegyünk a bal oldalhajó mentén, és feltárul előttünk a bazilika homlokzata és négyszögű udvara (quadriportico), 146 oszlopával!

Délutáni napsütésben szikrázva ragyog a bazilika homlokzatának arany mozaikalapja a négy nagy próféta színes

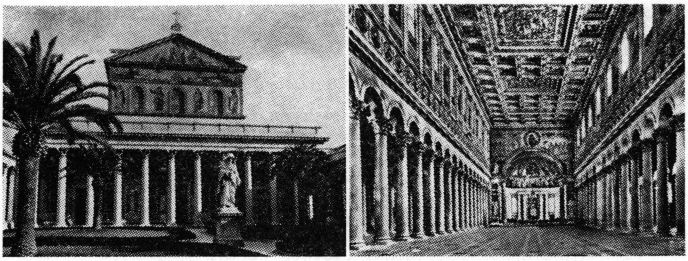

A Sz. Pál bazilika előcsarnoka és belseje

alakjával és a kereszt (« Spes unica ») alatt a Megváltóval, Sz. Péterrel és Sz. Pállal; a lejjebb levő sávban középen az Isten Báránya az « örök halmok » négy evangéliumi kegyelmi forrásával, amelyhez a hívők lelki nyája közeledik úgy a római Sz. Pál kapu, mint Jeruzsálem falai felől...

A csarnok belső falain körös-körül a beuroni iskola jelképei a kegyelmi életet és az örök boldogságot ábrázolják.

Az egész átrium kellős közepén a « Praedicatori Veritatis, Doctori Gentium », « az igazság hirdetőjének, a nemzetek tanítójának » állított rendkívülien szép szobor, az életet feláldozó határozottság kardjával és az elmélyedés mélyreható tekintetével...

A bazilika homlokzatának jobb sarkánál Sz. Lukács evangélistának szobra; a mögötte levő keresztes kapu a minden 25 évben megnyitásra kerülő Szentkapu.

A négy üdén zöldelő pálma füves térségéről belépünk a homlokzat 10 igen magas bavénai vörös gránitból képzett oszlopcsarnokába (valamennyi oszlopon az Apostol feje van kivésve); a bejáraton belül megtekintjük a bronzajtót, amelyet még 1070-ben Hildebrand apát (a későbbi VII.

Gergely), « diaconus, oeconomus et rector sancti Pauli » készíttetett Bizáncban, Mauro di Amalfi fia, Pantaleone bőkezűségéből. Az ezüsttel és zománccal díszített bronzkapu 54 szeméből az 1823-i tűzvész négyet teljesen tönkretett, a többit megrongálta, de dicsőségesen uralkodó Szentatyánk rendelkezésére 1965 novemberében restaurálni kezdték és 1966 áprilisában műértő gonddal be is fejezték.

A nemzetek apostolának életét, vértanúságát és sírjának helyét Eusebius pontosan leírja egyháztörténelmi munkájában. Sz. Kelemen és Sz. Jeromos 67-re teszi úgy Sz. Péter mint Sz. Pál vértanú halálának évét; a IV. sz.-tól együtt ünnepelték őket június 29-én, vértanúságuk napján, elsősorban Rómában. Sz. Pál ábrázolása a római Domitilla, Pretestato, Sz. Péter és Sz. Marcel, valamint a Comodilla katakombából ismeretes, de a nápolyi Sz. Januariusból is. A legrégibb nyilvános tisztelet bizonyítékai a Sz. Sebestyén temetkezési helyen « in Catacumbas» a világhírű graffitok, vagyis falba vésett könyörgések Sz. Péterhez és Sz. Pálhoz, nem egyszer Pál nevét téve az első helyre.

Szent Pál sírkápolnája, a « cella memoriae », minden valószínűség szerint Sz. Anaklét pápa (76-88) akaratából készült, amely fölé azután Sz. Szilveszter pápa (314-335) óhajára Nagy Konstantin császár bazilikát épített; anyagi ellátására tarzusi és egyiptomi birtokait ajánlotta fel. A bazilika főbejárata kelet felé nézett. Ezt az ősbazilikát II. Valentinianus, Teodosius és Arcadius császár lebontatta és helyébe egy hatalmasabbat építtetett, megnyerve az ügynek Sallustiust, Róma prefektusát, természetesen, Syricius pápa beleegyezésével, akire egy nevét viselő írás utal a csarnokban.

A 386-ban megkezdett öthajós bazilika a négyszögű

előudvarral, több-kevesebb átalakítással, egészen 1823-ig megmaradt. Az építkezés Teodosius, a « bonus princeps » idejében fejeződött be 390-ben; ezúttal azoban a főbejárat nem keletnek nézett, hanem nyugatnak, a Tiberis partja felé. A pápák mindig sokat áldoztak a bazilikára, amelynek pusztán kereszthajója akkora lett, mint az előzőnek a főhajója. Sok történelmi adat szól amellett, hogy Pál sírját, Sz. Péteré után, a legkiválóbb tiszteletben részesítették. Sz. I. Pál pápa a bazilika monostorában kívánta befejezni életét (+ 767). I. Hadrián pápa (772-795) 774 húsvét keddjén itt mondott stációs misét Nagy Károly császár jelenlétében.

VIII. János pápa (872-882) a bazilikát és monostort fallal vétette körül, azért e szent helyek sokáig « Johannipolis » vagy « Castellum Sancti Pauli » néven voltak ismeretesek. Ebben a bazilikában temették el XVIII. János pápát (1004-1009). — IX. Leó pápa 1054-ben Hildebrandot tette meg a monostor elöljárójává, aki kiváló szerzetesekkel népesítette be, a könyvtár részére pedig megszerezte Kopasz Károly nagyértékű festett bibliáját.

... A kinti világosság után nyáron is — ekkor talán még inkább — homály fogad a bazilikában; az alabástrom ablakok szűken mérik a fényt, mintha azt akarnák, hogy csak apránként tünjenek fel a 127.36 m. hosszú (így van írva rézbetűkkel a Sz. Péter bazilika márvány padozatán, csaknem szemben a Szentségi kápolnával), 60 m. széles, 23 m. magas, négy sorban 80 oszloptól 5 hajóra osztott bazilika szépségei...

A főkapun belül 6 alabástrom oszlop áll, amelyet XVI. Gergely pápa kapott ajándékba Egyiptomtól;

a fehér és aranyszínű stucco-mennyezet közepén IX.

Pius pápa címere, mivel az 1823. VII. 15-éről 16-ára virradó éjjel tűzvész martalékává vált bazilikát, XII. Leó és XVI. Gergely áldozatos bőkezűsége után, Pápa Mastái állíttatta teljesen helyre és ő szentelte fel újra 1854. dec. 10-én, a Szeplőtelen Fogantatás dogmájának kihirdetésére Rómába jött sok-sok bíboros, érsek és püspök jelenlétében;

a középső hajó ablakközeiben Sz. Pál életét a XIX. sz. több neves festője (Gagliardi, Podesti, De Sanctis, Balbi, Moroni, Sereni, stb.) szemlélteti;

az oszlopok fölötti érmekben a pápák arcképei mozaikból (Nagy Szent Leó idejében vált szokássá itt és így megörökíteni a pápák személyét és uralkodási esztendejét); az utolsó pápa képe mindig a jobb kéz felőli középső oldalhajóban látható, jobbára kivilágítva;

a főhajót kereszthajótól elválasztó « Galla Placidia » diadalívet az V. sz.-ból két óriási gránit oszlop tartja, előtérben balról Sz. Péter szobrával (Jacometti) és jobbról Sz. Páléval (Ravelli);

az említett tűzvésztől megkímélt diadalív főajtó felé néző oldalán Krisztusnak bizánci modorban készült áldástosztó alakja, fölötte a mindmáig világosan olvasható szavakkal, amelyek Teodósiuson kívül III. Honorius pápát (1216-1227) is említik: « Theodosius coepit perfecit Honorius aulam, Doctoris mundi sacratam corpore Pauli »; szerepel a négy evangélista jelképe is, valamint a Jelenések Könyve 24 vénéé, koronát nyújtva Krisztusnak, míg az ív két sarkában az apostolfejedelmek láthatók;

a diadalív másik felén, a pápai oltár felé, Pietro Cavallini mozaikja (XIII. sz.) az Üdvözítővel, angyalokkal, Sz. Péter és Sz. Pál apostollal, Márk és Lukács evangélista jelképével.

Szent Pál apostol sírjához értünk. Körülötte mécsesek égnek, fölébe a pápai oltár magasodik. Arnolfo di Cambio 1285-ben emelt remekmívű « ciboriumával » (finom alkotások Sz. Péter, Sz. Pál és Sz. Timóteus márvány szobrocskái!); alatta, a Confessióban, a Vas electionis, « választott edény » dicsőséges földi maradványai; lent a mélyben Sz. Timóteus oltára.

Közelben áll a világhírű húsvéti gyertyatartó (candelabro pasquale); hat m. magas, románikus izlésű faragványait 1170 körül Nicoláo de Angelo és Pietro Vassalletto véste, amint a márványművön olvasható: « Ego Nicolaus de Angelo, cum Petro Passalletto hoc opus complevi »... A domborművek érthető egyszerűséggel az Úr Jézus szenvedését és megdicsőülését jelenítik meg, elfogatásától mennybemeneteléig.

A szentély mozaikját III. Honorius pápa kérésére Velence legjobb mesterei rakták (1220): Krisztus görög módon áldást oszt, Sz. Pál és Sz. Lukács (a jobb kezénél), Sz. Péter és Sz. András között (a bal keze felől); lábánál III. Honorius pápa pici alakja fehér palástban.

Négy rovátkázott oszlop között az aranyozott pápai trón.

A kereszthajó bal végében oroszországi malachitból és lapislazuliból emelt oltár fölött Sz. Pál megtérésének jelenete (Camuccini). Az apszishoz közelebb eső kápolnában (Maderno) a Cavallini által (XIII. sz.-ban) faragott gyönyörű feszület Sz. Brigittához beszélt (szobra a bejárat fölött belül), és ennél a keresztnél tett fogadalmat 1541. IV. 22-én társaival együtt Loyolai Sz. Ignác az általa alapított Rend szabályzatára. — Ebben a Szentségi kápolnában látható Pál apostol lángoktól megrongált szobra is,

amely a hagyomány szerint nagyságra megfelel az ő kicsi törékeny termetének; a középkorban különös tiszteletnek örvendett.

Az apszis másik oldalán kezdődik a pápák arcképsorozata Sz. Péter apostollal. — Az első (Sz. Lőrinc) kápolna a bencés monakusok kórus-kápolnája, zsolozsmapadjait Calderíni tervezte; a második (Sz. Benedek) kápolnában a 12 érdekes szürke oszlop Veioból, a Rómától északra fekvő hajdani etruszk városból származik. — A kereszthajó jobboldali kijáratánál ritka szép szenteltvíztartó (Pietro Galli ihletett művészetével) a szentelmény kegyelmi hatását érzékelteti: a szenteltvízért nyúló gyermek elől rettegve fordul el a sátán. — A közeli malachit-oltár mozaikja (Raffaello rajza és Romano meg Penni vatikáni eredetije után) Szűz Mária megkoronázását ábrázolja.

Kilépve az ajtón, a mélybe süllyesztett keresztelőkápolna előterébe jutunk, majd innen, anélkül hogy kimennénk az utcára, azonnal jobbra fordulunk, mert látni kell a kolostorudvart (chiostro), a kozmata mozaikrakás ritka példáját. 1193-ban kezdték és 1214-ben fejezték be; alapos okok szólnak amellett, hogy mestere Pietro Vassalletto volt, aki sima, nyolcszögű, csavaros és mozaikszemes páros oszlopocskákkal a világ egyik legszebb kolostorudvarát építette meg, a szellem és lelkiség otthonát, amint a kerengő párkányzatán a ritmikus latin szöveg hirdeti...

Megmerülve a jótékony csendben, amelyet még a látogatók tömege sem képes elzavarni, és tisztelettel adózva az ereklyekápolna felmérhetetlen lelki kincsének, — visszalépünk a mindennapi élet forgatagába a torony déli oldalán, és ha még telik az időnkből, a bazilika csarnokos oldalbejáratától a 223-as autóbusszal kifutunk Sz. Pál lefe-

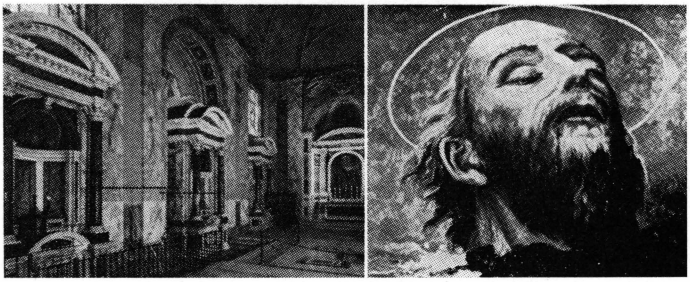

A Tre Fontane kegyhely

jezésének helyéhez, a Tre Fontane templomhoz. Ahol a Róma-Ostia vasútvonal keresztezi az úttestet, ott kezdődik a Via Laurentína. A lassanként eltűnő régi kertek és falak között dombra hág fel az út; fent kitárul a táj: a tengerhez vivő óriási Via Cristóforó Colombo kereszteződésénél balra messziről feltűnik Róma magja, jobbra az egyik legfiatalabb városrész, az E.U.R. (Esposizione Universale Romana) 1942-re tervezett épülettömege az újabbkori üvegpalotákkal...

De mi most lemegyünk a völgybe, « ad Aquas Salvias », hogy lerójuk tiszteletünket Pál apostol vértanúsága iránt. Jobbról a dombon a hajdani maláriás terület egészséget hozó fái, az eukaliptuszok hívogatnak a « Kinyilatkoztatásbeli Szent Szűz » kegyhelyéhez, balról ódon kapu nyílik a trappisták Sz. Vince és Sz. Anasztáz (Santi Vincenzo e Anastasio) háromhajós csúcsíves apátsági templomához (csendje vetekszik az ősi építkezés harmóniájával...), mellette a « Scala Coeli » nyolcszögletű kupolás szentélyéhez (melynek kriptájában igen sok keresztény legionárius vértanú teste pihen a Dioklecián rendelte üldö-

zések korából), és végül a legrégibb keletű kápolnához egy árnyas, kövezett út végén, a tulajdonképpeni Tre Fontane templomhoz...

Idáig vezették a Népek Tanítóját, hogy Krisztus hitének állhatatos hirdetése miatt, mérföldkőhöz kötözve, fejét vegyék, « tertio miliario ab Urbe ». A hagyomány szerint három forrás támadt a három ponton, amelyen az Apostol feje a földet érintette. Ezt hirdeti az ajtó fölött a latin felírás: « S. Pauli Apostoli martyrii locus, ubi tres fontes mirabiliter eruperunt ».

Belépve az Aldobrandíni bíboros által az Úr 1599. esztendejében (A.D. M.D.I.C.) újjáépített homályos templomba, két oldalt az apostolfejedelmek vértanúságát szemlélhetjük márvány domborművön (Bártoli), míg lábunk előtt a padozaton Ostiából származó mozaikszőnyeg a négy évszakot mutatja. A jobb oltár olajfestménye (Passerotti munkája) Sz. Pál lefejezését ábrázolja a források csodás felfakadásával, tőle balra, vasrácstól védve, a lefejezés oszlopa...

A hosszanti fal mentén van a három, mindig mélyebben fekvő forrás, mennyezetes márványoltárok (G. della Porta) alapzatába ágyazva, felettük sárga márványból az Apostol feje (Nicolò Cordieri nemes faragásában). A legalsó forrás vizéből 1950-ig lehetett inni egy nyeles bádogcsészével, akkortól azonban már ez a kútszáj is zárva van.

A hajó bal végében álló oltáron Guido Reni közismert képének másolata Sz. Péter keresztrefeszítését jeleníti meg.

A középső kútoltár mögött az apszis falán és mennyezetén mozgalmas kép: Pál apostol fejvétele és megdicsőülése; Sz. István első vértanú, mintegy nyereségét, bemutatja Sz. Pál lelkét a Szentháromságnak...

E. Lázzaro nagyhatású képének emlékével és a szent hely kegyelmi érintésével lépünk ismét a leánderek, babérok, ciprusok és eukaliptuszok övezte útra...

ÍZELÍTŐ RÓMÁBÓL

Ha igaz az, hogy nézni könnyű de meglátni nehéz, Róma megismeréséhez valóban kitünő szemre van szükség; mondhatnám: kaméleon szemre, mely minden irányban nagyszerűen fordul és szinte egyszerre lát maga körül mindent. Ha nem akarunk illő haszon nélkül járni Rómában, így kell összegezve felfogni a látnivalót, egy álltó helyünkből. Róma ugyanis nem egységes, nem egyszerű; rejtve marad annak, aki nem fürkészi, nem kutatja, és szerényen meghúzódik az ismeretlenség homályában, ha nem villantanak rá fényt. Rómát tudni kell látni...

Amit mondani szándékozom, igazán csak egy pici kis ízelítő lesz Róma érdekességeiből és a módszerből, amit az Örök Város megtekintésekor szoktak használni. Menjünk együtt, és élvezzük közösen a hangulatot.

Először északról közelítsük meg gondolatban, például Umbriából jövet. Már Lazio (a latin Latium) határáról, a 691 m. magas Soracte (Monte Soratte) hegyétől szemünkbe tűnik az égre kirajzolódva a Sz. Péter templom kupolája; felénk int, hívogat... Bokros, csenevész erdejű dombhátakon szalad a gépkocsi; sziklás meredekekre épült apró városkák foglalkoztatják középkorban kalandozó képzeletünket. Itt-ott feltűnik a szelíd folyású Tiberis, s mindjobban csábít a hét halomra épült város, a világ szellemi központja, Róma.

Nem sokat késik, egyhamar megjelenik minden világváros sajátos kültelki képe: az első villamos- és autóbusz-

megálló, az üzletek, gombamódra szaporodó házak, új templom. A finom műút a történelmi nevezetességű Milviusi híd közelében ráfut a « ma » széles hídjára, a Ponte Flaminióra, s azután a Villa Glori lóversenypályája mellett elvezet bennünket a város szívébe, a mindennapi élet zúgó forgatagába.

Önkéntelenül felvetődik a kérdés: hol itt az ősi Róma?!

Nos, ha kíváncsiak vagyunk rá, szálljunk le a gépkocsiról a Piazzale Flaminión, és lépjünk át gyalog a (Porta del Popolo) Néptér kapuján. (De talán nem szükséges magyarul írni az unos-untalan visszatérő szavakat: via = utca; viale = út; porta = kapu; piazza = tér; chiesa = templom; ponte = híd; palazzo = palota; fontana = szökőkút; giardino = kert; campanile = harangtorony; monte = hegy; galleria = képtár vagy alagút, és így tovább).

Szóval, a Piazza del Popolón vagyunk, de necsak Valadier múlt századbeli (1811-1820), két félkört alkotó térkiképzését csodáljuk meg, hanem vessük tekintetünket a Santa Maria del Popolo, Szűz Mária néptéri templomára is, amely a kapu mellett fekszik; figyeljük meg tornyát és kupoláit, majd fordítsuk szemünket a Villa Borghese lelátója felé, mely Róma legdíszesebb és leglátogatottabb közkertjének nyugati pontján fekszik, és Pincio néven világszerte ismert. A fenyők és ciprusok kedélyes keretet adnak a lenti tér többi szépségé-

Piazza del Popolo

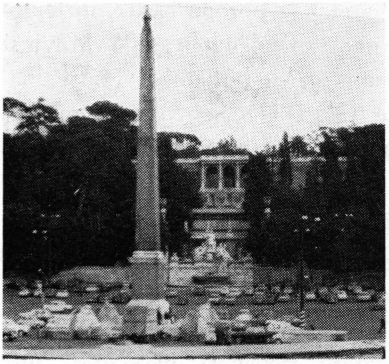

A Pincio

nek is. Középen egyiptomi obeliszk áll, körülötte négy szfinxszel és szoborral díszített szökőkút. Dél felé három közlekedési főütőeret látunk magunk előtt: a baloldali neve Via del Babuino, a középsőé Via del Corso, a jobboldalié Via Ripetta. Kezdetüknél két jellegzetes, csaknem egyforma kupolájú, oszlopcsarnokos barokk izlésű templom áll, balról a S. Maria in Monte Santo (1662-ben Bernini emelte), jobbról a S. Maria dei Miracoli (ugyanakkor Fontana építette); mindkettő Rainaldi rajzai szerint.

A három út közül a balszélsőt választva, a Via del Babuinón egykettőre a Piazza di Spagnán vagyunk és gyönyörködhetünk a Trinità dei Monti kéttornyú templomában, a hozzá vezető ünnepélyes lépcsőzettel együtt, amelyet Francesco de Sanctis készített 1721-1725 között. Itt látható az id. Bernini (Pietro B.) « Bárka-díszkútja », a « Fontana della Barcaccia », amely a félig elsüllyedt márványbárka közepén, orrán és tatján vizet lövell.

A nem messze levő karcsú Mária oszlopnál minden év dec. 8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén, a pápa és sok neves művész, számos államférfi és a hívek sokasága virágot helyez a Szent Szűz lába elé.

Néhány lépés után a Palazzo di Propaganda Fide Ber-

nini-homlokzatú és Borromini-ablakú épületéhez érünk, ezen túl pedig a Via del Tritonéra, ahonnan bal kéz felől már látszik a Piazza Barberini, közepén Gianlorenzo Bernini (Fontana del) Tritone-díszkútjával (1637), amelynek négy delfinje a kagylóba vizet lökő « tritone » alatt Barberini-címert tart. A tér felett magaslik a Palazzo Barberini (ma Galleria Nazionale d'Arte Antica).

A Via del Tritonén jobbra, nyugatnak menve, a Piazza Colonnára jutunk. Ha viszont a Quirinál alatti « Traforo »-alagúton átmegyünk, a Palazzo delle Esposizioni kiállítási csarnok mellett a Via Nazionaléra lépünk.

A középső úton, a Via del Corsón a San Carlo al Corsót hagyjuk el jobb kéz felől (Lombardia tartományának temploma 1612-ből), amelynek karcsú kupolája Pietro da Cortona egyik legsikerültebb alkotása (1665). Dél felé haladva, a Piazza Colonna domborművű győzelmi oszlopát pillantjuk meg, amely Marco Aurelio tiszteletére Kr.e.kb.180-ban készült. Az oszlop és utca között Giacomo Della Porta tágas díszkútja. A tér jobboldalán a Maderna építette Chigi-palota áll, beljebb pe-

Piazza di Spagna

dig a parlament épületéből látszik a homlokzat. Az oszlop mögött a 16 jóni oszlopos Wedekind- palota (Camporesi terve szerint, 1838-ból) ötlött már előbb is a szemünkbe. — Ha tovább folytatjuk a sétát dél felé, bal kéz felől elhagyjuk Sz. Marcel (San Marcello) pápa IV. sz.-ból való templomát, amelynek homlokzatát Fontana készítette 1708-ban; majd jobbról magára vonja figyelmünket a barokk-vonalú Doria-palota. Akkor azonban már kitárul előttünk a Piazza Venezia tágas térsége...

Ha a Piazza del Popolo harmadik sugárútján indulunk el a város belsejébe, a Via di Ripettán, jó néhány száz lépés után a Tiberis partjára érünk azon a ponton, ahol Augusztus császárnak ciprusokkal díszített köralakú síremléke (Mausoleo di Augusto) és közvetlen közelében Sz. Rókusnak temploma (VI. Sándor pápa idejéből), valamint Sz. Jeromosé (San Girólamo degli Schiavoni vagy degli Illirici, Peretti Félix bíboros, a későbbi V. Sixtus pápa korából) kelt vallásos és művészettörténeti érdeklődést.

De kezdjünk meg egy utat Rómán keresztül más irányból, például kelet felől, mondjuk a Stazione Terminitől, vagyis a központi pályaudvartól, és haladjunk nagyjából nyugat felé egészen a Sz. Péter bazilikáig. Ez a séta gyalog kereken egy óráig tartana, míg autóbusszal — ha nincs forgalmi torlódás! — jó húsz percig; nagyjából négy kilométeres távolságról van szó. Az állomás előtti tér: « Piazza dei Cinquecento » folytatása a mai Piazza della Repubblica, a hajdani Piazza dell'Esedra, a sellőkkel versenyt táncoló hatalmas szökővizével. Innen egyszerre látható az állomás érdekes épülete meg a város központjába vezető Via Nazionale, forgatagával, gazdag üzleteivel.

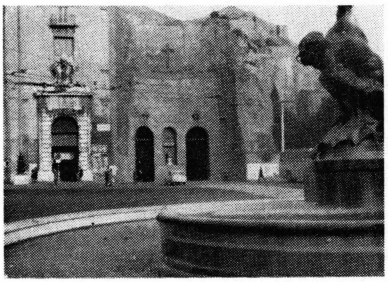

Santa Maria degli Angeli bazilika

Aki a régi Rómát keresi, itt is csalódva néz széjjel, mert még nem vette észre, hogy a tér legnyugalmasabb oldalán szerény bejáratú, de nagyszabású templomhomlokzat van, amelyet Dioklecián régi fürdőiből Michelangelo alakított át IV. Pius rendeletére 1564 körül, az Angyalok Királynője tiszteletére (Santa María degli Angeli). De már előbb is, a pályaudvarról kilépve, észre lehetett volna venni a Kr.e.IV.sz.-ból származó (tévesen Servius Tulliusról nevezett) falmaradványokat, amelyeket a haladó kor sem engedett lerombolni.

A Via Nazionale dereka táján, lent a mélyben fekszik az V. sz. elején (410-412) épült és I. Ince pápa által felszentelt San Vitale templom. Utána azonnal a kiállítási csarnok következik, amely előtt elhaladva, jobb kéz felől végiglátha-tunk a « Traforo »-n, vagyis alagúton, amelynek túlsó szája a Via del Tritonéra nyílik, és ahonnan igen könnyű rátalálni akár a Fontana di Trevi híres díszkútra, akár a már említett Piazza di Spagná-ra...

De ne kalandozzunk el az eredeti útiránytól. -A Via Nazionale folytatásában, az utat kétfelé nyitó kertecskével szemben, amelynek pálmái között serviusi falmaradvány bújik meg, gyönyörködhetünk a magasfalú Aldobrandini-villában (XVI. sz.), valamint a (XVII. századi) Sziénai Sz. Katalin templomban. Ugyanerről a terecskéről pillanthatjuk

meg ellenkező oldalon az 1870-ig pápai, majd királyi és jelenleg államelnöki palotát, a Quirinált, az obeliszkes és a Dioskurok lovas szobrával díszített térrel együtt. A Piazza Magnanapoli fölött a kb.XIII.sz.-ból származó katonai őrtorony magasodik, a Torre delle Milizie (bejárat a Via Quattro Novembre, 94 sz. kapunál). Alig száz lépéssel lejjebb, magas házak keskeny közében lelátni a Traján oszlopra.

A Via IV. Novembre két derékszögű fordulata után jobbra pillantva feltűnik a Tizenkét Apostol bazilikája (Basilica dei SS. XII / Santi Dódici / Apostoli) a hasonló nevű hosszúkás téren és a kecses csarnok után a XV.sz.-ból való palota (Palazzo dei SS. Apostoli).

Így le is értünk a Piazza Veneziára, ahol szembeszökik a velencei származású Barbo-pápa, II. Pál (1464-1471) várhangulatú reneszánsz palotája, a Palazzo Venezia, amely hajdan a velencei köztársaság követségének székhelye volt. Róma mértani központjában, ahová a legfőbb útvonalak összefutnak, II. Viktor Emánuel fehér márvány emlékműve (« Vittoriano », « Altare della Patria ») uralkodik hatalmas tömegével.

A Tizenkét Apostol bazilikája

Folytatva utunkat a Vatikán felé, a Via del Plebiscitón az Altieri palotához és Róma legszebb barokk templomához, a « Gesù »-hoz érünk. A Jézus Neve temploma a XVI. sz. második felének barokk iskolapéldája; javarészben Vignola és Giacomo Della Porta művészi tehetségének eredménye. Egyike azoknak a templomoknak, amelyek a legerőteljesebb hatást gyakorolják Róma látogatóira. A márvány, bronz, a szín, szobrászat, díszítés, nemes fém és drágakő változatossága lenyügöző. A bal kereszthajóban a Jézus Társaság rendalapítójának, Loyolai Sz. Ignácnak teste nyugszik; ezüstözött szobra négy lepislazzulival és bronzzal borított oszlop között magaslik. A Szentháromság szoborcsoportozata alatt a földgömböt a világ legnagyobb lapislazzuli darabja alkotja.

A Viktor Emánuel korzón (Corso Vittorio Emanuele) egy-két perc alatt eljutunk Róma egyik legfontosabb közlekedési gócpontjához, a Largo Argentinára, ahol a mélyben évtizedekkel ezelőtt feltárt négy pogány templom maradványai láthatók. Legközelebbi nevezetesség a Sant-Andrea della Valle, Sz. András temploma, melynek kupolája a Sz. Péteré után Róma összes templomai között a legmagasabb. Az erőteljes homlokzatot C. Rainaldi emelte 1663-ban.

A Corso jobb oldalán csakhamar a Palazzo dei Massimi, Baltassare Peruzzi remekműve (1532-1536) vonja magára figyelmünket. A bejárati csarnokot 6 oszlop képezi, amely fölött az ólomkarikás ablakok első látásra komornak tüntetik fel az egyébként csodálatraméltó építészeti alkotást. Csaknem vele szemközt van a Piccola Farnesina apró patolotája 1523-ból, amely Museo Barracco néven régi értékes keleti faragványokat és bronztárgyakat őriz.

San Pantaleo piarista főtemplom

A Corso Vittorio Emanuele II. jobb oldalán egy Valadier tervezte csinos homlokzatú templomhoz érünk; « San Pantaleo » a neve, és a piaristák, azaz kegyes iskolarendi szerzetes atyák római főtemploma, mivel a főoltár alatti porfid márványurnában nyugszik rendalapítójuk, Kalazanci Sz. József teste.

Ha a templom és a vele ferdén szembenlevő « Braschi-palota » (VI. Pius pápa családi háza) között az utcácskába bemegyünk, elénk tárul a közkedvelt, világhírű Piazza Navona...

Fő útvonalunkon, a Corsón, baloldalt elérjük a pápai kancellária, Cancellería épületét az 1400-as évek második feléből, amely egyébként a Sacra Romana Rota legfőbb egyházi törvényszék otthona. A palotának szerves egészét képezi a San Lorenzo in Damaso templom, Bramante jeles alkotása.

Ezen a Corsón még egy másik nevezetes templom áll, a Chiesa Nuova, vagy S. Maria in Vallicella. Néri Sz. Fülöp, Róma közkedvelt apostolának buzgóságából épült fel 1575-ben. Az oratoriánus atyák alapító szentjének teste a baloldali mellékhajó végében, külön kápolnában pihen. — A templom homlokzatával csaknem egybe van építve a Borromini tervezte oratoriánus kultúrház, számos tudományos intézet székhelye.

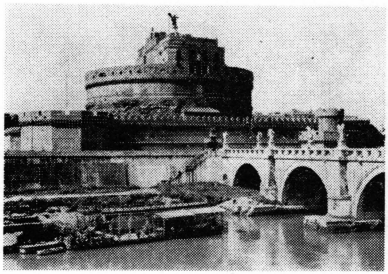

Az Angyalvár (f. Dr. Rákos Béla)

Nem sokkal később a Largo Ottavio Tassoni térszerű útkiszélesedésnél jobb kéz felől feltűnik az Angyalvár (Castel Sant-Angelo vagy Mole Adriana), a hozzá vezető híddal (Ponte S. Angelo). Itt elhagyhatjuk a Corso egyenes folytatását, letérve róla a Castel S. Angelo irányába.

Az Angyalhíd fehér márványból faragott angyalai, Krisztus szenvedésének és kereszthalálának eszközeivel, Bernini neves alkotásai, míg az apostolfejedelmek szobrai Lorenzettóé (Sz. Péter), illetve Paolo Romanóé (Sz. Pál) a XV.sz.-ból. Száznyolcvan lépéssel átérünk a hídon és szemben találjuk magunkat Hadrián császár (Kr.u. 135-139.) sírépületével, mauzóleumával, amely a századok folyamán történt alakítások ellenére megtartotta eredeti lényeges vonalait.

Innen egész hosszában végiglátható a Via della Conciliazione, a Kiegyezés utcája, amelyet a Sz. Péter tér zár le Bernini oszlopsoraival. Páratlan kilátás nyílik egyúttal a bazilika hatalmas homlokzatára és a Michelangelo alkotta égbenyúló kupolára.

Elindulva a Sz. Péter templom felé, jobbról egykettőre elérünk a kármelitáknak 1566-ban újjáépített templomához (S. Maria Traspontina), majd ezt követően a Torlonia palotához (1496-ból), amely azonos modorban épült a Cancelláriával.

Az egykori penitenciáriusi palota

A Via della Conciliazione lámpaoszlopokkal szegélyezett baloldalán megérdemel egy tekintetet a Sz. Péter bazilika gyóntatóinak egykori és a legutóbbi évtizedekben megújított palotája 1480-ból, ahonnan a minorita atyák, mint a vatikáni bazilika hivatalos pápai gyóntatói (penitenciáriusai), 1948-ban beköltöztek a Vatikán területére. Hajdani otthonuk emlékét ma mindössze egy utcanév őrzi, a Via de' Penitenzieri.

Válasszunk ismét egy más útitervet Róma felejthetetlen szépségeinek felkutatására. — Induljunk el a Piazza Veneziáról déli irányban, bal kéz felől hagyva a Viktor Emánuel emlékművet. Néhány száz lépés után a Piazza Aracoeli-n vagyunk, ahol egy tekintettel átfogjuk az elénkbe táruló látványt: fent a magasban a Santa Maria d'Aracoelinek 1348-ból származó csupasz téglahomlokzatát a hozzávezető meredek széles lépcsőzettel; a Michelangelo alkotta tágas capitóliumi feljárót 1560-ból, a Dioscurokkal és Márius győzelmi jelvényeivel; Marcus Aurelius eredeti lovasszobrát, amely fennmaradását pusztán annak köszönheti, hogy sokáig Nagy Konstantin keresztény császár szobrának hitték. — Ezen a ponton megsejthetni a régi Rómát...

Majd a Teatro Marcello nevét viselő utcán (Via del Teatro di Marcello), a Capitoliumnak lombos ligettel borított halma alatt az említett színház épületéhez jutunk.

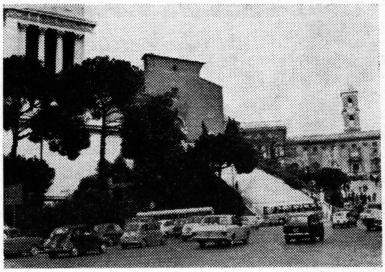

A S. Maria d'Aracoeli és a Campidoglio feljárata

A sarkon egyedül álló templom, a San Nicóla in Carcere, tulajdonképpen három pogány templom alapján épült, míg homlokzata az 1500-as évekből maradt fenn.

A templommal átellenben egy XIII.sz.-ból való ház áll, a közelben pedig a római időkből néhány oszlop.

Az anyakönyvi hivatal új palotái után ismét Róma művészi szépségeinek egy fontos « csomópontjához » érünk, a Piazza della Bocca della Verità terére, amelyen egymás közvetlen közelében az ókor, a középkor és az újkor három-négy nevezetessége található.

A Monte Savello egészen enyhe emelkedése alatt, a Capitolium halmával átellenben, a sarkon látható Cola di Rienzo XI századi háza, régi faragványokból készült ereszével... Mai állapota bizonyítja, mit rongált a régi értékes műemlékeken nemcsak az idő vasfoga, hanem az ember durva keze is.

A San Giorgio al Velabro kicsi piacán a Négyarcú János tömör, csaknem esetlen ívei után (Arco di Giano) egészen más látványt nyújt a talán már Kr.u.VI.sz.-ból való apró bazilika román modorú előcsarnoka és XII.sz.-ban épült tornya; de ennek is vöröstégla épülete ellentétben áll a melléje ragasztott, szürke travertinből faragott kapuval a III. századból, amit az ezüstmívesek kapuívének (Arco degli Argentari) neveznek.

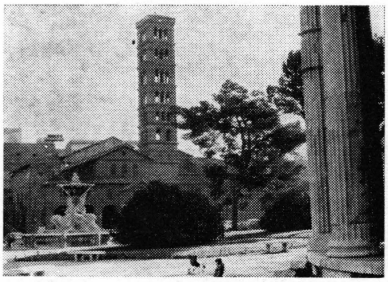

Piazza della Bocca della Verità

Az ugyancsak VI. századbeli Santa Maria in Cosmedin karcsú román stílusú tornya a XII.sz.-ból a Tiberisnek füves partja közelében; a négyszögű Fortuna Virilis (a Kr.e.100. esztendőből) és a kerek Vesta-templom még a pogány Róma idejéből; az egész tér közepén pedig Bizzacheri 1715-ben alkotott barokk szökőkútja olyan művészi látványt jelent, amihez foghatót egyetlen egy más város sem képes nyújtani.

Ha azután a S. Maria in Cosmedin vasrácsos előcsarnokába belépünk, megláthatjuk a « Bocca della Verità », az « igazság szája » (egykori kútzáró) kövét... Tömpe orra, kitátott szája, két szeme van, de az egyiket az idő már úgy kimarta, mintha kifolyt volna. Régi rege szerint a bálványkő megmarta a hazug ember kezét, ha a szájába dugta...

A valódi « Igazság Szája » a Tiberis tulsó partján él. Apostolfejedelem elődjének sírkupolája idelátszik a vatikáni halomtól. Az igazság, amit hirdet, sziklaszilárd. Maga is sziklán áll. A szeme tisztalátású: a jövőbe néz, eleven tűzzel azt irányítja. Ajka nem téved: Isten óvja a tévedéstől mindabban, ami az ember örök sorsával összefügg.

A S. Maria in Cosmedin elől, a Via dei Cerchi-n, a Palatinus-halom császári palotájának romjai alatt haladva, a Circus Maximus sekély völgyének szélén néhány száz méter

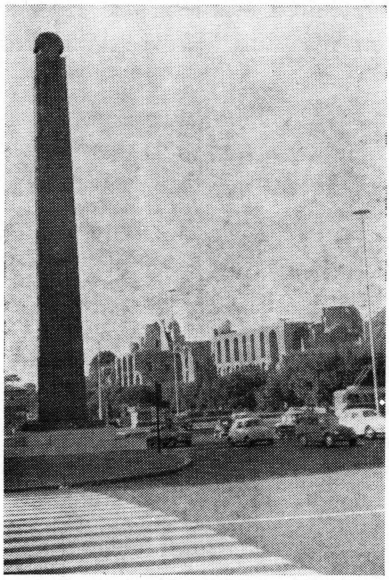

Az axumi obeliszk

után a Porta Capena-hoz érünk. A forgalmas térség közepén áll az axumi obeliszk az 1936. évi afrikai hadjárat idejéből. Itt emelkedik a F.A.O. világszervezet székháza is és az olasz postaügyi minisztérium palotája a legújabb modorban. Dél felé innen indul ki a Viale Aventino, a Porta S. Paolo felé. Keletnek nézve, az árnyas fasorú hármas út mentén megpillanthatók Caracalla császár fürdőjének romjai (Terme di Caracalla) a Kr. utáni III.sz. elejéről. Ha előttük elsétálunk (az egész környéket « passeggiata archeologica »-nak nevezik, vagyis régészeti sétánynak), kijutunk a Piazzale Numa Pompilio kettős elágazásához a Porta Latina és Porta S. Sebastiano felé. Ez utóbbi már a katakombák vidékére vezet.

Mi ezúttal északnak, a Monte Celio halmára hágunk fel. A San Gregorio Magno, vagyis Nagy Sz. Gergely pápa temploma előtt a 29 fokú ünnepélyes lépcsőzeten megállva, átellenben a Palatinus barnás romjait látjuk és az alant széles szalagként futó úton Claudius vízvezetékének itt-ott vaspánttal összefogott magas íveit.

Nagy Sz. Gergely pápa (590-604) templomának homlok-

zata szigorú és nagyszabású; építési éve 1633, de az építkezés szelleme még az érett reneszánszt árulja el, barokk nélkül.

A templomtól balfelől festői csoportban három kápolna: balról jobbra Sz. Borbála, Sz. András és Sz. Szilvia tiszteletére, melyet Baronio bíboros építtetett az 1600-as évek táján. Előttük ciprus és fenyő áll, míg az udvar füve ellepi a kápolnák szintjét megkülönböztető két-három lépcsőfokot is...

Valamivel balra vörös tégla boltívek alatt keskeny köz vezet (Clivo di Scauro) Sz. János és Sz. Pál vértanú testvérek templomához (Chiesa dei SS. Giovanni e Paolo). Magasban domboruló szentélyét félkörű román oszlopcsarnokocska övezi a XII.sz.-ból. Ez a hely egyike Róma legvarázslatosabb pontjainak.

A nevezett vértanúk templomának terén megragad bennünket a négyszögű, románikus magas torony: tömör szürke alapzaton vöröstégla építmény, amelyet zöld és vörös színű, kerek márványlapok tarkítanak. Föllépve a tér emelkedettebb részére, egyszerre felvillan a hely varázslatos szépsége: a XII. századbeli templomcsarnok a római időkből való oszlopokkal és egy ötívű (pentáfora) ablakkal; az említett torony; a templom támpillérei alatt bujkáló

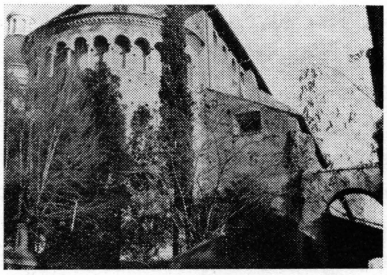

Sz. János és Sz. Pál vértanú testvérek templomának szentélye

Nagy Sz. Gergely pápa templomának környéke

Scauri-emelkedő és a Villa Celimontana 1582-ből származó bejárata, mögötte dús fenyőkerttel.

A pogány Róma romjai, középkori egyházi épületek, barokk felé hajló reneszánsz díszkert: három kor, három szellemi áramlat, három műveltség, történelmi halmok ábrándos csendjébe süllyedve...

Ugyanez a hangulatos csend ejt meg a Piazza della Navicellán, ha sétánkat tovább folytatjuk a Via SS. Giovanni e Paolón és elhaladunk Dolabella és Silano konzulok közvetlenül Kr. előtti (10.év) boltíve alatt. A S. Tommaso in Formis román stílusú kapuja, kozmata mozaikkal díszítve, amelyen az Üdvözítő egy fehér és egy fekete rabszolga

között látható, a középkor hitére és áldozatos szeretetére, főleg a Trinitáriusok rendjének célkitűzésére, az akkor oly nagy fontosságú rabszolgakiváltásra emlékeztet.

A közvetlen közelben levő templom: a S. Maria in Domnica, amelynek előcsarnokát Giovanni dei Medici bíboros, a későbbi X. Leó pápa építtette. Az utca közepén, a templom előtt, kisméretű márvány bárka a szökőkút. Mása annak a pogány fogadalmi hajócskának, amelyet valamikor hajósok állítottak, talán Isis tiszteletére.

A hangulatot tetézi a kőfalú kertek közepén magasba szökő Santo Stefano Rotondo kerek kupolája az V. századból. A hasonló nevű utcán haladva a Lateráni Sz. János bazilikához érünk, míg ha a lejtős Via Claudián indulunk el, csakhamar a Colosseumhoz jutunk.

Róma nagyságát és szépségét nem olyan egyszerű meglátni, mint első pillanatra bárki gondolná. Róma roppant bonyolult város. A stílus igen sokféle, a termelő idő korokat ölel fel, az emlékek szűk téren zsúfolódnak össze. Róma mérhetetlen múzeum! Még a külső, másodlagos keret is ritka érdekesség. A romok felett buján tenyészik a délvidék növényzete; kereklombú ernyőfenyők, égbeszökkenő ciprusok, terebélyes platánok zöldjén pihen meg a szem. Egyesével vagy hosszú sorokban, kettesével-hármasával vagy éppen kicsi berek módjára díszlenek a kertekben vagy vad tenyészettel nyúlnak a szürke travertin épületek között a mély kék égbe s olvadnak bele a vörösbarna téglafalak tömkelegébe...

Ez Róma jellege. Távoli és közeli korok sokféle művelt sége, szellemi, művészeti, építészeti alkotása egyetlen egy csodás, csendes festői csoportban Hatalmas méretű ókori

épületek; dísz- és színkedvelő középkori alkotások; az újjászületés korának bámulatos összhangú, finom és kecses munkái; a barokk szeszélyes szépségű művei fonódnak egybe vagy rétegeződnek egymás fölé, mégis megtartva saját eredetiségüket, egyetlen tüneményes élménnyé olvadva össze a szemlélődő lelkében...

Róma valóban a művészek, tudósok, régészek és -lelkészek hazája.

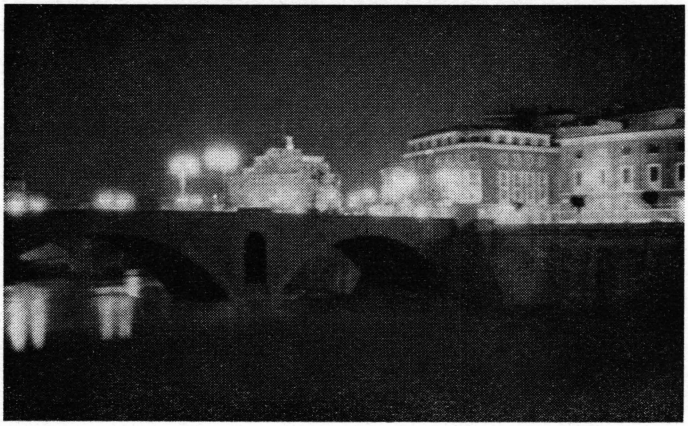

Róma: a Principe Amadeo híd és az Angyalvár este (f. Dr. Rákos Béla)

mellyel az Úr az Istenszülő Szent Szűz tiszta homlokát díszítette, — kezdte XII. Pius pápa « Fulgens corona gloriae » enciklikáját, amellyel 1953. szeptember 8-án az 1954-i esztendőt Mária-évnek nyilvánította —, még jobban felragyog Előttünk, amikor emlékezetünkbe idézzük a napot, amelyen száz évvel ezelőtt boldog emlékű elődünk, IX. Pius pápa, bíborosok és főpapok hatalmas seregétől körülvéve, csalhatatlan apostoli tekintéllyel kijelentette, kihirdette, ünnepélyesen szentesítette (sanxit), hogy « az a tan, amely szerint a mindenható Isten különös kegyelméből és kiváltságával, az emberi nem Megváltójának, Krisztus Jézusnak érdemei betudtával, a Boldogságos Szűz Mária már fogantatásának első pillanatától mentes volt az áteredő bűn minden szennyétől, Istentől kinyilatkoztatott tan, éppen ezért minden hívőnek erősen és állhatatosan hinnie kell » (Bull. Dogm. Ineffabilis Deus, d. VI. Idus Dec. a. MDCCCLIV).

XII. Pius felidézi az 1854. évi dogmakihirdetés és az azt követő lourdesi csodás jelenések emlékét, méltatva a Máriatisztelet mind nagyobb elterjedését, amely a Szentíráson és a Szentatyák hagyományos tanításán alapszik, azonkívül természetes gyümölcse a keresztény hívők általános és szakadatlan meggyőződésének is.

A szeplőtelen fogantatás nélkülözhetetlen követelménye Szűz Mária istenanyaságának, és Krisztus megváltói mun-

kájának hatását még jobban átérezzük, ha szem előtt tartjuk a Boldogságos Szűz előre megváltásának tényét. Viszont a Szeplőtelen Fogantás hittételének egyenes és jogos következménye a büntetésre és romlandóságra nem ítélhető Istenanya dicsőséges mennybevitelének dogmája.

XII. Pius a « Fulgens corona gloriae » enciklika (Acta Apostolicae Sedis 1953.X.8, 577-592. oldal) további részében a Szeplőtelen Fogantatás hittételét ekként fejtegeti:

« És egyébként, ha még jobban elmélyedünk a dologban, s főképpen ha azt a lángoló, édes szeretetet nézzük, amellyel Isten egyszülött Fia Édesanyját kétségtelenül körülveszi, milyen alapon mernénk csak gondolni is, hogy akárcsak egy percig bűnben volt vagy híját érezte az isteni kegyelemnek? A Megváltó érdemeinek beszámításával az Úristen föltétlenül elhalmozhatta ezzel az egyedülálló kiváltsággal, és el sem képzelhető, hogy ezt valóban ne tette volna meg. Illő volt ugyanis, hogy a Megváltó Anyja, amennyire csak lehetséges, méltó legyen Fiához; de nem lett volna hozzá méltó, ha az áteredő bűnnel beszennyezve, még ha mindössze csak fogantatása első pillanatában is, a Sátán szégyenletes uralmának lett volna alávetve. Azt sem lehet állítani, mintha emiatt Krisztus megváltói munkája csökkenne, minthogy már nem terjed ki Ádám egész nemzetségére és ezért az isteni Megváltó szerepe és méltósága valamennyire csorbát szenvedne. Mert ha a kérdést figyelmesebben és behatóbban megvizsgáljuk, hamar beláthatjuk, hogy az Úr Krisztus a legtökéletesebb módon váltotta meg isteni Anyját, tekintve, hogy érdemeinek betudtával Isten a bűn minden áteredő szennyétől tisztán megőrizte Máriát. Éppen ezért Krisztus Jézus végtelen méltósága és

egyetemes megváltásának ereje nem hogy csökken vagy elvész, hanem még inkább növekszik ».

A pápa nagy örömmel emlékezik a Szentév dogmatörténeti eseményére:

« Ez az értékes gyöngyszem, amely most száz éve került a Boldogságos Szűz Mária szent fejékébe, ma még fényesebb ragyogással tündöklik a szemünkben, mivel az isteni Gondviselés kegyes jóvoltából Nekünk jutott osztályrészül, hogy a nagy Jubileumi Esztendő vége felé, 1950-ben, amelyre még mindig igen kedvesen emlékezünk vissza, kihirdessük: Isten Szent Anyja úgy testben mint lélekben a mennybe jutott. Az egész kereszténység óhaját teljesítettük így, amely már akkor különös módon kinyilvánult, amikor a Szűz Szeplőtelen Fogantatása ünnepélyes keretek között kihirdetésre került. Akkor ugyanis, amint magunk Munificentissimus Deus kezdetű apostoli levelünkben írtuk, " a keresztény hívek lelkét hevesebb remény töltötte el, hogy a Szűzanya testben való mennybevitelének dogmáját is minél előbb kihirdesse az Egyház legfőbb tanítói hivatala ". Ennek a két rendkívüli kiváltságnak alapján az Istenszülő Szent Szűz földi életének úgy hajnala mint nyugta ragyogó fénnyel tündökölt. Minden szennytől mentes lelke teljes ártatlanságának csodálatos és egybehangzó módon megfelelt szűzi legteljesebb " megdicsőítése ". Minthogy az egyszülött isteni Fiúval együtt állt harcban a pokolbeli gonosz ellenséggel, Vele együtt aratott fényes győzelmet is a bűn és minden gyászos következménye felett ».

A pápa minden embert az isteni törvények tiszteletére buzdítva, a Szűzanya szavára hivatkozik: « ... Úgy tetszik Nekünk, hogy mindannyiunk előtt egyenként és összesen

újra azokat a szavakat hangoztatja, amelyeket szinte újjal mutatva Krisztus Jézusra, a kánai menyegző alkalmával a lakomán felszolgálókhoz intézett: "Amit mond, tegyétek meg" (Jn. 2, 5). Mintha ma ugyanezt a buzdítást intézné hozzánk valamennyiünkhöz, de még tágabb értelmezésben, mivel kétségtelen, hogy minden bajnak gyökere, mely oly keményen és kegyetlenül gyötri az embereket, megszenvedteti a népeket és nemzeteket, főleg abból ered, hogy sokan "elhagyták az elevenvizű forrást, és vízmedencéket ástak maguknak, száraz gödröket, amelyek nem képesek vizet adni" (Jer. 2, 13); elhagyták azt, aki egyedül "út és igazság és élet" (Jn. 14, 6)... ».

Ennyi baj megszüntetéséhez természetfeletti segítségre van szükség, « hogy az elméket világosítsa meg égi fénnyel,

Róma, S. Maria Maggiore: a bazilika belseje

érintse meg a lelkeket, újítsa meg isteni kegyelemmel és vele csakugyan tegye jobbá őket ».

« Hogy pedig ezt a célt minél könnyebben és eredményesebben elérhessük, kívánjuk, — folytatja a pápa —, hogy mindenegyes egyházmegyében tartsanak erre vonatkozó alkalmi szentbeszédeket és megbeszéléseket, melyekkel a keresztény hittan e tételét még jobban megmagyarázzák s hogy ezáltal a nép hite növekedjék, a Szűz Istenanya iránti áhítata napról napra lángolóbbá váljék és mindenki az égi Anya követésére buzduljon és serkenjen ». Buzdít Szűz Mária kegyhelyeinek és oltárainak meglátogatására, közös ájtatosságok tartására, zarándoklatok rendezésére:

« Nem kételkedünk, hogy ez különösképpen megtörténik majd a lourdesi barlangnál, ahol a szeplőtelenül fogantatott Boldogságos Szűz Máriát oly lángoló tisztelettel veszik körül. De mindenki előtt példaként járjon elől ez a kegyes Város, amely a keresztény hit legősibb idejétől kezdve égi Anyját és Pártfogóját rendkívüli áhítattal tisztelte. Amint mindenki tudja, itt számos templom áll, ahol a rómaiak tiszteletében részesül. Azonban ezek között is kétségtelenül legnagyobb a Liberius pápa által épített bazilika, amelyben mindmáig ragyog kedves emlékű elődünk, III. Sixtus mozaikműve, Szűz Mária istenanyaságának kiváló hirdetője és amelyben a " római nép Üdve " jóságosan mosolyog reánk. Tehát főképpen ide igyekezzenek a hívek imára és ez előtt a szentkép előtt esedezzenek áhitattal mindnyájan, hogy Róma, az egész katolikus világ központja, mindenki számára a hit, jámborság és életszentség tanítómestere is legyen ».

Mielőtt XII. Pius enciklikájának szövegét folytatnánk, ismerkedjünk egy kicsit az említett Mária-bazilika történetével és szépségével.

A Szűzanya tiszteletére nyugaton épült legősibb templom kora a keresztény üldözések utáni negyedik évtizedre nyúlik vissza. Rómának, sőt talán egész nyugatnak első temploma Szűz Mária tiszteletére a Liberius pápa (352-366) építette bazilika.

Az Esquilinuson — ez egyike a hét halomnak, amelyre Róma épült — már régóta állott Sicininus bazilikája, amelyet azután Liberius pápa szentéllyel bővített. Innen első közismert neve: Liberius-bazilika (Basilica Liberiana).

352. augusztus 5-én éjszaka — a legenda szerint — Liberius pápának és vele egy időben János római patriciusnak álmában megjelent a Szűzanya, arra buzdítva őket, hogy azon a helyen, ahol reggelre havat találnak, építsenek a tiszteletére templomot. A pápa és János patricius reggel a halomra vonult és Liberius a friss hóban megvonta a templom alaprajzát és letette az első követ. — Ennek a nyárdereki csodás havazásnak emlékére minden év aug. 5-én az ünnepi mise és esti szertartás alatt fehér virágszirmokat hullatnak Borghese V. Pál pápa kápolnájának kupolájából. — Az említett legendás esemény miatt hívják a templomot « Sancta Maria ad Nives », « Havas Boldogasszony » bazilikának is.

A harmadik egyetemes zsinat, az efezusi (431-ben), elítélte Nesztoriusz tévtanítását és kihirdette Szűz Mária istenanyaságának hittételét. Szent I. Coelestin pápa 422 és 432 között uralkodott és még életében úgy kívánta, hogy a Via Salaria mentén levő Priscilla-katakomba Sz. Szilveszter bazilikájába temessék, amit, tervezett sírjával együtt,

kifestetett. Ezt a tényt hozza fel többek között I. Hadrián pápa (772-795) a képek tisztelete mellett abban a levélben, amit Nagy Károlynak írt néhány ikonoklaszta áramlat megakadályozására. A pápa hangsúlyozza a levélben, hogy egy egyetemes zsinat (addig hét volt: a két niceai, az első három konstantinápolyi, az efezusi és a kalcedóni) sem volt ellene a képábrázolásnak, annál kevésbé ítélte el. Sőt, maguk a pápák díszítették az egyházi épületeket szent képekkel. I. Hadrián felsorolva néhányat közülük, azt írja:

« ... et de sancto tertio Concilio beatus Coelestinus papa suum proprium coemeterium decoravit picturis; magis autem successor ejus beatus Sixtus fecit basilicam Sanctae Dei Genitricis cognomento majorem » (« ... és a harmadik szent zsinat után boldog Coelestin pápa festményekkel díszítette saját sírját; de ami még több, utódja, boldog Sixtus pápa elkészítette a Boldogságos Istenanya úgynevezett nagyobb bazilikáját »).

A « maior », « maggiore », « nagyobb » jelző először tehát I. Hadrián pápa idézett levelében fordul elő. Tény, hogy III. Sixtus pápa (432-440) átépítette, bővebbé, díszesebbé tette ezt a templomot, mintegy az efezusi zsinat döntésének liturgikus kifejezésére Szűz Mária (« Theotokos ») istenanyaságáról. Biztos adat, hogy III. Sixtus a bazilikát Máriának szentelte és ezt ebben a felírásban megörökítette: « Virgo Maria tibi Xystus nova tecta dicavi » (« Szűz Mária, én, Sixtus, neked szenteltem ezeket az új épületeket »). Az egész templomot azután « Isten népének » ajánlotta: « Xystus episcopus plebi Dei », amint a diadalív felírása bizonyítja, a főhajó és szentély között.

Az ő idejéből (V. sz.) származik az említett diadalív mozaik jelenetsorozata is: az Epifánia (Krisztus istenségé-

nek kinyilvánítása a három keleti bölcs előtt), a napkeleti fejedelmek Heródesnél, Jézus bemutatása a templomban, az egyiptomi futás, a betlehemi kisdedek megölése; a két szélen Betlehem és Jeruzsálem városa.

A fő Mária-bazilikában kezdettől megvolt a betlehemi születési barlang hű másolata (a VII. sz. — ból már vannak rá bizonyítékok), és akkoriban kapta a nevet: « Sancta Maria ad praesepe », « Jászolos Szűz Mária-bazilika ». A jászol néhány deszkadarabját egyesek szerint Teodor pápa (642-649), mások szerint a szír származású III. Gergely pápa (731-741) hozatta el Palesztinából. Ez is növelte a bazilika látogatottságát, és pápák, bíborosok, tehetős polgárok versenyezve igyekeztek minél szebbé tenni.

Az egy — és kétnyílású ablakokkal tagolt torony kora

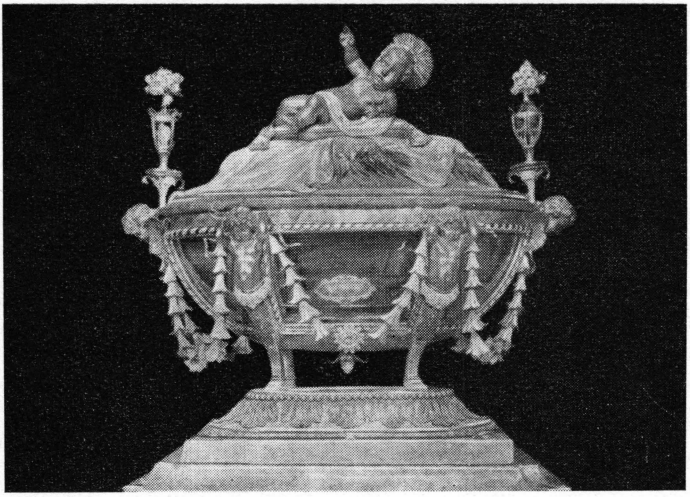

S. Maria Maggiore: a szent jászol ereklyéje

a XI. sz.-ra nyúlik vissza; egész Rómában a legmagasabban fekszik (II. Gyula pápa ólomsüveggel vonatta be) és harangjai (a legidősebb 1279-ből való) a legzengzetesebb szólásúak!

Az első nagy átalakítás a XIII. sz.-ban történt. IV. Miklós pápa (1288-1292) idejében Giacomo Colonna bíboros megbízta a ferences Jacopo Torritit, hogy a szentélyt borító mennyezetet díszítse a Szűz Anya királynői méltóságát hirdető mozaikképekkel. A remekmű valóságos himnusz: az egész kép alapját csillagos ég alkotja a szivárvány színeiben tündöklő virágfűzérek és sugarak között; az Üdvözítő, aki trónján ül, megkoronázza isteni Anyját; a trón mellett angyalok és szentek, valamint IV. Miklós pápa alakja. Latin felírás utal hitünk e nagy igazságára: « Szűz Mária felvétetett a mennybe, ahol csillagtrónon ül a Királyok Királya ».

A « Dicsőség ragyogó koronája » kezdetű enciklikában XII. Pius pápa felsorolja a legszükségesebb kérni valókat, lelki kegyelmeket, testi javakat: az életszentség és a közerkölcs megerősödését, egészséget és szívtisztaságot az ifjúságnak, becsületességet a férfiak életében, hűséget a házastársaknak, családi boldogságot, lelki békét az időseknek, kenyeret az éhezőknek, igazságot az elnyomottaknak, hazát a menekülteknek, vendégszerető házat a hajléktalanoknak, jogos szabadságot az igazságtalanul börtönbe vetetteknek vagy gyűjtőtáborba hurcoltaknak, epedve várt visszatérést a szülői házba azok részére, akik az utóbbi háború után annyi esztendővel még mindig fogságban vannak, a ragyogó világosság örömét azoknak, akik testileg vagy lelkileg vakok; azoknak, akiket a gyűlölet, irigység, viszály szétválaszt, testvéri szeretetet, lelki egyensúlyt és

alkotó derűt, amely őszinteségen, igazságosságon és kölcsönös segítségen alapszik; szabadságot az Anyaszentegyháznak úgy az oktatásban mint a nevelésben; végül békét a népeknek, hogy baráti szövetségben élvezhessék a boldog, derűs jólétet.

A Szentatya 1953. nov. 21-én, Szűz Mária bemutatásának ünnepén közölte saját fogalmazású imáját a Mária-évre, és e sorok írója, akinek a megtisztelő feladat jutott, hogy magyarra lefordítsa, az év dec. 5-én felolvasta a vatikáni rádióban:

Elragadtatva égi szépséged ragyogásától és a világ bajától hajtva, — karjaid közé vetjük magunkat — Jézus Szeplőtelen Anyja és a mi Anyánk, — Mária, — bízva benne, — hogy jóságos Szívedben forró kívánságaink teljesedését elérjük — s a biztos kikötőt a minket mindenfelől szorongató viharban.

Elgyengülve ugyan a bűntől és számtalan nyomorúságtól sújtva, — de csodálattal szemléljük és magasztaljuk a példátlanul gazdag, fenséges ajándékokat, — amelyekkel Isten — minden más tiszta teremtmény fölött elhalmozott, — fogantatásod első pillanatától addig a napig, — amelyen Téged, mennybevitt Szent Szűz, — a világegyetem királynőjének megkoronázott.

Hit tiszta forrása, — hullasd értelmünkre az örök igazságok harmatát! Minden szentséggel illatozó liliom, — töltsd be szívünket égi illatoddal! Gonoszságnak és halálnak legyőzője, — taníts meg a bűn mélységes útálatára, — mert a lelket átkozottá teszi Isten előtt, — a pokolnak pedig rabszolgájává.

Isten legkedvesebb Leánya, — hallgasd meg forró fohászunk, — amely ebben a Neked szentelt esztendőben

minden hűséges szívből feléd száll. Hajolj sajgó sebeink fölé. Változtasd meg a gonoszok szándékát, — töröld le a szomorúak és elnyomottak könnyét, — erősítsd a szegényeket és elhagyottakat, — szüntesd meg a gyűlöletet, — szelídítsd meg a durva erkölcsöket, — óvd a fiatalokban a tisztaság virágát, — oltalmazd az Anyaszentegyházat, — add, hogy minden ember érezze a keresztény jóság varázsát. Nevedben, — amely a mennyekben szent dalban zendül, — ismerjék el egymást testvérnek az emberek — s a nemzetek egyetlen egy család tagjainak, — akik fölött ragyogjon fel mielőbb az egyetemes és őszinte béke napja.

Édes, jó Anyánk, — hallgasd meg alázatos kérésünket, — és mindenkfölött esd ki számunkra, — hogy Veled együtt élvezve az örök boldogságot, — trónod előtt ismételhessük majd egyszer azt a himnuszt, — amely ma a földkerekségen oltáraid előtt zeng: — Egészen szép vagy, Mária! Te, népünk dicsősége, — öröme, — ékessége! Amen.

A Santa María Maggiore-bazilika előtt 15.5 m. magas rovátkás korinthoszi oszlopon, amelyet V. Pál pápa állíttatott 1614-ben, a Szűzanya bronzszobra vonzza az ég felé tekintetünket...

Szemben állunk a legszebb Mária-templommal. Főhomlokzatát Ferdinando Fuga alkotta (1743-ban) XIV. Benedek pápa megbízásából. (De már 1150-ben létezett egy mozaikkal díszített oszlopcsarnok, Gaddo Gaddi műve, amit azonban XIII. Gergely pápa hiába javíttatott, újjá kellett építeni). A homlokzat római travertinből faragott kettős csarnokból áll, az alsó jón, a felső korinthoszi modorban. A középen látható gyönyörű Mária-szobrot Lironi készítette.

A csarnok öt kapuja közül a legszélső baloldali a szentkapu. A középső bronzkaput az 1954-i Máriaévre készítették: a Bold. Szűz kiválasztottságát, életét, szenvedését és megdicsőülését ábrázolja művészi domborművekben (Pogliaghi). A csarnok jobb végében IV. Fülöp spanyol királynak Girólamo Lucentiről 1692-ben öntött bronzszobra. (A mindenkori spanyol államfő a bazilika kanonokja régi jog és hagyomány alapján).

A bazilika háromhajós belseje csaknem teljes eredetiségében maradt meg. Hossza 86 m, a középhajó magassága 32 m., szélessége 16 m. A padozat némely része kozmata munka, de nagyobbára újabb keletű. A mennyezetet III.

Kalixtus (1455-1458) és VI. Sándor pápa megbízásából (1492-1503), aki bíboros korában a bazilika főpapja volt, Giuliano da Sangallo faragta, és aranyozása a spanyol királyi pár ajándékaként az első amerikai, perui arannyal történt.

A középhajóban, mindjárt a bejáratnál jobbról, Rospigliosi IX. Kelemen pápa (1667-1669) síremléke; teste a « Confessio » oltára alatt nyugszik. — Balról Masci IV. Miklós (1288-1292) síremléke, melyet Montalto minorita kardinálisa, Peretti Félix, a későbbi V. Sixtus készíttetett 1574-ben az ugyancsak Márka tartományából származó és szintén ferences pápának.

Sforza bíboros kápolnáját, amelyben egyesek Michelangelo munkáját is felfedezni vélik, Giacomo della Porta (1564-1573) fejezte be.

A márvány mestergerendák feletti 36 mozaik (egy részük az V. sz.-ból a római iskola ritka alkotása) Ábrahám, Izsák, Jákob, Mózes és Józsue életét ábrázolja. Az ablakközök freskói 1593-ban készültek.

A « Confessio » porfid márványoltára (Sz. Máté apostol-evangélista és több más vértanú ereklyéjével), valamint a föléje emelkedő négy porfid oszlop a mennyezettel együtt Fuga alkotása.

Az oltár alatti mélyben, ahová két oldalról lépcső vezet, bölcső alakú kristály urnában, amely ezüst lábakon nyugszik és amelyet angyalkák alakja, virágfűzér, két virágtartó díszít a Kisded Jézus szobrával, őrzik a betlehemi szent jászol néhány darabját, amit a szír számazású III. Gergely pápa (731-741) hozatott el Palesztinából, mások szerint már Teodor pápa (642-649).

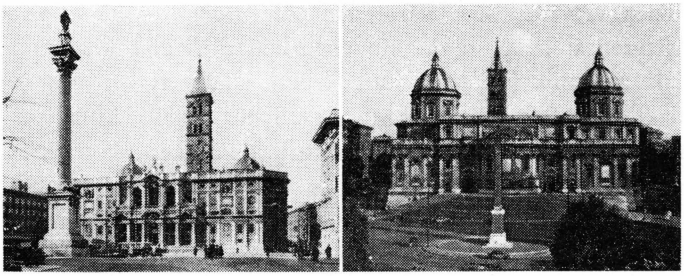

Róma: a S. Maria Maggiore homlokzata és szentélye

A térdeplő szobor (Ignazio Jacometti munkája 1880-ból) a Szeplőtelen Fogantatás hittételét kihirdető Mastai Ferretti IX. Pius pápa (1846-1878) alakját eleveníti fel. Az ő nevéhez fűződik a pápai oltár és az egész « Confessio » művészi helyreállítása is.

Róma feldúlása 1527-ben, a rossz emlékű « Sacco di Roma », mérhetetlen károkat okozott a bazilika belsejében, de csakhamar újabb értékes műalkotások gazdagították. Ezek között legnevesebb a « Cappella Borghesiana » és a « Cappella Sistina ».

A bal oldalhajó vége felé díszes vasrács zárja el a « Cappella Borghesiana » vagy Capella Paolina tágas csarnokát, amelyet Borghese V. Pál pápa akaratából (1605-1621) Flaminio Ponzio épített 1611-ben. Görög kereszt alaprajzú. A benne található számtalan márványféleség, dombormű és aranyozott bronztárgy miatt felbecsülhetetlen értékű.

A kápolna főoltárát Giácomo Rainaldi rajza után Pompeo Targóne építette. Zöld szicíliai márvány és achát alapzaton négy zöldes színű jáspis (« diaspro sanguigno »)

oszlop (vöröses sávokkal) emelkedik. Közöttük lapislazuli háttéren ametiszt keretű fülkében helyezték el a Madonnának angyaloktól tartott kegyképét, amely fölött galamb alakban a Szentlélek lebeg. A « Salus Populi Romani », a « Római Nép Oltalma » fára festett kegyképe körülbelül a VIII.-XI. sz.-ból származik, a hagyomány azonban Sz. Lukács evangélista ihletett munkájának tartja. A kép minden időben a legnagyobb tiszteletnek örvendett, és ha Rómát járvány vagy bármiféle más veszedelem fenyegette, körmenetben vitték végig a városon, hogy a Szűzanya égi közbenjárása révén távozzon a csapás.

Césare Barrónio bíboros, neves történetíró jegyezte fel, hogy amikor 590-ben borzalmas pestis sújtotta Rómát, amelynek II. Pelágius pápa is áldozatul esett, utódja, Nagy Sz. Gergely pápa személyesen vitte a kegyképet a Mária-bazilikából a Sz. Péter templomba, hatalmas seregtől kísérve. Amikor a könyörgő bűnbánó körmenet Hadrián császár síremléke előtt elhaladt, a magasban angyal jelent meg, amint kardját hüvelyébe dugta. Úgy vették, mint Isten büntető haragja megszüntének a jelét. És valóban, a pestis megszünt. — Azóta van Hadrián császár mauzóleumának tetején angyal és ezért hívják Angyalvárnak (Castel Sant'Angelo).

Az oltár fölött az augusztus 5-i hóesés csodáját ábrázolja Stéfano Maderno márványban és bronzban, amint Liberius pápa kijelöli a templom alaprajzát.

A kápolna jobb oldalfalán Aldobrandini VIII. Kelemen pápa síremléke (a pápát Silla da Viggiú mintázta meg), bal oldalfalán pedig Borghese V. Pál pápa sírja, aki e

kápolnát létesítette (alakját ugyancsak Silla da Viggiù faragta).

A Cappella Borghesiana (vagy Paolina) falain Guido Reni freskói Assisi Sz. Ferencet és Sz. Domonkost mutatják, de a Teremtő Atya képét is ő festette meg. Más freskók Cigoli és Cavalier d'Arpíno művei.

A S. María Maggiore másik világhírű kápolnája a jobb oldalhajó derekán levő « Cappella Sistina », vagy Szentségi kápolna. Peretti V. Sixtus pápa (1585-1590) még bíboros korában megbízta Doménico Fontanát a Szentségi kápolna megépítésével, aki 1588-ban lett kész a munkával. A kezdődő barokk modorban épített templomnyi kápolnát magas kupola koronázza, míg közepét a szentségi oltár foglalja el. A tabernákulumot G.B. Ricci terve alapján Ludovíco Lo Scalzo készítette és Torriggiani bronzangyalai tartják. Az oltár alatti mélyben Arnolfo da Cambio (+ 1302) « betleheme », presepiója van, a Szentcsalád szoborcsoportja pedig Cocchíno da Pietrasanta műve. Sokáig itt őrizték a betlehemi jászol deszkácskáit.

A Cappella Sistina jobb oldalfalán V. Sixtus sírja (imádkozó alakját G.A. Paracca véste ki, másként Valsoldo). Assisi Sz. Ferenc szobra F. Vacca, Páduai Sz. Antalé P. Olivieri munkája.

A bal oldalfalon Ghislieri V. Szent Pius pápa (1566-1572) sírja, akinek holttestét a koporsó lehajtható bronzoldalán minden május 5-én, a szentnek ünnepén, látni lehet. Sz. Domonkos rendjéhez tartozását a Rendalapító és Sz. Péter domonkos vértanú szobra érzékelteti.

Az erős akaratú és Rómáért sokat tett ferences, vala-

mint a történelmi tridenti szent zsinat domonkos pápájának sírját az életükből vett mozgalmas jelenetek borítják.

Ha kilépünk a bazilika szentélyéből a hátsó kapun, meglepő látvány tárul elénk: a Piazza Esquilino amfiteátrumszerű hatalmas lépcsőzete, előtte V. Sixtus egyiptomi obeliszkjével, amelyet 1587-ben hozatott ide Augustus császár síremlékétől (amint a felírás tanúsítja). X. Kelemen pápa idejében Carlo Rainaldi és Flaminio Ponzio alakította ki a mai hátsó homlokzatot, amelyet szentek szobrai díszítenek.

A lépcsőzet magasságába szinte alig hallatszik fel a térre torkolló 10 utca forgalmának zaja...

XII. Pius pápa 1954. októter 11-én « Ad Coeli Reginam » kezdetű apostoli levelében magasztalta Szűz Mária királynői méltóságát az egész látható és láthatatlan teremtett világ felett:

A « Római Nép Oltalma »

«A mennynek Királynőjéhez már a katolikus Egyház első évszázadaitól kezdve könyörgő imákkal és dicsérő, áhítatos énekekkel fordult a keresztény nép a kedvező kö-

rülmények között is, de még inkább ha kemény bajok sújtották. Az isteni Király, Krisztus Jézus Anyjába vetett bizalom sohasem fogyatkozott meg, és a hit, hogy az istenszülő Szűz Mária anyai szívvel uralkodik az egész földkerekség felett és királynői méltóság koronájával ékeskedik a mennyei boldogságban, soha el nem bágyadt.

Mi pedig annyi pusztulás után, amely szemünk láttára is virágzó városokat, községeket és falvakat végtelen romhalmazba döntött, fájdalommal látva, a szennyes erkölcstelenség hány lelket árasztott el borzalmas árvíz módjára; látva, hogy még az igazság is megingott és nem egyszer a megejtő romlottság ült diadalmi tort, e fenyegető és ijesztő válságban a legnagyobb szorongással telünk el. Éppen ezért bizalommal fordulunk Királynőnkhöz, Máriához, nemcsak saját ájtatos érzelmeinket nyilvánítva, hanem mindazokét is, akik a keresztény elnevezéssel büszkélkedhetnek.

Szívesen és szükségszerűen emlékeztetlek benneteket, hogy a Szentévben, 1950. november elsején, bíborosok, főpapok, áldozópapok és hívek óriási serege előtt, mely a világ valamennyi nemzetéből toborzódott, kihirdettük a Boldogságos Szűz Mária mennybevitelének dogmáját, hogy testben és lélekben az angyalok meg égi szentek karai között egyszülött Fiával uralkodik. Mivel pedig most száz éve annak, hogy halhatatlan emlékű elődünk, IX. Pius megfogalmazta és kihirdette Isten dicsőséges Anyjának az eredeti bűn szennyétől mentes fogantatását, meghirdettük a most folyó Mária-évet is. Nagy atyai örömmel látjuk, hogy nemcsak ebben a dicső Városban, főleg Liberius pápa bazilikájában, ahol megszámlálhatatlan tömeg mutatja ki hűségét és lángoló szeretetét az égi Anya iránt, hanem a

földkerekség minden részében mindinkább megerősödött a Szűz Istenanya iránti áhítat, és a híres Mária-templomok igen gyakran fogadtak be könyörgő keresztény zarándokseregeket, de fogadnak be még ma is ».

Ezután rátér Szűz Mária új ünnepének megokolására és megmagyarázására:

« Hogy pedig Isten méltóságos Anyjának szóló tiszteletünk sokszoros kifejezését, melyet a hivő keresztény nép oly buzgón tanúsított, mintegy betetőzzük, úgyszintén hogy a vége felé közeledő Mária-évet szerencsésen és hasznosan bezárjuk, végül hogy engedjünk a sok állhatatos kérésnek, mely ebben az ügyben minden nemzettől Hozzánk érkezett, a Boldogságos Szűz Mária Királynősége liturgikus ünnepének megülését elhatároztuk. Evvel azonban nem akarunk a keresztény híveknek új hitigazságot előterjeszteni, mivel úgy a cím mint a bizonyítékok, amelyekre Mária kiráynői méltósága támaszkodik, minden időben bőven szerepelnek, az Egyház hivatalos irataiban és a szent szertartási könyvekben régóta megtalálhatók ».

Az enciklika következő szakaszában a pápa idézi az Egyház ősrégi íróit, akik Máriát a Király Anyjának, az Úr Anyjának hívták, világosan jelezve, hogy Fia révén reá is királyi méltóság és előkelőség háramlik. Szent Ephrem, Nazianzi Sz. Gergely, Orígenes, Epiphanius, Krétai Sz. András, Sz. Germán, Damaszkuszi Sz. János, Toledói Sz. Ildefonz az emberi nem Királynőjének nevezik Szűz Máriát.

« Ezekből és egyéb más, majdnem megszámlálhatatlan ősi bizonyítékból merítve az idevonatkozó tant, az Egyház hittudósai a Boldogságos Szűzet minden teremtett lény Királynőjének, a világegyetem Úrnőjének hívták. Az

Egyház legfőbb pásztorai pedig hivatalukkal együttjáró kötelességüknek tartották, hogy a keresztény hívek áhítatát, az égi Anya és Királynő tiszteletére elismerésükkel és buzdításukkal jóváhagyják és fejlesszék. — Hogy az újabbkori pápák hivatalos iratait ne is említsük, a következőknek emlékét szeretnők felidézni: már a VII. században Sz. I. Márton pápa elődünk « mindig szűz, dicsőséges Úrnőnknek » nevezte Máriát. Sz. Agatho a VI. egyetemes zsinat atyáihoz írt levelében Máriát « Úrnőnknek, Isten igazi és valóságos Anyjának » mondja, A VIII. sz.-ban II. Gergely a Sz. Germán pátriárkához küldött levelében, amelyet a VII. egyetemes zsinaton az összes atyák örömkiáltása közben felolvastak, Isten Anyját « mindenki Úrnőjének és Isten igazi Anyjának » nevezte, valamint « minden keresztény Uralkodónőjének ».

A benne rejlő hitigazságok és történeti adatok miatt igen nagy fontosságú enciklikát ekként folytatja XII. Pius:

« Legyen szabad megemlíteni még ezt is: halhatatlan emlékű elődünk, IV. Sixtus, amikor kedvezően foglalkozott a Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásának kérdésével, « Cum praeexcelsa » apostoli levelét olyan szavakkal kezdte, amelyekben Mária mint « Királynő » szerepel, « aki a tőle született Királynál serényen közbenjár ». — Ugyanezt állítja XIV. Benedek « Gloriosae Dominae » apostoli levelében, amelyben Máriát « az ég és föld Királynőjének » hívja, akinek « a legfőbb Király valamennyire átadta a hatalmát ». Miért is Liguri Sz. Alfonz az előző századok összes bizonyítékait összefoglalva, áhítattal ezt írja: « Mivel Szűz Máriának az a kiváló méltóság jutott,

hogy a Királyok Királyának Anyja lehetett, joggal és méltán nevezte el az Egyház Királynőnek ».

De a liturgia is hűséges tükörképe a keleti és nyugati Egyház felfogásának a Mennyei Királynőről. A keresztény elvektől ihletett művészet pedig gyakran ábrázolja Máriát királyi széken, királyi jelvényekkel, akit az isteni Megváltó ragyogó koronával ékesít. És talán éppen itt a helye, hogy megszakítva az enciklika kivonatos ismertetését, egy tekintetet vessünk a S. María Maggiore szentélyének világhírű mozaikjára, amelyet a ferences Jácopo Tórriti rakott 1295-ben: az Üdvözítő angyali karoktól körülvéve megkoronázza a Boldogságos Szűzet. Az élénk színű, kiváló állapotban levő mozaikkép különösen szép látványt jelent a kitünően alkalmazott világítás fényözönében.

Balról, az angyali karok mögött, a térdelő IV. Miklós pápa kicsike alakja; az ő idejében kezdődött el a munka, amelyen a római nagyszerűség egyesül a bizánci színpompával. Az apostolfejedelmek után Assisi Sz. Ferenc látható, akinek lábánál, a virágfűzér tövében, olvasható a művész neve. Jobbról viszont, ugyancsak térdeplő helyzetben, Jácopo Colonna bíboros apró alakja, aki a mozaikot megrendelte, majd Keresztelő Sz. János, Sz. János evangélista és Páduai Sz. Antal következik.

A Szűzanya elszenderülése (Dormitio) és Krisztus által történő mennybevitele jelenetét balról, a gótikus ablakközökben, az Angyali üdvözlet és Jézus születése, jobbról a három keleti király imádása és Jézus bemutatása a jeruzsálemi templomban keretezi.

A szentély oldalán Mino dal Reame négy domborműve

Krisztus születését, a hóesés csodáját, a mennybevitelt és a három király imádását jeleníti meg. A kanonoki kórus oltára fölött Francesco Mancini (XVIII. sz.) képe: Jézus születése.

« Ad Coeli Reginam » enciklika 3. részében a hittudományi érvek kerülnek egymás mellé Mária királynői méltóságához. Ezek között első istenanyasága. « Azonban a Boldogságos Szűz Máriát nemcsak istenanyasága miatt kell Királynőnek mondanunk, — fejtegeti XII. Pius pápa —, hanem azért is, mert Isten akaratából kiváló mértékben részt vett örök üdvösségünk művében. " Mi lehet nekünk annál kedvesebb és jóleső bb gondolat, — miként b.e. elődünk, XI. Pius írta —, mint hogy Krisztus nemcsak a születés jogán, hanem szerzett jogon is uralkodik felettünk a megváltás révén. Bárcsak minden embernek eszébe jutna, ha talán már elefelejtette, hogy mily sokba kerültünk Üdvözítőnknek: mert nem múló arannyal vagy ezüsttel vagytok megváltva, ... hanem Krisztusnak, a szeplőtelen és ártatlan bárá nynak drága vérével ". Már nem vagyunk a magunkéi, mivel Krisztus " nagy áron " vásárolt meg minket. Mármost, a megváltásnak ebben a végrehajtandó művében a Boldogságos Szűz Mária kétségtelenül szoros kapcsolatban volt Krisztussal. Méltán énekeljük tehát a szent liturgiában: Álla Mária, a mennynek Királynéja és a világ Uralkodónője a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjénél. »... Vagyis, valamint Krisztus azzal, hogy megváltott minket, különleges címen Urunk és Királyunk, úgy a Boldogságos Szűz szintén Úrnőnk és Királynőnk kiváltságos hivatása miatt, amellyel megváltásunkban közreműködött, Fia emberi lényének világra hozatalával, áldozatos felajánlásával

érettünk, rendkívüli módon óhajtva, kérve és munkálva üdvösségünket ».

De az enciklika talán legjellegzetesebb része az, amelyben a pápa Mária királynői méltóságát kegyelemosztó szerepéből magyarázza: « ... Mert ha az Ige, felvett embersége által csodákat tesz és kegyelmet ad, ha a szentségeket és szentjeit mint eszközöket használja a lelkek üdvére, miért ne vehetné igénybe legszentebb Anyjának szerepét és munkáját a megváltás gyümölcseinek kiosztásánál? Azt mondja előbb említett halhatatlan emlékű elődünk, IX. Pius: " Mária valóban anyai érzést táplálva irántunk és üdvünkkel törődve az egész emberi nem miatt aggódik, mint égnek és földnek Úrtól rendelt Királynője, az angyalok és égi szentek valamennyi kara és rendje fölött felmagasztalva, egyszülött Fiának, a mi Urunk Jézus Krisztusnak jobbján állva, anyai kéréssel a leghathatósabban esedezik, és amit keres, megtalálja és kudarcot nem vallhat ". — Egy másik elődünk, b.e. XIII. Leó, idevonatkozóan azt mondotta Máriáról, a B. Szűzről, hogy a kegyelmek osztogatásában « szinte mérhetetlen » hatalommal rendelkezik, Sz. X. Pius pedig hozzáteszi, hogy Mária ezt a feladatát mintegy anyai jogon végzi. Minden keresztény dicsekedjék tehát avval, hogy a Szűz Istenanya birodalmának alattvalója, aki királynői hatalmat gyakorol, de anyai szeretettől is ég ».

Az enciklika utolsó része a hittudomány és hagyomány érveinek összefoglalása Szűz Mária királynői méltósága mellett:

« Az őskeresztény emlékekből, a liturgikus könyörgésekből, a keresztény hívek tömegébe oltott vallási érze-

lemből, a művészeti alkotásokból és mindenfelől összegyűjtöttük a véleményt, mely szerint a Szűz Istenanya királynői méltósággal ékeskedik. Teljes mértékben be óhajtottuk bizonyítani azt is, hogy azok az érvek, amelyeket a hittudomány isteni hitünk kincstárából vesz, az említett hitigazságot megerősítik. A számos felsorolt bizonyíték messzire hallatszó hangversenyként magasztalja az Isten Anyjának és minden ember Anyjának királynői tiszteletét és kiváló megünneplését, akinél minden teremtett lény kisebb és akit Isten " az angyali karok fölött a mennyei királyságig felmagasztalt ". Minthogy pedig érett és gondos megfontolás után az a meggyőződésünk, hogy nagy javára lesz az Egyháznak, ha — miként a tartójára helyezett gyertya is jobban ragyog — ezt a szilárdan bebizonyított igazságot még nyilvánvalóbban mindenki előtt megragyogtatjuk, Apostoli hatalmunkkal elhatározzuk és elrendeljük MÁRIA KIRÁLYNŐ ünnepét, amelyet az egész földkerekségen minden év május 31-én kell megülni. Ugyancsak elrendeljük, hogy ugyanazon a napon meg kell újítani az emberi nem felajánlását a Boldogságos Szűz Mária Szeplőtelen Szívének. Nagy reményt vetünk abba ugyanis, hogy talán majd boldogabb korszak következik, amelyben vallásosság uralkodik és amelyet a keresztény béke derűssé tesz. Járuljon tehát mindenki Királynőnk és Anyánk irgalmának, kegyelmének trónjához még nagyobb bizalommal mint azelőtt, hogy segítségét kérje a megpróbáltatásban, világosságot a sötétségben, vigasztalást a szomorúságban meg könnyek között, és ami a legfontosabb: igyekezzék a bűn szolgaságából kiszabadulni, és így mutassa ki gyermeki áhítattól illatozó változatlan tiszteletét a hatalmas Anya

királynői jogara iránt ». (« Ad Caeli Reginam », Acta Apostolicae Sedis 1954, 625-640).

XII. Pius pápa 1954. november elsején fényes szertartással kihirdette a Sz. Péter bazilikában a Boldogságos

XII. Pius pápa megkoronázza a S. Maria Maggiore bazilika kegyképét (f. Giordani)

Szűz királynői méltóságának ünnepét és megkoronázta a « Salus Populi Romani » kegyképet, amely előtt 1889. április 3-án első szentmiséjét mondta, és ahol pappászentelésének 50. évfordulóját is megünnepelte 1939. április 3-án, már mint Eugenio Pacelli XII. Pius pápa (e két eseményt emléktábla hirdeti a S. Mária Maggiore bazilika Pál-kápolnájában).

1954. nov. 28-án, a Mária-év végének közeledtével, bíboros helynökéhez, Mícara velletri püspökhöz levelet írt a Szentatya:

« Amikor a Mária-év (« Cum Marialis Annus... ») befejeződéséhez közeledik, amelyet azért hirdettünk meg enciklikánkkal, hogy a világ minden részében megünnepeljék pont egy évszázados emlékét annak, hogy b.e. elődünk, IX. Pius kijelentette és szentesítette: « A mindenható Isten különös kegyelme és kiváltsága révén, az emberi nem Megváltójának, Jézus Krisztusnak érdemei betudtával, a Boldogságos Szűz Mária fogantatásának első pillanatától mentes volt az áteredő bűn minden szennyétől », nem tehetjük meg, hogy el nem múló hálát ne adjunk Istennek, aki megengedte látnunk, hogy mekkora erővel tört fel a lelkekből a Szűz Istenanya iránti szeretet, és mily buzgó imával fordultak hozzá nemcsak Rómában, a kereszténység fővárosában, nemcsak a katolikus nemzetek fővárosaiban, városaiban, falvaiban, amerre virágzik a keresztény hit, hanem a földkerekség legtávolibb pontjain is, ahol az evangéliumi igazság előhírnökei verejtékükkel és nem ritkán vérükkel új nemzedéket adnak Jézus Krisztusnak. De Isten után kifejezzük hálánkat azoknak is, akik akár mint püspökök, akár mint papok, akár mint világi férfiak és nők, felelős személyekként is főszereplői voltak a hit és

buzgóság e csodálatos megnyilvánulásának. Róma kétségtelenül példaként járt elöl a többi város előtt. Különösen a Liberius pápa építtette bazilika látott számtalanszor nagy tömegeket, a világ legtávolabbi országaiból is idezarándokolt hívek buzgó seregét. Még mindig szívesen emlékezünk vissza arra a napra, melyen a Sz. Péter bazilikát és teret zsúfolásig megtöltötték a hívek, akik Velünk együtt óhajtottak az Egek Urához könyörögni. Az Egyház évkönyvei főleg azt az órát fogják megörökíteni, amelyben a Szűzanya ősi képét, a Salus Populi Romanit, a Római Nép Oltalmát, — akit azonban az egész kereszténység oltalmának és menedékének is nevezhetnénk —, óriási lelkesedés közben aranykoronával díszítettük, miután enciklikánkban apostoli tekintélyünkkel királynői méltóságának az egész világra kötelező ünnepét elrendeltük ».

XII. Pius pápa levele Mícara bíboroshoz evvel zárul:

« Az az óhajunk, hogy miként ezt a kiváltságos módon Szűz Máriának szentelt évet a Liberius pápa által épített bazilikában megnyitottuk, hasonlóképpen, ha Isten is úgy akarja, a Szűz Istenanya képe előtt könyörögve, melyet jogosan és méltán neveznek a római nép Menedékének, bezárjuk. Szeretnők a nagy sokaság előtt, amely előrelátthatólag oda fog gyűlni, szeretett Anyánknak és égi Királynőnknek ismételten felajánlani az egész emberi nemet, amely a bűn sebétől szenved, amelyet a földi javak szertelen megkívánása széttépett, és amelyet úgy a jelen események mint a jövők megzavarnak és aggasztanak. Nincs kétségünk afelől, hogy amit Mi, Isten segítségével tenni fogunk, ugyanazt teszi majd valamennyi Testvérünk és fiúnk Krisztusban a földkerekségen, készségesen egyesülve Velünk, ki-ki a saját templomában. Abban az ünnepélyes

órában tekintsen le jóságosan az égből Isten Szűz Anyja, Mária, és adja meg mindannyiunknak, amit Clarveuxi Sz. Bernát egyháztanító oly szépen, emelkedetten fejez ki: « Ha őt követed, nem tévedsz el, ha őt kéred, nem csalatkozol, ha vele foglalkozol, nem tévedsz, ha ő tart téged, nem esel el, ha ő véd, nincs mitől félned, ha ő irányít, nem fáradsz el, ha ő pártfogol, célhoz érsz ».

XII. Pius pápa személyesen óhajtotta volna bezárni a Máriaévet 1954. dec. 8-án, de betegsége miatt csak rádión keresztül tudta elmondani üdvözlő szavait és imáját a Szűzanya tiszteletére, majd áldását adni a « Római Nép Oltalma » előtt egybegyűlt zarándokokra.

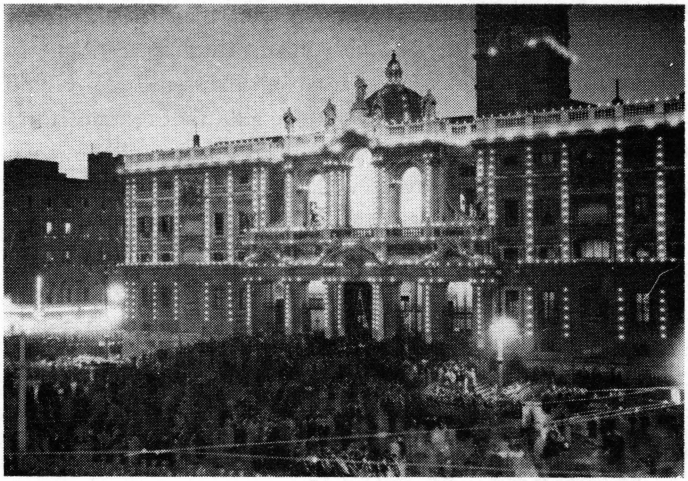

A kivilágított Santa Maria Maggióre 1954. *dec.* 8-*án*

TOSZKÁNAI KARÁCSONY

Borús, langyos reggel volt, amikor 1955. karácsony vigiliáján Rómában vonatra ültem, hogy Toszkána etruszk eredetű, nagymultú városába, Arezzóba utazzam. 11 órakor érkeztem meg, de akkor már zuhogott az eső: csunya idő ígérkezett az ünnepre.

Az arezzói minorita ferencesek hívtak meg, hogy igazi középkori környezetben náluk élvezzem a fölemelő ünnepi szertartásokat. Kilépve az újjáépített állomásból, az első pillanatban észrevettem, hogy rövid idő leforgása alatt, mióta nem láttam a várost, alaposan kicsinosodott a sok bombakár után. A város eleje egészen mai izlésű: széles terek, nagy paloták, egyenesvonalú lakóházak. Ami az állomástól emelkedő széles utca érdekessége, az Guido Monaco bencés szerzetes szobra; ő alkotta és honosította meg a nyolcjegyű hanglétrát, amely alapja minden mai zenealkotásnak, zeneművészetnek.

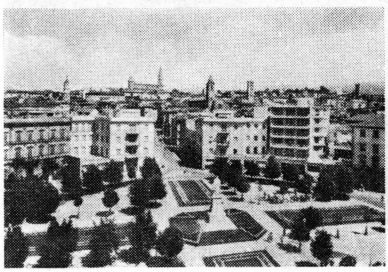

Arezzo: Guido Monaco tér

A régi Arezzo a San Francesco - templommal kezdődik a város derekán. Innen, meghágva a meredek utcákat, egykettőre eljutni az érseki

székesegyházig, s a valamivel távolabb eső Szent Domonkos-templomig, északkeletre a jellegzetes Madonna della Pieve-hez, keletre a Szent Ágoston-templomhoz. A város felett uralkodó vár, ódon bástyáival, kijjebb esik. A város déli felében láthatók a római amfiteátrum maradványai és kis gyalogsétával könnyűszerrel elérhető a reneszánszkorban épült kecses kármelita templom, a S. Maria delle Grazie, a Kegyelem Anyjának látogatott kegyhelye, Andrea Della Robbia gyönyörű márvány- és terracotta oltárával.

A San Francesco-ban, hogy ebédig eltöltsem az időt, a fráter villanyt gyújtott a szentélyben, én pedig értelmes útikalauzzal a kezemben nézegetni kezdtem Piero della Francesca híres festményeit. Nem karácsonyi jeleneteket ábrázolnak ugyan, de tárgyuk azoknak egyenes következménye: az emberré lett Isten szenvedése a világ üdvösségéért. A Szent Kereszt legendájának itt ábrázolt főbb mozzanatai: Ádám halála és eltemetése; Ádám szájában elültetnek egy ágat a tiltott fából; Sába királynője a megváltás titkáról beszél Salamonnal; a zsidók keresztet ácsolnak Krisztusnak; Nagy Konstantin álmot lát a Kereszt jegyében aratott

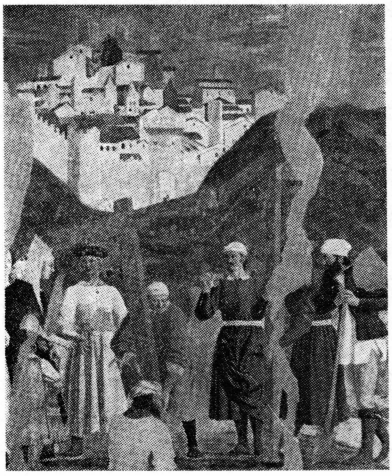

Arezzo, San Francesco bazilika: Krisztus keresztjének megtalálása (Piero della Francesca)

győzelméről; Maxentius feletti diadala; Szent Ilona császárnő előtt kifaggatják az elásott keresztfa helyét egyedül ismerő palesztínai embert; megtalálják a keresztfákat; Krisztus keresztjének felismerése egy halott feltámadása révén; Herakliusz császár legyőzi Cosroe pogány perzsa uralkodót; Herakliusz Jeruzsálembe viszi Krisztus keresztjét.— Az 1400-as évek közepéről (1452-66) származó nagyméretű falfestmények szemlélése után, amelyek Piero della Francesca legjelentősebb alkotásai, Spinello, Pecori, Parri, Lorentino d'Arezzo, Soggi, Margaritone műveinek megtekintésére csak kevés időm maradt, mivel délben a templomot bezárták. Ebéd végeztével kellemes meglepetésben részesített a házfőnök atya, Páter Giulio Barsottini: megismertetett Dr. Mikán Gyula pozsonyi orvossal, aki Sienából nősült és most boldog családjával Arezzóban él. Jutányosan, ha nem ingyen kezeli az érseki szeminárium növendékeit és a szerzeteseket. Szerfölött megörült a magyar beszédnek. Még meghittebbé vált számunkra a karácsonyi ünnep.

Itália azért is érdekes, vonzó és barátságos, mert ha esik is az eső, nem tart sokáig. Nem sok kell hozzá, hogy egy-kettőre felszáradjon minden s újra nevessen ember és természet. Ez volt Krisztus születésének is a következménye: borongás, sötétség után új életkedv, reménység és biztonság! Délutáni sétám alkalmával minden templomban függönnyel takart betlehemet láttam, kisebbet-nagyobbat, ahogyan a hely vagy a persely megengedte... Az olaszok sokra becsülik az Úr Jézus születésének mozgalmas ábrázolását. Hosszú ideig el tudnak álldogálni a jászolos barlang előtt; a felnőttek is tudnak gyönyörködni a színes tájban, a népviseletbe öltöztetett alakokban, az isteni Kisded fölött repdeső angyalkákban és a művész-hanglemezekről közvetített karácso-

nyi énekekben. Ezek között a legkedveltebb a « Tu scendi dalle stelle, o Re del cielo... » (szövegét és dallamát Liguori Sz. Alfonz 1696-1787 szerezte), « Csillagok közül jössz le hozzánk, óh, Kisded Jézus, mennyei király... » Olyasmi ez itt Itáliában, mint nálunk odahaza a « Mennyből az angyal », vagy a « Dicsőség mennyben az Istennek ». Mindenki szereti, mindenki énekli.

A betlehemek hátterén felismeri az ember a közismert olasz tájegységeket, Toszkána, Umbria, Apulia, Calabria vagy Lombardia szépségeit. Azt, amit szent környezetben láttam, megpillanthattam ünnep másodnapján Arezzo egy közeli magaslatáról, a Scopetone nevű hágóról, ahonnan ragyogó napsütésben feltárult a vidék szépsége: Firenze irányában, arra valahol, ahol Alvernának és Camaldolinak kell lennie, a Pratomagno és Casentino hófödte csúcsai; az előtérben nevető olajfaligetek, csendben várakozó szőlők, lombjahullatott gyümölcsöskertek és igen sok örökzöld fenyő vagy ciprus, amelyeknek lombján csicsergő-csipogó madarak zengik Isten végtelen hatalmát és vidámítják a nekikeseredett ember búsongó szívét...

Arezzo, San Francesco bazilika: A hid imádása (Piero della Francesca)

Meglátogattam egy hétévszázados ferences remeteséget,

amelyet Szent Ferencen kívül Páduai Szent Antal és Szent Bonaventúra is igen kedvelt. A neves kapucínus remeteség Sansepolcro felett, Firenze és Perugia között — Közép-Olaszországban fekszik — a Tiberis tágas völgye mentén, Rómától körülbelül 250 kilométernyire északra. Nem messze esik tőle Szent Ferenc csodás sebhelyeinek színhelye, La Verna.

Greggio, La Foresta, Fonte Colombo, Carceri, Sarteano, Celle di Cortona, San Damiano, Verna, Montecasale nélkül a Poverellónak, Isten szegénykéjének életútja ismeretlen maradna számunkra.

Montecasale szegényes, igénytelen remeteség; kicsi, dísztelen, de éppen ezért visz közelebb minket a betlehemi jászolhoz... Amikor a sansepolcrói minorita házfőnökkel benyitottunk a remeteség udvarára, csikasz kutya hívta segítségül hangos csaholással a ház gazdáját. Meg is jelent azonnal egy kapucínus atya, P. Petronio, javakorabeli ember, apró eleven szemekkel, jókora szakállal, bozontos, szénfekete hajjal és mit mondjak: igazi remeteszegénységben. De ha nem így lenne, hol volna a világ megvetése? Annál derűsebb volt a szíve, annál inkább nevetett a szeme. Nyoma sem volt nála a vigasztalanságnak, kelletlenségnek, keserű-

ségnek. Amíg mutogatta nekünk a kápolnát, az ősi, természkövekből összerakott cellákat, amelyekben hajdan farönkpárnán és deszkaszálakon pihentek pár rövid órát a keresztény tökéletesség és tudás nagy példaadói; míg érdeklődéssel szemléltük a ma ott élő három remete pici kórusát, továbbá az igénytelen ebédlőt és ódon könyvtárat, Padre Petronio vidáman énekelgetett és nagyokat kiáltott örömében, hogy Krisztus születésének ünnepén látogatókat kapott és szót válthatott velük szeretetben, egyszerűségben...

Nem tudtam megállni, hogy rá ne zendítsek én is a mi pattogó, lelkes karácsonyi énekünkre: « Dicsőség mennyben az Istennek... », majd a második versszakra: « Békesség földön az embernek... ».

De most megemlítem, hogy milyen szép legenda — vagy igaz történet? — fűződik ehhez a helyhez.

Történt, hogy a már 1213 óta ferences kézen levő remeteség guardiánja, a neves Torlati-családból származó Fra Angelo egyszer türelmetlenül elkergette a környék három garázda tolvaját...

De kövessük inkább a « Fioretti » ihletett magyar fordítását, amint Kaposi József « Szent Ferencz virágoskertjében » olvasható.

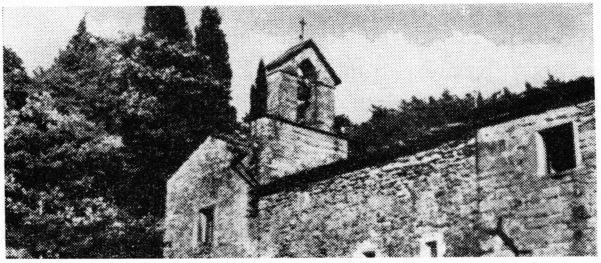

Montecasale: a kapucinus remeteség

« Szent Ferencz egy ízben a borgo-san-sepolcrói remeteség felé iparkodott, midőn a Monte Casale nevezetű községben egy nemes származású, gazdag ifiú jött eléje s mondá: Igen szeretnék atyádfiai közé tartozni. Felelé Szent Ferencz: Fiacskám, nagyon fiatal vagy, kényelemhez szokott és sanyarú életünket nem bírnád. — És ő: Atyám, nem olyan emberek vagytok-e, mint én vagyok? Amit ti elviseltek, Jézus Krisztus segedelmével én is elviselhetem. — Tetszett e válasz Szent Ferencznek, azért megáldotta az ifiút, rögtön bevette a Szerzetbe s a Fráter Angelus nevet adta néki. Ez a testvér oly dicséretesen szolgált Istennek, hogy Szent Ferencz csakhamar a nevezett monte-casalei kolostor gvárdiánjává tette.

Azidőben három hirhedt rabló garázdálkodott azon a vidéken, kik sokat zaklatták a környékbeli lakósokat. Egy napon beállítottak a mondott klastromba s Fráter Angelusz gvárdiántól eleséget kértek. A gvárdián keményen rájuk pirított s mondá: Ti gonosz latrok és kegyetlen gyilkosok, kik nem szégyenlitek elragadozni mások verejtékének gyümölcsét, arczátlan vakmerőségetekben még az Isten szolgáinak adott alamizsnát is föl akarjátok falni? Nem érdemlitek meg, hogy a föld hátán hordoz benneteket, mert sem az embereket nem nézitek, sem teremtő Isteneteket nem tisztelitek. Takarodjatok s többé szemem elé ne kerüljetek!

A rablók csalódottan, boszúsággal távoztak.

Közben hazatért Szent Ferencz valamelyik társával a koldulásból s egy tarisznya kenyeret meg egy palaczk bort hozott magával. Mikor a gvárdián jelentette, hogy mily módon kergette el a rablókat, Szent Ferencz komolyan szemére lobbantotta, hogy kegyetlenül bánt velük, mert a bűnösök szelíd szavakkal könnyebben vezethetők vissza Istenhez, semmint keserű szidalmakkal. Íme, — mondá, — Meste-

rünk, Jézus Krisztus, kinek ígértük, hogy evangéliumát megtartjuk, szintén hangoztatja, hogy nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek s nem az igazakat, hanem a bűnösöket jött hívni penitenciára, minek okából gyakran evett velük egy tálból. Mivel tehát vétettél a szeretet és Krisztus szent evangéliuma ellen, a szent engedelmességre parancsolom, hogy ezt a tarisznya koldult kenyeret és üveg bort hegyen-völgyön sietve vidd utánuk, míg el nem éred őket. Ha rájuk találtál, a kenyeret és bort ajánld föl nékik részemről, azután borulj térdre előttük, alázattal valld be kíméletlenséged bűnét s kérleld nevemben mindhármójukat, hogy többé ne tegyenek semmi rosszat, de féljék Istent s óvakodjanak bántani felebarátjukat. Amennyiben ezt teszik, ígérem, hogy szükségleteikről, úgy ételükről, mint italukról gondoskodom. Miután pedig mindent elvégeztél, jöjj vissza alázattal.

Míg a nevezett gvárdián Szent Ferencz parancsát teljesítette, ő maga imádkozott s esdette Istent, hogy a rablók szívét lágyítsa meg és hajlítsa penitenciára.

Montecasale: *Madonna-szobor* (*XII-XIII. sz.*)

Ezalatt a szófogadó gvárdián utólérte a rablókat, fölajánlotta nekik a kenyeret és bort, elmondotta és megtette mindazt, mit Szent Ferencz parancsolt.

Ahogy a latrok Szent Fe-

rencz alamizsnáját fogyasztották, tetszett Istennek, hogy így beszéljenek: Jaj nekünk, szerencsétlen ágrólszakadtaknak! A pokol rettentő kínjai várnak reánk, kik felebarátainkat kifosztjuk, összeverjük, megsebesítjük, sőt meg is öljük s ily nagy gonoszságok és gaztettek ellenére se lelkiismereti furdalásunk nincsen, se az Istentől nem félünk. Lám, ez a jó fráter utánunk jön, hogy szerényen vádolja magát néhány kemény szó miatt, melyekkel méltán illette gazságunkat, aztán kenyeret és bort is hoz számunkra, meg tetejébe a szent-atya bőséges igéretét. Bizonnyal, e fráterek Isten szent szerzetesei, kik megérdemlik a mennyországot, mi pedig az örök kárhozat fiai vagyunk, kik rászolgáltunk a pokolra, melynek kínját vesztünkre nap-nap mellett növeljük s egyáltalában nem tudjuk, vajjon elnyerhetjük-e valaha bűneink bocsánatát.

Ilyeseket és hasonlókat mondott az egyik rabló. A másik kettő ráduplázott: Nyilván igazat beszélsz, de hát mit cselekedjünk? — Menjünk Szent Ferenczhez, jegyezte meg valamelyik, s ha azt gondolja, hogy az Isten irgalmának kapuja nincs elzárva előlünk, engedelmeskedjünk néki, hogy megmentsük lelkünket a gyehenna tüzétől.

Helyeselték a tanácsot s mind a hárman Szent Ferenczhez siettek. Atyánk, — mondották, tömérdek bűnünk miatt magunk nem remélhetjük Isten bocsánatát, de ha te biztatsz hogy Isten irgalmát nem tagadja meg tőlünk, készek vagyunk szavadat fogadni s veled vezekelni.

Szent Ferencz a rablókat szíves szeretettel marasztalta és sokféle példával bátorította. Biztosította őket Isten könyörületéről s ígérte, hogy ezt Istentől okvetetlenül kieszközli nékik. Föltárta előttük Isten irgalmának végtelenségét

s hivatkozott az evangéliumra, mely szerint akármilyen nagyok legyenek vétkeink, Isten irgalma még nagyobb. Idézte végül Szent Pál apostolt: Az áldott Jézus a bűnösök megváltása végett jött a világra.

E szavakra és az ezeknek megfelelő tanításokra a három lator ellene mondott az ördögnek és minden cselekedeteinek, Szent Frencz pedig bevette őket a Szerzetbe és szigorú bűnbánatot tartottak ».

Koponyáik egy üvegezett ládikóban ma is láthatók... Már nem a « rossz csont » példái, hanem a kegyelem kenetének emlékei.

A kemény sziklákból rakott, toldozott-foltozott remeteség kapuja fölött ott olvasható a kőbevésett régi felírás:

« Porta in cui riceve S. Franco li tre ladroni, 1215 », « A kapu, melyben Sz. Ferenc fogadta a három latort, 1215-ben ».

... December 27-e, délután négy óra. Verő napfényben fürdik körülöttünk a táj: a sziklás meredek hegyoldal és ritkás fenyőerdő. Lent a síkság kezd ködbeveszni s a toszkánai hegyláncok lila színbe öltöznek, hogy úgy köszöntsék az est leszálltát...

A PÁPÁK A FERENCES HARMADIK RENDÉRT

1956 július elsején tízezer ferences harmadik rendi jött össze a római Sz. Péter-Bazilikában, hogy meghallgassa XII. Pius pápa szózatát és áldását vegye a ferences szellemben folyó munkához. A számtalan meleg tetszésnyilvánítással megszakított pápai beszéd szemelvényes szövege a következő:

« Amikor szeretettel üdvözlünk Benneteket, Kedves Fiaim, szerzetesek, elöljárók és Ti, mindnyájan, Sz. Ferenc olaszországi Harmadik Rendjének tagjai, Testvéreim és Nővéreim, mindenekelőtt ki szeretnők fejezni örömünket afölött, hogy egyéni, valamint közös életetek és működéstek ismét lendületet vett, azonfelül, hogy köztetek igazi béke és egyetértés uralkodik. Ha történeteteket olvassuk, bámulva látjuk, mennyi és mily szép virág fakadt az életszentség kertjében, és mennyi, mily tápláló gyümölcs termett az apostolkodásban az erőteljes, viruló ferences törzs ágain. Kezdve Boldog Lucchesius-szal, a minden társadalmi réteghez tartozó számtalan sok világi személyig, a sok papig, püspökig, pápáig, akik mindannyian a Harmadik Rendnek tulajdonították határtalan lelkesedésüket a tökéletesebb élet után. Ugyanúgy épületes a saját élettörténetük is, hogy mennyire igyekeztek újra rendezni a társadalomnak vallásos, erkölcsi, közösségi vagy államszervezeti életét.

A Harmadik Rend, gondviselésszerű alapítása után, amely telis-tele a Szeráfi Atya lelkületével és tanításával, kezdettől számtalan lélek megszentelésének a záloga lett. Igaz, volt időszak, amikor a lelkesedés alábbhanyatlott, működése azonban mindig jelentős és eredményes maradt. Viszályok és vérbosszúk idején a harmadik rendiek a béke és egyetértés harcosai lettek; a nagybirtokos urak túlkapásai ellen okos törekvéssel küzdöttek az alacsonyabb társadalmi osztályok előnyére és védelmére; csökkenteni, vagy ha éppen lehetségesnek ígérkezett, teljesen megszüntetni kívánták az eretnekségek és szakadások hatását azzal, hogy hiánytalan hűséget hirdettek, gyakoroltak az Anyaszentegyház és látható feje iránt. Hogy határt szabjanak az igazságtalanság, hatalmaskodás, rablás elharapózásának, példát adtak az elszakadásra a gaz-

Magyorországi Sz. Erzsébet, a ferences női Harmadik Rend égi pártfogója

dagságtól, hiúságtól és tiszteletvágytól. El lehet mondani, ahányszor csak felszólította az Egyház gyermekeit mindent átfogó szervezetbeli megújhódásra, a harmadik rendiek mindig ott termettek, hogy kárba ne vesszen a közös igyekezet. Éppen ezért sohasem hiányzott számotokra a pápák támogatása és áldása: III. Honorius megáldotta a Szabályzatot, IX. Gergely nagy barátja volt a Szent Pátriárkának, XIII. Leó a Misericors Dei Filius kezdetű apostoli rendelettel 1883. V. 30-án rendezte a szabályzatot, anélkül azonban, hogy érintette volna a Harmadik Rend benső mivoltát. Szent X. Piusz hangoztatta a harmadik rendiek fontos szolgálatát a Krisztusban való megújhodás terén, XV. Benedek és XI. Piusz pedig elismerte a ferences Harmadik Rend örök időszerűségét. De mi is különféle alkalmakkor dicsérettel emlegettük szellemeteket és munkára serkentettünk. Ma igen boldogok vagyunk, hogy ezen a találkozáson is megújíthatjuk előttetek örömérzésünket, jókívánságainkat és atyai buzdításunkat ».

A Szentatya ezután három pontban összefoglalta a ferences harmadik rendiek tennivalóit a magán és társadalmi életben:

« Mindenekelőtt legyetek a mindent átölelő keresztény tökéletesség magasiskolája. A Harmadik Rend azon a napon született meg a Szeráfi Atya lelkében, amikor egy szavától megkapott embersereg a kíséretébe kívánt szegődni Krisztus szellemében, akinek igéjét hirdette: « Legyetek tökéletesek ". Minthogy azonban lehetetlen lett volna számukra az evangéliumi tanácsokat követni, Szent Ferenc úgy vélte, jelen állapotukban is szert tehetnek a tökéletességre, mindannyian ügyes eszközök lehetnek Isten ke-

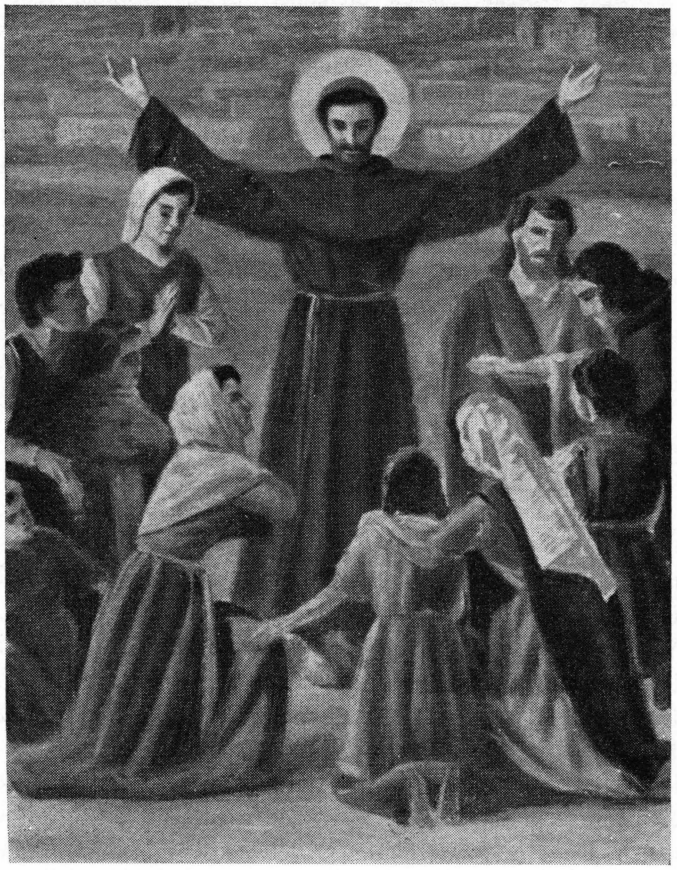

« ... egy szavától megkapott embersereg a kíséretébe kívánt szegődni... » (P. Stefano Macario olajfestménye, Nápoly, S. Lorenzo Maggiore)

zében, ha megtagadják magukat és bármely pillanatban készséges szolgái lesznek óhajának. Ez az örökös, teljes alkalmazkodás Isten akaratához, ez az érzékeny de szívós ragaszkodás Hozzá, ez az evangéliumi hiánytalan és tökéletes élet sajátja lehet minden keresztény embernek, mint ahogy oly sokak számára az is volt az idők folyamán. Szent Ferenc Harmadik Rendje azoknak a hősiességét kívánta tehát kielégíteni, akik kénytelenek voltak a világban maradni, de nem akartak a világéi lenni ».

A pápa, beszéde további részében, arra buzdította a harmadik rendieket, hogy legyenek a valódi ferences lelkület példái. Mint hajdan, úgy ma is szenteknek és apostoloknak kell kikerülniök a harmadik rendiek soraiból. Minden szentnek megvan a maga módja Istenről elmélkedni, róla beszélni, őt utánozni; nincs másként a Harmadik Rend tekintetében sem:

« A sajátságos ferences felfogás szerint Isten szent, nagy, de mindenekfelett jó, sőt a legfőbb Jó. Isten a Szeretet, aki szeretetből él, szeretetből teremt, szeretetből testesül meg, és vált meg, szentel meg, üdvözít minket. Van ferences elmélkedési módozat Krisztus szemléléséről is: a teremtetlen Szeretet találkozik a teremtett Szeretettel. Ezért sajátságos a szeretete és utánzása is: látni benne az Istenembert és megfontolni személyében a legszentebb emberi természetet, mivel ez közelebbről megmutatja nekünk és szinte érinteni engedi Őt. Innen származik a hő áhítat az Úr Jézus megtestesülése és szenvedése iránt, minthogy ezek a tények látni engedik nemcsak dicsőségében, mindenható nagyságában és örök győzelmében, hanem emberi szeretetében is, amely oly édes a jászolban, de oly fájdalmas a kereszten ». Majd így folytatta a pápa:

« Végül létezik egy különleges ferences iskola Krisztus követésében is. Szeráfi Atyátok, a szinte véletlenül felnyitott Evangéliumban talált három szót az isteni Mestertől. Az első így szólt: " Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid van, oszd a szegényeknek és kincsed lesz a mennyben ". A második arra figyelmeztette: " Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen

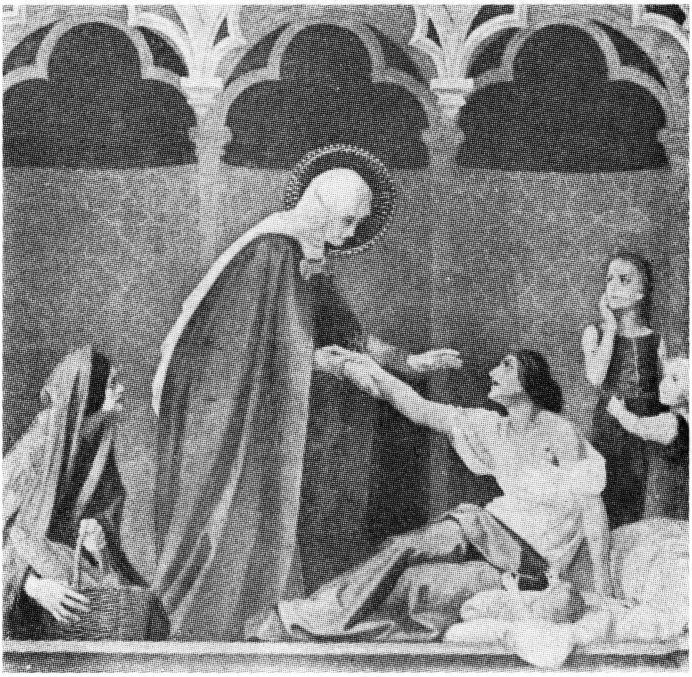

G. Fugel (1905): *Sz. Erzsébet meglátogat egy beteg édesanyát* (*Pádua, Sz. Antal baz., f. Vajenti*)

engem ". Végül a harmadik így hangzott: " Ne hordjatok se erszényt, se tarisznyát, se sarut ". Azt mondta akkor magában a Szent Pátriárka: " Ez lesz a mi szabályzatunk ". (Anonim. Perus. c 10, 11). — Innen származik a ferences szegénység, amely kerüli a fényűzést és igen kedveli azt, ami nem tetszik a szemnek és a hiúságnak. Innen a ferences egyszerűség, amely a lelket egyenesen Isten keresésére űzi, rövid, közönséges úton, nem törődve a saját esetlenségével, de annál inkább Isten végtelen szépségével. Innen veszi eredetét a ferences lemondás, amely teljes, állandó, de sohasem lázadó, sohasem keserves, sohasem síránkozó: sőt, Krisztus szeretete folytán édes. Innen származik a tiszta ferences derű, amely nem lármás vigadozás, nem durva kacaj, hanem csendes mosoly, tele nyájas vidámsággal. De innen van mindenekfelett az az egyetemes szeretet, amellyel mindenkit és mindent Istenben szemlél, Benne és Érette szeret, mindenkinek és mindennek örül, — Istenben. Deus meus et omnia! ».

XII. Pius pápa, július elsején mondott buzdító beszédének harmadik, egyben befejező részében arra kérte a ferences harmadik rendieket, hogy legyenek készségesek Krisztus titokzatos testének felépítésében:

« A Harmadik Rend a békés világi hadsereg különleges alakulata, amelynek feladata, ma inkább mint valaha, Krisztus királyságának terjesztése és védelme a világban. A Szeráfi Atya Sz. Damján templomában a Keresztrefeszített szózatát hallotta, amely sürgette, hogy tatarozza romba dűlni készülő házát. Védeni az Egyházat, támogatni az Egyházat: íme, Szent Ferenc aggodalma. Szeretett Fiaim, méltók kívántok lenni Atyátokhoz és Mesteretekhez? Néz-

zétek a jelen időket. Némely tekintetben alig különböznek azoktól, mint amelyekben a ferences rend keletkezett. Mi ismételten figyelmeztettük a világot, hogy idejében álljon meg a szakadék szélén. Hirdettük, hogy nincs igazi és végérvényes menekvés, csak Krisztusban. Nem egyszer felszólítottunk minden keresztényt, hogy mellőzve ami elválasztja az egyiket a másiktól, egyetértésben, lelkesen dolgozzanak az Egyház felvirágoztatásán és terjesztésén. Sokan adtak választ erre a felhívásra, és erősen hisszük, hogy még sokan megteszik, mivel észrevették, hogy Krisztustól távol nincsen más, csak romlás és kétségbeesés. A világ igen sok részében folyik már üdvös munka ezen a téren egyházi vezetők irányítása mellett. Munkára tehát, Kedves Gyermekeim! Krisztus mondja ezt Nektek, méltatlan földi Helyettese által. Siessetek mindnyájan, vigyetek segítséget a világnak. Támogassátok az Egyházat, amelynek ha vannak is tévedésben és rosszaságban élő tagjai, úgyanúgy él benne a hősiesség és életszentség is! ».

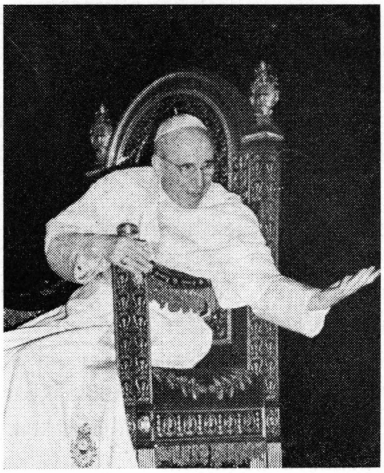

XII. Pius pápa a Sz. Péter bazilikában tartott általános kihallgatáskor (f. Forgács)

STÁCIÓJÁRÁS RÓMÁBAN

Valami különleges íze, hangulata, mélysége van a római nagyböjtnek, amit ebben az eredetiségben máshol nem lehet fellelni (csak talán még Milánóban, ahol Sz. Ambrus liturgiája használatos)... Ez pedig a stációjárás. Ez azonban korántsem azonos a keresztút végzésével, amint talán sokan hirtelenében gondolnák.

A stációjárás egy napról napra kijelölt templom felkeresése, amelyben bűnbánati könyörgő szertartást végeznek, körmenettel. A szokásosan használt misekönyv nagyböjti napjain mindig fel van tüntetve a stációstemplom. Nem Rómában élő embernek ez nem jelentett sokat, de aki az Örök Várost ismeri, vagy legalább a nagyböjti időszakban Rómában tartózkodott, az megtapasztalta a stációjárás lelki szépségét, a velejáró történelmi élménnyel...

Mindennap sorra kerül egy stációs templom hamvazószerdától egészen fehérvasárnapig, de Róma népe közös könyörgésre összegyűlt már hetvened, — hatvanad és ötvenedvasárnapon is.

« Dies Cinerum, in capite jejunii », « hamvazószerda, a böjt kezdete »: jelzi a liturgikus naptár és a Collegium Cultorum Martyrum pontos értesítője, buzdítva a stációkon való részvételre. A sorra kerülő templomban való gyülekezés őskeresztény szokás; Róma püspöke (a pápa), továbbá a bíborosok, a papok és hívek közös könyörgő körmenetre jöttek össze a titulusoknál, plébániai templo-

moknál (kezdetben éppen ezeknek a « tituláris » templomoknak vezető papjai lettek bíborosok). Manapság a kora alkonyati órákban, körülbelül egy órával az esti harangszó előtt kezdik meg a szertartást. Eléneklik a napi zsolozsma befejező részét, a Completoriumot, majd az antifonát:

« Sancta Maria et omnes Sancti tui, quaesumus, Domine, nos úbique ádjuvent, ut dum eorum mérita recólimus, patrocínia sentiamus, et pacem tuam nostris concede temporibus, et ab Ecclesia tua cunctam repélle nequitiam », — « Kérünk, Urunk, segítsen minket mindenütt a Boldogságos Szűz Mária és minden szented, hogy míg érdemeiket tiszteljük, oltalmukat érezzük, és add békédet korunknak, Egyházadtól pedig tarts távol minden gonoszságot ».

Elindul a körmenet a Minden szentnek litániája éneklésével, elől a körmeneti kereszt, utána a tömeg. Csodálatos, hogy Róma ilyenkor is mennyire össze tudja gyűjteni a népeket, fajtákat, kifejezve egyetemességét, és milyen mély anyai szeretettel képes áldását kiterjeszteni a « hét halomra », — meg a többire.

1. Hamvazószerdán az Aventínus halom Szent Szabína (Santa Sabína all'Aventíno) őskeresztény templomában veszi kezdetét a nagyböjti stációjárás. Már Kr.u. 425-ben megvolt a « titulus Sabinae », Illír Péter áldozópap szorgoskodása révén (egy ősi római palota helyén); a kolostor a domonkosrend főháza.

2. Másnap a San Giorgio in Velábro régi kis bazilika kerül sorra; az egykori Foro Boário (marhapiac) területén és a Palatinus mögött száll a könyörgés: « Döghaláltól, éhségtől és háborútól ments meg Urunk minket! »

3. Sz. János és Sz. Pál vértanú testvérek temploma

következik és Nagy Sz. Gergelyé « al Celio », vagyis a Coelius halmon, szemközt a Palatinusszal.

4. Sz. Ágoston (Sant'Agostíno) stációs temploma, a reneszánsz építkezés példája (Giácomo di Pietrasanta 1479-1483), amelyben az áldott édesanyák kegyszobra: « Madonna del Parto » (Jácopo Sansovíno, 1521) és Sz. Monika sírja egyébként is sok hívőt vonz, ezúttal a Piazza Navóna egész környékét benépesíti a körmenet résztvevőivel.

5. Nagyböjt első vasárnapja: a Lateráni Sz. János bazilika a stációs könyörgések színhelye.

6. Bilincses Sz. Péter (San Pietro in Víncoli) temploma várja a zarándokokat Eudoxia császárnő idejétől, aki Kr.u. 443-ban építtette Sz. Péter láncainak tiszteletére, és amelyben Michelangelo Mózese az isteni törvények tiszteletére figyelmeztet... « Hogy elménket mennyei kívánságokra felindítani méltóztassál...! »

7. Sz. Anasztázia (Santa Anastasía) temploma a Circus Maximus nyugati végénél, a régi világbirodalmi főváros legzüllöttebb helyén, a Palatinus lábánál épült, nyíltan hadat üzenve a kicsapongó élvezeteknek. Erre enged következtetni az a körülmény is, hogy a hamvazószerdai gyülekezés, a « collecta » itt történt és itt áldották meg a hamut, amelyet a hívek fejére szórtak...

8. Santa María Maggiore...

9. A Panisperna utcai Sz. Lőrinc templom (San Lorenzo in Panisperna) a Viminalis halmon Agrippina fürdői fölé épült; ősi templom, és talán itt szenvedett vértanúhalált tüzes rostélyon Sz. Lőrinc szerpap (a Via Nazionale felől közelíthető meg legegyszerűbben a Banca d'Italia mögött).

Róma: a Tizenkét Apostol bazilikában XIV. Kelemen pápa sírja (Antonio Canóva)

10. A Tizenkét Apostol (Santi XII / Dódici / Apóstoli) bazilikája a IV. sz.-ból, amelyben ezen a napon, « kántorböjt » (quatquor tempora) péntekén, imádkoztak a szentelés előtt álló papokért második vizsgáztatásuk alkalmával. Sz. Fülöp és Sz. Jakab apostol sírjától, de egyúttal az Apostolfejedelem utódjának, XIV. Kelemen pápának sirjától is, indul a körmenet, hogy Istentől áldást kérjen a pápára, püspökökre és papokra: « Hogy az Apostoli Urat és az összes egyházi rendeket a szent vallásban megőrizni méltóztassál, kérünk Téged, hallgass meg minket! »

11. A vatikáni Sz. Péter bazilika: terén az obeliszkbe vésett szavak a csúcsán őrzött szent Kereszt ereklyéjét magasztalják: « Ecce Crux Domini, fugite partes adversae, vicit Leo de tribu Juda, » — « Íme, az Úr Keresztje, távozzatok ellenfelei, győzött az Oroszlán Júda törzséből »!

12. Nagyböjt második vasárnapja: stációs templom a S. María in Dómnica; a legrégibb diakonía, azaz jóté-

konysági központnál épült « domus Dei » vagy « Dominicum », amelyet régóta csak így hívnak: « S. María della Navicella », mivel előtte, a Piazza Navicellán egy márvány hajócska képez szökőkutat a Coelius halom e magaslati pontján a Colosseum közelében.

13. Sz. Kelemen (San Clemente) temploma: a IV. sz.-ban a titulus Clementis fölé épült Sz. Kelemen pápa lakóháza helyén... (a Via di S. Giovanni in Laterano derekán, néhány száz méterre a Colosseumtól).

14. Santa Balbína római vértanú szűz (+ 130) temploma a Terme di Caracalla oldalánál, az axumi obeliszk közvetlen közelében; Nagy Sz. Gergely idejében zsinat színhelye volt.

15. Santa Cecilia a Tiberis jobb partján (könnyen megtalálható a Piazza Mastái vagy pedig a Ponte Palatino felől). A vértanú sírjánál, a főoltár alatt, Stéfano Maderna fehér márvány szobra a szentet úgy ábrázolja elomló testtel, ahogy sírjának felnyitásakor látta (1599-ben).

16. A Tiberisentúl Szűz Mária temploma (Santa María in Trastevere) a hasonló nevű téren (legjobban a Ponte Garibalditól vagy a Ponte Sisto IV.-tól érhető el); igen neves bazilika, amelynek építése I. Kalixtus (III. sz.) és I. Gyula (IV. sz.) pápa nevéhez fűződik; a helyet Severus császár ítélte oda a kereszténveknek; szentélyének mozaikja (XII. sz.) Szűz Mária megkoronázását ábrázolja.

17. Sz. Vitális (San Vitale) ravennai vértanú temploma (a Via Nazionale derekán) hajdan a matrónák és özvegyek körmenetének kiinduló pontja volt.

18. Sz. Marcellinus és Sz. Péter (Santi Marcellino e Pietro) vértanú egyházi férfiak temploma a Via Merulana

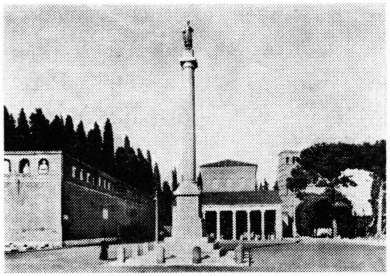

Róma: Sz. Lőrinc bazilika

és Via Labicana találkozásánál fekszik, közel a lateráni Sz. János bazilikához; Diokleción ez üldözötteinek tiszteletére már a IV. sz.-ban létezett kápolna... « Mindnyájan, szent papok és leviták, könyörögjetek érettünk! »

19. Nagyböjt 3. vasárnapján a stációjárás a « Falakon kívüli Sz. Lőrinc » bazilikánál (San Lorenzo fuori le Mura) történik az « Agro Verano » területén; Sz. Lőrinc vértanú szerpap sírja fölé már Nagy Konstantin emelt egy kis szentélyt « ad corpus », amelyet az V. században, majd a XIII.-ban két másik követett az apszisuknál egybenyitva. Az altemplomban a vértanú sírja mögött IX. Pius pápa ragyogó márvány és mozaik kriptája. A téren a szentnek rostéllyal ábrázolt szobra karcsú oszlop tetején, a ligetecske szélén pedig XII. Pius pápa bronz alakja, aki 1943. július 19-én közvetlenül a bombatámadás után, — amely a bazilikát erősen megrongálta —, a megrémült lakósság közé sietett, hogy jelenlétével nyugtassa meg. Egyike a 7 bazilikának, amelyet a zarándokok meg szoktak látogatni... Róma köztemetője mellett esdve száll a könyörgés Istenhez: « Hogy a megholt híveknek örök nyugodalmat engedni méltóztassál, kérünk Téged, hallgass meg minket! »

20. Sz. Márk (San Marco) evangélista tiszteletére és emlékére épült 336-ban (az ugyancsak szent Márk pápa

akaratából) egy templom azon a helyen, ahol az evangélista római tartózkodása idején lakott. Az ápr. 25-i nagy könyörgő körmenet innen indult ki (a mai Piazza Venézia sarkán)... « Mindnyájan, szent apostolok és evangélisták, könyörögjetek érettünk! »

21. Sz. Pudenciána (Santa Pudenziana) temploma Pudens szenátor házára épült, amelyben Péter apostol római püspöksége idején élt; történelmi hely. A Via Urbana végén fekszik, a S. Maria Maggiore háta megett, az Esquilinus és Viminalis halom határán... 384-ben már létezett a templom.

22. Sz. Sixtus (« San Sisto Vecchio ») temploma a hagyomány szerint ezért épült itt, a Caracalla termák keleti

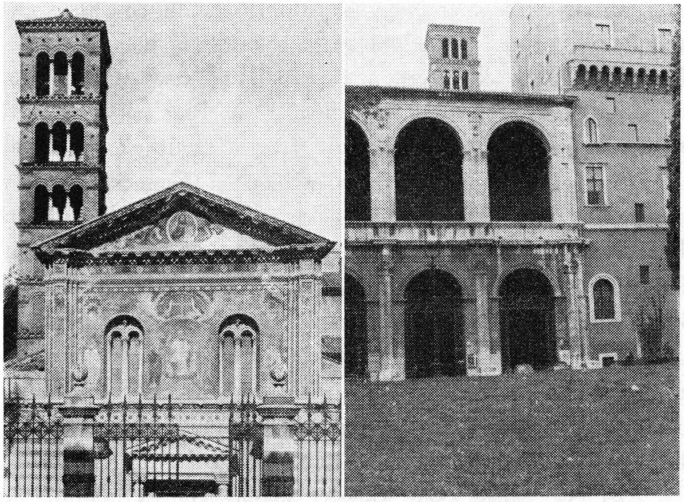

Róma: Sz. Pudenciána és Sz. Márk temploma

végénél, mert II. Sixtus pápa a Via Appiára mentében vértanúsága felé, ezen a helyen találkozott Lőrinc szerpapjával. III. Honorius pápa 1218-ban Sz. Domonkos apostolkodási céljaira bocsátotta, aki csodákban gazdag életének jelentős részét a kolostorban töltötte. — Ugyanezen a napon, nagyböjt 3. vasárnapja utáni szerdán, a Passeggiata Archeológica és Piazzale Numa Pompílio keresztező pontjánál, a Sz. Nereus és Achilleus (Santi Nereo e Achilleo) vértanú és Flavia Domitilla vértanú szűz temploma a másik « stáció »; igen régi szószékkel (ambóné), mozaikkal, kozmata kórussal, püspöki székkel gyöngyszeme a római templomok dús fűzérének (már 337-ben fel van említve).

23. Sz. Kozma és Demjén (SS. Cosma e Damiano) temploma: IV. Félix pápa építette (VI. sz.) a Templum Sacrae Urbis fölé; első példája a keresztény templomokká alakított pogány vallási helyeknek még a bizantin korszak előtt. A Forum Romanum peremén fekszik a Piazza Venézia és Colosseum között, a két keleti orvos-vértanú sírjánál. — Ez a 23. stációs nap a nagyböjt kellős közepe.

24. A Sz. Lőrinc templom « in Lucina » (San Lorenzo in Lucina) Sz. I. Damazus pápa megválasztásának színhelye volt 366-ban a Via Flaminián; itt van eltemetve Sz. Pontianus és Sz. Özséb pápa, több más vértanúval.

25. Sz. Zsuzsanna (Santa Susanna) szűz temploma, aki Dioklecián idejében szenvedett vértanúságot. Az ereklyékben és műemlékekben gazdag templom (a Quirináltól induló Via XX. Settembre végén, vagy a Via Nazionale felől megközelítve) XV. Benedek pápa óta az amerikai katolikusok nemzeti temploma. — Ezen a napon tartják a stációt

a Piazza della Repubblicán az Angyalok Királynője (Santa María degli Angeli alle Terme) bazilikában is, a Termini főpályaudvar közelében.

26. Elérkeztünk a nagyböt 4. vasárnapjához, és a stáció a Jeruzsálemi Sz. Kereszt bazilikája (Santa Croce in Gerusalemme), amelyet éppen ezért illettek kezdettől fogva (Nagy Kostantin építette) evvel az elnevezéssel, mivel valósággal második Jeruzsálemmé tette Rómát a legszentebb ereklyék: szent Kereszt, szent tövisek, a Kereszt szöge és Kereszt táblája által, amit itt őriznek a IV. századtól. — 326-ban egy római birodalmi hajó hozta e legszentebb ereklyéket és velük együtt jelentős mennyiségű szent földet a Kálváriáról. Sz. Ilona császárnő kísérte a hajót, boldogan térve vissza a Szentföldről, hogy 324-ben megtalálta Krisztus keresztjét (a római liturgia már ekkortól megünnepelte az eseményt szept. 14-én). Fia a « Sessorium » katonai társaskör mellett 330-ban bazilikát emelt az ereklyék tiszteletére és őrzésére, amely egyike Róma hét főtemplomának.

Hajdan Heliogabalus kertjei terültek itt el, amelyek 220 körül császári tulajdonba mentek át. A « Basilica Sessoriana », vagy «Basilica Heleniana » tőszomszédságában VII. Benedek pápa (974-983) bencés kolostort építtetett; a bazilika az avignoni időkben romba dőlt, de V. Orbán 1370-ben helyreállíttatta.

A bazilika bal kereszthajójában az erkélyen égő lámpák fénye jelzi, hogy az emeleti kápolnában őrzik a legszentebb ereklyéket. A ciszterci testvér felvezet a széles lépcsőkön, amelyek elején a jobb lator, Dizmasz bitófájának egy részét láthatjuk, fent pedig elénkbe tárul az

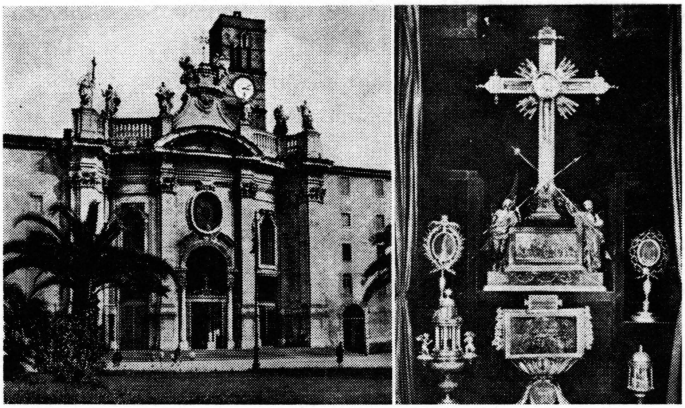

Róma: Sz. Kereszt bazilika az ereklyékkel

ereklyekápolna, fehér és sötétszürke márványfalaival. Az oltár mögött üvegezett szekrényben a Valadier terve szerint készült kristálytartartóban a szent Kereszt legnagyobb darabjai. Mivel a Sz. Péter bazilikában levő jelentős darabon (és igen sok apróbb részen) kívül csak ezek maradtak meg tekintélyesebb nagyságban a kétezeréves áldott Fából, bizony féltve őrzik ezeket.

Két tövist tisztelünk még ezen a helyen az Üdvözítő gúnykoronájából, valamint egy szeget, amelyet a keresztrefeszítéshez használtak; végül eredetiben láthatjuk a táblát, jelentékeny részében, amely latin, görög és héber szavakkal (jobbról balra írva) « Causam Ipsius », « az Ő ügyét » jelzi...

« Imádunk Téged Krisztus, és áldunk Téged, mert szent Kereszted által megváltottad a világot! »

27. A Négy Megkoronázott (Santi Quattro Coronati)

Coelius-halmi templomában (a Colosseum, Sz. Kelemen, Lateráni Sz. János keresztelőkápolnája és a Sz. István kerektemplom között) Simpronianus, Claudius, Castor és Nicóstratus pannóniai vértanúk tisztelete már a IV. sz.-tól virágzik Rómában (ünnepük nov. 8-án van).

28. Sz. Lőrinc (San Lorenzo) « in Dámaso » (a Palazzo della Cancellería épületében) Dámazus pápa akaratából keletkezett (366-384), aki ezen a helyen őriztette az Egyház okmánytárát, és ő maga is itt lakott.

29. Szent Pál bazilika a falakon kívül, a Tiberis bal partján...

30. Sz. Szilveszter és Sz. Márton (Santi Silvestro e Martínó) « ai Monti », a Colle Oppio és Esquilino fennsíkján, egy magánkápolnából lett templom Szent I. Szilveszter pápa (314-335) intézkedésére, aki Soratte hegyéről Rómába jőve Nagy Konstantin császárt leprájától megtisztította; később toursi Sz. Márton tiszteletére újabb résszel bővült, majd Sz. Márton pápa emlékét is szolgálta. A szigorított kármeliták főtemploma.

31. Sz. Özséb (Sant'Eusebio) vértanú római pap (+ 357) templomából a stációs körmenet a (Piazza) Vittorio Emanuele térre jön, hogy Róma egyik legforgalmasabb élelmiszerpiacán, ahol minden év január 17-én Sz. Antal apát ünnepén az állatokat is megáldják, Isten oltalmát kérje minden földi jóra: « Mennykőtől és égi háborútól, a földrengés ostorától, döghaláltól, éhségtől és háborútól, ments meg, Uram, minket! »

32. A Szent Miklós (San Nicóla in Cárcere), valamikor börtönök közé épült temploma ma elszigetelten áll a Via del Mare jobboldalán (a Piazza Veneziáról jövet), a Teatro di Marcello közelében...

33. Szenvedés vasárnapja, magyar elnevezéssel Feketevasárnap: két hét választ el a feltámadás ünnepétől; a stációs templom a vatikáni Sz. Péter bazilika. — VIII. Orbán pápa eredeti rendelkezése szerint a szent Kereszt ereklyéjének egy jelentős darabja a Sz. Ilona pillér kápolnájába került megőrzésre, ma azonban a Sz. Veronika pillér kápolnájában tartják. Innen mutatják meg ezen a napon is. A tér obeliszkjének keresztjében van egy részecske a Keresztből, éppen így a pápai oltár mennyezetének keresztjében is. — Az Üdvözítő töviskoronájából egy tövist szintén a vatikáni bazilikában őriznek. — Sz. Veronika kendője, a « Volto Santo », VII. János pápa idejétől (707) a S. Maria ad Martyres templom rendkívüli kincse volt, míg át nem hozták a Sz. Péter bazilikába, a Veronika-pillér (a szobor Mochi műve) erkélykápolnájába. — A szent lándzsa a keresztes háborúk idején az antióchiai Sz. Péter templomban örvendett igen nagy tiszteletnek, mert fényes győzelmek záloga volt. Később Konstantinápolyba került, ahol a törökök vették azután birtokukba. Amikor a ródusi lovagok 1490 körül II. Bajazet fivérét, Djemet foglyul ejtették és Franciaországba, majd onnan Rómába hozták, ahol VIII. Ince pápa a legnagyobb szeretetben részesítette, II. Bajazet a szent lándzsát neki ajándékozta. (Pollaiuóló műve a bazilika bal oldalhajójában Cibo VIII. Incét (1484-1492) e szent lándzsával ábrázolja). Az ereklyét Narniból 1492. május 31-én hozta meg Rómába Giuliano Della Róvere (a későbbi II. Gyula pápa) és Giorgio Costa bíboros.

34. Sz. Krizogon (San Crisógonó), a görögök kedvelt szentjének temploma a Tiberisentúl fekszik a Ponte Garibaldi közelében (Viale di Trastévere elején); létezése visz-

szanyúlik az őskeresztény századokba; 22 gránit oszlop 3 hajóra osztja; kosmata padozata élénk rajzú; 4 vörös gránit oszlopú előcsarnoka Scipione Borghese adakozásából létesült. A trinitárius atyák gondozására van bízva.

35. Szent Cirjék (San Ciríaco) rég megsemmisült temploma helyett (a Dioklecián termák és a mai Via XX /Venti/ Settembre táján volt) V. Sixtus pápa a S. María in Via Lata templomot rendelte stációjárásra (a Via del Corso baloldalán, ha a Piazza Veneziáról jövünk); a hagyomány szerint ezen a helyen őrizték két éven át Szent Pál apostolt. A Via del Corso 306. sz. kapuja alatt, a templomtól balra van a lejárat a börtönbe. Az ajtó fölötti festmény Sz. Pál apostolt ábrázolja bilincsekben, amint a katonák között halad, a felírás pedig az eseményt magyarázza: « Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite », « Rómába való érkezésünk után Pál engedélyt kapott, hogy magánlakásban maradhasson egy katona őrizete mellett » (Ap. cs. 28,16). Ebbe a templomba hozták át Sz. Cirjék ereklyéit.

36. Átellenben, a Corso másik oldalán van Sz. Marcel pápa (308-309) temploma (San Marcello al Corso); Maxentius császár idejében szenvedett sok-sok megaláztatást, végül vértanúságot, ezen a helyen. — A szervita atyák római főtemploma.

37. Sz. Apollinár (SantApollinare) Ravenna püspöke és Sz. Péter apostol tanítványa volt, vértanúsága után Ravennában is temették el, de Rómában szintén építettek a tiszteletére templomot (a VII. - VIII. sz.-ban). Róma törvényszékének palotájától (Palazzo della Giustizia, Ponte Umberto I) vagy a Piazza Navonától érhető el legkönnyebben.

VI. Pál pápa a Santa Sabina templom stációs körmenetén

38. Sz. István vértanú kerektemploma (Santo Stéfano sul Colle Celio) a Célius halom magaslatán fekszik, a Via Claudia, Via S. Paolo della Croce, Via della Navicella és a Via S. Stéfano Rotondo keresztezési pontjában. A Santo Stéfano Rotondót Simplicius pápa építtette (V. sz.), talán éppen a sokat emlegetett « Macellum Magnum » nagyvásártér közepén megmaradt alapokra. A tetőzetet 58 gránit és 6 fehér márvány oszlop tartja körcsarnok módjára. Oldalkápolnája Sz. István királyunk tiszteletét szolgálja.

39. Sz. János latinkapui temploma (San Giovanni a Porta Latina) az apostol eltervezett kivégzésének, forró olajban való megfőzésének helyén vagy legalább is ahhoz közel épült az V. sz.-ban (12 oszlopa ebből az időből származik); románikus tornya a XIV. sz. építészeti remeke. A homlokzat előtti csendes terecskén sudár cédrus alatt faragott kőkút oszloptöredékektől tartott vederrel. — A Porta Latina mellett, Marco Aurelio falain belül Olajbafőtt Sz. János emlékkápolnája, « l'Oratorio San Giovanni in Oleo »; nyolcszögű épületét — egyesek véleménye szerint — Bramante emelte, belül azonban Borromini műve.

40. A Lateráni Sz. János bazilikánál pálmavasárnap tartják a stációt.

41. Sz Praxédis (Santa Prasséde) háromhajós keresztény bazilika Pudens szenátor házának helyén; oldalbejárata a Via Santa Prassede (S. María Maggiore) felől. Már az V. sz.-ban létezett. Főoltára alatt van a szent sírja. A IX. sz. mozaikjaival ékes San Zenóne kápolnában őrzik a Jeruzsálemből 1223-ban Rómába hozott kerek oszlopot, amelyhez a hagyomány szerint Üdvözítőnket kötözték megostorozásakor. — Vallombrosa bencései vezetik a bazilika szertartásait.

42. Sz. Piroska (Santa Prisca) stációs temploma az Aventinuson fekszik, közel a Circus Maximus déli partjához, a valamikor Diánának szánt pogány templom táján. Sz. Péter apostol az egykori « ecclesia domestica » — ban keresztelt és misézett.

43. Nagyszerda: Santa María Maggiore...

44. Nagycsütörtök: Lateráni Sz. János bazilika...

45. Nagypéntek: Jeruzsálemi Sz. Kereszt bazilikája...

46. Nagyszombat: Lateráni Sz. János.

* * *

Vonul a körmenet a templom körüli utakon, az imádság megszenteli a talajt, amelyen a mindennapi élet zajlik, az emberek egy percre megállnak a házak kapujában, az üzletajtókban, műhelyek előtt, és a lélek Istenhez száll a gondolat és ének szárnyán...

« Hogy minket igaz bűnbánatra vezérelni méltóztassál... Hogy minket meghallgatni méltóztassál, kérünk Téged, hallgass meg minket! »

Bent a templomban az Úr imádsága után felhangzik a bűnbánati zsoltár: « Könyörülj rajtam, Isten, nagy irgalmasságod szerint... », majd a szertartást végző pap számos könyörgésben Isten áldását kéri a hívek buzgóságára és egységére, a Szentatya személyére és egyházkormányzói munkájára, végül az elhunytak számára kér örök boldogságot.

Ezután rövid ének következik és könyörgés a vértanúkhoz: « Gaudent in coelis animae Sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti: et quia pro eius amore sanguinem suum fuderunt, ideo cum Christo exultant sine fine », « Égben örvendeznek a szentek lelkei, kik Krisztus nyomdokait követték, és mivel szeretetéből érte vérüket ontották, azért Krisztussal vég nélkül diadalmaskodnak ».

A szent Kereszt himnuszát énekeljük még el, felváltva a karral:

Vexilla Regis prodeunt, fulget Crucis mysterium, qua vita mortem pértulit, et morte vitam prótulit.

Quae vulnerata lanceae mucrone diro, criminum ut nos lavaret sordibus, manavit unda et sanguine.

Impleta sunt, quae concinit David, fideli cármine, dicendo nationibus: Regnavit a ligno Deus.

Arbor decóra et fúlgida, ornata Regis púrpura, electa digno stípite, tam sancta membra tángere.

Beata, cuius brachiis pretium pependit saeculi, statéra facta corporis, tulitque praedam tártari.

O, CRUX, AVE, SPES ÚNICA, HOC PASSIONIS TEMPORE, PIIS ADÁUGE GRATIAM, REISQUE DELE CRÍMINA.

Te, fons salutis, Trinitas, collaudet omnis spiritus; quibus Crucis victoriam largiris, adde praemium. Amen.

Királyi zászló jár elöl, keresztfa titka tündököl, melyen az élet halni szállt, s megtörte holta a halált.

Kegyetlen lándzsa verte át gonosz vasával oldalát, s mely szennyet, vétket eltörölt, belőle víz és vér ömölt.

Az ősi jóslat itt betelt, mit a hű Dávid énekelt: Az Úr, halljátok nemzetek, kereszten trónol köztetek.

Rajtad tündöklik, drága Fa, királyi vérnek bíbora; ó, választott jeles faág, ki szent testét karoltad át.

Világ bűnének zálogát, ó, boldog ág, te hordozád; az ellenség gonosz fejét Megváltónk rajtad zúzta szét.

Ó, kereszt, áldunk, szent remény, a szenvedés ez ünnepén; kérünk, kegyelmet adj nekünk, add vétkünkért vezeklenünk.

Szentháromság, dicsérjenek, üdvösség kútja, mindenek; legyen győzelmünk, add meg ezt, a diadalmas szent kereszt. Amen.

... Áldást kapunk a Keresztfa ereklyéjével.

Amikor elhagyjuk a templomot, az est már leszállt. Ahol voltunk, apró kis templomokban vagy fenséges bazilikákban, a vértanúk sírjainál vagy Péter utódainak egykori tartózkodási helyeinél az első keresztény évszázadok véres üldözései után, — mindenütt az evangéliumi szellem, meg áldozatvállalás tanúságát és dicsőségét éltük át.

BOLDOG ODESCALCHI XI. INCE

XII. Pius pápa 1956. október 7-én a boldogok sorába iktatta XI. Ince pápát, aki Magyarországnak a török hódoltság alól való felszabadításával örökre beírta nevét hazánk történelmébe. Ezért a nemzet Budavára visszavételének 250. évfordulóján, 1936-ban szobrot emelt neki Budán, a Mátyás-templom szomszédságában.

Ugyanis kizárólag az ő páratlan erélyének köszönhető, hogy a viszálykodó nagyhatalmak között nyugaton együttműködés jött létre és a felelős vezetőség végre cselekvésre szánta el magát. Annak a hadjáratnak, amely Bécs (1683) és Buda visszafoglalása (1686) után hazánkat és Kelet Európa népeit végleg felszabadította az izlám igája alól, újra belekapcsolva az Egyház és a keresztény műveltség vérkeringésébe, XI. Ince pápa volt a legjelentősebb mozgatója.

A Szertartások Szent Kongregációja hivatalos döntvényben nyilatkozott hősi erényeiről:

« Az isteni Gondviselés irgalmas, bölcs és csodálatos intézkedése folytán történhetik csak, hogy míg napjainkban súlyos zaklatásoknak van kitéve az Egyház és az ellenség ördögi gonoszsággal szórja nyilait az egyházirend, de főleg a római pápa ellen, ugyancsak sokan vannak, akik viszont mint életüket áldozó vértanúk vagy mint a hősi erények gyakorlói a nyilvános tisztelet koszorúját elnyerik (XII. Pius, 1951.I.30). Valóban, közülük nem egyet a boldogok és szentek névsorába iktattak, akik között Szent X. Pius

pápa méltóságban kitűnik. Ezúttal egy másik pápa halad oltárig emelkedő tisztelete felé: Tiszteletreméltó XI. Ince. Tényleg, a Szertartások Szent Kongregációja, az uralkodó pápa meghagyásából, teljes felelősséggel és ünnepélyességgel kijelenti, hogy nevezett pápa az erényeket hősi fokban gyakorolta, amint alább kifejteni szándékozunk.

1611. május 19-én Comoban, Odescalchi Livius és Castelli Paola jámbor, közmegbecsült, gazdag és jótékonyságukról híres szülőktől született a fiúcska, akinek a keresztségben másnap a Benedetto nevet adták. A név valóban kedvező előjel volt. Az isteni kegyelem segítségével teljes életében, gyermekkorától egészen haláláig, soha le nem tért a tisztesség útjáról és keresztény tökéletességre jutott. Tudjuk, hogy míg szülővárosában a Jézustársaság iskoláiban tanulmányait végezte, úgy feddhetetlen erkölcseit mint istenfélelmét és a Szűzanya iránti tiszteletét tekintve, kivált a Máriakongregáció tagjai közül. De ezt a példás életet folytatta akkor is, amikor pénzintézettel bíró rokonainál vagyonkezelői hivatalt töltött be. Apátlan-anyátlan árvaságra jutva, előbb Rómában majd Nápolyban jogi tanulmányokat folytatott, s 1639-ben mindkét jogban (« in utroque jure ») doktor lett. A következő évben, Isten előtt gondosan végzett számadásai után elhatározta, hogy kizárólag az Egyház szolgálatára szenteli magát, de ugyanakkor kedvelt alázatosságból és egyébként előrehaladott kora miatt is eltökélte, hogy a hajkorona felvételénél tovább nem megy. Rómába visszatérve és a « de numero Participantium » apostoli protonotáriusok közé számlálva, az isteni Gondviselés kiszámíthatatlan terve révén Picénum tartományának nehéz és hálátlan « Advocatus Fiscalis », államügyészi hivatalával bízták meg. Munkakörében lankadatlan buzgalommal, okossággal,

eréllyel és tapintattal járt el, soha el nem távolodva a hűségtől és becsületességtől. A szegények atyjaként, szeretettől indíttatva, nem ritkán maga fizetett helyettük. Mindezért a nép szavára 1644-ben Macerata kormányzójává választották. Az akkori pápa, X. Ince, 1645. március 6-án bíborral tüntette ki. Három évvel később a ferrárai követség élére állították és ott maradt 1651-ig. De már előzőleg, 1650-ben Novára egyházmegyéjének püspökévé nevezték ki; ebből az alkalomból szentelték pappá és püspökké. Minden erejével egyházmegyéje kormányzásához kezdett, azonban az új pápa, VII. Sándor maga mellé kívánta Rómába tanácsadóként, úgyhogy 1656-ban jónak látta lemondani a novárai püspöki székről. Rómában, mint kúriai kardinális, teljesen az egyetemes Egyház érdekeinek, valamint a jótékonykodási intézeteknek, főként a Sz. Galla-kórház és a Sz. Mihály-intézet működésének szentelte magát mindaddig, míg akarata ellenére 1676-ban meg nem választották az egész Egyház legfőbb kormányzójának.

Pápasága idején minden erővel azon volt, hogy a hívek erkölcse nemesedjék, a keresztény jámborság növekedjék, legelsősorban Rómában, hogy méltó székhelye legyen a pápáknak. Mert Nagy Sz. Leó pápa méltán emlegette a rómaiak előtt: « Erről a népről inkább el lehet mondani mint bármelyik másról, hogy kiválik vallásosságban, mert noha az apostoli kősziklára helyezve a többiekkel együtt váltotta meg a mi Urunk Jézus Krisztus, de a többieket megelőzve nyert oktatást Sz. Péter apostol által » (Serm. II. in anniv. elect.).

Isteni küldetéstől hajtva, sokat törődött a világban folyó hitterjesztéssel; az Egyházat iparkodott megóvni az

eretnekségektől és erkölcsi veszélyektől, a keresztény fejedelmeket pedig kibékíteni.

Azt akarta, hogy közös erővel küzdjenek a törökök ellen, akik akkoriban igájuk alatt tartva Kelet-Európa országait és Magyarországot, Bécset is elfoglalással fenyegették, tervbe véve egész Európa hatalombakerítését és a kereszténységnek szolgaságba vetését. De a szent pápának az emberi hatalmaknál tett serény erőfeszítése, nemkevésbé az egész kereszténység imájával egyesített buzgó könyörgése elérte Istennél, hogy a nagy és közvetlen veszedelem elhárult. A keresztény seregek, Isten irgalmában bízva és a Boldogságos Szűzet segítségül híva, fényes győzelmet arattak a legveszedelmesebb ellenség felett. Ez a győzelem hálára kötelezi Európa keresztény népeit a nagy pápa iránt, mert javarészben neki köszönhető, hogy megőrizhették keresztény hitüket, műveltségüket és hogy nem kerültek a hitetlenek rabigájába. Ezért maga XI. Ince ez óriási győzelem emlékére a Boldogságos Szűzanya nevének ünnepét rendelte el.

Az igazság tántoríthatatlan védőjeként soha nem tért le az egyenes útról, és alázatos de félelmet nem ismerő lelkülettel szükség esetén szembeszállt avval is, akinek uralkodói hatalma volt. A szegények iránt kimondhatatlan szeretetet érzett; a saját személyét igen kevésre becsülte, és irtózva a gonoszság valamennyi megnyilvánulásától meg a világ sajátságos vágyaitól, egyedül Isten dicsőségét tartotta szem előtt. Úgy látszik, nem hiányoznak a természetfeletti ajándékok sem, amelyeket Szolgájának tevékenykedésére vagy könyörgésére, életében és halála után, Isten osztogatott.

Öregségtől és fáradalmaktól felőrlődve, nagy türelemmel

és Isten akaratán megnyugodtan viselte a megpróbáltatásokat, valamint egy hosszú betegség igen keserű fájdalmait, mígnem összeroskadt annyi súly alatt, és az Egyház szentségeivel megerősítve, 1689. augusztus 12-én visszaadta lelkét Istennek.

Szentségének híre, mely már életében elterjedt felőle, napról napra mindinkább megerősödött. Alig két évvel halála után, 1691. április 11-én Rómában megkezdték a hivatalos

Róma: B. XI. Ince pápa síremléke a Sz. Péter bazilikában

vizsgálatokat és 1714. szeptember 3-án XI. Kelemen pápa megindította a boldoggáavatás ügyét. Miután a szentszéki eljárásokat a comói püspöki hivatalnál és Rómában befejezték, majd véget ért a szokásos jogi ügykezelés, XIV. Benedek azt kívánta, hogy a jelenlétében 1744. augusztus elsején tartott különleges ülés tárgyaljon néhány kétes ellenvetést; mivel azonban ezek a nehézségek az egész Kongregáció előtt nyilvánvaló rágalmaknak bizonyultak, a pápa augusztus 8-i határozatával mindenkinek megtiltotta, hogy a jövőben ezekre az ellenvetésekre visszatérjen. Egy évvel később Novárában jóváhagyott egy « kis eljárást » (processiculum) és kijelentette, hogy (« ad ulteriora ») tovább lehet haladni.

Politikai természetű okok miatt, valamint a kedvezőtlen idők következtében az ügy megállt, s napjainkig minden abbamaradt. Csak legújabban vették fel az ügyet újra és az előkészítő bizottság 1943. okt. 26-án tárgyalta Carlo Raffaele Rossi bíboros előtt. Ez a bizottság a következő év július 4-én és 1955. július 26-án újabb ülést tartott. Végül, XII. Pius pápa jelenlétében, november 15-én volt az általános tanácskozás, amikor is Clemente Micara bíboros, Velletri püspöke és az ügy előadója, fölvetette a kételyt az erények hősi fokban való gyakorlatáról. A bíbornokok, a hivatali prelátusok és a tanácsosok csaknem egyhangúlag kedvező véleményt nyilvánítottak, amelyhez azonnal csatlakozott a Szentatya is, határozatát a következő szavakba foglalva:

" Kétségtelenül bizonyos, és érdemlegesen tudomásul kell venni, hogy Tiszteletreméltó XI. Ince pápa, akiről a jelen esetben a tárgyalás folyik, a természetfeletti erénye-

ket, a hitet, reményt és szeretetet úgy Isten mint az embertársak iránt hősi fokban gyakorolta, az okosság, igazságosság, mértékletesség és erősség sarkalatos erényeivel, továbbá a velük kapcsolatos erényekkel együtt ".

Egyben meghagyta, hogy e döntvényt szabályszerűen hirdessék ki és iktassák a Szertartások Szent Kongregációjának iratai közé ».

* * *

XI. Ince pápa (1676-1689) holtteste a boldoggáavatásig a Sz. Péter bazilika bal oldalhajójában nyugodott, a kétorgonás kanonoki Kóruskápolnától sekrestyéhez vezető aránylag szűk (mindössze 5-6 m. széles) és meglehetősen sötét átjáró (« navatella ») egyik oldalfülkéjében.

Síremlékét Maratti terve szerint a francia Monnot készítette. A fekete márványkoporsót két bronzoroszlán tartja a hátán; középen ugyancsak bronztáblán, a pápa neve és az emlékmű elkészítésének évszáma: AN. JUB. MDCC. Fölötte sárga márványkeretben kisebb méretű dombormű Bécs felszabadítását ábrázolja. Ettől balra a vallásnak keresztet tartó jelképes alakja hálával tekint a pápára, jobbra pedig az igazságnak sisakos, kardos és pajzsos jelképe szilárd oszlopon veti meg a lábát. Fölöttük XI. Ince palástos szobra, amint jobb kezével áldást ad, míg bal térdén a pápai hármas koronát és kulcsokat nyugtatja. Az egész fülkét a pápai címer koronázza két angyalka között: hat csésze fölött egy futó oroszlán és egy lebegő sas.

Boldoggáavatásakor holttestét a főhajó felől vették ki a sírüregből, kibontva a falat — Loyolai Sz. Ignác szobra alatt — néhány méter mélységben, a túloldalon levő síremlék magasságában. Ott pihentek e neves történelmi pápa csontjai több mint két és fél évszázadon át.

Mostani sírja a bazilika jobb oldalhajójának második oltárában van. Az újra öltöztetett holttestet bronzkeretű üvegurna zárja magába az oltár faragott márvány oszlopai között. A pápa testét fehér ruha és finom csipkéjű miseing takarja; a piros bársony sapkát és körgallért hófehér prém szegélyezi; az aranyhímzésű piros stóla felső részén a pápának előbb említett címere látható. Az ezüst álarcú és ezüst álkezű holttest lábát aranyszálakkal kivarrt piros papucs fedi. Az üvegkoporsó alsó bronzszegélyén « B. Innocentio XI. Pont. Max. » felirat, a hullámos rácsozat felső részén aranybetűs fatábla: « Beatus Innocentius XI. P.M. » tájékoztatja a templom látogatóit.

Az oltár fölött Domenichino festményének mozaik másolata Sz. Sebestyén vértanúságát ábrázolja. Ez egyike a Sz. Péter bazilika legünnepélyesebb oltárainak, közvetlenül a Szentségi kápolna előtt.

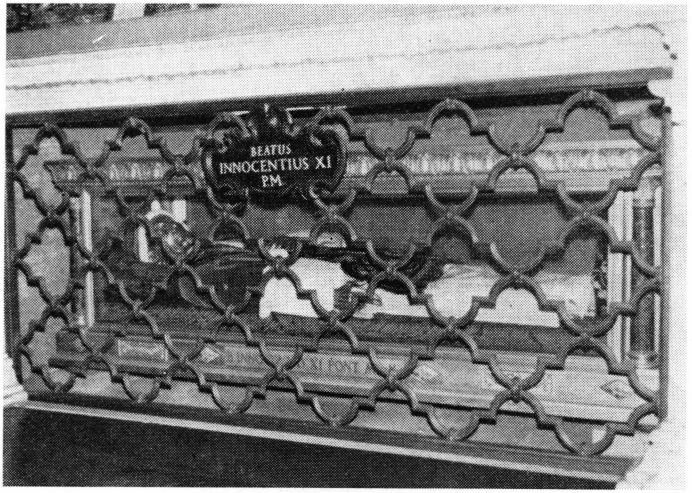

HÁROM RÓMAI LEVÉL

I.

Róma, 1958. október 12.

Kedves Édesanyám!

Az esemény, amelyről most fogok írni, már nem újság; az Örök Város nem egy napilapja elismeréssel nyilatkozott a magyar katolikusság országos gyászáról XII. Pius pápa elhunyta miatt. Mégis megemlítem egy-két szóval, milyen szomorú élményt jelentett a penitenciáriusoknak a pápa halálakor végzett kegyeletes szolgálatuk.

A Szentatya e hó 6-án reggel lett először rosszul, elszédült és panaszkodott, hogy nem lát. Felkarolták, ápolni kezdték a vérkeringési zavarok alapján. Keddre annyira javult az állapota, hogy alapos remény támadt a felgyógyulására, akárcsak négy évvel ezelőtt, amikor szinte már a halálán volt. Sajnos, a válság 8-án, szerdán megismétlődött, kevés bizakodással váltakozva. Néhány római lap, tévesen értelmezett magánközlés következtében, aznap délben már halálát jelentette.

Délután kimentem Castel Gandolfóba, ahol a pápai nyaraló előtt nagy tömeget találtam, amely imádkozott a pápáért. Számos külföldi is hosszú órákon keresztül várakozott

a kapuval szemben, aggódással kísérve a fejleményeket.

A délutáni órákban a Szentatya állapota súlyosbodott, hőmérséklete feljebb szállt, vérnyomása csökkent. De a szervezet még küzdött a végzetes bajjal...

Este már itthon hallgattam a rádió sűrű közvetítését a Szentatya állapotáról. 9-én hajnali fél kettőkor a pápai nyaroló kápolnájából (amely szomszédos a pápa hálószobájával) Monsignore Tardini helyettes vatikáni államtitkár szentmisét mondott a beteg pápáért. Közvetítette a vatikáni rádió. Megrendítő volt ez a szokatlan mise, amelynek Szentírásból vett minden szava az esdeklést és bizalmat fejezte ki.

De a vég feltartóztathatatlan lett...

XII. Pius pápa e hó 9-én reggel 3 óra 52 perckor visszaadta lelkét a Teremtőnek.

Azonnal a halottasságyhoz hívtak bennünket, mivel a Sz. Péter bazilika apostoli gyóntatóinak kiváltsága és kötelessége a halott pápa mellett imádkozni, szolgálatot teljesíteni egészen a temetésig.

Autóbusszal mentünk ki reggel nyolckor. Kettesével léptünk a szobába, amelyben elhunyt a Szentatya. Holttteste mellett a pápai nemesi testőrség két-két tagja állott; kettő közülünk az ágy végében levő imazsámolyon töltött egy-egy órát. Ugyancsak szolgálatban volt két pápai titkos kamarás, vörös talárban. A családon kívül beengedték a szobába az ismertebb személyiségeket és a diplomáciai testület tagjait, hozzátartozóikkal együtt. Megható volt látni, mint csókolgatták a pápa kezét és ruháját meglett férfiak, komor szerzetesek, serdülő gyermekek és magukba merült kedves nővérek, minden elfogódottság vagy félelem nélkül.

Castel Gandolfo: Mons. Giovanni Battista Montini, milánói érsek, XII. Pius pápa ravatalánál

Rózsafűzért, kegytárgyat érintettek hozzá, mindmegannyi zálogát tiszteletüknek, de reményüknek is, hogy biztos közbenjárójuk lesz Istennél.

Én aznap déli fél egytől kettőig térdepeltem a nagy halott ágyánál, a holland gyóntatóval együtt. Amikor felváltottak, megcsókoltam a Szentatya kezét és tisztelettel meg is érintettem. A pápa hermelin szegélyű vörös bársony gallérban és fehér reverendában feküdt a halottas ágyon, csipkés karingben; fején ugyancsak hermelin prémes vörös bársony sapka volt. Az ágy egyszerű rézágy és az egész szoba berendezése puritán.

A délelőtt folyamán volt időnk elmélkedni a történtek felett...

Míg a nyitott ablakokon át az albánói tavat néztem, amelynek tükrét a legkisebb fodor sem borzolta és átellenben Rocca di Pápát (Pápavárat) a felette levő csúccsal, eszembe jutott, hogy három hónapja, amikor Édesanyámmal errefelé jártam, nem gondoltam, hogy penitenciáriusként a pápa halottas ágyánál fogok őrködni Castel Gandolfóban. A nagy pápa, aki Rómában született és Róma püspöke volt, és aki szívesen is nevezte magát rómainak, nem Rómában halt meg...

A halál napján délután eltávolítottak mindenkit a szobából és megkezdték a holttest bebalzsamozását, majd celofánba tekerték és felravatalozták. Monsignore Giovanni Battista Montini, milánói érsek még aznap lerótta mély kegyeletét az elhunyt pápa iránt, hosszan imádkozva ravatalánál.

Másnap, 10-én, amikor reggel nyolckor ismét kimentünk Castel Gandolfóba, már a nagy kihallgatási teremben, amit a « svájci gárdisták termének » (« Salone degli Svizzeri ») neveznek, találtuk XII. Pius pápa holttestét, egy vörös terítővel letakart csupasz ravatalon, az előző napi öltözetben. Az őrség ezúttal is, amint fentebb ismertettem.

A délelőtti órákban az addig celofánba burkolt testet pápai díszruhába öltöztették, mint a misénél szokásos: alba, miseruha, érseki pallium, püspöksüveg, piros hímzett cipők.

Kétszer voltam kora délutánig beosztva szolgálatba; a ravatal végében állva imádkoztunk. A ravatalhoz eljött a pápa nővére a család sok más tagjával. Erzsébet Asszony, aki 78 éves, megszólalásig hasonlít a pápához, mintha csak ikertestvérek lettek volna. Szinte jó volt látni életben a pápa mását, ezt az alázatos, kicsi, törékeny asszonyt.

Ezen a napon, pénteken délután kettőkor sima ciprusfa koporsóba tették a pápa holttestét, a koporsót lecsavarozták, a teteje alatti hézagokat szalaggal leragasztották, majd a trónhordozók vállukra vették a terhet, a lépcsőkön lekísértük az udvarba, ahol a gyászautóba tették.

Fél négykor indult el a menet a kastélyból, amelynek udvarán a palatinus gárda, a pápai csendőrség és svájci testőrség adott végtisztességet a pápának.

Castel Gandolfo: vatikáni penitenciárius és nemesi testőrség XII. Pius pápa ravatalánál
(f. Felici)

Amerre elhaladt a gyászmenet, az út mentén széles sávban állott a tömeg, munkaruhába öltözött férfiak, a tanyák és szőlőházak lakói, a Ciampino-repülőtér alkalmazottai, majd a külváros lakossága... Őszinte végtisztességgel adóztak Róma Püspökének.

A gyászkocsi és kísérete - a vatikáni penitenciáriusokkal együtt - délután négy órakor ért a Lateráni Sz. János bazilikába, a római székesegyházba. A templom közepén letették a koporsót,beszentelték és utána ismét megindult a menet, mostmár lépésben, az egész városon keresztül. Erről csak képek tudnának beszélni, szóval leírni aligha lehet...

Ez volt az útirány: Colosseum, Forum Romanum, Piaz-

za Venezia, Corso Vittorio Emanuele II, Ponte Vittorio Emanuele II, Via della Conciliazione és a Piazza San Pietro. Este hatkor értünk a bazilikához, amelybe aránylag csak kevés közönséget engedtek be, a hivatalos egyházi, állami és városi küldöttségeket. A templom közepén beszentelték a koporsót, és bezárták a bazilikát. Az este és éjszaka folyamán felravatalozták a holttestet, azon a helyen, ahol a szerdai kihallgatásokon a trónja szokott állni, vagyis Szent Péter sírja előtt, a kupola alatt, a főajtóval szemben.

Szombaton, 11-én reggel, templomnyitáskor a hívek serege már ott találta, magas katafalkon. Huszonnégy óriási tartón lobognak a gyertyák. A ravatal körül svájci gárdisták, palotaőrség és nemesi testőrség valamint a pápai csendőrség két-két tagja áll díszegyenruhában. Kora reggeltől folyamként hömpölygött a tömeg a bazilikába. Csak erélyes intézkedéssel lehetett a rendet fenntartani. Már a téren megszabták az útirányt, amelyen fel lehetett jönni. Néhány száz főnyi csoportokban engedték a látogatókat tovább, szinte rekeszről-rekeszre, hogy elkerüljék a veszélyes tolongást. A ravatalnál nem volt szabad megállni, hanem csak lépésben elhaladni, és megkerülve a pápai oltárt, a túlsó oldalon, a bal oldalhajóban távozni a bazilikából, és ugyanúgy baloldalon elhagyni a teret. Sok száz rendőr tartotta fenn a rendet. A rádió véleménye szerint szombaton 300.000 ember vonult el a pápa koporsója mellett, de szerény megítélésem szerint sokkal több. Hogy a mai napról, vasárnapról ne is beszéljek. Ma munkaszünet lévén, reggel fél héttől, most, az esti órákig, szünet nélkül hömpölyög az emberáradat a Sz. Péter templomba. A reggeli szentmisémet, feketében, a Szentatyáért ajánlottam fel a sekrestye melletti Nagy Sz. Gergely pápa oltárnál. Nyom-

Róma, Sz. Péter bazilika: Aloisi Masella, az Egyház bíboros kamerlengója, XII. Pius pápa temetésére érkezik
(f. Giordani)

ban népes hívősereg tolult oda, és noha igen sok ostyát változtattam át, mégsem volt elég az áldoztatáskor. Ez volt a helyzet valamennyi oltárnál, ahol szakadatlanul folytak a szentmisék.

A pápa temetése holnap délután lesz, hétfőn, 13-án. Addig még százezrek fogják meglátogatni Itália és a világ minden részéből. Ahol Szent X. Pius van eltemetve, annak a mellékoltárnak márvány oldalfalát bontják majd fel, hogy elhelyezzék benne XII. Pius koporsóját. Mindig ott van az elhunyt pápának ideiglenes nyugvóhelye; még emlékszem Szent X. Pius sírfeliratára is.

Ma, október 12-e, este hét óra. A tér zsúfolásig van emberrel, mindenki azt várja, hogy rákerüljön a sor és megtekinthesse a halott pápát a ravatalon.

Fentebb azt írtam, hogy a pápát a szokásos sírüregbe helyezik ideiglenesen, de alighanem tévedek, mivel most este kilenckor is bentjártam a bazilikában, de semmi nyoma a bolygatásnak azon a helyen. Sőt, lementem a kriptába is, minthogy híre járja, hogy XI. Pius pápa mellé kerül, de bizony ott sincs nyoma új sírhelynek, vagy csak én nem találtam meg a meglehetősen nagy altemplomban.

Este fél tízkor még mindig szorongó tömeg hullámzik a téren, várva a bazilikába engedést. Sokan lesznek kény-

telenek lemondani róla, hiszen éjfélig mégsem tarthatják nyitva a templomot, amit másnapra takarítani kell, az őrség fáradt, a « Sanpietrini », vagyis a Sz. Péter bazilika üzemi beosztottjai szinte kimerültek az állandó, nehéz szolgálattól.

... A pápa dolgozószobájának ablaka nem világos... Most a bazilikában tartózkodik, amint a kupola világos ablakai elárulják...

Most — ott fogad...

II.

Róma, 1958. október 29.

Szeretett Édesanyám!

Az idő szekere szaporán halad, nem kezdhetem tehát jelen soraimat mással, mint hogy van megint pápánk, amint tetszik tudni a rádióból és újságokból. Nem pang az Egyház élete s a Szentlélek Isten ismét jókorát lendített

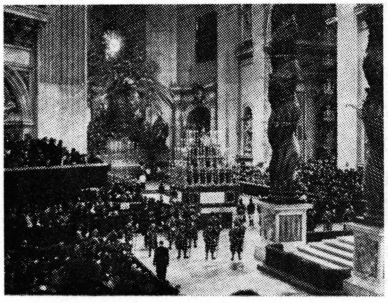

Ünnepélyes gyászmise a Sz. Péter bazilikában XII. Pius pápáért (Publifoto)

rajta. Tegnap még mélységesen gyászoltuk az elhunyt pápát, és ma örömtől sugárzik az arcunk, hogy nincs vezető nélkül a nyáj, újra van közös Atyánk.

Október 19-én elmondták az utolsó ünnepélyes gyászmisét a Sz. Péter bazilikában XII. Piusért, és a rákövetkező napok már a konklávé előkészületeinek lázában teltek el. A bíborosok naponta összejöttek megtárgyalni a legszükségesebb tennivalókat, élükön Benedetto Aloisi Masella bíborossal, aki a Szentségfegyelmi Kongregáció prefektusa (nekem tehát 1954 óta felettesem is az ottani munkában), jelenleg pedig az Egyház kamerlengója, vagyis egyszerűen: a pápai széküresedés (Sede Vacante) idején a kormányzó.

A pápai palotát annak rendje-módja szerint falazgatni kezdték, elzárva minden utat a pápaválasztás színhelye, a konklávé felé. Még mielőtt lezárták volna teljesen, két nappal előbb, 23-án estefelé felmentem a Sixtusi kápolnába megnézni a bíborosok mennyezetes asztalkáit és a híres kályhát, amelynek füstje fogja elárulni naponta a szavazások eredményét.

Ötvenhárom helyet számoltam össze, noha ekkor még 54 volt az élő bíborosok száma, mivel Stepinac bíborosnak nem tartottak fenn helyet nagy betegsége miatt. Igaz, hogy e hó 25-én az Anyaszentegyház bíborosainak a száma lecsappant 53-ra, minthogy Moony detroiti érsek pont a konklávéba vonulás előtt az északamerikai szemináriumban meghalt.

A pápaválasztó bíborosoknak az elrekesztett pápai palotában hol itt, hol ott készítettek úgynevezett « cellákat ». Sokat megnéztem közülük a közismert múzeumi termek-

ben, 24-én reggel pedig azokat is, amelyeket lehet látni a térről, a pápai lakosztály ablakai fölött. Lentről azok a kis lyukak a tető alatt közel kétméter magas tágas ablakok, maguk a szobák pedig 4 méter magasak. Van bennük központi fűtés, hideg - meleg víz, de egyébként a bútorzatuk roppant egyszerű, igazi szerzetesi szegénységben. És micsoda kilátás azokból az eresz alatti szobákból Rómára és környékére!

Ó, soffittoni, ó, soffittoni!

E hó 25-én, szombaton, a bazilikában ünnepélyes misét énekelt Tisserant bíboros, az összes kardinálisok jelenlétében, amely után Antonio Bacci prelátus, aki az elhunyt XII. Pius pápa fölött gyászbeszédet tartott, — természetesen a legékesebb latin nyelven —, ezúttal elmondta szónoklatát a jövendő új pápa feladatairól. A bazilika zsúfolásig tele volt.

Délután megkezdődött a konklávé.

Vasárnap, hétfőn és kedden délelőtt-délután figyeltük a füstjelzést. Micsoda látványosságot jelentett a hatalmas tömeg a téren, amilyet csak a Szentévben és a legnagyobb egyházi ünnepeken szoktunk látni!

Hiába készítettek el mindent akkurátusan a Sixtusi kápolnában, vasárnap délben és este mégis alaposan félrevezetett minket a füst, minthogy akkora fehér gomolyag hömpölygött ki a csőből, hogy egetverő éljenzéssel éltettük az új pápát a téren. Azonban hamarosan kiderült, hogy rosszúl fűtöttek odabent, nem rakva elég gyantás anyagot meg lucskos szalmát a bádogkályhára a szavazati cédulák elégetése után. Mert láttam magam is, hogy a kályha melletti fémládában három rekeszre volt osztva a fűtőanyag. Tapasztaltam egyébként azt is, hogy újfajta villanylámpákat

szereltek a kápolna mennyezetére, valamint, hogy a régi szokástól eltérően, most nem különböztették meg a XI. Pius és XII. Pius pápa által kinevezett bíborosok trónjait zöld, illetve lila mennyezettel, hanem valamennyi lila színű volt.

Kedden délelőtt a bazilika tetejéről szerettem volna megpillantani a fehér füstöt, de bizony ekkor sem volt szerencsénk. Fent a tetőn azonban megnéztem a haranglábat a csilingelő kis harangocskákkal (öt mázsásak!) meg az « öreggel », amely 90 mázsát nyom; ez az, amelyik kiüti az órákat. A kisebbek mindössze 50 mázsásak... Érdekességnek számított az új óraszerkezet megtekintése is.

... Este végül, öt óra nyolc perckor felszálllt a fehéres füst, a « fumáta bianca » a Sixtusi kápolna zárófalán elhelyezett kályhacsőből, amely a szavazati cédulák elégetéséből származott . Utána nem jött más, a reménységünk tehát feljebb szállt. Hosszabb idő után láttuk, hogy a bazilika homlokzatának középső erkélye fölött az ablak fehér függönyét megmozdítják, majd széthúzzák, ami biztos jele lett a pápaválasztás megtörténtének, 1958. október 28. napján.

Hat óra után 5 perccel megjelent az erkélyen Nicola Canali Protodiákonus bíboros, és latinul kihirdette a pápaválasztás eredményét:

« Annuntio vobis gaudium magnum. Habemus Papam, Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Angelum Josephum Roncalli, qui sibi nomen imposuit Johannem XXIII! »

Az új pápa Roncalli Angelus József, aki a XXIII. János nevet vette fel!

Feloldódott a több napos feszültség és a beláthatatlan

tömeg egy pillanat alatt összeforrt lélekben az Egyház fejével. A pápaválasztó bíborosok láthatókká váltak az ablakokban, majd megjelent maga Huszonharmadik János pápa is, és fogadva a lelkes öröm megnyilvánulását, szép zengő hangon első pápai áldását adta Urbi et Orbi, az Örök Városnak és az egész földkerekségnek.

Roncalli Angelo Giuseppe velencei pátriárka volt utol-

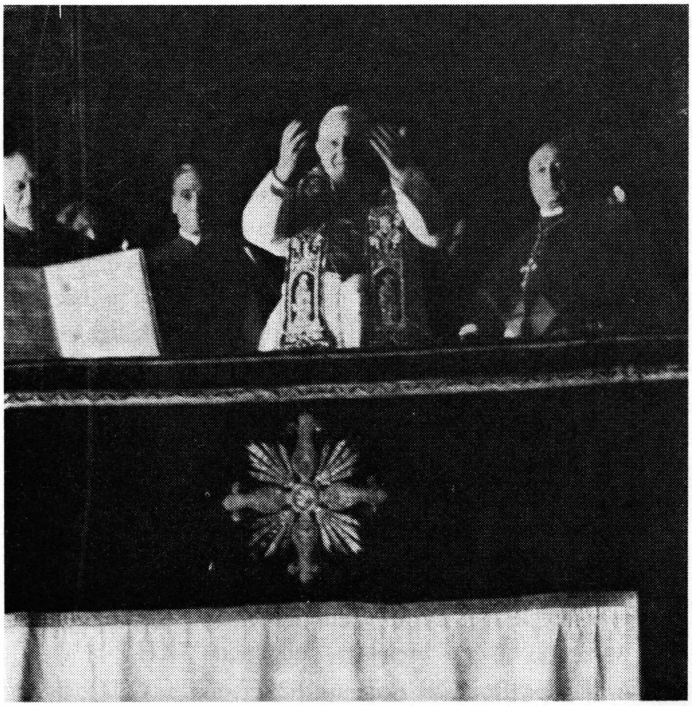

XXIII. János pápa a Sz. Péter bazilika erkélyén megválasztása után (Publifoto)

jára; előzőleg Bulgáriában apostoli vizitátor, utána konstantinápolyi, később pedig Párizsban apostoli nuncius.

1881. nov. 25-én született Észak-Olaszországban, a Bergamo melletti Sotto il Monte kisközségben, földmíves családból. 1904-ben szentelték pappá Rómában; Sz. Péter sírja felett mondotta első szentmiséjét. Már a következő évben a bergamói püspök titkára lett, és az maradt egészen 1914-ig, amikor katonai kórházlelkészként behívták. Később társadalmi szervezetek létrehozásával, alapításával fáradozott a népjólét emelésén. A bergamói olasz nemzeti kongresszuson mint kiváló szónokot ünnepelték. Megbízták a bergamói szeminárium lelki igazgatásával. Kezdett kitünni rátermettségével minden téren, és XV. Benedek Rómába hívta a Hitterjesztés Kongregációjának magas hivatalába, ahol elévülhetetlen érdemeket szerzett világviszonylatban. Ekkorra már bergamói tiszteletbeli kanonok lett és pápai prelátus. 1925-ben a lateráni egyetemen katedrát kapott, éppen a Szentévben, amelynek egyik fontos előkészítője volt. Az év március 19-én, Sz. József ünnepén, püspökké szentelték Rómában. Első főpásztori miséjét ismét az Apostolfejedelem sírja fölött mondotta.

Mint apostoli vizitátor Bulgáriába ment, ahol 1930-ig működött ilyen minőségben, amikor is Szófiában apostoli delegátus lett. Ugyanebben a kitüntető szentszéki szolgálatban Törökországba került, képviselve egyúttal Görögország egyházi érdekeit is. 1944-ben XII. Pius pápa kinevezte párizsi nunciusnak, 1952, márc. 16-án megtette velencei pátriárkának és 1953. január 12-én kitüntette bíborral. Mint « Pastor et Nauta », « pásztor és hajós » jött a konklávéra.

Több mint hatszáz éve nem vették fel a pápák a János nevet, és Giovanni Roncalli avval okolta meg a választását, hogy atyját is Jánosnak hívták; azonkívül azonban, mint Keresztelő Sz. János, ő is az Úr útjának előkészítője kíván lenni, valamint a szeretet hirdetője, akárcsak Sz. János apostol.

Amikor a 11. szavazás után pápa lett, piros bíborosi sipkáját Mons. Di Jorio Albert, a konklávé titkárának fejére tette, jelezve, hogy bíborossá választotta. Régebben többször így tettek a pápák, például IX. Pius (akinek gyönyörű mozaikfalú kriptája a Sz. Lőrinc bazilikában van). De maga XIII. Leó, akit ilyen módon tett bíborossá IX. Pius pápa, amikor maga pápa lett, már nem követte a régi szokást. Most XXIII. János pápa felújította.

Ugyanakkor este, vagyis 28-án, Sz. Simon és Sz. Júdás Tádé apostol ünnepén, kinevezte Callori Vignale főudvarmestert pápai háznagynak, Mons. Nasalli Rocca helyettes udvarmestert pedig, aki mindig a pápai trón baloldalán áll, megtette főudvarmesternek (ő az, aki engedélyt adott a július 12-i pápai magánkihallgatásra).

Egy nappal megválasztása után, János pápa kinevezte megbízott államtitkárnak Tardini prelátust, aki eddig is ebben az egyházkormányzati magas beosztásban dolgozott fáradhatatlanul, és így a legközelebbi konzisztóriumban bíboros lesz belőle.

A pápakoronázás november 4-én lesz a Sz. Péter bazilikában, tehát hamarosan, noha sokan azt hitték, hogy kiteszi vasárnapra, vagyis 9-ére. Látszik, hogy rugalmasan intézkedik, mielőbb meg szeretné kezdeni tevékenységét a mindennapi mederben. Az egész világ nagy várakozással néz

a pápasága elébe. Modern de mérsékelt embernek tartják, aki biztos kézzel fogja Péter hajóját kormányozni.

Vivat! Evviva! Éljen!

III.

Róma, 1958. november 30.

Kedves jó Édesanyám!

Szíves érdeklődésére ma is elmondok egy-két apróságot az itteni eseményekből.

Határán állunk két pápaságnak, s noha szomorkodunk XII. Pius pápa halála miatt, meleg örömmel telünk el az új nyereség után, amelyet az Egyház a Szentlélek jóvoltából élvez.

Az elhunyt pápa sírjánál állandóan imádkoznak látogatók, zarándokok, s a mindig üde virágok elárulják a tiszteletet, amellyel emlékét körülveszik. Nem láttam a temetés óta XII. Pius pápa családjának tagjait, de minden bizonnyal ők a sír legbuzgóbb, leggyakoribb látogatói.

E hó 4-én, a pápakoronázás napján, lementem a bazilika altemplomába, hogy lerójam hálás fiúi kegyeletemet XXIII. János pápa közvetlen elődje iránt, akinek több kinevezést köszönhetek a szentszéki hivataloknál. Felejthetetlen marad számunkra a nyári magánkihallgatáson való részvétel, amikor kétszer is kezet csókolhattunk neki és

Kihallgatáson XII. Pius pápánál 1958. *július* 12-*én*
(f. Felici)

hallhattuk atyai szavát. De ezeken a rendkívüli alkalmakon kívül nem volt egyházi esemény, társadalmi megmozdulás vagy tömeges zarándoklás, hogy ne részesítette volna magas tanításban hallgatóit. Ezekre a közismerten tanítói célzatú beszédekre egyórás napi sétáin készült a vatikáni kertekben, a késő éjszakai órákba nyúló munkán kívül. Noha az ő előrehaladott korában a szervezet megkívánta volna az alapos pihenést, ezt csak a legkisebb mértékben engedte meg magának. Ez is törte le, annak ellenére, hogy égett benne a vágy még sokat dolgozni az Egyházért.

Halála után életet öntött az elszomorodott lelkekbe XXIII. János pápa egyszerű derűje, közvetlen melegsége,

amire természete és hajlama is készteti. Mérhetetlen egyháztörténelmi tudása és tapasztalata nemzetközileg csodált és elismert. Számos nemzetet ismer egykori hivatali megbízatásai következtében, és amint hazai újságjaink jelentik, Magyarországon szintén járt, mégpedig a Szent Imre-évben, 1931-ben. Igen épült a hitéleten.

János pápa, a maga 77 évével, még könnyebben viseli az egyházkormányzással együttjáró terheket. Ilyen hangon beszélnek róla: milyen szíves, mennyire érdeklődik mindenfelől. Szóba elegyedik a Vatikán lakóival, munkásaival, amint megtörtént az államtitkárság folyosóján is, az ott dolgozó kőmívesekkel.

Október 30-án ment fel először a kertekbe, Monsignore Nasalli Rocca kíséretében; váratlanul betért a rádió épületébe és elbeszélgetett az alkalmazottakkal, majd lefelé jövet megállt gépkocsijával az állomás közelében és tájékozódott az onnan látható « városnegyed » felől. Közelében egy férfi letérdelt, hogy áldását vegye. (Letérdeltem én is az ablakomban). Mivel nem mindig ugyanabban az időpontban jár a kertbe, meg a gyalogos és autóforgalmat sem zárják el teljesen a Vatikán területén, egy szép napon megtörténhetik, hogy közvetlen közelről köszönthetem majd. De ez manapság nem is lenne olyan ritka eset, mert ha elhagyja a Vatikánt, a ház elől vagy az ablakokból megtapsolhatjuk minden akadály nélkül.

Hogy igaz-e, vagy nem az teljesen, nem tudom, de hallottam itthon, hogy egy délután a kertben sétáltában megkérdezte a pápai csendőrtől, szabad-e arra is mennie, és a huncut nyelvek szerint a fiatalember azt válaszolta volna neki: Nem tudom, Szentatya!

Amikor a koronázás napján, nov. 4-én a pápai mise alatt a négy szerencsés penitenciárius között voltam, aki a trónjához járult, személyesen tapasztaltam az alázatosságát. Utolsóként lépve a Katedra alatti trón zsámolyához, — miután a bíborosok, püspökök és süveges apátok kifejezték tiszteletüket az új pápának —, s leborulva avval a szánddékkal, hogy megcsókoljam ereklyés papucsát, majd pedig a kezét, meglepődve hallottam, hogy mosolyogva mondja nekem: « Fölmentem, fölmentem », « La dispenso, la dispenso »... De mondhatta kétszer is a bátorító szavakat, akkorra már meg is csókoltam a lábát.

Később magyaráztuk meg magunknak idehaza, mire

XXIII. János pápa a Sz. Péter bazilika erkélyén megkoronázásakor (Publifoto)

vonatkozott szerény tiltakozása, mert eleinte még arra is gondoltunk, hogy talán a nagy nap emlékére felmentett a vizsgák alól, minthogy a pápa trónja mellett Nicola Canali bíboros főpenitenciárius szintén nevetett.

XXIII. János pápa nov. 9-én adott először áldást az ablakból, amiként XII. Piusnak gyakori szokása volt. Mostanában többször lehetett várakozó tömeget látni a téren délben, ezért legújabb intézkedés szerint minden szerdán lesz általános kihallgatás, minden vasárnap és ünnepnap pedig pápai áldás a palota ablakából.

Ebben a hónapban négyszer hagyta el János pápa a Vatikánt. 21-én délután kiment Castel Gandolfóba átvenni a pápai nyaralót. 23-án, az elmúlt vasárnap, átment — ünnepélyes gépkocsimenetben — a Lateráni Sz. János bazilikába, vagyis a székesegyházába. 27-én délután megjelent a Lateráni pápai egyetem évnyitó ünnepségén, amelynek hajdan növendéke és tanára volt. Ma pedig, 30-án, reggel hét órakor másik három autó kíséretében kiment a Propaganda Fide pápai missziós egyetemre misét mondani. Arra lettem figyelmes, hogy tapsolnak a Szent Márta téren. Éppen akkor haladt el a gépkocsisor a szökőkút közelében.

A pápa hangja, ezt is megemlítem még, zengzetes, dallamos. Szépen énekel, erőteljesen beszél. A hangja olyan, mint egy ötven év körüli férfié. A beszéd szövegét olykor lábnyomatékkal is kíséri és némi testmozgással.

De pontot teszek e levelem végére. Legközelebb beszámolok a penitenciáriusi vizsgáról, mert bizony nem kaptam felmentést alóla...

PENITENCIÁRIUSI VIZSGA

Vatikán, 1959. január 12.

Szeretett Édesanyám!

Valóban úgy van, ahogy írni tetszik: aránylag csak kevesen lehettek személyesen részesei annak a sok élménynek, amelynek az Örök Város ezekben a hónapokban tanúja volt.

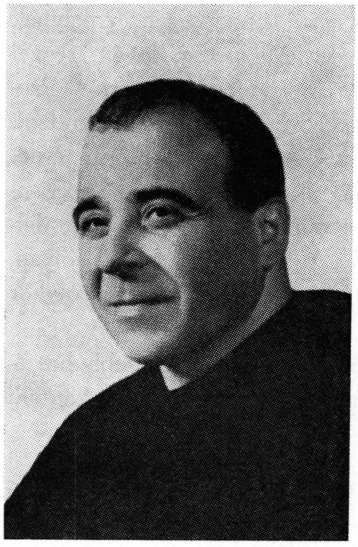

P. Dr. Vittorio Costantini, O.F.M. CONV. egyetemes rendfőnök

Tény, hogy noha Rómában lenni sok feladatot és munkát jelent, mégis nagy mértékben megjutalmaz az ittlét felemelő érzése és a számtalan világesemény, amely itt zajlik le. Dehát ilyen az ember élete mindenütt: meg kell dolgozni az eredményért.

Ezt azért írom így, mert Édesanyámnak arra a kér-

désére óhajtanék bővebben felelni, amely a helyzetemre vonatkozott.

P. Dr. Vittorio Costantini generális atya (Assisi Sz. Ferenc óta a 113.), akit 1954. február 6-án választottunk meg a római Tizenkét Apostol konventben a minoritarend egyetemes főnökévé, múlt év szept. 10-i levelében, szeretettel megemlékezve Édesanyámról is, értesített, hogy Nicóla Canali bíboros főpenitenciárius úrral személyesen folytatott beszélgetése során, amelynél jelen volt P. Gaetano Stano rendi általános helynök és prokurátor atya, a Rend részéről hivatalosan jelölt, mint P. Dr. Monay Ferenc utódát, a Sz. Péter bazilika magyar gyóntatói tisztségére.

Canali bíboros úr azonnal azt felelte, hogy beleegyezik a jelölésbe, és kívánta, hogy hivatalos úton, az előírásoknak megfelelően terjessze elő a Rend óhaját.

Costantini generális atya felterjesztette a kérést akkor, amikor — mint jelzi — nyári szabadságomat töltöttem, egyben felszólított, hogy legyek készenlétben a vizsgára.

Már 1957 nyarától a Vatikánban lakom, mert az év szeptember 10-étől 1958. június 30-áig helyettesítenem kellett a munkaképtelenné vált egyik olasz gyóntatót, P. Igino Becericát; 1958. augusztus 16-ától szeptember 27-éig pedig — a generális atya kérésére — P. Dr. Monay Ferencet. A helybenlét — és készenlét — tehát nem hiányzott.

A főatya 1958. október 22-én újra írt, és közölte, hogy a vizsga napját a penitenciáriusi kollégium rektora fogja velem ismertetni, levelében pedig bensőséges atyai áldását adta rám sok szíves üdvözlettel. Másnap válaszoltam rá tisztelettel, hagyva sima mederben folyni a dolgokat és áldását kérve a kijelölt munkakörre...

Ez volt tehát hivatalos levélváltásunk vége.

A vizsgára apránként készülnöm kellett.

Nem sokkal az előzmények után, valamikor november első felében, a kollégium rektora érdeklődött, hogy mikor lennék kész az írásbeli vizsgára; én azt feleltem, hogy ha hívni fognak, jelentkezem, mire ő ez év januárját helyezte kilátásba, hogy akkor lesz körülbelül esedékes az első vizsga. Ez ugyan nem tőle függött, de mint rektor, irányíthatta volna a behívásomat, szokás szerint. Annál nagyobb volt tehát a meglepetésem, amikor nov. 17-én a rendfőnöki székházból, a Kúriáról betelefonált nekem Dr. Stano prokurátor atya, hogy két nap múlva, vagyis Magyarországi Sz. Erzsébet napján, reggel 9 órakor jelentkeznem kell írásbeli vizsgára az Apostoli Főpenitenciárián.

Gyorsan jött tehát, de egy szót sem szóltam ellene; gondoltam, lesz, ahogy lesz. (Úgy látszik, hogy a Főpenitenciárián augusztus első felétől kezdték számítani az időt számomra, amikor először szóbajöttem a bíboros előtt, és akkortól, amikor beadták a Rend részéről a jelölésemre vonatkozó hivatalos kérvényt, noha engem a generális atya csak szeptember 10-i levelében értesített, amint fentebb írtam volt).

Azonnal szóltam a rektornak, akit meglepett a hirtelen jött intézkedés, és vádolta magát, hogy napokkal előbb nem ment be a Penitenciára intézkedni és érdeklődni, amint az szándékában volt. Természetesen, én nem voltam zehernyés egy cseppet sem; vakmerően nem bizakodtam, de kétségbe sem estem. Úgyis akkora a teljes erkölcstani anyag, hogy az egészet aprólékosan áttanulmányozni szinte nem is lehetett. Egy kötetet azért már egy-két héttel előbb böngészgetni kezdtem, hogy megtegyem a magamét, most

pedig az utolsó két napon a többi kötetet is átfutottam meg a régi tanári jegyzeteimet, amiket még Assisiben készítettem a teológusok számára.

Pont a vizsga napjára tárgyalásom volt kitűzve négy házassági üggyel a Szentségfegyelmi Kongregációnál; valamennyit személyesen átnyújtottam 18-án a titkárságnak, bementem Monsignore Francesco Braccit köszönteni, aki december 15-én lett bíboros, és akinek vezetésével szoktuk az ügyeket tárgyalni. Leültetett, szerényen szabadkozott a Szentatyától kapott kinevezése ellen, majd derűsen hátba veregetve az ajtóig kísért.

A megmaradt szabad délutánt további készülésre fordítottam.

Másnap, nov. 19-én, annak rendje-módja szerint az Apostoli Penitenciária palotájában, — amely a bíboros főpenitenciárius hivatali épülete, ahonnan belső, lelkiismereti téren feloldozási teljes hatalommal, másrészt pedig a búcsúengedélyek sajátos ügyosztályával intézkedik a pápa nevében —, 9 órakor beültettek a mellékelt fényképen is látható szobák egyikébe, az asztalon hagyták az egyházi törvénykönyvet, elémbe tették a géppel írt kérdéseket, és magamra hagytak...

Róma: az Apostoli Penitenciária palotája

Három és fél órát dolgoztam, megírtam tíz ívoldalt, benyújtottam a dolgozatomat ékes (vagy éktelen?) latin nyelven, majd hazamentem elköl-

teni az ebédet. Magamban pedig alig győztem hálát adni a jó Istennek, hogy átsegített ezen az első vizsgán. Az eredményt ugyan nem tudtam, de reméltem, hogy sikerült. Nem végeztem tökéletes munkát, beismerem, de viszont amit írtam, nem mind volt rossz; a vizsgáztatótól függ, milyen mértékkel mér, azonban a mérték — mint akárhol — igen sokfajta lehet. Tudtam, hogy ha még egyszer behívnak, azt jelenti, az első vizsgán átmentem, ha nem, akkor illa berek, nádak, erek..., búcsút mondok a penitenciáriusi szerepnek.

Régi rendelkezések szabályozzák a penitenciáriusi vizsgát. Már a konstanci egyetemes zsinat (1414-1418) megkívánta, hogy a penitenciárius legalább negyven éves legyen, jártas a teológiában és egyházjogban, sőt, lehetőleg rendelkezzék doktori oklevéllel, ami azonban nem mentesítette attól, hogy szolgálatba lépése előtt alapos vizsgának ne legyen alávetve. VIII. Kelemen pápa 1592. szept. 3-án szintén szigorúan elrendelte a vizsgát az Apostoli Penitenciária előtt, amely nélkül nem ülhet be senki a pápai bazilikák gyóntatószékébe, de ha sikeresen vizsgázott, újabb vizsgát sehol sem kell tennie és állásából sem mozdítható el a bíboros főpenitenciárius hozzájárulása nélkül.

Az apostoli gyóntatók tudásbeli tekintélyét volt hivatva növelni az 1930. július 10-én kiadott pápai rendelet is, amely szabályozza és megszigorítja a kezdettől fogva előírt vizsga anyagát, menetét. Addig csak szóbeli vizsga volt, amelyben az Apostoli Penitenciária hittani tanácsosa adott fel kérdéseket. Az új szabályzat elrendeli az előzetes írásbeli vizsgát két tétel kidolgozásával, amelyből az egyiket a hittani, a másikat a jogi tanácsos jelöli ki. A két tétel kifejté-

sére négy óra áll a jelölt rendelkezésére a Főpenitenciária hivatali helyiségében. Segédkönyvül egyedül a kánonjogi kódexet használhatja. Szóbeli vizsgára csak az bocsátható, aki az írásbeli vizsgán megfelelt. A szóbeli vizsga első negyedórájában a hittani, a másodikban a jogi tanácsos adja fel a kérdéseket. Ha a szóbeli vizsga nem sikerült, a jelölt nem jelentkezhetik többé vizsgára. Az idegen nyelvű gyóntatóknak igazolniok kell az olasz nyelvben való jártasságukat is, mivel az olasz nyelvű gyónók meghallgatása minden penitenciáriusnak kötelessége.

Ez utóbbi tekintetben nem volt aggodalmam, minthogy 1947 őszétől élek Itáliában és 1949. június 10-étől az év szeptember 16-áig már helyettes magyar gyóntatóként működtem a Sz. Péter bazilikában, — sőt egyszer maga a bíboros főpenitenciárius nyugtatott meg a gyónása után, hogy kellően járatos vagyok az olasz nyelvben —; az 1950. évi jubileumi esztendőben egy éven át gyóntattam; 1951. június 29-étől július 31-éig ismét Monay atyát helyettesítettem; három egymás után következő évben a nyári hónapokban a német gyóntatót, P. Dr. Reichert Aquilint (1952. VII. 4 — IX. 30; 1953. VI. 18 — VIII. 17; 1954. VI. 29 — VIII. 24), azonkívül hogy az 1954-i Mária-évben folyamatos szolgálatot is teljesítettem; amikor P. Dr. Enrico Corrà szentszéki tanácsos atyát a minoritarend központi szemináriumának igazgatójává kinevezték, csaknem egy teljes éven át, pontosan 1954. X. 24. és 1955. IX. 5. között az akkor üresen maradt olasz gyóntatószékben láttam el a szolgálatot, amikor pedig egy másik olasz atya, a nagy tekintélyű tanárember, P. Dr. Igino Becerica megbetegedett, nekem jutott ismét a feladat, hogy « Pro Ita-

lica Lingua » gyóntatószékében 1957 áprilisában, majd 1957. IX. 10-étől 1958. VI. 30-áig legyek az olasz hívek szolgálatára. Végül, még az apostoli magyar gyóntatót, P. Dr. Monay Ferencet helyettesítettem 1958. VIII. 16-ától IX. 27-éig, amint fentebb említettem.

Volt tehát gyakorlatom éppen elég, de vizsgám még — nem...

Erre is sor került.

Néhány nappal az írásbeli vizsga után, a kollégiumunk rektora, P. Marcel Müller értesített, hogy az első vizsga sikerült és dec. 9-én szóbeli vizsgára kell jelentkeznem.

Közeli időpont volt, az első vizsgától számítva pontosan húsz nap...

Nem telt el gondos készület nélkül.

1958. december 9-én, Boldog Fasani Antal Ferenc egyházi ünnepnapján, délelőtt megjelentem a Sacra Poenitentiaria palotájában, és Nicola Canali bíboros főpenitenciárius előtt vizsgát tettem. A teológus vizsgáztató P. Pietro Abellán jezsuita professzor volt, — aki egyébként 1951 — ben a Gregoriána pápai egyetemen a doktori elő - értekezésemre a legjobb pontszámot (10) adta —, a kánonjogi vizsgáztató pedig a domonkos P. Pietro Lumbreras; de tett fel kérdéseket a bíboros úr is, aki a vizsgát irányította. Talán húsz percig tarthatott az egész, amikor az elnöklő főpenitenciárius bíboros kedves szavakkal: « Bene, bene », befejezte a vizsgáztatást.

Elhagytam a termet.

Néhány perc után kijött a folyosóra Monsignore Giovanni Sessolo, a Főpenitenciária helyettes titkára, és örömmel tudtomra adta, hogy a Segnatúra előtt imént tett vizs-

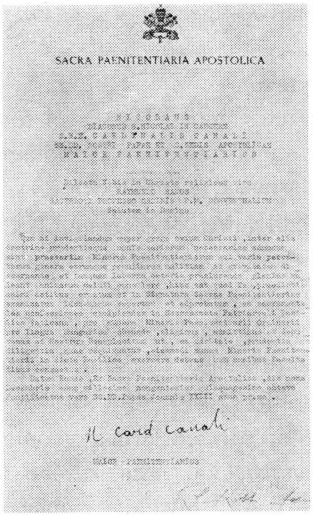
SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

Penitenciáriusi kinevezési okmány

gám jól sikerült, jóváhagyott és attól a naptól kezdve, dec. 9-étől kinevezett apostoli magyar gyóntató vagyok, egy hét múlva pedig, dec. 16-án, esküt kell tennem a bíboros nagypenitenciárius úr kezébe.

Így is lett.

Az eskütétel ünnepélyes szertartással történt, amelynél jelen volt az Apostoli Főpenitenciária teljes testülete. Eskütétel után átadták a hivatalos kinevezési oklevelet 1958. december 9-i keltezéssel, XXIII. János pápa uralkodásának első évében. Mellékelem a fényképmásolatát: a « Maior Paenitentiarius » bíbornok mint a konventuális minoritarend tagját Krisztusban szeretett szerzetesnek nevez és az Úrban üdvözöl: « Salutem in Domino » ...Majd méltatva a « Minor Paenitentiarius » hivatását és felelősségét a bűnbocsánat szentségének kiszolgáltatásában, kinevez a vatikáni patriárkális bazilikába rendes kispenitenciáriusnak: « pro munere Minoris Paenitentiarii Ordinarii pro lingua Hungarica », a magyar nyelvre, felhatalmazva az összes szokásos joghatóságokkal.

P. Dr. Monay Ferenc aznap délben átadta a magyar gyóntatószék kulcsát a penitenciáriusi kollégium rektorának, P. Müller Marcelnek, aki viszont nekem nyújtotta át, hogy folytassam Monay atya munkáját, aki 31 éven át

teljesített hűségesen és példaadóan szolgálatot a Sz. Péter bazilikában.

Délután szolgálatba léptem tehát.

Hajdanában a beiktatás jellegzetes ünnepélyességgel történt, de ezt nem írom le, csak az imát, amelyet az elöljáró mondott el az összes penitenciáriusok jelenlétében:

« Kérünk, Urunk, adj hitvallód ajkára kegyelemtől kísért igét, hogy a tudomány és ítélkezés adományaival megáldva, szolgálatodban mindig gyümölcsözően tudjon működni. Terjeszd ki, Urunk, szolgáidra égi segítséged jobbját, hogy Téged teljes szívvel keressenek, és amit méltóképpen kérnek, el is nyerjék. Krisztus Urunk által. Amen ».

Amikor pedig az elöljáró az új penitenciáriust gyóntatószékébe ültette, a következő szavakkal adta kezébe a búcsúpálcát: « Vedd át a reád bízott hivatalt a magad valamint mások lelki üdvére, az Atya és Fiú és Szentlélek nevében. Amen ».

A Vatikán félhivatalos lapja, a L'Osservatore Romano, 1958. dec. 24-i száma, « A vatikáni penitenciáriusoknál » című cikkében méltatja P. Monay Ferencet, aki több mint három évtizeden keresztül töltötte be az apostoli magyar gyóntatói tisztet a vatikáni bazilikában, míg most 80 éves korában nyugalomba vonult és örökébe P. Rákos Raymund lépett, « il suo posto è stato assunto dal P. Raimondo Rákos ».

Szeretett Édesanyám! A magyar penitenciáriusi « őrségváltást » a Szentatya is megáldotta, mégpedig egészen váratlan és szokatlan körülmények között.

Történt, hogy már ebben az esztendőben, 1959 január 11-én Szent Család vasárnapján a pápa Őszentsége részt

vett a vatikáni Sz. Márta otthonban egy meghitt ünnepségen, amelyen ajándékcsomagokat osztott szét a gyermekek között. Utána nem ült gépkocsiba, hanem kihasználva a szép enyhe délutánt, gyalog indult a pápai palota felé, a bazilika mentén.

Akkor fejeztem be az utolsó órában a szolgálatot, és háromnegyed ötkor jöttem ki a bazilikából a Sz. Márta ajtón keresztül. Házunk sarkán éppen a fenti tudósító írója örömmel újságolta, hogy a Szentatya közeledik, és bemutat neki. Szabadkoztam, hogy ne zavarjuk, de kevés idő volt a tanácskozásra, mert János pápa akkorra már a bazilika szentélyénél tartott, átellenben a Törvényszéki palota északi sarkával, kíséretében Monsignore Loris Capovilla személyi titkárával és Mons. Nasalli Rocca főudvarmesterrel; mögöttük lépkedett Felici udvari fényképész...

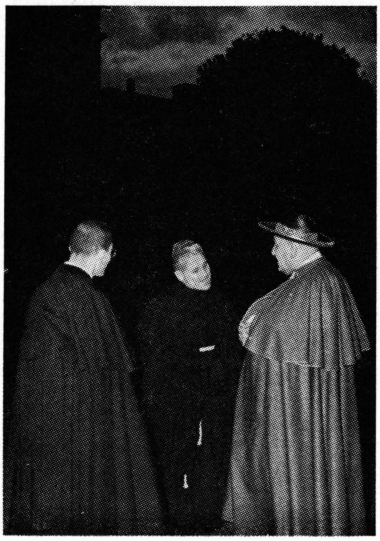

XXIII. János pápa beszélget az apostoli magyar gyóntatóval

Engedtem a biztatásnak, és a Szentatyához léptünk. Kísérőm bemutatott neki, hogy az új magyar penitenciárius vagyok a Sz. Péter templomban. Őszentsége, aki körgallért és arany szalagú, széles karimájú kalapot viselt, szeretettel érdeklődött munka-

köröm felől, hivatkozva magára a tényre is, hogy pápai kiváltságként a mi rendünk tagjai a penitenciáriusok a Sz. Péterben. Megemlékezett 1931-ben Magyarországon tett látogatásáról, nagy elismeréssel nyilatkozva a magyar katolikusok hitéleti buzgóságáról.

Végül ismételten atyai áldását adta szerény személyemre, kiterjesztve áldását minden magyarra:

« Önnel együtt megáldok minden magyart, atyai áldásomat küldve Magyarországnak, annak a kedves magyar népnek! »

Felici udvari fényképész egy hirtelen villantással a már leszállt estében fényképet készített a Szentatyáról, amint jóságos beszélgetésével kitüntet.

Kedves Édesanyám! Örömmel küldöm a képet, tessék szeretettel fogadni, kérve, foglaljon továbbra is értékes imáiba, hogy jó szerzetes, jó pap és jó gyóntató lehessek.

A LATERÁNNÁL

Akár a 30-as körforgalmú autóbusszal, akár a piros ED (Esterna Destra) körforgalmú kényelmes csuklós villamossal, akár a Pantheontól vagy Largo Torre Argentinától a 87-es busszal, vagy a Piazza Veneziáról a 85-össel és 88-assal jut el valaki a Piazza Porta San Giovannira, egy nagyhatású szobor előtt száll le: Assisi Sz. Ferenc kitárt karokkal üdvözli a Lateráni Sz. János bazilikát, az Egyház megszemélyesítőjét, amelynek dicsőségéért minden szavát és tettét felajánlotta. Mellette kámzsás követői félig

Róma: a Lateráni bazilika főhomlokzata

térden, félig földre borulva vagy a fáradságtól elcsigázva hódolnak az igazság, szeretet és béke megszemélyesítője előtt. Magatartásuk a hitnek, bizalomnak jele, mellyel Rómára és püspöki székesegyházára tekintenek...

... 324. november 9! A Lateráni bazilika felszentelésének napja. Három évszázad kemény megpróbáltatásai után az Egyház kikerül a katakombák rejtekeiből, és a Coelius-halom déli oldalán megépíti az első nyilvános templomot a Laterának családi telkén, elannyira, hogy a IV. sz. elején Melchiades pápa idejében keletkezett « Patriarchium » püspöki székhely, kevéssel utóbb, I. Szilveszter pápa uralkodása alatt a pápaság legfontosabb történelmi központja lett. A tizenhat és fél évszázados templom sokat szenvedett barbár pusztításoktól, polgárháborúktól, földrengéstől és tűzvésztől, de mint az Egyház képmása, ma is szilárdan áll... Hatalmas homlokzatán (Alessandro Galilei klasszikus modorú alkotása 1735-ből) 15 (7 m. magas) szobor: középen a keresztthordozó Megváltó Sz. János apostol és Keresztelő Sz. János között, jobbról és balról pedig a nyugati és keleti egyházatyák, valamint hittudósok.

A bazilika felé tartva, a tér felső részén magas, kagylószerű falfülkében színes mozaikkép ragadja meg a figyelmünket: az Üdvözítő, apostolai között: « Elmenvén, oktassátok az összes népfajtákat, megkeresztelve őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek. Íme, én veletek vagyok mindennap, a világ végéig ». — Az egész fülke fölött a karácsonyi szózat: « Dicsőség mennyben az Istennek és békesség földön a jóakaratú embereknek ». — Balról Krisztusnak trónon ülő alakja, amint I. Szilveszter

pápának a legfőbb hatalom jelképes kulcsait nyújtja, Nagy Konstantinnak pedig az Egyház zászlaját. — Az egész mozaikmű az egykori lateráni pápai palota díszteremének (Triclinium) maradványa az első keresztény századokból. Ott fogadta III. Leó pápa 800-ban Nagy Károlyt és ott folytak le századokon keresztül a császár-és királykoronázások utáni ünnepségek. Az eredetileg 12 kis apszisos terem csodálatos mozaikjai lassan-lassan elpusztultak, ez egy kivételével, mivel a Sz. Lőrinc pápai magánkápolnában a tönkremeneteltől megmenekült. XIV. Benedek pápa 1743-ban egy vatikáni kódex hiteles leírása szerint rendbehozatta, XI. Pius pedig 1933-ban további gondoskodással biztosította a fennmaradását.

Tovább haladva, az épület homlokzatához jutunk, amelyet 1589-ben Doménico Fontana emelt V. Sixtus pápa intézkedésére.

Belépünk. Meglepő látvány fogad. Hosszú és meglehetősen meredek lépcsősor vezet a magasba. A fával burkolt lépcsőzetből kivillan a fehér márvány... Ezen a 28 szent lépcsőn (Scala Sancta) járult az Úr Jézus Pontius Pilátus római helytartó bírói székéhez. Lehulló vércseppjeit a kerek üveglapok alatt tisztelhetjük. A jeruzsálemi prétori palota, « Torre Antónia » kicsinyített mása a csarnok bal végében látható, a szent lépcsők helyének megjelölésével.

E tirusi márványból faragott 28 lépcsőt Sz. Ilona császárnő hozatta Rómába Jeruzsálemből 320-ban. II. Pelágius pápa (579-590) Sz. Lukács és Sz. András ereklyéit ezeken a lépcsőkön vitte fel a Sz. Lőrinc kápolnába; Nagy Sz. Gergely pápa (590-604) gyakran végzett térdenállva imádságot ezeknél a lépcsőknél; I. Sergius térden vitte fel a szent Kereszt-ereklyét rajtuk; IV. Leó pápa (847-855)

elrendelte, hogy a lépcsőkön csak térden szabad felmenni, és búcsút engedélyezett az ájtatosságot végzőknek. A századok folyamán igen sok pápa járta végig e lépcsőket térdenállva; IX. Pius szobra áll a csarnok jobb végében, aki 1870. szept. 19-én még elvégezte e fáradságos szertartást az ő maga 78 évével. Loyolai Sz. Ignác, Xavéri Sz. Ferenc, Néri Sz. Fülöp, Borromei Sz. Károly és számos más közismert szent zarándokolt a Scala Sanctához.

« Júdás csókja » szobrát Jacometti faragta, Krisztus haláltusáját Sártório jeleníti meg, az « Ecce homo » ismét Jacometti alkotása (XIX. sz.); Meli az Úr Jézus megostorozását ábrázolja az előcsarnok egyik szobrával. A szent lépcsők mennyezetét és oldalfalait az isteni Megváltó szenvedésének története borítja (Ricci, Stella, Nogari, d'Ancona, Baglioni, Brill ecsetje nyomán).

Egy-egy fohászt mondva minden lépcsőnél, felérve szemben találjuk magunkat a hajdani pápai palota épen maradt magánkápolnájával. « Sancta Sanctorum » a neve a benne őrzött sok becses ereklye miatt; valamikor itt tartották a legfontosabb pápai okiratokat is. Mivel eredetileg

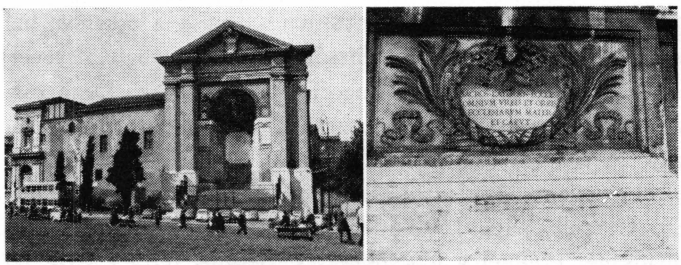

A Triclinium, Szentlépcső és a Lateráni bazilika felirata

Sz. Lőrinc vértanú tiszteletére volt szentelve, ezen a néven is ismeretes: « Oratorio di S. Lorenzo in Palatio »; a IX. sz.-tól változott meg a címe. Legelőször III. István pápa (768-772) idejében történik róla említés. Az avignoni fogságig (1305-1376) valósággal a középkor « sixtusi kápolnája » volt szépsége és fontossága miatt. A középkori Róma legtiszteltebb zarándokhelye, Gregorovius szerint. A XII-XIII. sz. pápái versenyt díszíttették koruk leghíresebb művészeivel, mint a Cosmák, Cavallini, Cimabue; Perugino is dolgozott benne a későbbi korokban. — A vastag vasrácsozattal borított oltár fölött tiszteljük az Üdvözítőnek V-VI. sz. körül « nem emberi kézzel festett », azaz « acheropita » képét; ősiségéhez kétség sem fér, mert II. István idejében már ezzel az elnevezéssel szerepel a Liber Pontificalisban. A diófára festett kép Krisztust mint tanítómestert mutatja. — 1367-ig itt őrizték Sz. Péter és Pál apostol fejét, amelyet II. Sergius pápa emelt ki sírjukból 846-ban, amikor a szaracénok Rómát fenyegették. — A drágamívű tartókba zárt ereklyéket Sz. X. Pius pápa vizsgáltatta felül és hitelesítette újra. A fehér márványoltár kettős rácsajtaja zárja el a drága ereklyéket.

A « szentélyek szentélye » méltán viseli a márvány mestergerendán a felírást: « Non est in toto sanctior orbe locus », az egész földön nincs ennél szentebb hely...

A Szentségi kápolna vagy inkább belső templom a passionista atyák vezetése alatt, akiket IX. Pius pápa rendelt a szent lépcsők és a « Sancta Sanctorum » őrzésére, mindennapi kegyelmi forrás.

Lejőve a közönségesen járható oldallépcsőkön, elhagyjuk a Scala Sanctát, majd elővigyázatosan átmegyünk a

forgalmas úttesten, és ekkor már a Lateráni Sz. János bazilika homlokzatánál állunk. A főbejárattól jobbra és balra, a kettős oszlopok alapzatán faragott virágfűzérek és szalagok között ezt a szöveget olvassuk a pápai hármas korona és kulcsok alatt:

✠ SACROS ✠ LATERAN ✠ ECCLES ✠
OMNIUM URBIS ET ORBIS
ECCLESIARUM MATER
ET CAPUT

« A legszentebb Lateráni templom a Város és a földkerekség minden templomának anyja és feje », mert Róma püspökének, a pápának székesegyháza, történelmi és jogi jelentősége miatt az egész katolikus világ főtemploma. Mondhatjuk: az Egyház székesegyháza!

Belépünk a csarnokba. Öt kapu nyílik az öthajós bazilikába. A középső a « Curia Hostilia » ajtaja volt a Forum Romanumon, ahol a római szenátus üléseit tartotta. Később az ottani Sz. Hadrián templomhoz használták fel, míg VII. Sándor pápa 1661-ben ide nem hozatta; Borromini az egész kaput megnagyobbította.

A csarnok bal zárófalánál Nagy Konstantin márványszobra (egykori termáiból a Quirinálról). XII. Kelemen pápa hozatta ide, hogy méltó emléke legyen a bazilika építőjének.

Az utolsó ajtó jobbról a szentkapu.

A bazilika 121.84 m. hosszú.

A templomba lépve, a főhajó elejéről lenyügöző látvány tárul elénk: Francesco Borromini (1599-1667) barokk csodája. Létesítésében az az elv vezérelte: az Egyház,

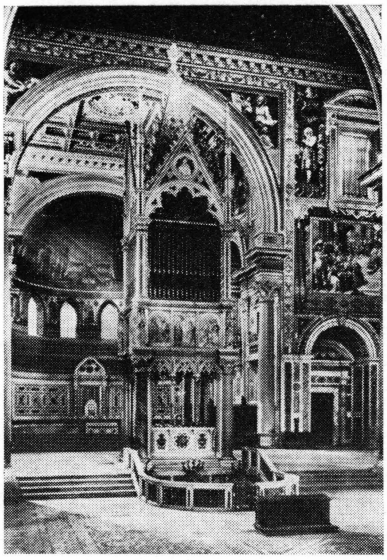

A Lateráni bazilika pápai oltára és szentélye, jobbról III. Ince pápa sírja

melynek szegletköve Krisztus, a próféták és apostolok alapzatán épült. Ezért a 12 apostol óriás szobra (4.60 m.) a főhajóban, felül pedig a próféták alakja, valamint a 12 gipsz dombormű az ószövetség és a Megváltó párhuzamával.

Miközben a változatos mintájú cosmata padozaton járunk, szemünk minduntalan az 1500-as évek dúsan faragott és színezett reneszánsz (újszületű) famennyezetére téved, és messze elöl megáll a pápai oltár gótikus tabernákulumán... Mielőtt azonban odáig jutnánk, lépjünk egy kissé jobbra, az első oldalhajóba. Az első oszlopon Giotto (Jocti pictoris opus) freskója idézi emlékezetünkbe VIII Bonifác pápa intézkedését, aki 1300-ban a Lateráni templom loggiájáról meghirdette az első jubileumi szentévet. Egyébként ő volt, aki 1303-ban megalapította a római egyetemet. A 2. pillérben II. Szilveszter pápa (999-1003) sírja, aki Sz. I. István királyunknak a koronát és apostoli címet adományozta a kettős kereszttel. Fraknói Vilmos egyházi történettudós

1909-ben evvel a művészi emlékművel (Damkó József alkotása) adózott a francia eredetű tudós és szentéletű pápa emlékének, aki a magyar küldöttségtől körülvett Asztrik kalocsai apátnak a koronát és keresztet átadja. A Magyarok Nagyasszonyának királykoronás alakja előtt Sz. István és Sz. László térdepel.

Ha egy kissé visszafelé a második oldalhajóba lépünk, a Torlónia-kápolna tündöklő belseje gyönyörködtet bennünket; ez a hercegi család sírkápolnája (XIX. sz.). Jézus levétele a keresztről Teneráni művészetét igazolja.

Nem ellenkezik az áhítatunkkal, ha megismerkedünk egy sajátságos építészeti és hangtani jelenséggel pont ezen a részen. Ha ketten egymásnak hátat fordítva két ellentétes pillérnél (a sok használat miatt megfeketedett fal eléggé elárulja a helyet...) egymással csendesen beszélgetni kezdenek, tisztán megértik egymás szavát.

De igyekezzünk előbbre, noha igen sok látnivaló lenne még, és álljunk meg a pápai oltár előtt. Fehér márványtömbjében, magában az oltárban, az a faasztal van, amelyen még Sz. Péter apostol és utódai, a római pápák, egészen Sz. I. Szilveszter pápáig a miseáldozatot bemutatták. Az oltár fölé 1367 óta Giovanni di Stéfano csúcsíves mennyezete borul, amelynek tetején, rácsok és piros függönyök mögött aranyozott ezüst ereklyetartókban (gyakran láthatók) Sz. Péter és Sz. Pál fejét tiszteljük.

Az oltár előtti mélyedésben V. Márton pápa (1417-1431) sírja.

A szentély falait perzsaszőnyegek módjára borítják a legszebb színű márványok. A mennyezet mozaikja Nagy Konstantin szellemére vall, aki meg akarta örökíteni a

kereszt jelében aratott győzelmét és magát a diadalmas keresztet, azért ábrázoltatta drágakövekkel; de az Úr Jézus arcát is szemléltetni kívánta, úgy, ahogyan megjelent. Ez a rész, a Jordán folyó jelképével, a IV. sz.-ból származik; Jácopo Torriti és társa, Jácopo Cameríno meghagyta 1292-ben, amikor a saját nagy mozaikművét készítette. Ferences ruhás pici alakjuk az ablakok közötti apostolfigurák lábánál látható két oldalt.

Az Üdvözítő képe a hagyomány szerint így jelent meg a templomszentelés napján, amint a mozaik mutatja: « Quae primum visibiliter apparuit Populo Romano ». Jobbra Keresztelő Sz. János, Páduai Sz. Antal (kisebb), Sz. János apostol és evangélista, végül Sz. András; balra Szűz Mária, aki jobbját a térdelő IV. Miklós pápa (1288-1292) tiaráján nyugtatja (ő állíttatta helyre a régi mozaikot és rendelte meg az újat); majd Assisi Sz. Ferenc (kisebb); Sz. Péter és végül Sz. Pál apostol.

Az apszis öblében Róma püspökének ritka márvány féleségekből és mozaikból rakott széke.

Egy kissé balra haladva, a sekrestye bejárata fölött megcsodálhatjuk a nagy szociális pápa, XIII. Leó (1878-1903) síremlékét (Tadolini). Itt látjuk a megváltás 1900. évfordulóján (33-1933) elhelyezett díszkeresztet is, e szavakkal: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.

De ekkor már tulajdonképpen a bal kereszthajó Szentségi oltáránál vagyunk. Négy aranyozott bronzoszlop (a kapitóliumi Jupiter templomából, ill. N. Konstantin palotájából) tartja a hatalmas timpanont, amely fölött Urunk mennybemenetelét Cavalier d'Arpino (+ 1626) festette meg. Az oltárt magát 4 « verde antico » márvány oszlop keretezi; a szentségház ugyancsak igen ritka és becses

márványkövecskékből készült. A magasban bekeretezett bronzdombormű az Utolsó vacsorát ábrázolja és annak az asztalnak ereklyéjét rejti magában, amelyet Krisztus Urunk használt szenvedése és halála előestéjén. Az oltártól jobbra Mózes és Illés, balra Áron és Melchisedech szobra. A freskók a bazilika történetét és legendáját beszélik el: N. Konstantin álma, győzelme, megkeresztelkedése, I. Szilveszter pápa keresése Soracte hegyén; a bazilika alapkőletétele, felszentelése, az Üdvözítő arcának megjelenése, N. Konstantin ajándékai a bazilikának.

Az Üdvözítő imádása után lépjünk most le a lépcsőkön és keressük fel a XIII. századbeli (Pietro Vassalletto) kolostorudvart, a Chiostrót; a nemes csendben elmélkedhetünk egy kicsit a látottakon, habár itt is van sok érdekesség: középen a IX. századbeli « szamariai kút »; körös-körül neves egyházi férfiak és tudósok sírkövei; Sz. Ilona császárnő szobra (V. sz.); mozaiktöredékek « Magister Deodatus » Cosma-őstől (XII. sz.); XIII. századi húsvéti gyertyatartó; egy V. századból való pápai trón (XIII. sz.-i mozaikokkal); oszlopokon nyugvó oltár, amelynek magassága, a közhit szerint, Krisztus Urunk testmagasságának felel

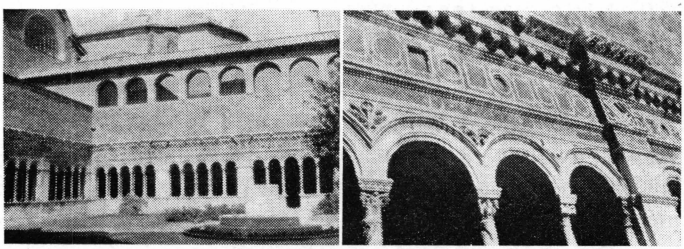

Lateráni kolostorudvar

meg (« misura di Cristo »); egy 1196-ból való szép bronzkapu; XI. Gergely (1372) és IV. Sixtus (1475) márványba vésett bullája a Lateráni bazilika elsőségének védelmében, és így tovább.

De térjünk vissza a templomba és az oldalhajóban tartsunk jobb kéznek a főbejárat felé. Az első oltár Sz. Hilárius püspöké; oldalt Dúraguérra bíboros (+ 1305) sírja. Assisi Sz. Ferenc kápolnája következik a stigmatizáció képével (XVIII. sz.); majd a terjedelmesebb kápolnában Santorio bíboros (+ 1602) sírja, a főoltáron a Kegyelem Anyjának képe (Perugino iskolájából, XV; sz.); a feszület márvány teste a XVI. sz. szobrászati remeke (Cioli). — A Szűzanya elszenderülésének képét szemlélhetjük azután (XIV. sz.), végül a legdíszesebb, toszkánai stilusú kápolnát, amelyet Corsíni XII. Kelemen pápa építtetett 1734-ben a család temetkezési helyéül.

Most azonban még viszatérünk a bazilika szentélyéhez, és megtekintjük a jobb kereszthajóban III. Ince pápa (1198-1216) sírját, amelyet 1891-ben XIII. Leó készíttetett Lucchesi által, amikor hamvait Perugiából ide hozatta; a Megváltó mellett Assisi Sz. Ferenc és Sz. Domonkos, valamint egy keresztes lovag nyilvánvaló utalás a pápa uralkodásának legfőbb mozzanataira, melyekben mély bölcsességgel intézkedett.

Az apszisban a jobboldali falfreskó szintén a domonkos — és ferencesrend megerősítését ábrázolja (a másik freskó XIII. Leó rendelkezését a bazilika fontos tatarozásával kapcsolatban).

1959. április 16-án 750. évfordulóját ünnepeltük annak, hogy III. Ince pápa élőszóval megerősítette Assisi Sz.

Ferenc Reguláját. Ebből az alkalomból mind a négy ferences szerzetes család, a sarusok, minoriták, kapucínusok és közös életet folytató harmadik rendiek, egyetemes főnökeik vezetése alatt egybegyűltek a Lateráni bazilikában, hogy Ince pápa utódja, XXIII. János pápa előtt megújítsák szerzetesi fogadalmaikat és az Egyházhoz való hűségüket.

A Szentatya, aki örömmel hangoztatta, hogy kispap korától a ferences Harmadik Rend tagja, és ez a szellem mindig erőteljesen élt benne egész életében, szózatát azzal kezdte, hogy most elsősorban Assisi Sz. Ferenc, « homo

A ferencrend főelöljárói XXIII. János pápa előtt
(f. Giordani)

catholicus et totus apostolicus » hívott össze bennünket, még óriási bronzszobra is a téren a « sedes papalis atque patriarchalis » megcsodálására és tiszteletére buzdít, viszont a bazilika apszisának ragyogó mozaikja Sz. Ferenc jelentőségét emeli ki a Szűzanya és Sz. Péter alakja között, meg Páduai Sz. Antalét a két Sz. János mellett. Miklós, az első ferences pápa, büszkén vallotta magát Ferenc Atya ivadékának, « Francisci proles primus de sorte Minorum »; III. Ince pápa pedig, akinek hamvai itt pihennek, most szinte kikel mauzóleumából, hogy megelégedetten tapasztalja és tanítsa: az általa jóváhagyott Regula az isteni Gondviselés révén csodálatos hatással járt.

Történelmi és lelkiéleti vonatkozásokban gazdag beszédét János pápa ezekkel a szavakkal fejezte be:

« Mint a nagy Pátriárka, Ferenc, így az ő legutóbb megdicsőített kisebb testvére, Sezzei Sz. Károly is, szegény és alázatos ember módjára gazdagon lép be a mennyek országába, és égi énekekkel magasztalják, alleluja, alleluja. Szeretett testvérek Szent Ferencben! Magunknak, nektek és mindenkinek megismételjük a fontos figyelmeztetést: ez az a nagy Regula, amit ünneplünk; ez az az út, amely az életre, áldásra, dicsőségre vezérel. Alleluja, alleluja ».

... Elelmélkedtünk egy kicsit, de « tempus urget nos » az idő sürget, lépjünk ki a bazilikából a közel négyszázéves barokk orgona alatt. Az oldalcsarnok « áldásloggiája » fölött két kecses torony a XII. sz.-ból, ugyanabból a korból négy haranggal. Jobbra a pápai palota (V. Sixtus pápa építtette ujjá), amelyben 1929. febr. 11-én aláírták az olasz állam és az új Vatikánváros állam közötti (lateráni) egyezményt.

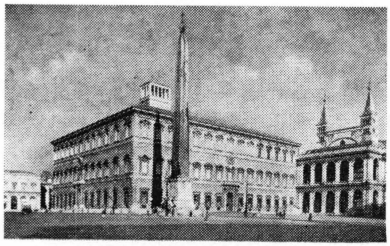

Róma, Piazza S. Giovanni: a Lateráni bazilika oldalbejárata és a Lateráni palota.

Előttünk Róma legrégibb és legmagasabb obeliszkje (a Kr. e. 1500. évből, 32 + 15 m. magas, Thebából), amit V. Sixtus állíttatott mai helyére.

Bal kéz felé tartunk egy kicsit, hogy még megtekintsük a nyolcszögletű keresztelőkápolnát a IV. sz-ból. Őse minden további keresztelőkápolnának. Alsó porfid oszlopsora fölé egy fehér márvány oszlopsort emeltek; középen, az egykori keresztelő medence fölött, a zöld bazaltból készült keresztkút; a négy oldalkápolna mindegyike gazdag tárháza a szellemnek és művészetnek.

Méltó befejezése látogatásunknak és zarándoklatunknak — a Laterannál.

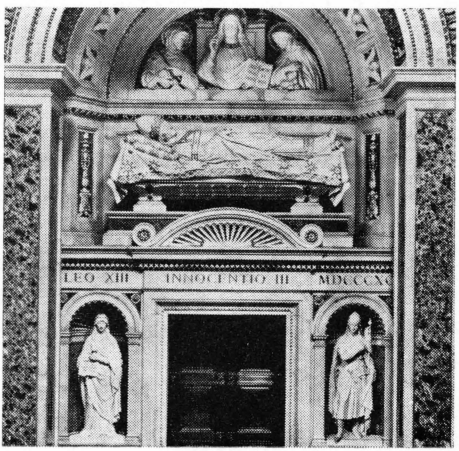

Róma: III. Ince pápa sírja a Lateráni bazilikában (foto Alinari)

JÁNOS PÁPA ASSISIBEN

XXIII. János pápa, mint a ferences Harmadik Rend régi tagja, 1962. október 4-én, Assisi Sz. Ferenc ünnepén a Szeráfi Atya városába kívánt utazni, hogy lerója tiszteletét Itália védőszentje iránt és imádkozzék a megnyitás felé közeledő II. Vatikáni Egyetemes Zsinat sikeréért, valamint a világbékéért.

Egy egyetemes zsinat előkészítése óriási feladat, szinte eléggé át sem tekinthető munka kivülálló személyek számára. A pápa Őszentsége, akinek lelkében természetfeletti sugallatként megfogamzott a zsinat terve, és aki mindenért felelős volt már az előkészítések alatt, leginkább megérezhette a három és féléves szervezés fáradalmait. Annál meglepőbb volt tehát, hogy hirtelen elhatározással zarándokútra indult Loretóba és Assisibe, pont egy héttel az egyetemes zsinat megnyitása előtt. Igazi zarándoklelkület kellett ahhoz, hogy reggeltől estig megtegyen egy közel hétszáz kilométeres utat vonaton, vállalva az ő magas korában (81. életévében)

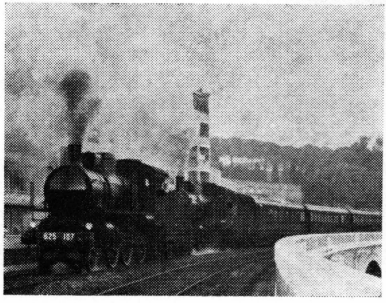

Vatikánváros: XXIII. János pápa vonaton Loretóba és Assisibe indul (f. Felici)

még többet jelentő állandó testi és szellemi frissenlét, beszédek, fogadások és szüntelen ünnepeltetés elkerülhetetlen áldozatát.

P. Dr. Basilius Heiser, minorita ferencrendi generális atya október 2-án kapott értesítést Mons. Angelo Dell'Acqua vatikáni helyettes államtitkártól, hogy a Szentatya Assisiben meg akarja látogatni Sz. Ferenc sírját és a San Francesco bazilikát. A generális atya, Mons. Dell'Acqua megbízásából azonnal értesítette a másik három ferences család főelöljáróit, hogy okt. 4-én legyenek ők is jelen a pápa ünnepélyes fogadtatásánál.

P. Mag. Gaetano Stano, a minoritarend általános helynöke és prokurátora, előre Assisibe utazott, hogy János pápa látogatását méltóképpen előkészítse. A város örömmel készült a nagy eseményre, és Mons. Placido Nicolini, Assisi benedekrendi püspöke, R. Cianchetta polgármester, valamint B. Giunchi, a Sacro Convento Custosa idejében gondoskodott a hír közléséről, amely felvillanyozta egész Assisit, hiszen IX. Pius óta, aki 1857 májusá-

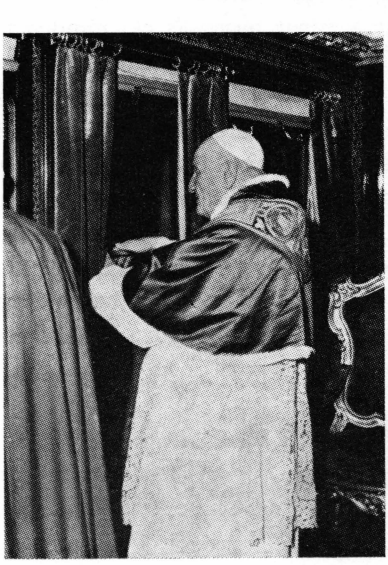

János pápa az olasz államelnök díszvonatában (f. Felici)

ban járt ott, más pápa nem kereste fel a Szeráfi Szent városát.

... Az olasz államelnök díszvonatát éjfélkor húzta be az állomásra egy gőzmozdony. Akkorát sóhajtott örömében, hogy hatalmas dohogása szinte megijesztett.

János pápa négy bíboros és számos magasrangú prelátus kíséretében hagyta el a Vatikánt. Amikor vonata reggel fél hétkor elindult a vatikáni állomásról, megtapsoltuk és térdenállva fogadtuk atyai áldását.

A különvonaton elkísérte a Pápa Őszentségét Fanfani miniszterelnök is több minisztertársával. Történelmi esemény volt ez az út: 105 év után ismét bejárta a pápa az azóta egyesült Itália jókora részét, ahol már nyoma sincs a hajdani feszültségnek és mindenki szeretettel, megbecsüléssel, tisztelettel fogadja az egykori pápai állam uralkodóinak mai Utódját. Ez az osztatlan és kölcsönös bizalom legjobb előjele lett az általános szeretet és lelki megújulás vágyával telített egyháztörténelmi eseménynek, a II. Vatikáni Zsinatnak.

János pápa délben ért Loretóba. A názáreti Szent Ház fölé emelt bazilikában a Loretói Szűz szobrát megkoronázta, majd a küldöttségek fogadása után, valamivel három óra előtt elhagyta Loretót, hogy Assisibe menjen. Amerre vonata elhaladt, mindenütt osztatlan lelkesedéssel üdvözölték, úgy az állomásokon, mint a mezőkön.

Assisibe félhatkor érkezett meg XXIII. János. A San Francesconál Itália apostoli nunciusa, C. Grano érsek fogadta. Rövid szentségimádás után az alsó bazilika főoltárához vonult, amelynek közelében, a pápai trón körül, — a San Francesco pápai bazilika —, számos bíboros és püspök

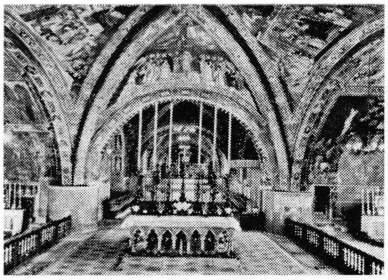

Assisi: San Francesco alsó bazilika: a pápai oltár

várta, a négy ferences család generális miniszterein kívül.

A pápai oltár fölött a csúcsíves mennyezetet Giottónak (egyéb vélemény alapján a személye szerint ismeretlen « Maestro delle Vele »-nek) 1305-ben festett freskói teszik lenyügözően mozgalmassá. A főhajó felé a szegénység fogadalmának és evangéliumi tanácsának jelképes jelenete látható, amint Sz. Ferenc Krisztus előtt eljegyzi magának a « Szegénység Úrnőjét ». A pápai trón felé eső oldalon az engedelmesség és szerzetesi fegyelem édes igájával a nyakában látjuk Ferenc Atyát, akit a szabályozott élet köteléke emel az egekbe. Másoldalon a tisztaságnak és a kegyelemnek keresztségben kapott magasztosságát szemléljük (ezen a freskón látható a ferences harmadik rendi Dante alakja is többedmagával). A hagyomány szerint valamelyik középkori teológus, talán Jacopone da Todi, indította Giottót az evangéliumi hármas tanács ilyen felfogású ábrázolására. — A kórus-székek felé, a negyedik kép a szerpap öltözékű Ferenc Atya égi dicsőségét mutatja angyalsereg között.

János pápa helyet foglalt trónján és méltatta az Angyalok Királynőjének, egyszersmind Sz. Ferencnek dicsőségét:

« Ó, Mária, Regina Angelorum! Te innen magasztalod a Paradicsom útját, amelyet csodálatosan jelképez ez a

halom, és felgyújtod a közös lelkesedést az Egyetemes Zsinat megtartására; ez valóban az ég és föld igazi és nagy ünnepe kiván lenni, az angyaloké, a szenteké és az embereké, a Te tiszteletedre és jegyesed, Sz. József tiszteletére, Sz. Ferenc és az összes szentek tiszteletére, Jézus Krisztus, az emberi nem Megváltója és Mestere Nevének és királyságának dicséretére és diadalára a lelkekben és népekben. Szent Ferenc az, aki egyetlen szóban összefoglalta a « jól élni (« ben vivere ») lényegét, megtanítva bennünket arra, hogyan kell az eseményeket értékelnünk, hogyan kell Istennel és a hozzánk hasonlókkal kapcsolatba kerülnünk. Ez a szó ad nevet ennek a halomnak, amit megkoronáz a Poverello dicső sírja: Paradicsom, Paradicsom! ».

Azután kifejtette, hogy a Paradicsomot, a mennyei boldogságot itt a földön az élet méltósága és szentsége élvez-

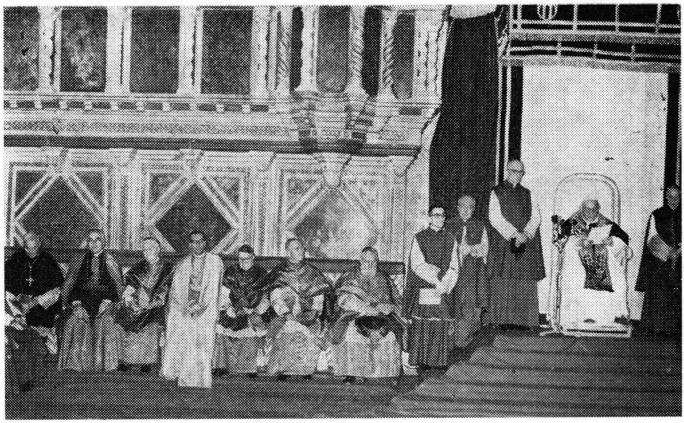

Assisi: XXIII. János pápa a S. Francesco bazilikában beszédet mond (f. Felici)

teti velünk. A műveltség, a szabadság, az igazságosság, a béke Isten ismeretén és törvényeinek betartásán, egyben a megváltás kegyelmeinek felhasználásán alapszik. Szent Ferenc egész élete ezt bizonyítja.

János pápa megemlékezett a pont kilenc évvel azelőtt tett látogatásáról Assisiben, vagyis 1953. okt. 4-én, amikor pápai engedéllyel ennél az oltárnál énekelt ünnepi misét és akkor is hangsúlyozta homiliájában: az ártatlanoknak, Isten törvényét tisztelőknek adja az Úr tudását és kegyelmét, nem a hivalkodóknak, gonosztevőknek; a pusztán evilági bölcsesség, a földi vagyon, a féktelen uralom és mindaz, amit ez a világ legel, vagyis a szerencse, a nagyravágyás, politika, hatalom és hatalmaskodás (« potenza e prepotenza »), az evangéliumnak egyszerűségről szóló tanítása előtt halomra dől és összetörik.

« Igen, tisztelendő Testvérek és szeretett fiaim. Paradicsom a szép meg a jó dolgok mérsékelt és bölcs használata, amelyeket a Gondviselés szétszórt a világban és amelyek senki elől nincsenek elzárva, de midenkinek hasznosak », mondotta János pápa. « Kérdés támad bennünk — folytatta —: miért adta Isten Assisinek ezt a természeti szépséget, ezt a ragyogó művészetet, a szentségnek ezt a varázsát, amely szinte a levegőben van és amelyet a zarándokok és látogatók csaknem érzékelhetően tapasztalnak? A felelet könnyű. Azért, hogy egy közös és egyetemes nyelvezet által megtanulják az emberek megismerni a Teremtőt és testvérnek elismerni egymást ».

XXIII. János pápa mégegyszer megemlítette, hogy 1953-ban járt Assisiben, de akkor mint velencei pátriárka, népes küldöttséggel együtt, hogy Sz. Ferenc sírjánál a fogadalmi

lámpát a velencei tartomány nevében meggyújtsa. Sz. Bernát apát szavaival méltatta az olajnak világító, gyógyító és tápláló erejét, Krisztusra vonatkoztatva azután ez élet-

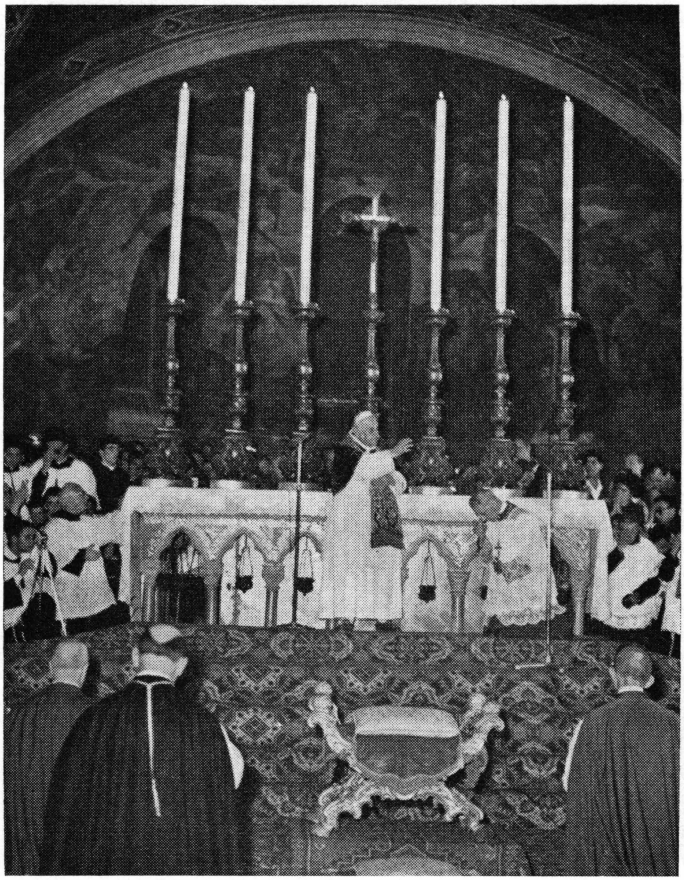

Assisi: János pápa áldást ad a S. Francesco alsó bazilikában

fontosságú tulajdonságokat és Sz. Ferencre, aki nem is kívánt más lenni, mint Krisztus hű mása.

« Krisztus Urunk nevében és erejével legyen békéjük a népeknek, a nemzeteknek, a családoknak, és a békéből származzék mindenki számára részesedés az óhajtott lelki és anyagi jómódból, amely a lelkek öröme lesz és biztatás egy derűsebb és nemesebb életre. Legyen béke a föld egyik sarkától a másikig, a különböző rendű és természetű mérhetetlen gazdagság körüli egyetértésben, kölcsönös megegyezésben, amelyet Isten az emberi értelemre, akaratra, kutatásra bízott avval a céllal, hogy az igazságos elosztás megszabja a társadalmi élet alapelveinek felemelkedését, amelyek Istentől vannak és Istenhez visznek ».

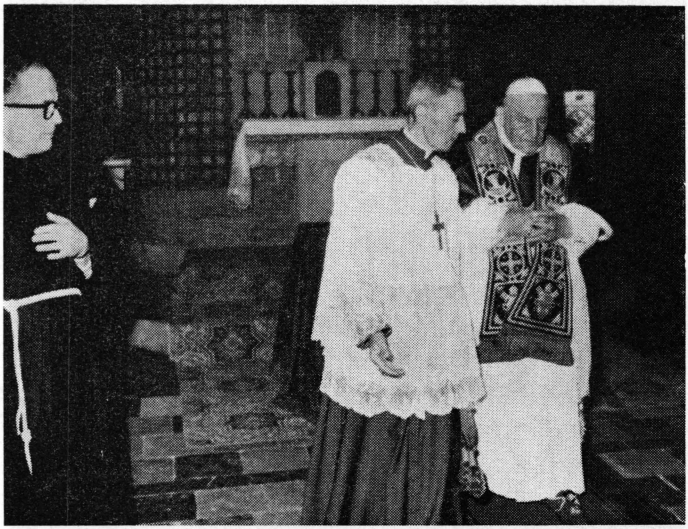

Assisi: XXIII. János pápa Sz. Ferenc sírjánál (f. Felici)

A pápa Őszentsége Sz. Ferenc példáját méltatva, végül magához Assisihez szólt:

« Ó, Assisi szent városa, te az egész világon egyedül azért vagy híres, mert benned született a Poverello, a te Szented, aki teljesen szeráfi a buzgóságban. Tudd megérteni ezt a kiváltságot és megmutatni a népeknek a keresztény hagyományokhoz való hűség látványát, mely legyen számotokra is az igazi és el nem múló tisztelet záloga ».

Miután a Szentatya áldást adott a pápai oltártól, Tisserant bíboros, Mons. Loris Capovilla személyi titkár, Dante apostoli főszertartásmester, P. Heiser minorita generális atya, P. Stano rendi általános helynök, P. Giunchi Custos atya kíséretében levonult Sz. Ferenc sírjához, ahol hosszas imába mélyedt.

Ó, hányszor vártuk, hogy Krisztus földi helytartója egyszer eljön az assisi pápai bazilikába, és most valóra vált régi óhajunk!

Azóta emléktábla hirdeti a ritka eseményt.

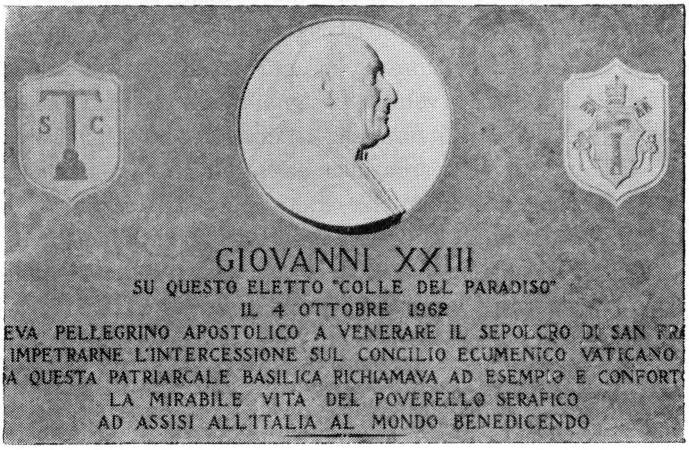

A ZSINAT ELINDÍTÁSA

Vatikán, 1962. október 12.

Főtisztelendő Gábor Atya!

Kívánságodnak megfelelően küldök egy rövid beszámolót a zsinat előtti eseményekről és a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat ünnepélyes megnyitásáról.

XXIII. János pápa 1959. január 25-én jelentette be a Sz. Pál bazilikában egy egyetemes zsinat megtartását, de a II. Vatikáni Egyetemes Zsinatot meghirdető bullát 1961. dec. 25-én, karácsony napján délelőtt adta át a pecséttel együtt Giacomo Luigi Copello bíborosnak, az Anyaszentegyház kancellárjának a Sala Clementina-ban.

A « Humanae salutis » kezdetű apostoli konstitúciót Copello bíborostól átvette Monsignore Pericle Felici érsek, a központi előkészítő bizottság titkára és délelőtt 9 és 10 óra között a Sz. Péter bazilika előcsarnokában, a baloldali első mellékajtónál előre elkészített szószékről felolvasta a bazilika káptalanja és igen sok hívő jelenlétében. Még az eső is betessékelte a téren levőket, akik tömegesen tódultak a csarnokba. Történelmi pillanat tanúi voltunk valamennyien.

Délben a bazilika középső erkélyéről ünnepélyes áldást adott a pápa Urbi et Orbi.

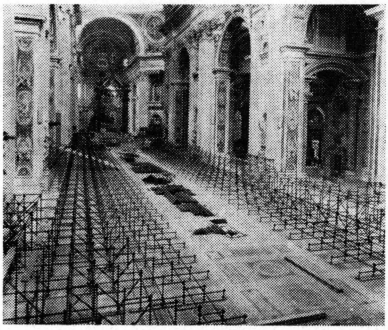

A vatikáni « zsinati terem » csőalapjai
(f. Felici)

Ugyanezen délelőtt kihirdették a bullát a Sz. János, Sz. Pál és S. Maria Maggiore bazilikában is.

1962. május 14-én a Sz. Péter templom főhajójában lerakták a « zsinati terem » első csőalapjait a 3. pillér táján, másnap megkezdték a vasvázak felállítását az emelvények számára, mégpedig a Nagy Sz. Gergely és Nazianzi Sz. Gergely oltárok között. A munkálatok miatt a május 16-i általános kihallgatáson János pápa már a bazilika szentélye felé beszélt a « Confessio » — oltártól, nem a főbejárat irányában, és ezt meg is okolta a hívek előtt, örömmel utalva a zsinat műszaki előkészítésére.

Napról napra jelentékenyen növekedett a vasállványzat. Május 22-én a Kórus-kápolna oldalán befejezték az üléshálózatot és megkezdték a Szentségi kápolna oldalán az építését, míg 30-án Sz. Péter bronzszobra felől hozzáfogtak fapadlózattal burkolni. Június második felében bedolgozták a lépcsőket és július 11-én Sz. X. Pius oltárával szemközt felfüggesztették az első bársony szőnyeget a pillérek közti ív alá.

Mindjobban kiemelkedett a « zsinati terem » egysége és szépsége.

A zsinati szakértők erkélyeinek hátsó függönyét a vati-

káni palota világhírű faliszőnyegei, arazzói alkották. Egyik oldalon két jelenet a betlehemi kisdedek megölésére vonatkozik, majd egy-egy faliszőnyeg a feltámadásra, a mennybemenetelre, a Szentlélek eljövetelére. Másik oldalon viszont Jézus születése, bemutatása a templomban, a három király imádása, Krisztus megjelenése az emmauszi tanítványoknak, megjelenése Mária Magdolnának (ez két külön szőnyegen) volt szemlélhető.

Minden két padszakasz szélén egy telefonkészülék és egy mikrofon, valamint felhúzható villanylámpás könyvtartó szolgál a zsinati atyák rendelkezésére az ülések alatt.

1962. szeptember 3-án XXIII. János pápa megtekintette

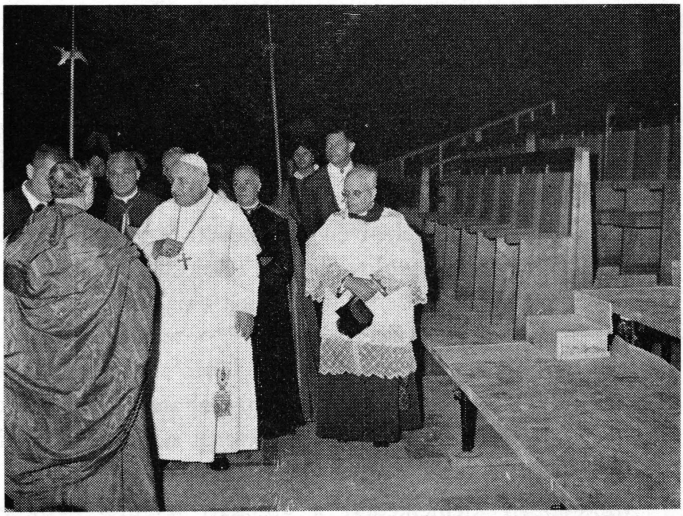

XXIII. János pápa megtekinti a « zsinati terem » berendezését (f. Felici)

az erősen előrehaladott munkálatokat. A készülő zsinati termen Paolo Marella bíboros, a bazilika főpapja kalauzolta végig, Mons. Pericle Felici érsek, zsinati főtitkár, Nasalli Rocca pápai főudvarmester, Mons. Domenico Galletti, vatikáni kanonok, Vacchini főmérnök és a svájci gárdisták parancsnokának kíséretében.

Szent Péter szobrával szemközt állapították meg a helyét Rampolla bíboros hordozható oltárának (az ő hagyatéka), amelynél minden nap más és más zsinati atya fog misézni. Ez oltár felszerelése a kristálykereszt (cristallo di roccából), és a díszesen faragott evangéliumtartó, amelyen egy igen becses kódex finom rajzú lapja Sz. János evangé-

János pápa Pericle Felici érsek, zsinati főtitkár kíséretében (f. Felici)

listát ábrázolja Patmosz szigetén, evangéliumának kezdő szavaival:

« In principio erat verbum et verbum erat apud Deum et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt et sine... ».

A Szentatya gyakran résztvett a zsinati előkészítő bizottságok ülésén, amikor is lakosztályából Mons. Pericle Felici érsek, zsinati főtitkár kísérte át a tanácskozások színhelyére.

A II. Vatikáni Egyetemes Zsinat ünnepélyes megnyitása 1962. okt. 11-én, Szűz Mária istenanyaságának ünnepén történt. Előző éjszaka megállás nélkül esett az eső és még az ünnep reggelén is szürke volt az ég, de azután lassan felszívódott a nedvesség. Fél kilenctől már napfényben fürdött a Sz. Péter tér, amelyen keresztül hömpölyögni kezdett a bazilikába a zsinati atyák csaknem háromezer főnyi tömege. Az infulás püspökök és szerzetesi ruhájukat viselő rendi főelöljárók szakadatlan sora, amelyben örömmel pillantottam meg Dr. Heiser Basilt, rendünk 1960-ban megválasztott generális miniszterét és Dr. Tomek Vince nagynevű piarista rendfőnököt, eddig soha nem látott élményt jelentett. A fehér püspöksüvegek erdeje a hó, a manna, az ostya puhaságát érzékeltette, fehér galambok szárnyára emlékeztetett...

A pápa trónja az első Halász sírja fölött áll; Bernini bronz-mennyezete borul föléje. Semmi más új megoldásra nem volt szükség, hogy kidomborodjék a pápa főssége és elsősége a többi apostolutód fölött. Az egyszerű, széles emelvény, amelynek egy része befödi az egyébként száz aranyozott lámpával díszes « Confessio »-t, a pápa egyszerűségére és alázatára vall, aki így is kifejezésre kívánja juttatni testvériségét a vele egyesült főpásztorokkal szemben,

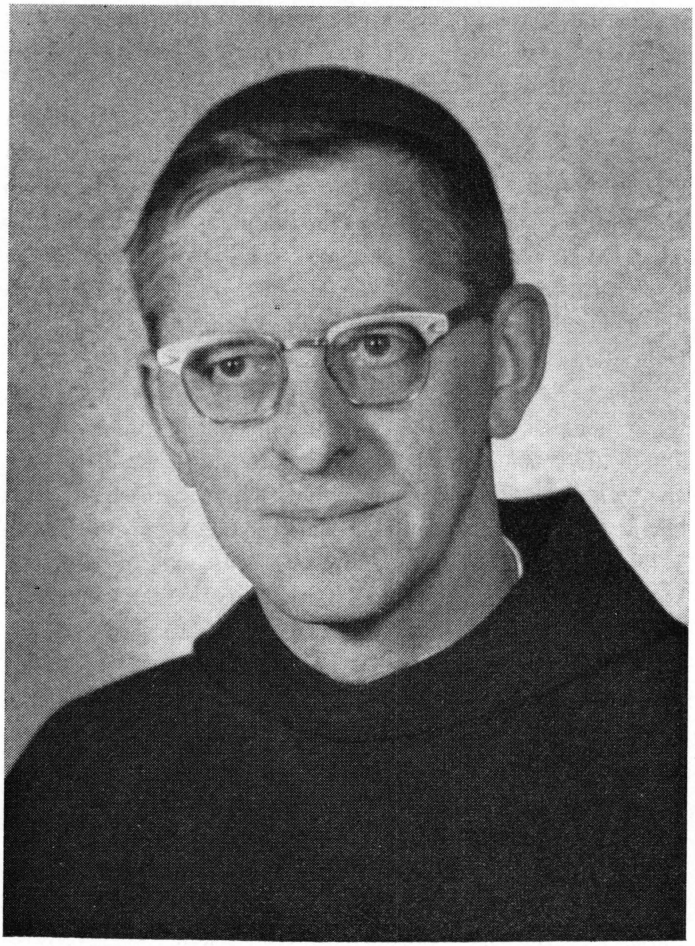

P. Dr. Heiser Basil, a minorita ferencrendnek 1960-*ban megválasztott főelöljárója, zsinati atya* (f. Crescente)

egynek tartva magát velük, és pusztán a Krisztus rendelte főség kinyilvánítására, jogi gyakorlására él az egész Egyházat kormányzó elsőbbségével.

Hogy elképzeltessem Veled, Kedves Gábor Atyám, a zsinati atyák elhelyezését, nézzünk a baldachintól a bazilika főbejárata felé. A pápától jobb kézre, hozzá legközelebb ülnek a bíborosok. Az ezen az oldalon levő többi ülés nagy D-vel van jelölve (Dextra), a túlsó oldal nagy S-sel (Sinistra). Minden résztvevőnek számozott helye van; ha hiányzik valaki, a helye üresen marad. Az ülések párnázottak, piros illetve zöld színben.

Szent Péter szobra mindennap pápai ornátusban van, tehát nemcsak kivételként, mint egyébkor, vagyis június 29-én, kiváltságos ünnepeken és szenttévatási napokon. Vele egy vonalban áll a hófehér zsinati oltár, hat gyertyatartó között a feszülettel. Az ülések alatt ezen az oltáron nyugszik a kinyitott evangéliumos könyv, a fent említett művészi kódex szövegével. A misézö zsinati atya természetesen a zsinati terem hosszában keletnek, a bazilika főajtaja felé néz.

Hogy azonban ne merüljek bele túlságosan a « helyszíni » leírásokba, rátérek a zsinat megnyitása szertartásának méltatására, annak is egy különleges mozzanatára, amely engem, és minden bizonnyal másokat is megragadott.

Amint említettem, fél kilenckor indult meg a felvonulás, helyesebben: akkor lett láthatóvá a körmenet a bronzkapuban. Zengő harangzúgás közben tartott a bazilika lépcsői felé. A fenséges ragyogású templomba a Szentatya tíz óra tájban érkezett meg hordozható trónszékén. Végigvonulva a helyüket már elfoglalt püspökök, pátriárkák, bíborosok között, a pápai oltárhoz ment. Térdreborult és rövid imát mondott.

XXIII. János pápa a zsinat megnyitására a Sz. Péter bazilikába vonul (f. Felici)

Ekkor, egyháztörténelmi eseményként, elvégzi a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat első hivatalos ténykedését, a Szentlélek kegyelmének leesdésére megkezdi a « Veni Creator Spiritus » himnuszt!

Felzúg a világ legnagyobb templomát zsúfolásig megtöltő hívő tömeg hangja, folytatva az éneket. Krisztus földi helytartójával együtt könyörög Isten áldásáért, amelyet az ének végeztével a pápa külön hármas könyörgésben is kér. XXIII. János pápa azután trónjától a zsinati oltárhoz vonult, és az olvasott szentmisét kezdő Tisserant bíboros dékánnal elmondta a szokott nyilvános bűnvallomást. Mise után áldást adott a Szentatya, majd Mons. Pericle Felici érsek tömjénnel

megfüstölte az evangéliumos könyvet és kinyitva feltette az oltárra.

A pápa ekkor, letéve a palástot, miseruhába öltözött és fogadta a zsinati atyák egy-egy csoportja képviselőinek fiúi hódolatát. Ezután került sor arra a jelenetre, amelyet soha életemben nem láttam, és minden valószínűség szerint sohasem fogok többé látni...

A pápa, mint akármelyik más keresztény katolikus hívő, pap vagy püspök, eskütétel jellegével elmondta a katolikus hitvallás szabatosan megfogalmazott szövegét. Ez az ünnepélyes hitvallás és fogadalom a niceai hitvallással kezdődik, amit a szentmisékben szoktunk mondani (bővebb az általánosan használt és röviden « Hiszekegynek » nevezett apostoli hitvallásnál), majd folytatódik a kinyilatkoztatás, az Egyház tanítói hivatala, a pápa csalatkozhatatlansága, a Szentírás értelmezése felől vallott hittel, amely magában foglalja a hét szentség, az első bűn átszármazása, a megigazulás, az Oltáriszentség, a tisztítótűz, Szűz Mária és a szentek tisztelete, az Anyaszentegyház lelki hatalma és a pápa elsőségének hitigazságait is.

Mi, egyszerű papok, már többször elmondtuk ezt az ünnepélyes hitvallást szentelés, kinevezés, hivatalbalépés alkalmával, de ugyanezt szószerint hallani az Egyház látható fejének ajkáról, megrendítő tanúságtétel volt amellett, hogy az Egyházban elsősorban midenki hívő, Krisztus követője, amely után előtérbe lép kinek-kinek egyéni, Istentől kapott különleges szerepe, megbízatása a hit és vallás terén.

Soha sem lesz elfelejthető az egyszerű hívőnek alázatát megtestesítő hang, amellyel a pápa megkezdte az esküszerű hitvallás szövegét:

« Én, János, az Anyaszentegyház püspöke... ».

És a befejező szavakat:

« Ígérem, fogadom, esküszöm. Úgy segítsen Isten és Istennek e szent evangéliuma ».

Nagy fontosságú erkölcsi tény, amikor a pápa esküt tesz. Mert esküdni mindenekelőtt hitet és alázatosságot követel magának az eskünek pillanatában. De állhatatosságot és erőt, nem egyszer hősies áldozatot, amikor megtartásáról van szó...

A pápa hitvalló esküjét minden zsinati atya elmondta Monsignore Felici érsek szövegolvasásában.

Követte a Mindenszentek litániája, amelyben a Szentatya háromszor énekelte a könyörgést a zsinatért és az egyházirend minden fokozatáért, hogy a Mindenható áldja meg, kormányozza és őrizze.

A szertartásra választott evangéliumi részlet latin, görög és keleti nyelveken történt eléneklése után a zsinat elnöke, vagyis dicsőségesen uralkodó Szentatyánk, 37 perces beszédet mondott latinul, 12.26-kor kezdte és 13.3-kor fejezte be. Gyóntatószékemből oldalról láttam a messzi távolban trónján ülő pápát, akinek egyébként is erőteljes hangját a legnagyobb mértékben érthetővé tette a gondos hangszóró berendezés. Általános megállapítás, hogy magas kora ellenére feltűnően érces hangja van, és most is, egy ötórás szertartás végén egyáltalán nem látszott fáradtnak. Isten csodálatos akaraterővel és munkabírással áldotta meg, amely rácáfol magas korára és arra az aggodalomra, amellyel személyét kötelességszerűen minden oldalról körülveszik.

A megnyitás napján, az éppen csak hogy leszállt estében, a Sz. Péter tér három irányából fáklyásmenet vonult az

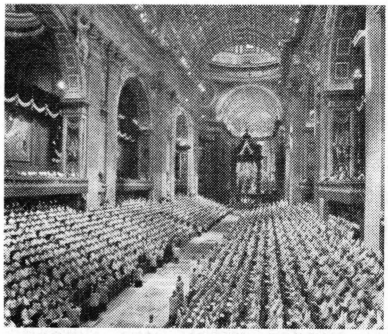

1962. *október* 11: *a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat megnyitása* (f. Felici)

obeliszkhez. A sok-sok fénycsóva szinte keresztet képezett.

A Szentatya megjelent dolgozószobájának kivilágított ablakában, és amikor elült a lelkesedés meg éljenzés zaja, beszélni kezdett. Ismét bámulatba ejtett mindenkit, hogy a délelőtti sokórás szertartás ellenére ezúttal is mennyi üdeséggel, milyen erőteljes hangon beszélt. Szokott közvetlenségét, a felemelő gondolatok mellett, mi sem bizonyította jobban, mint hogy a téren jelenlevő nemzetközi tömeghez, tehát mintegy az egész emberiséghez, hozzávette a világűr fényesarcú, éppen teljes nagyságában tündöklő képviselőjét is, a holdat, amely napjainkban ostromlott célpontjává lett az emberi haladásnak és tudományos együttműködésnek.

A pápa az istenhit és testvéri szeretet fontosságát fejtegette vezérgondolatként, és mint annyiszor a multban, úgy most is kihangsúlyozta: ne azt nézzük, amiben felfogásaink különböznek, hanem azt keressük és szeressük egymásban, ami összefűz bennünket.

Szószerint is idézhetem:

« Kedves fiaim, kedves fiaim, hallom a hangotokat. Az enyém csak egy hang, de az egész világ hangját jelenti; valóban, itt az egész világ képviselve van. Mondhatnók, hogy ma este még a hold is ide igyekezett. Nézzétek, ott

fenn mint figyeli ezt a látványosságot. Mert befejezzük a béke egy nagy napját, igen, a békéét: Dicsőség Istennek és béke a jóakaratú embereknek ».

A pápa Őszentsége azután figyelmeztetett mindenkit, hogy gyakran kell ismételni ezt az óhajt és jókívánságot, és így folytatta:

« Az én személyem nem számít semmit, testvéretek, aki szól hozzátok és aki Urunk akaratából Atyátokká lett. De mindez, együttvéve, atyaság és testvériség, az Isten kegyelme. Minden, minden! Szeressük tehát továbbra is egymást, szeressük így, és az összetalálkozásban folytassuk annak felkarolását, amely egyesít, nem törődve azzal, — ha lenne —, amely egy kissé nehézséget okozhatna nekünk ».

De XXIII. János pápa mélyen érző meleg szíve legjobban a következő szavakban nyilvánult meg:

« Mindig ilyenek legyenek az érzelmeink, mint ahogy az ég és föld színe előtt most kifejezzük: hit, remény, szeretet. Isten szeretete, testvérek szeretete. És azután, együtt mindnyájan, megerősítve az Úr békéjével, előre a jóért való munkálkodásban! Hazatérve, találkoztok a gyermekekkel, simogassátok meg őket és mondjátok: ez a Pápa simogatása. Talán láttok letörlésre váró könnyet is; legyen egy bátorító szavatok a szenvedőkhöz. Tudják meg a szomorúak, hogy fiaival van a Pápa, különösen a bánat és keserűség óráiban. Végül, emlékezzünk mindnyájan kiváltképp a szeretet kapcsára; és énekelve vagy sóhajtozva vagy sírva, de mindig tele bizakodással Krisztusban, aki megsegít minket és meghallgat, derűs és reménykedő lélekkel haladjunk életutunkon ».

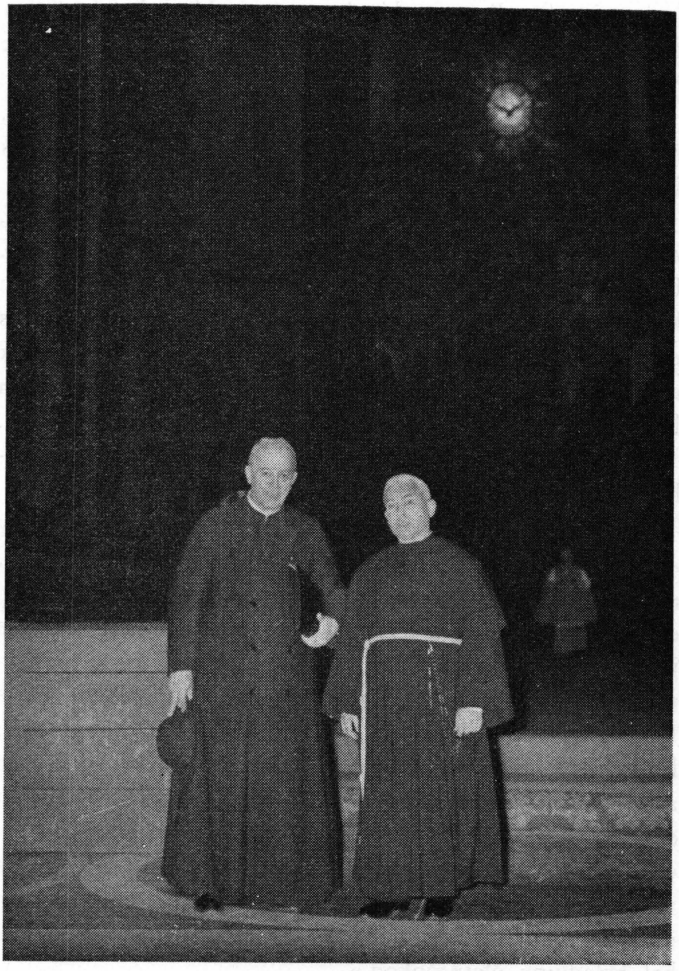

P. Dr. Tomek Vince piarista rendfőnök, zsinati atya az apostoli magyar gyóntatóval. (f. Giordani)

BALZAN-DÍJ
A BÉKE FEJEDELME HELYTARTÓJÁNAK

XXIII. János pápa a « Pacem in terris » enciklikával szerte a nagyvilágban mély hatást gyakorolt hívőkre és nem hívőkre egyaránt. Az egyetemes emberiség háláját volt hivatott tolmácsolni a Balzan-békedíj, amelyet az 1963. február 28-i zürichi alapítványi gyűlés, amelyen a tudományos világ számos képviselője, bölcsész, jogász, író vett részt, János pápának ítélt oda egyhangúlag.

Angela Lima Balzan asszony, atyjának, Eugenio Balzánnak tervét valóra váltva, létet adott ennek a tiszta szándékú, nemes, az emberiség közjavát, testvériségét, békéjét szolgáló intézménynek, amely évenkénti díjjal jutalmazza a népek közti egyetértést munkáló, vagy művészi, tudományos, társadalmi vonalon kimagasló eredményeket elért egyéniségeket.

... A Sala Regiában, vagyis Királyi teremben, amely rendkívüli, gazdag díszítése miatt is méltán nevezhető fejedelminek, 1963. május 10-én délelőtt tíz órakor már minden teljes készenlétben volt János pápa fogadására, akinek Antonio Segni olasz államelnök itt kívánta átadni a nemzetközi Balzan-díjat.

Farnese III. Pál pápa (1534-1549) Giuliano Sangallót bízta meg e fogadóterem megépítésével, amelynek alapterülete kb. 400 négyzetméter. Oldalfalain egyháztörténelmi jelenetek.

A Scala Regia, Királyi lépcső torkolatának ajtajánál, ha

belépünk, balra: a pápai állam, a spanyol királyság és velencei köztársaság hármas szövetsége hajóhadat sorakoztat a kereszténység védelmére;

az ajtótól jobbra: a keresztény hajóhad " ad Echinadas Insulas ", Lepantónál 1571-ben megveri a félhold alatt küzdő sereget; a kép balsarkában a Hit alakja kereszttel és kehellyel, fönt a magasban Krisztus, angyalai és apostolai élén; a vezérhajón egy ragyogó szárnyas főangyal; e két festmény F. és T. Zúccari alkotása.

Ez utóbbival átellenben hasonlóan nagyméretű freskó XI. Gergely pápát ábrázolja, aki a pápai székhelyet Avignonból ismét Rómába helyezte, " Gregorius XI. patria lemovicensis Sedem Pontificiam divino numine permotus Avenione Romam post annos LXXI transtulit ", 1376-ban. Giorgio Vasari, arezzói mester (aki a kép oldalára görögül írta fel saját nevét), a római Sz. Péter templom elé teszi a jelenetet, amelynek lépcsőin a pápa felé halad a bazilika káptalanja a pápai hatalmat és joghatóságot jelentő patriárkális ernyővel és a kulcsokkal; a Tiberis jelképe és Romulus meg Remus alakja mellett a hét halom apró megszemélyesítői, valamint a római patriciátus, amint a pápa lába elé borul.

A pápát Sziénai Sz. Katalin vezeti ba Rómába; fölöttük Sz. Péter és Sz. Pál lebegő alakja.

Az említett hármas szövetség: V. Sz. Pius, Fülöp spanyol király és a velencei köztársaság képével szemközt, és így szemben a Cappella Sistina főbejáratával is, a negyedik nagy freskó III. Sándor pápa és Barbarossa Frigyes kibékülését ábrázolja a velencei Sz. Márk templom előtt.

A Pál-kápolna ajtajától jobbra a Sala Regia zárófalát szintén történelmi kép borítja: VII. Gergely pápa IV.

Henriket, « imperatorem male de Ecclesia merentem postea supplicem et poenitentem absolvit », az Egyházzal szemben rossz indulattal viselkedő, de azután megtért és bocsánatért esedező fejedelmet feloldozza.

A Cappella Paolina ajtajától balra viszont jelenetet láthatunk, amint « Christianorum copiae Tunetum », a keresztény seregek Tuniszt III. Pál pápa segítségével 1535-ben elfoglalják.

Ahol most a pápai trónus áll, a Királyi terem másik záró falán, a Sz. Bertalan éji embermészárlás képe. Szemlélődés tárgya Agresti, Sicciolante, Giuseppe Porta és Marco da Siena több festménye is.

A mennyezet gipsz domborműdíszítését, — homorulataiban III. Pál pápa nevével —, Perin del Vaga készítette, az ajtók felettieket pedig Volterrano. A Sala Regiából nyílik a Cappella Paolina, III. Pál pápa kápolnája. Oldalfalain Michelangelo utolsó nagy munkái: Sz. Péter megfeszítése és Saul megtérése Damaszkusz kapuja előtt. Mindkét alkotás a mozgalmas tömegjelenet és megrázó lélekrajz példája. Kisebb festmények szerzője Sabbatini, aki Sz. Pál igehirdetését, csodáit és megdicsőülését ábrázolja a mennyezeten. A szentélyben a Jótanács Anyjának genazzánói kegyképe másolatban. János pápa minden májusban és októberben egy vatikáni prelátus szentmiséjét szokta meghallgatni előtte. Az egész kápolnának koronája az apszis gazdagon festett fényes kupolája.

A Sala Regiával egybenyílik a Sala Ducale, Hercegi terem. Falain a négy évszak jelképe és Marco da Siena, Paolo Brill flamand tájképfestő mitológiai festményei. Az egész fogadótermet a legújabb időkben Della Chiesa XV. Benedek pápa elevenítette fel színeiben.

Tíz óra után megérkezett Francesco Bracci bíboros, aki hosszú éveken keresztül a Szentségfegyelmi Kongregáció titkára volt, s így felettesem is az ottani munkában. A Cappella Paolinába kísértem.

A vatikáni rádió két fülkéje, vagy tíz hatalmas erejű fényszóró és számos filmfelvevőgép alkotja a Sala Regia műszaki berendezését. Az előbb csak halvány rózsaszínben borongó terem soha nem látott fényárban kezd úszni kevéssel a Szentatya megérkezése előtt. A háromívű tágas ablaknál (XIII. Gergely pápa nevével) a vörös bársony mennyezetű trón.

10.30-kor megérkezett Antonio Segni, olasz köztársasági elnök, a Balzan-alapítvány tiszteletbeli elnöke; már várt rá Giovanni Gronchi, volt olasz államelnök, a díjosztó bizottság elnöke. A kb. ötven párnás széken Itália vezető személyiségei foglaltak helyet és a nemzetközi tudományos világ neves tagjai. Hét bíboros jött el e vatikáni szertartásra, az olasz politikai életből pedig Leone, Fanfani, Piccioni, Lanzini szenátor, az olasz rádió és televízió részéről maga az igazgató, Bernabei, azonkívül Dr. Giorgio Vecchietti.

A pápa Őszentsége 10.45-kor jött meg udvari kíséretével, helyet foglalt, és Professore Vincenzo Arangio Ruiz köszöntötte olaszul, méltatva a pápa felbecsülhetetlen apostolkodását a béke érdekében, szinte újra meghirdetve a « novella della pace » evangéliumi örömhírét. Üdvözlő szavait franciául is elmondta.

Dr. Frédéric Fouquet svájci szenátusi elnök szintén franciául méltatta a Szentatya « Pacem in terris » enciklikáját, és kifejezte Svájc örömét, hogy a « Pastor et Nauta » nyerte el a Balzan-békedíjat.

Kevéssel tizenegy előtt Antonio Segni, kellemes, szép

hangján, köszöntötte a pápát. « La forza del bene », a jó ereje győzedelmeskedni fog a meg nem értés felett, mondotta; majd megköszönte János pápa jóságát az olasz nemzet iránt. Nagy-nagy szeretettel felajánlotta a Balzan-jutalmat, amit János pápa szemmel láthatóan örömmel, megelégedéssel fogadott.

A trónjához járultak, kezet csókoltak neki...

A Szentatya 11 óra után néhány perccel kezdte francia beszédét, válaszolva Segni államelnök, valamint a Balzan nemzetközi békealapítvány képviselőinek üdvözletére:

« Regi saeculorum immortali et invisibili, soli Deo honor et gloria! » kezdte beszédét a Szentatya Pál apostolnak Timóteushoz írt szavaival, « a századok halhatatlan és

Vatikán: a Balzan-díj átnyújtása XXIII. *János pápának*

láthatatlan Királyának, egyedül Istennek tisztelet és dicsőség », mert Istennek jár elsősorban hála, mivel csak ő tud igazi békét adni a szíveknek, őtőle származik minden jó sugallat és kezdeményezés a béke érdekében, amelyen az Egyház oly sokat fáradozik.

Hivatkozott a pillanat nagyszerűségére és hagyományos körülményeire, külső kereteire, főleg a Sala Regia történelmi légkörére, ahol azelőtt is fejedelmek, államfők fejezték ki hálájukat, bizalmukat a galileai Halász utódai iránt. Utalva azután XIII. Leó pápa « Rerum Novarum » enciklikájára, amely az Egyház hatalmas hangja volt a munkásság és társadalmi haladás érdekében, visszaidézte a « dolgozók zarándoklatának » rendkívüli eseményét, amely itt, a Vatikánban, a munkásság hálájának visszhangja volt. A jelen alkalom ennek a szellemnek gyümölcse: az emberiség békés haladásának munkálása, a « Béke Fejedelmének » tanítása és törvényei szerint.

XXIII. János pápa beszéde öt percig tartott, amely alatt a felvevők szinte szakadatlanul működtek.

A Sala Regiában lefolyt ünnepség végén áldást adott. Ekkor elhagyta a Sala Regiát és a Cappella Paolina sekrestyéjéből lement a bazilikába a Pietà kápolna közelében. Negyed tizenkettőkor vonult végig a főhajón kíséretével. A zsinati atyák helyét egytől egyig elfoglalták a polgári meghívottak, intézmények, egyesületek képviselői.

A pápai tróntól jobbra igen sok bíboros, balra számos polgári előkelőség ült. A trón egy kissé a mennyezet oszlopai előtt van, nem úgy mint a zsinati gyűlések alatt, vagyis az oltárhoz támasztva... A trón közelében tartózkodik Gróf Giuseppe Dalla Torre, a L'Osservatore Romano v. igazgatója és az Aranyrózsa pápai átnyújtója.

A Szentatya 11.20-kor ért (sedia gestatorián) a Confessióhoz az ezüstkürtök hangja mellett, amely a főbejárat feletti középső erkélyről betöltötte a mérhetetlen bazilika belső terét. A pápai udvar színpompáját a svájci gárdisták, piros öltözetű trónhordók, a buzogányvivő mazzierik, a fehér csipkével szegett fekete bársonyruhás világi kamarások alkották.

A pápa mögött Marella bíboros, a bazilika főpapja, Felici érsek, zsinati főtitkár, a Sz. Péter bazilika káptalanja részéről pedig Luigi Civardi és Giulio Barbetta püspök kanonok haladt.

A Cappella Sistina kórusa énekkel kísérte a Szentatya megérkezését...

A Sz. Veronika és Sz. András pillér közötti fenntartott helyeken a lila ruhás prelátusok népes csoportja... Az apszisban, a mellékhajókban, a bazilika kápolnáiban és kis kupoláiban a legteljesebb díszvilágítás...

Fél tizenkettő tájban került sor Giovanni Gronchi, a Balzan-díj v. első elnökének beszédére: nagy kiváltságnak tartja, hogy ő üdvözölheti a Szentatyát. Tizenöt perces beszédében ismertette a Balzan-díj megalapításának történetét és célkitűzéseit, méltatta a pápa Őszentsége érdemeit a nemzetközi béke megóvása érdekében, hangoztatta az Úr Jézus szavait: « Veritas liberabit vos », az igazság az alapja minden rendezett emberi együttélésnek; beszélt az egoizmus ellen, másrészt rámutatott a tényre, hogy az emberiséget az optimizmus lelkülete tölti el, mert a « virtusnak » kell győzedelmeskednie a skepticizmus felett.

... Az emelvény, amely most a « Confessio » lépcsős lejárata fölött van, 6 fokkal emelkedik a bazilika padozata fölé, de a pápai trón még másik 3 lépcsővel áll feljebb.

A pápa, lábát zsámolyon nyugtatva és enyhén trónja balkönyöklőjére támaszkodva, igen nagy érdeklődéssel hallgatta Giovanni Gronchi beszédét, aki a keresztény felfogás erejét méltatta biztos, érces hangon. Átnyújtotta a Szentatyának a békedíjat kísérő okmányt, amit a pápa Őszentsége megilletődve átvett, majd néhány élénk kézmozdulattal, amely annyira jellemzi roppant gyors szellemi és testi képességeit, elismerését, köszönetét fejezte ki Gronchi elnöknek.

Még Philipp Etter, a hivatalos svájci küldöttség tagja, volt svájci szövetségi elnök mondott öt perces beszédet németül, hangoztatva a béke optimizmusára és áldásaira épülő jövő szépségét.

János pápa franciául válaszolt az elhangzott beszédekre. Háláját fejezte ki e sorozatos ünnepségek előkészítőinek, akik a pápa alázatos személyében az Egyházat becsülik meg.

Tiszta, szinte érces hangon folytatva beszédét, felsorolta közvetlen elődeit, akik valamennyien az emberiség nagy jótevői voltak: XIII. Leó, Szent X. Pius, XV. Benedek, XI. Pius, XII. Pius, majd hálás gondolatokkal áldozott Eugéne Balzan emlékének, akinek tette áldás volt a valódi béke szolgálatában.

A Szentatya a bazilika fenséges szépségéhez, kupolájának nagyszerűségéhez hasonlította a béke szilárdságát és fényét, amelynek egyik tartó pilléréül szánta a « Pacem in terris » pápai tanítólevelet, minthogy a béke csak az igazság, igazságosság, szeretet és szabadság négyes pillérzetén nyugodhat biztosan.

Idézte a Magnificat magasztaló szavait: « Respexit humilitatem servi sui..., fecit mihi magna, qui potens est... ». Azután felemlítette, hogy első szentszéki megbízatásakor ezt a jeligét választotta magának: « Obedientia et Pax »,

engedelmesség és béke, amikor pedig velencei pátriárka lett: « Pax et Evangélium », béke és evangélium, minthogy Isten szent Gondviselésének akarata az, hogy istenfélelem, bizalom, megbocsátás, a « perdono » szelleme uralkodjék az emberek között; és most, mint « Episcopus Ecclesiae Dei », az Isten Egyházának Püspöke, megismétli egykori velencei jelszavait: « Pax tibi Marce, Evangelista meus », de megismétli előző jeligéjét is: « Obedientia et Pax! ».

XXIII. János pápa 11.54-kor megkezdett beszédét 12.14-kor fejezte be.

... Trónjának hátát nagyméretű szőnyeg alkotta avval a jelenettel , amikor Krisztus a hegyre épült városra, Jeruzsálemre mutat a körülötte levő apostolok előtt, míg Sz. Péter, kezében könyvvel, lába elé térdel...

A pápai trónálló, Colonna herceg közismert, nyugodt alakja meg a diplomatáknak a szó szoros értelmében vett színes serege, a miniszterek, államférfiak csoportja a Szent Longinus emelvényen, vagy az ez alkalommal (a bíborvörös helyett) zöld szövettel borított székeken, az Egyház egyetemességét fejezte ki a népek között, amelyek számára Krisztus békéje nélkülözhetetlenül szükséges.

ELHUNYT A VILÁG PLÉBÁNOSA

A pápa halálát követő kilencnapos gyász harangjainak hangja a Sz. Péter templom tornyában, a ritka közökkel megszakított ütemes harangverés vagy sűrű kongatás szomorúan száll szerteszét a vatikáni halmon, ahol mindenki és minden érzi a hiányt: nincs itt többé a pápa... Kihaltak az utak, üres a Sz. János torony szobája, hasztalan várja a lourdesi kápolna gyakori Zarándokát...

Május 31-én este hallottam, hogy a Szentatya rosszúl van, az állapota súlyosbodott. Szinte hihetetlennek tünt föl, mert előző este nagy betűkkel hozták a hírt az újságok: a pápa jobban érzi magát!

Sajnos, a későbbi hír bizonyult igaznak. Amikor a bazilikából kimentem a térre, sűrű embertömeget találtam az obeliszk körül, szemben a Szentatya ablakával. Betegségének válságosra fordulása a térre vonzott mindenkit, hogy lélekben együtt legyen vele, aki mindig együtt volt nyájával... A Város szívébe zárta püspökét, és most egyöntetűen kifejezi háláját, tiszteletét iránta; de nemcsak Ró-

A vatikáni lourdesi kápolna gyakori Zarándoka

ma, hanem egész Itália, sőt az egész emberiség átérezte, ki volt « Roncalli pápa » és kitől vett búcsút azokban a nehéz órákban.

A földi élete vége felé közeledő pápa utolsó napjait vele együtt szenvedte át az egész emberiség. Általános hő kívánság volt, hogy Isten tegyen csodát, tartsa meg János pápát, akit a világ erkölcsi atyjának vallott. A « világ plébánosa », mondották felőle a sok más jelző mellett, de talán valóban ez volt a legegyszerűbb és legtalálóbb elnevezése, az emberiség egy egyetlen nagy család, és ő volt a feje, természetfeletti és erkölcsi értelemben. Még hozzá igazi « plebanus », Isten népéért aggódó gondos főpásztor.

Az Úristen nem vette el gyorsan tőlünk; volt valaki, aki azt mondta, hogy szinte meghajlik a forró kérés előtt és meghosszabbítja az életét... Emberi számítás szerint nem tett csodát, — az ő utai mások, mint a mieink —, de az emberiség részesült egy másik csodában, olyanban, amilyenre szinte méltó sem volt: percről-percre szemlélhette, « mint hal meg az igaz... ». Mindannyian fültanúi voltunk, akik a hajnali órákig hallgattuk a vatikáni rádió közleményeit, mekkora hittel, milyen szeretettel imádkozott és szenvedett János pápa az Egyházért, az egész világért, felajánlva érette teljes valóját, életét. « Ha ő nem szent, akkor senki sem az », mondotta nekem pünkösd szombatján, június elsején egy vatikáni csendőr, aki a legbelső pápai udvarban teljesített szolgálatot, ahová a pápa Őszentsége magánkápolnájának ablakai néznek...

János pápának püspöki jeligéje ez volt: « Oboedientia et Pax », engedelmesség és béke, amelyről a most nyilvánosságra került naplójában ezt írta 1929. október 30-án Szófiában: « Jézusom, irgalom! Megalázkodva amiatt a

kevés vagy semmi miatt, amit mostanáig végeztem, szememet a jövőre vetem. Még van előttem fény: még van jóban való reménykedés. Fölveszem tehát a botomat, mostmár az öregségét, és szembe megyek mindavval, amit az Úr akar tőlem ».

Roncalli érsek apostoli delegátus a föltétlen engedelmességben látta a tökéletességet és életszentséget, számot vetve a sok-sok áldozattal, amellyel ez az életelv jár. De öntudatosan vállalta a nehézségeket. Ötvenedik születésnapján, 1930. nov. 25-én ezt jegyezte naplójába: « Jézusom, a Te kegyelmeidnek, részemről pedig a nyomorúságok és tökéletlenségek 50. esztendejénél vagyunk. Áldalak, dicsérlek, hálát adok Neked. Nincs más, amit felajánlhatok Neked, csak ez életemnek kis áldozatait itt, ezen a földön, amit annyira szeretek, és amit szeretnék a szeretetedtől felgyúlladva látni, teljes ragyogással a katolikus Egyház fényében, amely a műveltség anyja és nevelője. »

És rátér jeligéje másik részére, amely tulajdonképpen gyümölcse az elsőnek: « De micsoda mindez az áldozat a szív békéjéhez képest, amelyet állandóan juttatsz nekem, és ehhez az égő és tevékeny vágyhoz képest, Téged itt szeretve és áldva látni; olyan vágyhoz képest, amely belül felperzsel engem, de egyúttal állandó ok az örömre is?»

Vatikán: a svájci gárdisták kápolnája a pápai palota ablakai alatt

A mélyen hívő emberből, a buzgó papból, az

áldozatos főpásztorból alakult ki a bíboros főpap erős jelleme, majd a pápának mindenkit magával ragadó jósága és egyetemes atyai szeretete.

Pünkösd előestéjén a Szentatya ablakai alatt haladtam el a Vatikán falain belül, a Bernini oszlopcsarnok mögött. Amikor beléptem az apostoli palota sarkán levő kápolnába, húsz-harminc svájci gárdistát találtam együtt; a kapucínus lelkésszel a rózsafűzért imádkozták. Hogy önként jöttek össze azon a szent helyen, olyan közel a pápa Őszentségéhez, mutatta az öltözetük. Volt, aki a sárgakék csíkozású ünnepi egyenruhát viselte, más viszont a sötétkék színű szolgálati öltönyt, míg ismét más a laktanyai szürke munkaköpenyben volt, vagy pedig egyenesen polgári ruhában. Testőri tisztségükön kívül, íme, most felajánlják hívő imájukat is, hogy Krisztus Urunk tartsa meg a Szentatyát és erősítse meg testileg-lelkileg azokban a döntő órákban.

Ugyanakkor a téren tízezrek álltak a pápa szobája felé fordúlva, keresztény hittel vagy tiszta emberi együttérzéssel. Mindez önkéntes tiszteletadás volt, a rendezés legkisebb jele nélkül. A világi hatóságok mindössze a közúti forgalmat terelték el a Sz. Péter tér tájáról, hogy a főleg szombat esti nagymérvű közlekedés a legkisebb mértékben se zavarja a tömeg áhítatát és lelki összeszedettségét. És tényleg, a Szentlélek ünnepének előestéje példásan csendes volt, és talán soha akkora elfogódottság nem ejtette hatalmába az embereket, mint akkor, Krisztus földi Helytartójának készületekor a Vigasztalóval remélt és óhajtott találkozásra...

A Szentatya óriási szervezeti erejének vívódása a halállal csaknem a világ közvetlen részvételével zajlott le. Nem volt ez küzdelem a szó túlságosan emberi értelmében, mint-

hogy a pápa öntudatosan felajánlotta magát Istennek. A híveknek állandó imára buzdítása is azt a célt hangsúlyozta, hogy mindenben teljesedjék Isten legszentebb akarata.

Traglia bíboros, a pápa római másodhelynöke, pünkösd hétfőjének estéjén hét órakor a Sz. Péter bazilika homlokzata előtt szentmisét mondott a nagybeteg pápáért. Az enyhe tavaszi estében sok-sok tízezer ember egyesült az Úr Jézus valóságos áldozatával, hogy a belőle fakadó végtelen kegyelem váljék az élettől már-már elválni készülő Szentatya örök javára. A bíboros főpap hangja különös világossággal, jelentőségteles hangsúllyal, szinte szótagolva hallatta velünk az utolsó evangéliumot:

« ... Megjelent egy ember, akit Isten küldött. János volt a neve. Azért jött, hogy tanúságot tegyen, tanúságot a világosságról, hogy mindenki higgyen általa... ».

Lehetetlen volt észre nem venni, hogy a szavak János pápára is illettek, mint akinek Isten feladatul rendelte, hogy bátran, sziklaszilárdan tanúságot tegyen a világ Világosságáról, hogy mindenki higgyen Őbenne!

Éppen csak hogy befejeződött a szentmise, XXIII. János pápa hét óra negyvenkilenc perckor meghalt. Az ablakban, ahonnan annyi szeretettel áldását adta római híveire és a jelenlevőkre, fény gyúlladt ki: a Szentatya földi pályafutása véget ért, hogy folytatódjék az örök hazában, ahová élő hittel, törhetetlen reménnyel, Istennek mindenekfeletti szeretetével vágyakozott.

« XXIII. János pápa meghalt! A pünkösdi kilencedet, amelyet talán előérzettel, talán a felépülés utolsó reményében tartani akart a zsinatért és békéért, az égben fejezte be », — írta aznap este Raimondo Manzini, a L'Osservatore

Romano gyászkeretes rendkívüli számában. « A beteg pápa szíve mintegy az ő sugárzó lelkiségének volt elpusztíthatatlan jelképe: erőteljes verésű, mint ahogyan teli volt jósággal, a testi betegség kitöréséig, amely csak anyagi értelemben állította meg. És így a világ jelen volt egy haláltusánál, amely ugyan végnélkülinek látszott a szenvedés gyötrelme miatt, de épülésül szolgált, vigasztalt, lelkesített, e példa természetfeletti nagyságával... János pápa valóban példájával vezetett bennünket Istenhez élete végének fájdalomteli óráiban, olyan nagysággal, természetfelettiséggel, ragyogó áldozattal, hogy fénybe íródnak szelíd és erős személyiségének vonalai », méltatta az elhunyt pápa nagyságát Manzini.

« Oltárra tett áldozat vagyok az Egyházért, zsinatért, békéért », mondotta egyik csaknem suttogva tartott beszédében a bíborosi testületnek. De hogyan is lehetne elfelejteni a néhány órával ezelőtt mondott szavait is az Oltáriszentség jelenlétében, miután a betegek szentségeiben részesült. Az alázatos és hősies, atyai és sugalmazott beszédet, amelyben édes emberi érzelmek kerülnek előtérbe rokonai, nemzete, hazája iránt, és természetfeletti célok: az egyházi szervezet, missziók, zsinat, a római egyházmegye, a római kúria, a világbéke...

A beteg, aki segítségre szorult, maga segített, az áldozat, akit bátorítani kellett volna, maga bátorított, az ajaknak, amelynek a szorongató fájdalomtól csukva kellett volna maradnia, felnyílt, hogy mondjon még valamit, hogy tanítson az utolsó leheletig.

A pápai palota utolsó emeletén egy három (jobbról számítva az 5-7.) ablakú díszteremben ravatalozták fel János pápa holttestét. A halált követő napon, június 4-én reggel

XXIII. János pápa a ravatalon

nyolc órakor a Sz. Péter bazilika apostoli gyóntatói a ravatalhoz vonultak, hogy régi hagyományok szerint elimádkozzák a halotti zsolozsmát. A teremnek a pápai magánszobák felé eső végében volt felravatalozva XXIII. János. Az alacsony ravatalon piros színű püspöki miseruhában feküdt, amelyet 1962. nagycsütörtökén a 12 szerpap bíboros püspökké szentelésekor viselt. Fején aranyszövésű püspöksüveg, kezén ugyancsak arannyal hímzett piros kesztyű, lábán ugyanolyan színű és hímzésű félcipő.

A kissé ferde fekvésű, enyhén emelkedő ravatal mellett négy magas gyertyatartón meg-meglobbantja a lángot a tér felől szobába áradó szél... A két nemesi testőr és a négy lila talárba öltözött pápai kamarás mozdulatlanul áll kétol-

dalt. A teremben kimondhatatlan ünnepélyesség uralkodik. A falak mentén felállított hat oltárnál szüntelenül folynak a misék. A pápai udvar magasrangú vezetői között láttam misézni Monsignore Cavagna püspököt is, az elhunyt pápa gyóntatóját. A szelíd tekintetű, idős főpap arcán mély emberi szomorúság ült.

Mint penitenciáriusok, a ravatalhoz léptünk, az odakészített szenteltvízzel meghintettük a holttestet, kegyelettel megcsókoltuk a pápa lábát, mosolygó arcába néztünk, hogy soha el ne feledjük, majd elfoglaltuk a számunkra fenntartott helyeket a ravatal két oldalán. A félig nyitott lécablakon át erővel áramlott be a tavaszi levegő, domborúra duzzasztva a könnyű függönyt. A pápa manipulusára vetődött a tekintetem: a szélén hímzett bárka volt látható dagadó vitorlával... Arra gondoltam, hogy a Szentlélek kegyelmi áradása és szüntelen fuvalma így viszi előre az Egyház hajóját Péter utódainak kormányzása mellett. És Péter 263. utóda tapasztalt hajós módjára igazgatta a természetfeletti célok felé tartó Bárkát...

Kevéssel nyolc óra után megjelent Benedetto Aloisi Masella bíboros, az Anyaszentegyház kamerlengója, jellegzetes kormánypálcájával, amely a pápai széküresedés, Sede Vacante idejére szóló kormányzói hatalmat jelenti. Kíséretében volt Mons. Centoz vicekamerlengó is. A térdeplőkön egymásután borultak le imára a sorban belépő bíborosok, érsekek, püspökök, magas beosztású egyházi hivatalnokok, polgári személyiségek. Mindannyian elvégezték a megható szertartást: meghintették szenteltvízzel a holttestet, és megcsókolták a pápa kezét, ruhája szegélyét.

A ravatal fejénél nagy faliszőnyeg függ, Keresztelő Sz. Jánost ábrázolja és Sz. János evangélistát; az elsőt zászlócs-

kás bottal, a másikat sassal. Felettük az Üdvözítő mellképe, ahogyan megjelent a Lateráni bazilika építésekor. Maga a San Giovanni in Laterano bazilika is szerepel a színes szőnyegen, két kis középkori tornyával. A terem egyik hosszanti falán, a bejárattól balra, XXIII. János pápakoronás, tiarás olajképe függ a falon, a közelében minden valószínűség szerint Sotto il Monte, szülőhelye bástyatornya, míg emellett Szent X. Piusnak kisebb méretű arcképe. A ravataltól jobbra és balra nyíló ajtók fölött (VIII. Orbán pápa idejéből) két festmény a Három király imádását és Szűz Mária megkoronázását ábrázolja; az ablakközökben két kifeszített régi lobogó, az egyik liliomokkal, a másik Sz. Márk oroszlánjával, a pápa személyi vonatkozásaira utal. Művészi gótikus állványban a Szűzanyát magasztaló üvegfestményt világít át a kinti fény, a sarokban majolikamű kelti fel a pillanatnyi érdeklődést. A ravatallal átellenben levő falon a két főapostol közismert képe. János pápa 1962. évi őszi zarándoklatára a loretói Madonna szobra emlékeztet. A máskor ünnepi várakozásokra szánt terem dísze még XII. Pius pápa márvány mellszobra és egy viharos tengert megelevenítő hatalmas vászon. A bútorzatból ezúttal bentmaradt négy nehéz könyvszekrény leginkább az újkori irodalom termékeit tartalmazza, amint egy futó pillantással a polcokat áttekinthettem.

Az imádságos csendben jól hallható a bazilika órájának ütése és ugyanúgy a Szent Damazus udvaré is. A város zaja csak erősen átszűrve száll fel a magasba... Tíz óra tájban kezdtek csoportokban jönni a vatikáni alkalmazottak, egyháziak és világiak, és közéjük vegyülve már számos kívülálló személy is. Amikor átadtam helyemet az utánam következő gyóntató atyának, éppen akkor lépett a terembe

a máltai lovagrend nagymestere, Pallavicini Húbert őrgróf kíséretében. A délelőtt folyamán jelent meg János pápa ravatalánál Segni olasz köztársasági elnök is, valamint a kormány vezetője és sok más tagja.

Délután kettőkor került rám ismét sor. Indulásom előtt meghallgattam az olasz rádió adását. Felhangzott a Szentatya jól ismert hangja, a régi, az újabb, a mindenkori áldás szava... A megválasztása estéjén adott első áldását közvetítették; érces, mindamellett dallamos hangja biztatón száll a téren egybesereglett százezernyi tömegre... Térdenállva fogadtuk, lelkesen, újjongva, mély hálával a Szentlélek, a Kegyelem Kútfeje iránt... És fogadtuk az áldását számtalanszor, ünnepélyesen, családias meghittséggel, magánosan négy és féléves dicső uralkodása alatt. Mindig tudtuk, de most, hogy ajka soha többé nem nyílik szólásra, még inkább éreztük: azok az áldó szavak érvényben maradnak mindörökké, ahogyan ő maga kívánta az áldás végén felemelt hangján: « Et Benedictio Dei Omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super vos et maneat semper! »

— A pápai lakosztály folyosóját zsúfolásig megtöltötte a lassan hömpölygő emberáradat. Este fél hétig lehetett János pápa ravatalát meglátogatni, utána megkezdődött a bazilikába szállítás szertartása. Most a terem belső oldalára kerültem, ahol az ajtó a pápai szobákat összekötő folyosóra nyílik. Alig telt el egy kis idő, Monsignore Loris Capovilla, a pápa Őszentségének magántitkára haladt el mellettem, és amikor tisztelettel üdvözöltem, megállt: « Tudja, Páter, a Szentatya ezekben a nehéz szenvedéssel teli napokban is többször imádkozott Magyarországért. Hő vágya volt, hogy rendeződjenek a függőben levő ügyek ». Majd hozzáfűzte:

« Igen sok részvéttávirat érkezett Magyarországról, ahol mélységes fájdalmat okozott a Szentatya halála ».

A kegyeletes látogatást lerovók szakadatlanul özönlöttek a terembe. Meglepően sok férficsoport jött, de azonkívül minden rangú és foglalkozású ember képviselve volt: szolgálaton kívüli svájci gárdista, banktisztviselő, iskolás leány, szerzetes nővér, egyenruhás vatikáni alkalmazott, a legkülönfélébb ruhájú kispap, üzletből jövő asszony, egy-egy teljes család, ismert egyházi tudós, és így tovább...

Az a « candida religiosità », ragyogó vallásosság, az a « semplicità di parlare e di gesti », a beszédben és mozdulatokban megnyilvánuló egyszerűség, amint P. Pellegrino, a vatikáni rádió olasz másodigazgatója jellemezte János pápa hitét és emberi közvetlenségét, a maga természetes és földöntúli erejével ellenállhatatlanul vonzotta az embereket.

« Nem lehet elfelejteni XXIII. János pápa mosolyát, — írja az egyik legnagyobb római napilap neves cikkírója —, a jóság kifejezését, amelyet szívesen megtartott volna magának a világ mindörökké. ...Ő mindenkit bátorított, mindenkinek visszaadta a reményt és bizalmat. A belőle kiáradó jó becses volt, — és igen rövid ideig tartó. A kecses reneszánsz sapkával (camauro) már legendássá vált János pápa szemében volt valami átható és megadó mosoly, mint egy újonnan jött, de nagyon régi szentnek szemében. Talán Sz. Ágoston, Sz. Ferenc, Szent X. Pius pápa tekintett le rá szeretettel az égből. Talán Sz. Péter is, a Halász, őt tartotta legkedvesebbnek utódai közül. János pápa mindig alázatosan társalgott Jézussal és nagyon egyszerűen. Annyi mindent kellett neki mondania. És el is mondta mosolygósan. Az ablaka alatt elterülő hatalmas téren pedig úgy beszélge-

tett a néppel, mintha Sotto il Monte plébániájának hívei lettek volna, közvetlenül és családiasan. Csaknem úgy szokta mondani: A viszontlátásra... Nem szónokolt, nem prédikált, hanem társalgott. A fájdalomnak ellene volt, legyűrte magában és másban; megvoltak a maga titkai a vigasztalásban. Könnyű, veszélytelen házi üggyé változtatta a történelmet. Mint valami idős vidéki plébános, a szó mindennapi, tiszteletteljes értelmében, sziporkázott, csipkelődött, eredeti gondolatokat pendített meg. Mikor, melyik pápa használt ő előtte oly finom és oly mértéktartó kifejezéseket? Hadd kívánjak jónapot nektek, mondotta derűsen mosolyogva, miután elmondotta az Úrangyalát és áldását adta az ablakból, ahol örökös mosollyal az arcán olyan szívesen megjelent... »

János pápa holttestének áthozatala a Sz. Péter bazilikába (f. Giordani)

— Holttestének áthozatala a Sz. Péter templomba, — ki ne látta, ki ne hallotta, ki ne olvasta volna —, a megindultság könnyei között tartott diadalmenet volt. Akik égő gyertyával a kezünkben vállon vitt holtteste mellett haladtunk, közvetlenül, egészen közelről láttuk a síró arcokat, hallottuk a fájdalmas sóhajokat: « Santo Padre! », « Szentatya! » Csak ez a szó hallatszott mindenfelől, és ebben benne volt a legmélyebb szeretet, hála, tisztelet és emberi fájdalom. Hirtelen jött a veszteség, hirtelen kellett elviselni a « Közös

Atya » halálának egyházi, nemzeti, egyetemes gyászát. Sokszor így nevezték: « Santo Padre santo », szent Szentatya, és valaki azt mondta róla: « János pápát a nép már szentté avatta. »

A II. Vatikáni Egyetemes Zsinatot megkezdő pápa végighaladt a bazilika főhajóján, a zsinati termen. A székek üresek voltak, de lélekben minden zsinati atya itt volt, hogy elkísérje a Főt a pápai oltárhoz... Ott, a trón helyén, most pirossal takart magas ravatal áll, arra tették a pünkösdi színekbe öltöztetett holttestet. Körülállták a bíborosok, püspökök, papok, az állami és polgári élet vezető személyiségei és hívek tekintélyes számban. A téren maradt tömeg csak lassan oszladozott... Nehéz volt elválni e napnak estéjén János pápától.

Már régen kiürült a bazilika és csak a legmeghittebbek virrasztottak a pápa ravatalánál. Mielőtt nyugovóra tértem volna, szobám nyitott ablakában letérdeltem és a világos templom kereszthajója felé tekintve azért imádkoztam, hogy az Úristen illessze ragyogó csillagokként János pápa égi koronájába azokat az érdemeket, amelyeket az evangélium szellemében az istenhit és emberszeretet legelhivatottabb gyakorlásában példaadóan és elévülhetetlenül szerzett...

Június 5-én reggeltől ismét megindult a népek áradata János pápa felé és tartott 6-án estéig, a temetés időpontjáig, beleszámítva a közbeeső éjszakát is. A Via della Conciliazione felől óriási oszlopban jött a térre a zarándokok serege, két részre osztva az obeliszktől, amely mintegy szigetet alkotott a néptengerben. A tér különböző pontjain rendfenntartó szervek példás fegyelemben irányították az élő emberfolyamot, zsilipek módjára engedve mind előbbre egy-egy

félezres szakaszt. A zsinati főhajón haladt végig mindenki az emelvények között, majd a ravatal előtt egy percre megállva, jobbra vagy balra ment tovább az oldalhajók felé, hogy helyet adjon másnak. Több mint egymillió ember jött búcsút mondani János pápának ezalatt az aránylag rövid idő alatt.

Az ajtótól végigtekintettem a zsinati termen. A pápai oltár bronzmennyezete alatt, a nemesi testőröknek válláig érő ravatalon szinte világít János pápa teste... A bazilikát díszítő vörös függönyök, aranyrojtos és aranyszegélyű takarók a nappali világosságban fénylő egész belső teret a vigasz és remény hangulatával töltik meg. Nem uralkodik lemondás vagy tanácstalan szomorúság, hanem sokkal inkább a Szentlélek hatalma és ereje, amely « Isten szolgáinak szolgáját » egész életében és életművében naggyá tette, és naggyá teszi az Egyház mindenkori látható fejét az idők végezetéig.

Június 6-án este a temetés « magánformában » történt, vagyis nagy tömegek jelenléte nélkül, ami azonban nem jelentette azt, hogy még így is nem több ezer hívő vett részt rajta. Mielőtt megkezdődött volna János pápa holttestének koporsóba zárása, még utoljára

János pápa temetése
(f. Giordani)

megmutatták a téren maradt sok-sok tízezer embernek. Ez volt XXIII. János pápa végső búcsúja tisztelőitől...

A bazilika szentélyébe visszahozott testet hosszúkás alacsony ravatalra helyezték; a liturgikus ének és beszentelés után, majd a pápa életének és uralkodásának ismertetése végeztével hármas koporsóba tették és megindult a menet a Sz. Márta kapu felé, amelyen át annyiszor lépett a bazilikába szent összeszedettséggel és ahol oly sokszor távozott a fenséges szertartások után.

A gyászmenet lassú lépésben haladt a sekrestye folyosói felé, amelyek összekötik a bazilikával. E két fedett átjáró között nyílik az altemplom ajtaja a pápasírokhoz. XXIII. János pápa a Sacre Grotte egyik fülkéjébe kívánt temetkezni, átellenben XI. Pius sírjával. (Nagyjából megfelel a bazilika Sz. Péter szobra és Sz. Longinus pillére előtti helynek). A kripta e fülkéjében régi dombormű a Szűzanyát ábrázolja két angyal között, karján a kis Jézussal . E félkörű bemélyedés eddig üresen állt. Ezt választotta János pápa nyugvóhelyének, amint élőszóval kifejezte, de ráírva egy fényképre is: « Locus depositionis meae. Joannes XXIII. Pp. 10. XII. -960. », « temetkezési helyem. XXIII. János Pápa. -960. XII. 10. ».

... A sokaság miatt szinte nem is láttam János pápa koporsóját.

Imádkozva követtük, míg el nem tünt a kripták vasajtaja mögött, ahová már csak a hivatalos bíborosi bizottság kísérhette.

Ugyanazon a helyen álltam, mint ahol 1962. november 11-én a Szentatya gépkocsija elsuhant mellettem... Hirtelen letérdeltem. Készséggel megáldott. Az arca igen komoly

volt, a színe egy kissé fehér. Hűséges háziorvosa, Dr. Rocchi ágyához sietett, hogy vele és övéivel legyen válságos, nehéz perceiben... Azonkívül sokat dolgozott... Valószínűleg, éreztem akkor, nem is örvendhetett a legjobb egészségnek és vállán nyugszik az Egyház huszonegyedik egyetemes zsinatának minden felelőssége, számtalan gondja...

Szemem a magyar vonatkozású emléktáblára vetődött, amely az egykori nemzeti templom és zarándokház helyét hirdeti... Hát egy kicsit magyar elődeink között pihen János pápa teste...? Némileg, igen. De ha a hajdani magyarok csontját a századok el is porlasztották, János pápa a magyarok szívében örök lakóhelyet talált.

HABEMUS PAPAM!

Ez a gyors beszámoló a nagy egyháztörténelmi eseményt közvetlenül követő időből származik; ma már hiteles történeti visszapillantás.

1963. Jézus Szíve ünnepén, amely egybeesett a nyár kezdetével, június 21-ével, a konklávéra összegyűlt bíborosok rövid két nap leforgása alatt megválasztották pápának GIOVANNI BATTISTA MONTINI milánói bíboros érseket, aki VI. Pál néven kezdte meg egyházfői működését.

Míg 1958. október 28-án az estébe hajló késő délután láthattuk meg a választás sikerét jelentő fehér füstgomolyagot a Sixtusi kápolna rögtönzött bádogkéményén, most a téren várakozók 11 óra 22 perckor, a tűző napfényben pillanthatták meg a várvavárt jelzést: megvan az új pápa!

Sietett ki mindenki a bazilikából; elhagytam én is szolgálati helyemet, a gyóntatószéket, s amikor a csarnokba értem, a tér már hemzsegett a tömegtől... Villámszerűen terjedt el a híre a konklávé befejeződésének nemcsak Rómában, hanem természetesen az egész világon, ahová a hírközlő irodák pillanatok alatt továbbították.

A tűző napfényben aránylag csak kevesen találtak menedéket az oszlopcsarnokok árnyékában, de aki a napon állt, az sem sokat törődött most a meleggel, amikor szemtanúja lehetett egy nagy horderejű egyháztörténelmi eseménynek.

A pápaválasztás eredményének kihirdetése nem sokáig várakoztatott magára. Körülbelül negyed egykor jelent meg a percekkel előbb szőnyeggel díszített középső erkélyen Alfredo Ottaviani bíbornok, protodiákonus, aki a pápai körmeneti kereszt előtt, számos egyházi méltóság jelenlétében, ünnepélyes, messzezengő érces hangon hirdetni kezdte:

« Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus Papam! »

Az ujjongó öröm hatalmas hangorkánjának felharsanása azonban félbeszakíttatja vele a szöveg olvasását. A boldog tudat, hogy az Egyháznak van ismét látható feje, aki Péter utódaként, mint Krisztus földi Helytartója teljes természetfeletti hatalommal vezeti a lelkeket örök céljuk felé, — tízezrek ajkára csalta az örömkiáltást, szemébe pedig a csillogó könnyeket...

A római Sz. Péter tér 1963. *június* 21-*én* 11 *óra* 22 *perckor!*

Csak hosszú másodpercek után folytathatta a szöveget, amikor a lelkesedés szinte varázsütésre félbeszakadt, hogy helyet adjon a kíváncsiságnak: ki az új pápa?

« Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Joannem Baptistam... »

Eddig mondhatta, mert ismét felzúgott az éljenzés, taps, a boldogság hangja « Joannem Baptistam », Keresztelő János nevének említésére, mert ekkor már szinte biztos volt, hogy ki a pápa. És a családi név ismertetése sem késlekedett:

« ... Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Montini. »

Egetverő lelkesedés töltötte be a Szent Péter teret « a római Anyaszentegyház bíborosa, Montini » nevének említésére. Újra csak hosszú szünet után fejezhette be Ottaviani bíbornok a hivatalos híradást:

« ... Qui sibi nomen imposuit *Paulum Sextum.* »

A hit öröme, a katolikus hódolat, a gyermeki engedelmesség legmélyebb érzelmei után, most a történelemben élő ember lelkét is elárasztotta valami sajátságos erő, amit talán az Egyház örök elevenségének nevezhetnénk: a pápa Őszentsége Pál nevet vett fel, amelyet közel három és fél század óta senki sem használt. Ő a hatodik ezen a néven, és elődje, a római Camillo Borghese, 1605-1621 között uralkodott. Mint ahogyan Angelo Giuseppe Roncalli a János név felújításával, úgy most Giovanni Battista Montini a Pál név felvevésével merésznek mutatkozott. Merésznek a szó enyhe értelmében, de azért nem minden jelentőség nélkül...

VI. Pál pápa egy negyedóra múlva megjelent a Szent

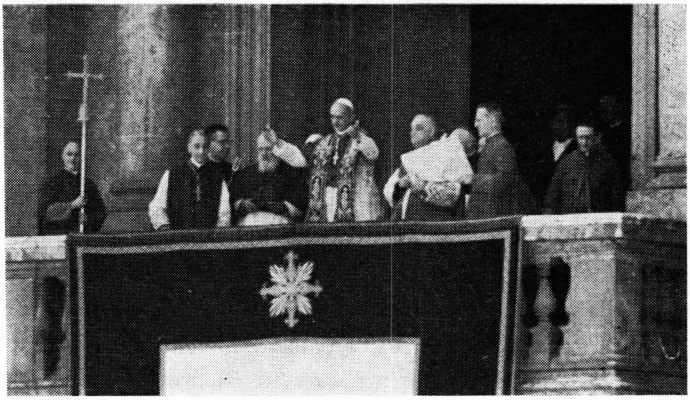

VI. Pál pápa a Sz. Péter bazilika erkélyén közvetlenül megválasztása után (f. Giordani)

Péter templom középső erkélyén. A szívből fakadó szeretet megnyílvánulását nem lehet leírni. Az ekkorra már tengerré dagadt embertömeg szünni nem akaró éljenzésbe kezdett; az olasz katonai díszalakulatok tisztjei vezényszavakat kiáltottak; a pápai palotaőrség zenekara himnuszba kezdett, ezt követte az olasz nemzeti himnusz. A pápa Őszentsége mélyen meghatva integetett, köszönte a forró lelkesedést. Fehér alakját piros félgallér, fejét fehér sapka fedi, nyakában piros stóla van. Az erkélyről XXIII. János pápának címerével ékes vörös szegélyű fehér szőnyeg hull alá. Nem ismerem az idevonatkozó előírásokat, de magamtól úgy gondolom, hogy részben a tisztelet az előző pápa iránt, részben pedig a gyakorlatiasság honosította meg ezt a szokást, amely mindenféleképpen nagyszerű kifejezése annak, hagy az Egyház életében nincs törés vagy szakadás, a jogfolyto-

nosság simán öröklődik; szinte észrevétlenül folyik az egyik pápai uralkodás a másikba.

Ez és ilyen gondolatok foglalkoztattak mindannyiunkat, amikor a Szentatya adni készült az első ünnepélyes áldást Urbi et Orbi, püspöki székvárosának, Rómának és az egész földkerekségnek. Isten nevét áldó, Isten nevének segítségét kérő mélyen búgó hangjára az egész tömeg egy emberként felelt, s amikor a lehetőséghez képest térdenállva fogadott áldás elhangzott, a lelkesedés türelmetlenségével megint felzúgott az olasz « Evviva il Papa! » mellett a világ csaknem valamennyi nyelvén az egetverő éljenzés. Természetesen, nem hiányzott a magyar sem: « Éljen a pápa! Éljen a pápa! »

A napilapok, élükön a vatikáni félhivatalos L'Osservatore Romanóval, ujjnyi betűkkel hozták a rendkívüli esemény hírét: « Montini, VI. Pál »; « Az egyetemes Egyháznak van új pásztora, Montini Ker. János az új pápa », és így tovább.

Raimondo Manzini, a L'Osservatore Romano igazgatója « A pápaság örökös mivolta » címen írt vezércikket a még aznap megjelent, de már másnapra keltezett ünnepi számban. Az első oldalon látható kép mellett, amely

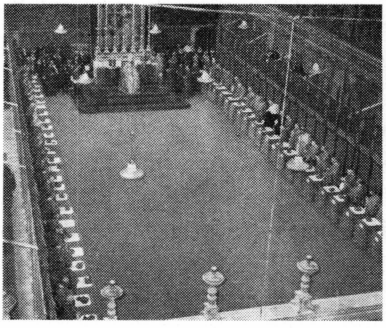

A konklávé a Sixtusi kápolnában (f. Giordani)

érseki ruhában ábrázolja az új pápát, többek között ezt olvashatjuk: « A konklávé, saját kebeléből küldve Péter Utódját Róma székébe és az egyházfőségbe, Montini Ker. Jánossal azt a bíborost választotta ki, akit a vallásosság magasztos erénye, a hosszú római tartózkodás, egy híres főegyházmegyében szerzett lelkipásztori tapasztalat, az elismert tudás, az eleven ihletettségű ékesszólás, a szeretet lelkülete, és személyének főpásztori, egyben szelíd méltósága mintegy megjelöltek, az erények és események reá mutattak. És VI. Pálnak hívják: három évszázad átugrásával összeköt minket egy nagy pápával, egy igen híres római házzal, a Borghese-házzal, egy fényes történelemmel, V. Páléval, aki 1605-től 1621-ig kormányozta az Egyházat, — hogy az Egyház örök egységéről, megújulásáról, folytatódásáról, elevenségéről és összhangjáról beszéljen nekünk... Sokan, világi szemlélettel, a pápaságban talán a nagyságot, a dicsőséget, a fényt nézik, amely jellemzi is kétségtelenül, de nem látják az apostoli küldetés érdemi és áldozati lényegét, amely az isteni tanítás nyomdokain a Kálvária útjára vezet, a keresztútra. Az egyetemes főpásztor fejét arany övezi, de tövis a lelkét, s azt csak a szeretet teszi édessé és óhajtottá. »

A L'Osservatore Romano főszerkesztője, elgondolkodva a mindenkori utódlás tekintetében tapasztalt szerencsés megoldásokon, ezeket írja: « Az Isten csodái ezek, az el nem múló Egyház fölött őrködő isteni segítség kézzelfogható jelenségei. A Szentléleknek, az Egyház Lelkének alkotásai, amely támogatja, felemeli és átalakítja a legkiválóbb személyiségeket, amelyek meghívást kaptak a főpásztori hivatal gyakorlására. Minden pápának megvan a maga intézkedési módja, a maga fényhatása; az utódlásban a szemlélet folytatólagos, mégis mindig új. Most már tudjuk, hogy János

pápa utódja méltó, jóságos, erős követője lesz a Zsinat Pápájának. XXIII. János pápa örökébe lépni, ha nehéz, nehéz, mint az összes utódlások, mindenekfelett a szociális, emberi, történelmi valóság tárgyi körülményei miatt, amelyek között a « jó pápa » utódja hivatott cselekedni. És mindnyájan tudjuk, mennyire szövevényes és széthúzó a mi időnk, milyen gondok nyugtalanítják, milyen eszmei összetűzések és társadalmi veszélyek lebegnek felette; igényes igazságosság és fenyegető békétlenség, noha a századot derűssé teszik az űrrepülések és az anyagi természetű polgári haladás fénycsóvái. »

Raimondo Manzini szeretettel rámutat arra is, hogy a pápának minden hívő avval szerezhet örömet és avval fejezheti ki iránta az engedelmességet, valamint hűséget, hogy az isteni és egyházi törvények betartásával, gyakorlati hitélettel Istenhez fordul, Vele egyesül, aki maga a béke és biztonság. « A társadalmi vívmányok, amelyekre a világ vár, az egység és béke gyümölcsei, amelyeket már remélt az emberiség, az összes emberek közötti kapcsolat titkos kötelékeinek feltárása, amely János pápa érdeméből a világ számára kinyilatkoztatás volt: és az a lelkesedés, amely ma végtelen örömben felújul, váljék őszinte belső felemelkedéssé. Nemcsak megértés kell, hanem követés! « A békét hagyom rátok, a békémet adom nektek.» « Ne zavarodjék meg a szívetek és ne féljen. »

Az Il Quotidiano katolikus napilap vezércikkírója fogadalmat téve minden katolikus hívő nevében, hogy a pápa mellett fog állani teljes erejével, utal VI. Pál pápa érdemeire: « Az, amit az új pápáról tudunk, ezekben az időkben kifejtett hosszú és a kegyelemtől világított lelkipásztori tevékenységéről, csak növeli bennünk a köteles hálát Isten

e nekünk adott ajándékáért, de a remény alapjait is a várvavárt segítséghez. Ez a nap Jézus Szívének van szentelve, aki « az igazságosság és szeretet tárháza », « az élet és szentség forrása ». Ünnepnap: Isten tervei szerint kiválasztott nap; szívből fakadó jókívánságaink napja az Egyház dicsőségére és az emberiség boldogságára. »

Az Il Giornale d'Italia minden bizonnyal egyházi vezércikkírója úgy XII. Piusz mint XXIII. János pápa kedvelt, nagyrabecsült munkatársaként jellemzi a bíbornok Montinit, aki most Pál néven a pápai trónra lépett: « Az ítélet, amit a két nagy pápa előszeretetével adott ugyanarról az emberről, arra figyelmeztet, hogy az apostolkodás útjai századok

VI. Pál pápa fogadja a bíborosok hódolatát a Sixtusi kápolnában (f. Giordani)

óta változatlanok, mindig az evangéliumi tanítás szellemétől ápolva, amely mindenekfelett szeretet; és ha XII. Piusz elsősorban a hit megőrzését és diadalát tartotta szem előtt és XXIII. János az emberszeretetet, e kettő csak látszatra különbözik a szeretet értelmezésében. Éppen ezért mondani lehetne, hogy Montini bíbornok hidat jelent az apostolkodás egyik és másik magyarázata között, amely sem nem « jobb », sem nem « bal », amint néhányan meghatározni szeretnék politikai érdekeik szerint, hanem amely állandóan ugyanarra az isteni forrásra utal. »

VI. Pál pápa egyik legelső hivatalos intézkedése az volt, hogy Amleto Cicognani bíborost megerősítette államtitkári méltóságában.

A megválasztása utáni napon, szombaton, a pápa Őszentsége megtartotta első rádióbeszédét « Urbi et Orbi » a bíborosi testület jelenlétében a Cappella Sistina falai között.

Beszéde elején az Úr Jézus Szent Szívének ünnepéről emlékezett meg, amelyen elnyerte a lelkek, a nyáj kormányzásának hivatalát, a « szeretet kötelességét », ahogyan Szent Ágoston mondja. Azután méltatta nagy elődei érdemeit, XI. Piusz erős és bátor lelkiségét, XII. Piusz kiváló tudományos felkészültségét és végül XXIII. János egyedülálló jóságát. Majd így folytatta:

« De különös módon a nagyon szeretett XXIII. János pápáról óhajtanánk megemlékezni kegyeletes és megindult lélekkel, aki rövid, de kiváló tettekkel jeleskedő pápasága idején úgy kormányzott, hogy minden ember szívét magához láncolta, azokat sem véve ki, akik nem vallják a katolikus hitet. És ezt serény szorgalommal, őszinte és tevékeny szeretettel főleg a kicsik iránt, azonkívül lelkipásztori buz-

góssággal, amely elsődleges jegyként megkülönböztette cselekedeteit. Ezekhez az erényekhez még egy sajátságos kegyelem is járult, amely természetesen fakadt oly nagysággal megáldott lelkéből. A természetfeletti fény, amelytől maga is ragyogott és amely a lelkeket annyi kedvességgel magához édesgette, mint lángoló tűz napról napra ragyogóbb világossággal tündökölt egészen élete végéig, amelyet akkora lelki erővel ajánlott Istennek, hogy az egész világot megindította, elannyira, hogy szenvedésekkel teli ágya körül minden embert egyesíteni látszott és valamennyiüket szinte egy szívvé és egy lélekké tette az egyöntetű tisztelet, egyesített imádság és érzelem miatt. »

VI. Pál ezután pápasága legjelentősebb feladatának hirdette ki a II. vatikáni egyetemes zsinat folytatását, « amely felé az összes jóakaratú emberek néznek. » Minden erejét a zsinatra kívánja fordítani, hogy általa az Egyház az egész földkerekségen, mint nemzetek fölé emelt jel, magához vonzza az embereket, Az egyházi törvénykönyv felülvizsgálata, a népek közötti békének megóvása hasonlóképpen fontos feladatnak számít előtte. Mivel a béke megteremtéséért igen sokan fáradoztak és eredményt értek el, a pápa kifejezte legszilárdabb reményét, hogy a világbéke valóban állandó marad. Az egység pedig, a keresztény egység, amelyért boldog emlékű elődje, XXIII. János pápa az életét is felajánlotta, szívének elsőrendű vágya.

A rádiószózat további részében VI. Pál pápa a papságot, a bíbornokokat, püspököket, a római kúriát és a római híveket üdvözli, nem feledkezve el volt milánói papjairól és híveiről; majd így folytatja:

« Különösképpen azokban az országokban vagyunk lelkileg közel a Tisztelendő Testvérekhez és szeretett fiaink-

hoz, amelyekben az Egyháznak tilos törvényes jogaival élni. Ezek a körülmények őket szorosabb kapcsolatban tartják a Krisztus szenvedésében való részvétellel, ami után azonban, reméljük, elkövetkezik a feltámadás ragyogó hajnala is. Így eljön majd az az idő, hogy lelkipásztori szent hivataluk teljesjogú gyakorlásához visszatérhetnek, amely rendeltetése értelmében nemcsak az egyes lelkek, hanem a nemzetek javára is szolgál. »

Szózata bezárásaként VI. Pál pápa különös szeretettel üdvözölte még a hithirdetőket, az Actio Catholica szervezetét, a szenvedőket, szegényeket, foglyokat, száműzötteket, menekülteket, valamint a jóakaratú ifjúságot, az iskolás gyermekeket, az iparos és munkás társadalmat, a vezetők

VI. Pál pápa elhagyja a Sixtusi kápolnát (f. Giordani)

és tervezők csoportját, az államférfiakat, tudósokat, írókat és a sajtó munkásait, mindnyájukra Isten áldását kérve, Akinek segítsége nélkül semmi sem biztos, semmi sem szent.

Ugyanennek a napnak délutánján VI. Pál pápa lement a Szent Péter templom kriptájába, hogy lerója tiszteletét elődjei iránt. Először XXIII. János sírjához vonult Paolo Marella bíboros főpap kíséretében, és a világos márványlapokból készült simavonalú síremlék előtt elimádkozta a gyászzsoltárt a jelenlevőkkel, akik között volt Monsignore Loris Capovilla, az elhunyt pápa magántitkára, most pedig szolgálattevő kamarás a pápa személye körül. — VI. Pál meglátogatta XI. és XII. Piusz sírját is az altemplomban.

Amikor kilépett a « grottákból », áthaladt Néró cirkuszának terén és bement a Szent Márta zarándokházba, ahol vatikáni szolgálatban álló papoknak külön intézetük van. Köztük él Angelo Rotta tébei címzetes érsek úr is, ezideig az utolsó magyarországi apostoli nuncius, aki 91 évet számláló magas korában teljes lelki visszavonultságban él. Angelo Rotta, amikor a jelenlegi pápa a lombárd papnevelő intézetbe lépett, elöljáró volt; innen a szívélyes, régi ismeretség.

A következő pápalátogatással megtisztelt főpap Slipyj ukrán érsek úr, aki néhány nap óta gyengélkedett és nem hagyhatta el a szobáját. Felkereste tehát VI. Pál, ugyanabban a lakosztályban, amelyben az őszi zsinati ülés alatt ő maga lakott, vagyis a bazilika mindenkori főpapjának épült palotácskában, a Szent Márta téren.

Innen a Szentatya kiment a Vatikán Állam területéről Rómába, és meglátogatta a betegen fekvő toledói spanyol bíborost, Pla y Denielt, aki a konklávé alatt lett rosszul. Úgy a meglátogatottak, mint az útvonalon várakozó hívek

lelkes örömmel üdvözölték a pápa Őszentségét, aki fél hétkor tért vissza a Vatikánba.

Erős ütemű kormányzási kezdetre vall, hogy készségesen kielégíti a lelki igényeket minden tekintetben. Június 23-án, vasárnap délben megkaptuk az első hagyományos áldást is, amelyet elődei lakosztályuk ablakából szoktak adni. Az eltérés mindössze abban nyilvánult, hogy VI. Pál pápa a palota második emeletén levő magánkönyvtárából tekintett le a térre, és annak szőnyeggel díszített ablakában mondotta el az Úrangyalát. Június 26-án fogadott egy népes filadelfiai zarándoklatot, angolul beszélve a résztvevőkhöz.

Nagyfontosságú kihallgatás volt a diplomáciai testület fogadása, és magasztos a római papság megjelenése a Szentatya előtt. Atyai szeretettel szólott a római egyházmegye papnövendékeihez június 27-én, és a történelmi nevezetességű Capranica kollégium tagjaihoz.

Ezen a napon kelt VI. Pál pápának az a határozata is, hogy a II. vatikáni egyetemes zsinat második ülésszaka ez év szeptember 29-én, a pünkösd utáni tizenhetedik vasárnapon, Szent Mihály főangyal ünnepén veszi kezdetét. Amint a L'Osservatore Romano megjegyzi, « e fontos dátumnak jelzésével még szabatosabb módon megnyilvánul a Szentatya, VI. Pál akarata, hogy folytatja a II. vatikáni zsinatot, amely felé az összes jóakaratú emberek néznek, amint ő maga mondotta június 22-én az Urbi et Orbi tartott első rádiószózatában. Ez lesz a főművünk, tette hozzá VI. Pál Pápa, amelyre minden erőnket fordítani kívánjuk, amit az Úr adott nekünk. »

A pápa Őszentsége a koronázás szertartásáig nagyon el volt foglalva. Közismert tény, hogy a koronázás külső ünnepi kifejezése a papi, tanítói és kormányzói legfőbb

VI. Pál pápa megkoronázása 1963. *június* 30-*án* (f. Giordani)

hatalomnak, de ennek átadása és átvétele már a választáskor megtörtént. A « triregno » vagy tiara mindennek jelképe.

Hogy a június 30-án, Sz. Pál napján lezajlott ünnepség milyen méretű volt, nem kell külön ismertetni. A mai hírközlési mód akárkit úgy részesített a felemelő hangulatban, mintha személyesen lett volna jelen.

De talán mégsem...

Mert a helynek szentsége, a vértanúk vérével áztatott föld, a szentek sírjai, az Első Pápa sírja és Péter utódjának közeli, közvetlen jelenléte, mégiscsak jobban átéreztette velünk a felejthetetlen órák természetfeletti hatását.

« Tu illum adiuva! », Te pedig segítsd őt, Pál pápát, ó, Szentháromság Egyisten, ó, Szentséges Szűz Mária, Szent Mihály, Keresztelő Szent János, Szent József, Szent Péter, Szent Pál, Szent Ambrus, Szent Károly, Szent Ferenc, Szent Ágnes, — énekeltük a bazilika előtt, tízezrek és százezrek...

Mi magyarok pedig hozzáénekeljük édes anyanyelvünkön:

« Tartsd meg, Isten, Szentatyánkat, Krisztusnak helytartóját! »

PÁL PÁPA ORVIETÓBAN

Az Úrnapja (Corpus Domini) ünnepének hétszázadik évfordulóját XXIII. János pápa különös fénnyel kívánta megülni; evvel kapcsolatos apostoli levelét Giuseppe Ferretto bíboros jelenlétében 1963. június 12-én olvasták fel Orvieto dómjában és Bolsena Sz. Krisztina templomában.

Rövid történelmi áttekintés végett alkalmas megemlíteni, hogy a XII. és XIII. század eretnekségeivel szemben erősen fellendült az Oltáriszentség tisztelete. Roberto di Thourotte püspök és Ugo di San Caro bíboros szerint ez volt távolabbi eredete az Úrnapjának is « ad confutandam haereticorum insaniam ».

A viterbói konklávé 1261. aug. 28-án megválasztotta pápának a francia származású jeruzsálemi pátriárkát, Giacomo Pantaléont, aki a IV. Orbán nevet vette fel. 1262 októberétől Orvietóban székelt csaknem élete utolsó napjaiig, azonban Perugiában halt meg 1264. okt. 2-án.

Uralkodása alatt Orvieto számos szentéletű tudóst, bíborost, érseket, püspököt, magasrangú egyházi személyiséget látott vendégül falai között, és a határozott egyéniségű pápa sok nehéz ügyben döntött itt szerencsésen.

Ugyanekkor az eretnekségektől zaklatott hívek sürgetve várták azt is, hogy mély hitük az Oltáriszentségben ünnepélyes megerősítést nyerjen. Orvietóban akkortájt különösen kiéleződött a harc az átlényegülést tagadó eretnekség

és a három szent teológus, Bagnoregiói Bonaventúra, Aquinói Tamás és Nagy Albert között.

IV. Orbán tehát, sürgetve az általános vágytól, e nagy teológusok tanításától támogatva, Liegi új püspökének kérésére és a maga szent meggyőződésének alapján, véget vetett minden további vitának és « Transiturus de hoc mundo » kezdetű bullájával 1264. augusztus 11-én kihirdette, elrendelte az Úrnapját, minden év pünkösd nyolcadát követő csütörtökre.

A pápa megbízásából Aquinói Sz. Tamásnak jutott a feladat, — akkor Orvietóban tartózkodott —, hogy az új ünnep zsolozsmáját megszerkessze, megírja.

Maga a pápa, noha az Úrnapját csak a következő esztendőtől, 1265-től kellett volna megünnepelni, még a bulla megjelenésének évében rendkívüli méltósággal és dísszel megülette, « ut videntibus et audientibus de tanti festi celebritate, salubre praeberetur exemplum »...

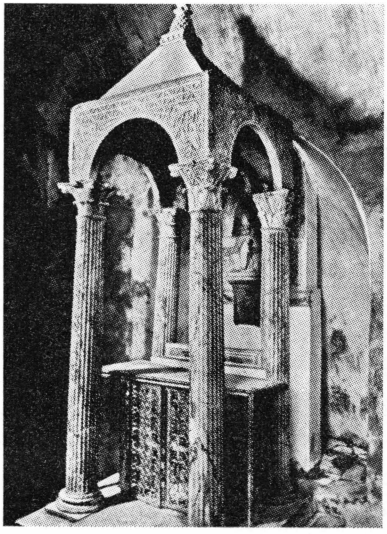

Bolsena: Sz. Krisztina templomának oltára, melyen a csoda történt

Orvieto túfa sziklái felett tehát felhangzott, először az Egyháztörténelem folyamán, a «Lauda Sion Salvatorem... »

és a « Pange lingua gloriosi Corporis Mysterium... » szövege és éneke!

Erre az időre esik a bolsenai csoda története.

Egy német pap, Pietro da Praga, aki feddhetetlen élete ellenére sokat gyötrődött kételye miatt Krisztus valóságos jelenlétéről az Oltáriszentségben, avval a reménnyel, hogy az apostolfejedelmek sírjánál megszabadul hitbeli gyengeségétől, Rómába zarándokolt. Bolsena városán átutaztában a Sz. Krisztina templomban misézett, de amikor a már átváltoztatott szent ostyát előírásosan megtörte, megdöbbenésére vér ömlött belőle a miseabroszra, kehelykendőre és az oltár egy-két kövére.

Megrendülve fejezte be a misét.

A csodáról azonnal értesült az Orvietóban székelő IV. Orbán pápa, aki megbízta az orvietói püspököt, hogy a szent ostyát és a vérrel áztatott felszerelést hozza Orvietóba. Ő maga ment elébe teljes udvartartásával egészen a Rio Chiaroig. Így vitték a drága ereklyéket az akkori — régi és romladozó — székesegyházba, ahol a pápa megmutatta az örömújjongó népnek. Azután az aranybrokátba burkolt ereklyéket elhelyezték egy elsődleges kápolnába (« primum oratorium »). A szent ostyát és korporálét 1338-ban vették ki először ebből a díszes takaróból, és áthelyezték Ugolino di Vieri mestermívű ereklyetartójába, amelyben mindmáig őrzik.

Bolsena viszont féltő gonddal tartotta meg magának azt a három követ, amelyet az Úr Jézus vére öntözött.

Orvieto avval hódolt az Oltáriszentségnek, hogy a csoda emlékére méltó templomot emelt. IV. Miklós pápa 1290-ben, igen sok bíboros, püspök, vezető személyiség

és hívő jelenlétében megáldotta, elhelyezte a templom alapkövét.

VI. Pál pápa az Oltáriszentség zarándokaként jött Orvietóba 1964. aug. 11-én. Még amikor a F.U.C.I. katolikus egyetemi ifjúság egyesületének volt országos elnöke, Orvietóban gyűjtötte össze a tagokat, 1962 őszén pedig, előre be nem jelentett zarándokként, mint bíboros látogatott el egy vasárnap a (« Città Papale ») pápai városba.

Monsignore Virginio Dondeo, Orvieto püspöke mindent gondosan előkészített. Az Oltáriszentség méltó ünneplésére háromnapos ájtatosságot tartottak. Maga a város is mindent megtett, hogy az előrelátható tömegek kellő irányítást és elhelyezést kapjanak. Tízezer gépkocsi számára biztosítottak leállóhelyet. Csak ezekkel a közlekedési eszközökkel számítottak 40-50 ezer látogatóra, nem értve bele a vonattal jövőket. Három kilométer hosszúságban tettek korlátokat a gyalogjárók szélére.

Pál pápa 16.30-kor indult el Castel Gandolfóból helikopteren, amely a pápai nyaraló egyik füves térségéről emelkedett a magasba a villa egész személyzete előtt. Társaságában volt magántitkára, Mons. Macchi.

Rómából másfél óra kellett vonattal, hogy a 126 km-re fekvő neves városba érjek. Az állomással szemközt, az utca tulsó oldaláról indul az 1888-ban létesített « eredeti » Bracci-funicolare, vagyis siklóvasút, és mivel meghatározott órarend szerint közlekedik, tüstént odamentem, annál is inkább, mert ez alkalommal a forgalom sokkal nagyobb volt. A felső állomástól gyalog igyekeztem a dóm felé, de a közelében csak a vatikáni személyazonossági igazolvánnyal tudtam tovább haladni. Megfigyeltem az utcák

Castel Gandolfo: VI. Pál pápa helikopteren elindul Orvietóba (f. Giordani)

középkori házait csúcsíves ablakaikkal; a melléjük vagy mögéjük épült új lakóházak sem rontják le a régies hangulatot, sőt, eleven színükkel, kecses formájukkal ügyes keretbe zárják.

Maga Orvieto, a századok folyamán 37 pápa átmeneti székhelye és menedéke, Középolaszországban fekszik, Lazio határához közel Umbriában, a Róma-Firenze vasútvonalon, Orte felett. Fennsíkszerű óriási sziklaháton épült 325 m. magasan; messziről bevehetetlen fellegvárnak látszik. Eredete elvész a hajdani etruszk időkben, amelyek emlékét őrzi a nekropolisz, kb. 2 km-nyire a várostól (« Necrópoli etrusca del Crocefisso »), Kr. e. VI. sz.-ból való sírkamrákkal. A későbbiek során a római birodalom és a középkor

előnyös szelleme nyomta rá bélyegét a vulkáni kőzetből, túfából, bazaltból rakott házakra...

Orvieto egyike a világ legérdekesebb városainak.

A nyárközepi meleg megizzasztott, míg a dómhoz értem. Sokáig gyönyörködtem híres homlokzatában, amely a letűnt évszázadok ellenére is olyan friss, mintha csak tegnap fejezték volna be. A bolsenai csoda emlékére 1290-ben kezdték építeni Arnolfo di Cambio rajza szerint románikus izlésben, de későbbi változtatások nyomán gótikus stílusban fejezte be a nagy sziénai építész, Lorenzo Maitani (1308-1330). Neki köszönhető a szárnyasoltárhoz hasonló hármas tagoltságú homlokzat csupa merő márványfala, mozaik dísze, szoborkerete, dombormű lábazata... A négy csúcsíves torony három mezőre osztja a szivárvány színeiben csillogó homlokzatot. A tornyok lábazatán tíz méter magasságig XIV. századbeli faragások ó és újszövetségi jeleneteket ábrázolnak; magukban elégségesek lennének a dóm örök hírét megteremteni a müvészettörténelemben.

Három kapu nyílik a homlokzaton; a középső félkörívű, és központi magvában Andrea Pisano műve a Szűzanyát ábrázolja a kisded Jézussal, bronzangyalkák tartotta menynyezet alatt. A kapuk « bélését » párhuzamosan futó, változatosan csavart kőkötegek képezik.

A kapuk felett három csúcsív fut bele a bibliai jelenetekkel tarkított ragyogó mozaik szőnyegbe; mindegyik tetején egy-egy bronz szobrocska. Az egész homlokzatot kecses oszlopsorú belső árkád osztja alsó és felső részre. Ez utóbbi központjában, a két belső magasabb torony között, négyszögű márványkeretbe foglalt hatalmas rosone, csipkefinom faragású kerek ablak, körülötte a páros szobrok-

Az orvietói dóm tere Pál pápa érkezése előtt (f. Giordani)

ból álló szögletes nagykeret, 24 alakkal. A tornyok csúcsaival csaknem azonos magasságban a homlokzatot lezáró, mozaikkal kirakott háromszögek Szűz Máriának templomban való bemutatását, Szent Józseffel való eljegyzését és mennyei megkoronázását jelenítik meg.

A travertin és vörösmárvány lépcsőzeten a rendezőség tovább engedett, bejutottam a dómba. A bal oldalhajóban előrementem addig a pontig, ahol a kereszthajóba torkollik. Innen egyszerre láttam a fehér-fekete csíkozású oszlopok tágas erdejét. A szentély középső falát 48 részes gótikus üvegablak foglalja el az Úr Jézus, a Szűzanya, az evangélisták és különböző szentek alakjaival. A szentély oldalfalait és mennyezetét XIV. századi festmények díszítik, de megtalálhatók a későbbi századokból Giacomo da Bologna, Pinturicchio, és Antonio da Viterbo munkái is.

A bal kereszthajó tulajdonképpen egy tágas kápolna, ez szolgál a szent korporálé őrzésére. Falait a XIV. sz.-ban orvietói mesterek festették tele a bolsenai mise történetével. Oltára fölé magasodik, — jobbról és balról rögtönzött lép-

csőkön lehet olykor felmenni —, az a több méter magas, gótikus márvány tabernákulum (Orcagna kivitelezése), amelyben egyébként a drágamívű, tömörezüst ereklyetartó foglal helyet, benne a kifeszített bolsenai miseabrosz az Üdvözítő vércseppjeivel.

Megilletődve szemléltem a mély hitű szobrász és építész, Ippolito Scalza 1577-ből származó művét, a márvány szoborcsoportozatot, « Krisztus levételét a keresztről », jellegzetes figurájával, Arimateai Józseffel, amint egyik kezével a létrát, másik kezével a kalapácsot tartja, szomorúan tekintve a Szűzanya ölében fekvő holttestre...

A jobb kereszthajó, a Cappella Nuova vagy Cappella della Madonna di S. Brizio megtekintésére csak éppen annyi időm volt, hogy megcsodáljam az olasz rinascimento mesterének, Luca Signorellinek freskóit, aki 1499-1504. között itt festette meg a világvége (« Finimondo ») megrázó képeit és a mennyei karok dicsőségét.

... Kint felharsant a taps, megérkezett a Szentatya. Helikoptere 17.25-kor szállt le az Autostrada del Sole megjelölt pontján,szemben Orvietóval. A város püspöke, Mons. V. Dondeo fogadta a város előkelőségeivel együtt. Az érkezésnél jelen volt Mons. Angelo Dell'Acqua helyettes államtitkár, Mons. Nasalli Rocca di Corneliano, pápai főudvarmester és Mons. Tacoli, a Szentatya szolgálattevő kamarása is.

Pál pápa gépkocsival jött fel a városba, éljenző tömegek sorfala között. Az utak szélén három km. hosszúságban állítottak tömegtartó korlátokat. A házakat szőnyegek, az ablakokat virágok díszítették, lobogók, zászlók erdeje lengett a városban. Gépkocsiját virágesőbe borították, és üdvözlő lapok ezrei röpködtek a levegőben.

A « Corteo Storico del Corporale », a szent korporálé történelmi díszmenete középkori ruhákban, zászlókkal várta a Szentatyát, akit a dóm kapujában Mons. Dante, pápai főszertartásmester fogadott, Cicognani, Traglia és Copello bíboros oldalán.

A Szentatya kedves hálálkodó szavakkal átvette a gyermekek virágcsokrát, majd szenteltvízzel meghintette a téren levő tömeget és 18 órakor belépett a dómba. A főoltárhoz vonult, amely fölött a szent korporálé magasodott és Lorenzo Mattani nagy fafeszülete.

A világhírű holland gyermekkórús, a « Meersener Nachtagalen » (« Meerseni csalogányok ») ajkán felcsendült a « Tu es Petrus » polifónikus dallama, míg a pápa Őszentsége az oltár előtt térdenállva imádkozott.

Orvieto püspöke köszöntötte ezután a pápát, aki személyes jelenlétével akarta még emelkedettebbé és emlékezetesebbé tenni e centenáriumi ünnepségeket, amelyekre Orvieto népe igen buzgó áhítattal készült. Külön háláját nyilvánította a Szentatyának 1963. aug. 22-én írt apostoli leveléért, amelyben bejelentette az ünnepségeken való részvételét, evvel a jókívánsággal:

« Oporteat, ut Urbs Vetus, civitas eucharistica super montem posita novam lucem effundat hominesque vehementius trahat in Christum ».

A Szentatya 18.10-kor kezdte szentmiséjét az Úrnapja miséjének szövegével: « Cibavit eos... »; Liegi város ajándékba küldött művészi miseruháját viselte a szertartás alatt. Az oltárnál tényked ett az orvietói székesegyház káptalanjának néhány vezető tagja, míg a lavabo ritusánál Traglia bíboros segédkezett neki.

Evangélium végeztével VI. Pál pápa homiliát mondott az egybegyűlteknek.

Miután kifejezte meleg köszönetét az ünnepélyes és meghitt fogadtatásért, kölcsönös lelki megértésre hívta fel a híveket, amelyben ő maga a legőszintébb érdeklődést biztosítja személyük, gondolataik, foglalatosságaik, fájdalmaik,

Pál pápa misét mond az orvietói dómban (f. Giordani)

reményeik iránt. Majd rátért teljesen vallásos jellegű utazásának (« religiosa escursione ») ismertetésére, céljára, indítóokaira, amelyek arra késztették, hogy egy pápának ma megszokott életkeretei közül kilépjen, és eljöjjön Orvietóba, beleértve a « kedves és szeretett » Bolsenát is.

Történelmi indítóok, hogy Orvieto pápai székhely volt, nemcsak tartózkodás céljából, hanem apostoli szolgálat miatt is.

Egy másik indítóok a művészet, és még milyen művészet! Nemcsak a túristák és hivatásos művészek jönnek ide, hanem a hívő zarándokok is, akik mint egyébként a hittől és szépségtől ragyogó Itáliában máshol is, a művészet legtökéletesebb alkotásait találják, amelyeket a bensőséges, erős, édes lelkiség lehelete hat át, és amely lelkület a saját békéjét zengi vidáman a képek, alakok, alkotások összhangjában. Ez az ihletett művészet nem távolít el a természetfeletti világtól, sőt, hozzá vezet (« non distráe, ma attráe »).

A vallási indítóok: a középkori elbeszélésekből ismert bolsenai csoda története, amelynek központjában egy német pap áll, Pietro da Praga, aki kétségtől gyötörve jött le Umbriába.

Az Oltáriszentség tiszteletének lett itt, Orvietóban, tudós és szárnyaló hirdetője Aquinói Sz. Tamás, aki a « Studium Curiae » révén a pápai udvarban tartózkodott, felülmúlhatatlan himnuszt írva az Utolsó vacsora Szentségének és Urunk szenvedésének emlékére.

« Így érkeztünk el orvietói utunk fő indítóokához, — mondotta VI. Pál pápa —, vagyis hogy együtt ünnepeljük hetedik századfordulóját a híres « Transiturus » pápai bullának, amelyet távoli elődünk, Franciaország egy vallásos és nagyszerű fia, IV. Orbán, 1264. augusztus 11-én kelte-

zett éppen ebből a városból, ahová akkor a pápai udvar menekült, kiterjesztve az egész Egyházra Corpus Domini (Úrnapja) ünnepét, amelyet Liegi egyházmegyéjében (ahol IV. Orbán archidiákonus volt) már megültek. » (Cornilloni liegi vagy lüttichi B. Juliána (+ 1255) nővér látomása alapján Róbert liegi püspök rendelte el először 1246-ban az Úrnap megünneplését, amely 1247-ben Lüttichben meg is történt. IV. Orbán előbb lüttichi főesperes volt, s ahogy pápa lett, az ünnepet az egész Egyházra kiterjesztette).

Az idő rövidsége miatt a pápa csak utalt Úrnapjának hittani és hitéleti jelentőségére, valamint arra az ünnepélyességre, amellyel évente megtartjuk az úrnapi körmenetet, élő hitből fakadó meggyőződéssel és örömmel, hogy Krisztus állandóan a zarándokúton járó ember (« uomo pellegrino ») mellett van a tér és idő ösvényein.

« De itt a mi célhoz érésünk pillanata, Testvéreim és Gyermekeim, folytatta VI. Pál pápa. Itt a mi zarándoklatunk végcélja, itt az értelme a ti emlékezésteknek. És itt valami megrázó vár ránk, valami döntésszerű: a mi belső állásfoglalásunk az Eucharisztia titkával szemben, amelynek valójában ez az egész külső készület keretet ad. Az Oltáriszentség titka mint talál bennünket maga előtt? Mit állapít meg felőlünk? Hűségesek vagyunk, lelkesek, akiket magával ragad a « mysterium fidei » — hez való önkéntes és teljes ragaszkodás? Vagy bizonytalanok és kételkedők, miként Bolsena idegen papja? Tépelődők és bírálkodók, arra törekedve, hogy prózai, leegyszerűsítő (« demitizzati ») fogalmakkal oldjátok meg, mintha bizony kínzó rejtélyt jelentene könnyű és érthető fogalmazásban kifejteni Krisztus nehezen érthető szavát: « Testem valóban étel, és vérem valóban ital...; a szavak, amelyeket Én nektek

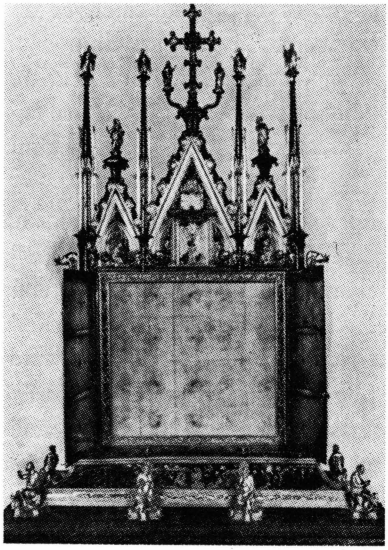

Orvieto: a bolsenai miseabrosz

mondok, lélek és élet » (Ján. 6, 56-64)? Vagy pedig közömbösek és nehézkesek evvel a fenséges és súlyos beszéddel szemben, könnyelmű szökevények Isten királyságának lakomájától, amelyre mindnyájan hivatalosak vagyunk? A kérdés, megértitek, végtelenül fontos, mert magában foglalja a vallásos problémát végső válaszában, vagyis Krisztus elfogadását vagy visszautasítását: « Talán ti is el akartok menni? » (Jn. 6, 58), kérdi Jézus az ég Kenyeréről mondott beszéde után Kafarnaumban, és kifejezi legfőbb jövőnket: « Aki eszi, élni fog» (Jn. 6, 52).

A Szentatya azután bőven fejtegette Sz. Ágoston és Aquinói Sz. Tamás nyomán az Eucharisztia tanát, egyben életadó erejét az egyes lelkek és az egész világ javára. Az Úrnapja elrendelésének hetedik évszázados megünneplésében a következtetés megrázó, — folytatta —, mert olyan választás feladata elé állít minket, amely életet vagy halált jelent. Krisztus választásáról vagy visszautasításáról van szó. Ő számos úton jut el hozzánk: a történelem, a hagyomány, az Egyház, az Evangélium útján, azután megérkezik Ő maga, amit azonban csak az ért meg, akinek hite van,

és megjelenik nekünk a kenyér és bor jelképeiben és azt mondja: Én vagyok a te kenyered, a te támaszod, a te erőd, a te békéd, a te boldogságod! És választani kell közte, az égi Kenyér és a földi kenyér között, vagyis az anyagi források között, amelyeket az élethez a világ adhat nekünk ideiglenes javaiból.

Ő is tudja, hogy nekünk azokra szükségünk van, ha Ő maga megszaporította a kenyeret azok testi éhségének csillapítására, akik szavát hallani követték. Megjelenik tehát a bonyolult és feszültséggel teli feladat, amely a mi időnk embereit gyötri, és meghatározza életfontosságú irányvételüket: hogy elégséges-e a földi kenyér, vagyis a gazdasági javak és ideiglenes javak összessége az élet éhségének kielégítésére, amely kimondottan emberi éhség; hogy ennek a földi és elmúló kenyérnek a keresése és élvezése kénytelen-e mellőzni az ég Kenyerét, vagyis Krisztust, a hitet, az élet keresztény fogalmát, és köteles-e kizárni a mai tevékenység feladatai közül; és hogy végül, lehetséges-e, kötelező-e Krisztusnak és az Ő Evangéliumának juttatni az elsőséget, amely megilleti, anélkül, hogy híjával maradnánk annak a földi kenyérnek, amely szintén Isten ajándéka és amely nélkülözhetetlen a mi jelen életünkben, és amelyet Krisztus olyan áldásban részesített, hogy szentségévé vált köztünk való állandó és testet öltött jelenlétének? »

A Szentatya homiliája záradékaként orvietói üzenetét fejezte ki:

— ne higgye a ma embere, hogy találhat más táplálékot csillapíthatatlan életéhsége számára, mint a hitet és Krisztus Urunkkal való közösséget;

— ne higgye a ma embere, hogy köteles válaszút elé

állnia a földi kenyérkereset és hagyományos vallásos élet tekintetében;

— ne higgye a ma embere (« l'uomo di oggi »), hogy a hitnek és a keresztény műveltségnek ma már csak régészeti és néprajzi értéke van, amit becses emlékként őriznie kell;

— hanem higgye a ma embere, hogy aki Krisztus szavára mindenekelőtt Isten országát keresi, lesz kenyere, bőségesen lesznek természeti javai a tudományban, műszaki haladásban, munkában, művészetben;

— higgye a ma embere, hogy még inkább, mint valaha, Krisztusra szükség van, aki a szabadság, emberi méltóság, társadalmi haladás, béke igazi fogalmát isteni bölcsességgel tanítja és az élethez alkalmazza;

— higgye végül a ma embere, hogy az Oltáriszentség felől vallott alázatos és buzgó hit, amit Krisztus megkíván tőle, megváltására, üdvösségére, boldogságára szolgál.

VI. PÁL PÁPA AZ EGYHÁZBAN ÉLŐ TEKINTÉLYRŐL

VI. Pál pápa 1964. nov. 4-én kihallgatást tartott a Sz. Péter bazilikában. Az Egyház természetfeletti tekintélyét fejtegette nagy nyomatékkal; szavait minden keresztény emberhez intézte.

Íme a fültanú és fordító hitelességével átírt teljes szöveg, a tagoltság érdekében közbeszúrt címekkel, de összefüggően.

« Szeretett Gyermekeim és Leányaim!

Az a néhány szó, amelyet Tőlem vártok, hogy ennek a kihallgatásnak valamilyen lelki vonatkozású jelleget adjon, egy benyomásra vonatkozik, amelyet a pápával való találkozás csaknem mindíg előidéz a látogatók lelkében: ez a tekintély benyomása ».

A pápa tekintélye az Egyházban személyes előjog

« És ez a benyomás helytálló. Itt minden tekintélyről beszél: Péter kulcsai jelen vannak mindenütt. Ennek a közösségnek már maga az összetétele is kinyilvánítja az Egyház szerves és fokokra emelkedő felépítettségét. A pápának, az Egyház látható Fejének jelenléte kihangsúlyozza ezt a benyomást, emlékeztetve mindenkit, miként létezik az Egyházban egy legfőbb hatalom, amely személyi jellegű

« ... Péter kulcsai jelen vannak mindenütt... »

jog, a Krisztus nevében egybegyűlt egész közösség felett tekintéllyel van felruházva; nemcsak külső hatalom, hanem arra is képes, hogy a lelkiismeretben belső kötelezettségeket teremtsen vagy megszüntessen; továbbá, nem a hívek tetszésszerinti választására bízott hatalom, hanem olyan, amely az Egyház szervezetéhez tartozik, mégsem ebből származó, hanem Krisztustól és Istentől van. Hasznos lesz tehát, akár zarándokok vagytok, akár látogatók, ha elidőztök egy kicsit a katolikus Egyház ezen tulajdonságánál, amely itt kapja legjellegzetesebb kifejezését ».

Az Egyházzal való együttérzés biztonsága a tévedések zavarában

« Igen, itt az Egyház tekintélyének a központjában vagyunk. És milyen hatást ébreszt lelketekben ez az itt annyira nyilvánvaló és bizonyított észrevétel? Lehet, hogy az első önkéntelen hatás nem öröm. Talán a kíváncsi érdeklődés vagy a csodálkozás hatása lesz, de nem mindenkinek a lelkében és nem mindig a megelégedettségé. Sőt, egyesekben, akiket kevéssé neveltek az « Egyház megérzésére », a bizalmatlanság és csaknem a védekezés vagy az ellenkezés hatását fogja kelteni egy ilyen magas és ennyire vitathatatlan hatalommal szemben. Hogyhogy? Miért ez az elutasító magatartás egy atyai, szolgálatkész és üdvözítő hatalommal szemben?

Hosszú lenne megmagyarázni. De mindenki észreveheti, hogy egy kicsit mindenütt elterjedt a protestáns és modernista felfogás, amely tagadja egy közbeeső tekintély szükségességét és törvényes létezését a lélek Istenhez való viszonyában. « Hány ember van Isten és énközöttem! » (Rousseau),

hallatszik az efféle felfogás egyik követőjének közismert hangja. És van, aki tekintélyvallásról beszélt és szellemvallásról, csak azért, hogy egyiket a másikkal szembeállítsa, hogy a tekintélyvallást a katolicizmussal, a szellemvallást pedig korunk szabadelvű, valamint egyénieskedő vallási érzésének áramlataival azonosítsa; továbbá egyenesen arra a következtetésre akar jutni, hogy a tekintélyvallásnak hívott vallás nem eredeti, a szellemvallásnak pedig önmagától kell fejlődnie és kialakulnia külső, önkényes és fojtogató bilincsek nékül. Így azután korunk műveltségének nyilvánvaló eredményei is az emberi személyiségre, az egyéni szabadságra és a lelkiismeret erkölcsi elsőbbségére való hivatkozással gyakran összeesküsznek, hogy tagadják a tekintélyvallás szerepét, kisebbítsék az illetékességét, vagy megöljék a becsületét ».

Az Egyházban a tekintély nem földi célú

« Ha a vallási tekintély — a katolikus Egyháznak szervezetbeli és kormányzói tekintélyéről beszélünk — valóban önkényes hatalom lenne, vagy ellenkeznék a lelki élettel, vagy a lelkiismeretre jogtalan bilincseket rakna, vagy ha csak a világi tekintélyhez hasonlónak tartaná magát, ez a bizalmatlanság, ez az érzékenykedés, a személyi önállóságnak ez a követelése létjogosultsággal bírna. Ti azonban tudjátok, hogy ez nem így van.

Ti, akikben megvan, vagy bírni szeretnétek az « egyházias érzületet », nagyon jól tudtok két igen fontos dolgot ebben a vitában. Elsősorban is tudjátok azt, hogy az Egyházban, és ezért a vallásban, a tekintély nem magától keletkezett, hanem Krisztus alapította; az Ő gondolata, az Ő

akarata, az Ő műve, és emiatt az Egyház tekintélye, mint Krisztus tekintélye előtt állóknak kell tudnunk magunkat. « Aki titeket hallgat, Engem hallgat » (Lk 10, 16), mondotta az Úr. És mindannyiszor, amikor támadni szándékoznak ezt az alapítást, amely az Egyház kebelén belül a megszentelés, a tanítás és a kormányzás apostoli hatalma, Krisztus szavába, Krisztus szándékába, Krisztus szeretetébe ütköznek ».

E tekintély támadása Krisztus szeretete ellen van

« Igen, Krisztus szeretetébe ütköznek, mivel az Egyházban a tekintély akkor is, ha az eredményesség érdekében erőteljes és szigorú, szeretetének egyik eszköze. A tekintély az Egyházban az isteni adományok hordozója, a szeretet szolgálata szeretetből; tényleg, a szeretet nagy parancsának gyakorlására való az üdvösség érdekében; nem is a karddal felfegyverzett és dicsőségbe öltözött polgári tekintély utánzása. Lelkipásztori tényked és, vagyis mások vezetésére és boldogítására irányul; nemcsak hogy nem ellenkezik a lelkek méltóságával és lelki életerejével, amelyek fölött áll, hanem kimondottan arra való, hogy méltóságot és lelki életképességet adjon nekik, hogy biztosítsa számukra az isteni igazság fényét, hogy kiossza nekik a Lélek ajándékait, és hogy járhatóvá tegye részükre a helyes utat Isten felé. Jól mondja Szent Katalin, idézve az Istentől neki sugallt szavakat: « Azt akarom, hogy az emberek érezzék egymásra való rászorultságukat és hogy szolgáim legyenek a tőlem kapott kegyelmek és ajándékok kiosztásában. Ezt az ember nem teheti meg, még ha szeretné sem, hacsak erővel nem cselekszi a szeretet cselekedeteit ». (Dialogo, Ed. Ferrari, Roma,

1947, p. 19-20). Ezért gondviselésszerű és nélkülözhetetlen a tekintély szerepe. Eszünkbe jutnak a főpapi szertartáskönyv szavai, amelyeket a papszenteléseknél mondottunk: minél törékenyebbek vagyunk, annál inkább rászorulunk sokak segítségére, quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus ».

Hála Isten iránt, engedelmesség az Egyház iránt

« Kedves Fiaim! Szeretnők, ha a mostani kihallgatás az egyházi élet ezen arcvonása fölötti elmélkedésre késztetne titeket, hogy megerősítse bennetek az Úr iránti hálát, aki azt így akarta és alkotta; és hogy újraélessze bennetek az Egyház tekintélyéhez való szívélyes és gyermeki ragaszkodást, amely tekintélynek az erejével most szívből megáldunk titeket ».

* * *

Mintegy ismétlésképpen, néhány eszme külön is kiragadható, a hozzáfűződő érzelemmel, hitből fakadó meggyőződéssel, abból a számos becses gondolatból és sziklaszilárd elvből, amely VI. Pál pápa beszédét eltölti.

A pápai tekintély szembeötlése, az erről az oldalról kapott benyomás pontos és tejesen megfelel a valóságnak. Nem képzelődés tehát, és nem hiú beképzelés.

Péter kulcsai, — csaknem úgy szeretném írni: « a péteri kulcsok », ami azt jelentené, hogy az egyszer Péternek adott « kulcsok », a kulcshatalom, a « kulcshelyzet », jogfolytonossággal szállnak a Péter-utódokra megszakítás nélkül, ugyanavval az erővel, mint amellyel Krisztus Péter főapostolnak, az Egyház első látható fejének átadta. « Péter kulcsai

jelen vannak mindenütt », azok szerepelnek mindenben, azokból származik minden hivatal...

A szóbanlevő kihallgatás alkalmával is a hívek közössége azt bizonyítja, hogy az Egyház olyan szervezet, amelyben a pápa a látható fő, akinek legfelsőbb hatalma személyes jog és kiváltság.

A római székben nyeri ez az elsődleges hatalom legnyilvánvalóbb kifejezését.

Az Egyházzal együtt érző lelkület, a « senso della Chiesa », az Egyház megértése, az egyházias felfogás, a kíváncsiságon kívül vagy az érdeklődésen túl egyesekben talán ellenszenvet, bizalmatlanságot és sérelmes érzelmeket támaszt. (A pápa számol vele).

Hosszú lenne megmagyarázni ezt a nemleges állásfoglalást; nem könnyű feladat minden részletre kiterjedően meggyőzni az ellenfeleket, vagy megnyerni a közömbösöket, még ma sem, amikor pedig történelmi súlyú és a jövőre példátlanul hatásos tárgyalások, « párbeszédek », « dialogusok » folynak a « felek » között.

Korunk fejlődése és felfogása — fájdalom — sokszor ellenszegül a vallási tekintély létjogosultságának és ritka erejű varázsának. Pedig nincs mit félnie a mai kornak sem az Egyház tekintélyétől; nem kellene bizalmatlankodnia, hiszen nem földi hatalom, sem ideigtartó tekintély (« non alla stessa guisa dell'autorità temporale... »). Szinte ide kívánkozik a vízkereszti himnuszból:

« Crudelis Herodes, Deum Regem venire quid times?
Non eripit mortalia, qui regna dat coelestia ».

(Kegyetlen Heródes, mit félsz az Isten-Király jövetelétől?
Nem veszi el a földi javakat, aki égi uralmat ajándékoz).

Vagy vehetnénk Szent Márton, a pannóniai szent ünnepének egyik antifónáját:

« Dominus Jesus Christus non purpuratum aut diademate renitentem, se venturum esse praedixit ».

(Az Úr Jézus Krisztus nem azt mondta magáról, hogy bíborba öltözve és ragyogó fejékkel feldíszítve fog eljönni).

A tekintély az Egyházban nem önmagától keletkezett, hanem Krisztus akarta, Ő alapította, tehát Krisztussal száll szembe, aki ezen tekintély ellen van. Aki hívő keresztény, az nem lehet ellene a tekintélynek az Egyházban, hacsak le nem mond a keresztény, de főleg katolikus hitről.

Ennek a tekintélynek az a jellegzetessége, hogy lelkipásztori ténykedés, nem pedig világi hatalomra törekvés; nem akadály a lelkek számára, hanem előny; nem nyűg, hanem szabadság; nem kényszer, hanem az életerő gyarapodásának az előfeltétele:

« Spiritus Domini — libertas ». (Isten Lelke — szabadság).

O, FELIX ROMA!

Június 29... Róma!

Ki ne tudná elképzelni, mit jelent ez?!

« O, Felix Roma! », hangzott ma a himnusz a Szent Péter bazilika falai között: « Ó, boldog Róma! Ó, boldog Róma! ».

Róma az egyetemes örök értékeket, a megdönthetetlen krisztusi igazságokat, a termékeny szeretet halhatatlan érdemeit testesíti meg, amelyek mindmegannyi ajándékai az Úrnak, és a mi örökségünk az Anyaszentegyházban. Róma nemcsak jelkép. Róma eszköze és hordozója Isten kinyilatkoztatott tanának, mely föltétlenül szükséges az ember rendezett földi életéhez és örök megnyugvásához.

VI. Pál pápa Sz. Péter apostol sírjánál

A pápa Őszentsége az ünnep vigíliáján szokott Sz. Péter sírjához lemenni, hogy Krisztus első földi helytartója égi se-

gítségét kérje önmaga és az egész Egyház számára. Ez alkalommal áldja meg az érseki palliumokat is, amelyeket azután a « Confessio » díszes kápolnájában (« pozzetto dei pallii ») őriznek kiosztásukig.

Június 29-én úgy jön Isten népe Sz. Péterhez, mint a gyermek atyjához. A kora reggeli óráktól késő estig meg nem szakadó sorban vonul el főpapi díszbe öltöztetett bronzszobra előtt. Lábára rányomja forró csókját, s megy tovább... Odatolul a Halász sírjához, és térdre hullva mondja el a hitvallást: ... Hiszek egy Istenben... és a Jézus Krisztusban... a Szentlélekben ... egy katolikus keresztény Anyaszentegyházban... az örök életben...

Mindenki boldogan, szinte önfeledten jár-kel a templomban, a közvetlenség lelki hangulatában, a közös hit biztos tudatában. Felejthetetlen élmény ez az általános és meghatódott ünneplés.

Szent Péter és Szent Pál apostol liturgikus tiszteletének jellegzetes része az ünnep második vesperásának nevezetes himnusza, az « Aurea luce et decore roseo... ».

Az ünnepi szertartásnak ez a hivatalos himnusza későbbi eredetű Sz. Ambrus és Prudentius hasonló dicsőítő versénél, mégis ezt választották a legrégibb időktől római használatra.

Ragyogóan tiszta egyszerűségében erő és élet rejlik. Pietro Raimondi zenéje, andalító bevezetés után lassan-lassan valóságos örömmámorrá válik Róma dicséretében. A bazilika énekkara, a Cappella Giulia, két részre osztva a szembenlevő orgonáknál, egymásnak felelgetve énekli a diadalmas dallamokat, amiket ha valaki egyszer hallott, soha el nem felejt többé.

A szöveg két részből áll.

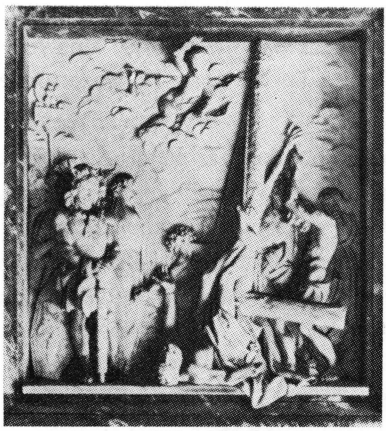

Róma, Tre Fontane: Sz. Péter apostol keresztrefeszítése

A főrészt, amely tulajdonképpen az ősi szerzemény vagyis maga az eredeti himnusz, Elpis (Elpidia) költőnő művének tartja a hagyomány. Elpidia a VII. sz.-ban élt és sírja a régi Sz. Péter templom csarnokában állt, V. Bonifác pápa dicsérő feliratával. (625).

A himnusz 3. versszakát Aquilejai Sz. Paulin szerezte. Itt szárnyal legmagasabbra az áhítat és öröm: a két főapostol felülmúlhatatlan dicsőséget szerzett Rómának, « O, Felix Roma! ».

Íme, a himnusz latin szövege:

« Aurea luce et decore roseo,
Lux lucis, omne perfudisti saeculum,
Decorans coelos inclito martyrio
Hac sacra die, quae dat reis veniam.

Janitor coeli, Doctor orbis pariter,
Judices saeculi, vera mundi lumina,
Per crucem alter, alter ense triumphans,
Vitae senatum laureati possident.

O felix Roma, quae tantorum Principum
Es purpurata pretioso sanguine!

Non laude tua, sed ipsorum meritis
Excellis omnem mundi pulchritudinem.

Sit Trinitati sempiterna gloria,
Honor, potestas atque jubilatio
In unitate, cui manet imperium
Ex tunc et modo, per aeterna saecula. Amen. »

Vagy magyar fordításban, nem ritmikus sorokban:

« Aranyfénnyel és rózsadísszel
Árasztál el századokat, Fények Fénye,
Hős vértanúsággal díszítve az eget
E szent napon, mely a bűnösöknek bocsánatot ad.

Az ég Kapusa, ugyanúgy a föld Doktora,
Korok bírája, világ igaz világossága.
Kereszten az egyik, másik pallos révén győzve,
Az élet uralmát babért nyerve bírja.

Ó, boldog Róma, hogy ily nagy Fejedelmek
Becses vérének bíbora borít.
Nem saját erődből, hanem az ő érdemükből
Múlod felül a világ minden szépségét.

Legyen a Szentháromságnak örök dicsőség,
Tisztelet, hatalom és magasztalás
Az egységben, kinek uralma megmarad
Akkortól és most, örök századokon át. Amen. »

A fődallam egy-két hangzatával orgona vezeti be az énekkar előadását.

És a kar andalítón, átérzéssel megkezdi a himnuszt: « Aurea luce... ».

Meleg, elbeszélő hangnemben folytatja a szöveget, míg-

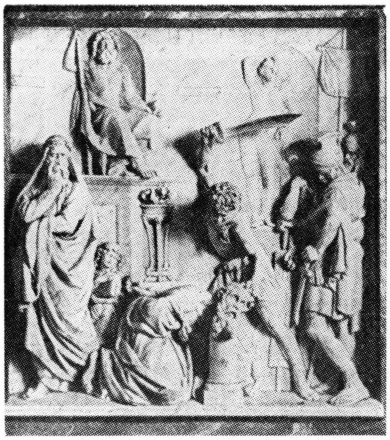

Róma, Tre Fontane: Sz. Pál apostol lefejezése

nem elér a bűnbocsánat isteni ígéretéig, történelmi valóságáig: « ... quae dat reis veniam ». Itt már magasra szárnyal az ének, mint Isten irgalma a bűnös emberiséggel szemben!

« Janitor coeli, Doctor orbis... » dicsőítése után a kereszthalál és lefejezés vértanúi dicsőségét emeli eszmei magaslatra az ének: « Vitae senatum laureati possident ».

Majd erős orgonaszó után felzúg: « O, felix Roma! »

Örömmámoros ismétlés következik Róma boldogságát hirdetve.

« Es purpurata pretioso sanguine! » « Becses vérének bíbora borít! » verssor után még egyszer röviden felhangzik: « O, felix Roma! »

Közjáték, és a 3. versszak két utolsó sora végén: «Excellis omnem mundi pulchritudinem», — hatalmas hangorkánnal többszörösen megismétlődik:

« O, felix Roma! »

Tobzódik a lelkesedés!

Ekkor egy pillanatig csend lesz...

A Szentháromságnak kell dicsőséget és hálát zengeni: « Sit Trinitati sempiterna gloria... Amen. »

És ez elsősorban Rómának, a szerencsés, boldog Rómának hivatása és kötelessége, amiért is a kar visszhangként felelget egymásnak:

« O, felix Roma! »
« O, felix! »
« O, felix Roma! »
« O, felix! »
« O, felix Roma! »

VI. PÁL PÁPA HOMILIÁJA HALOTTAK NAPJÁN

A természetfeletti igazságok örök érvénye, a mélyen emberi érzés, a kötetlen atyai beszédmód, a Szentlélek kenete: dicsőségesen uralkodó Szentatyánknak 1965 halottak napján tartott beszédét az egyházatyák mintahomiliái közé helyezi.

Soha felemelőbb tanítást, vigasztalóbb szózatot nem hallottam halottaink tiszteletével kapcsolatban.

A L'Osservatore Romano 1965. nov. 4-i száma közölte a pápa Őszentsége homiliájának minden szavát, amit az újságcikkben használt alcímekkel együtt kívánok most hű fordításban ismertetni.

* * *

« Avval a szándékkal gyűltünk egybe, hogy vallási tiszteletben részesítsük halottainkat, vagyis azokat, akik megelőztek bennünket cum signo fidei et dormiunt in somno pacis. Amint természetes, ki-ki a saját halottjára emlékezik mindenekelőtt, különösképpen azokra, akiknek elköltözése nem távoli, úgyhogy a fájdalom sebe még alig hegedt be. Azután az ismert személyek felé száll a gondolat, azok felé, akik rokoni kapcsolatban voltak velünk, vagy hivatásbeli és baráti összeköttetésben, és akik megosztották velünk a földi vándorlás viszontagságait, részt véve társadalmi életünkben ».

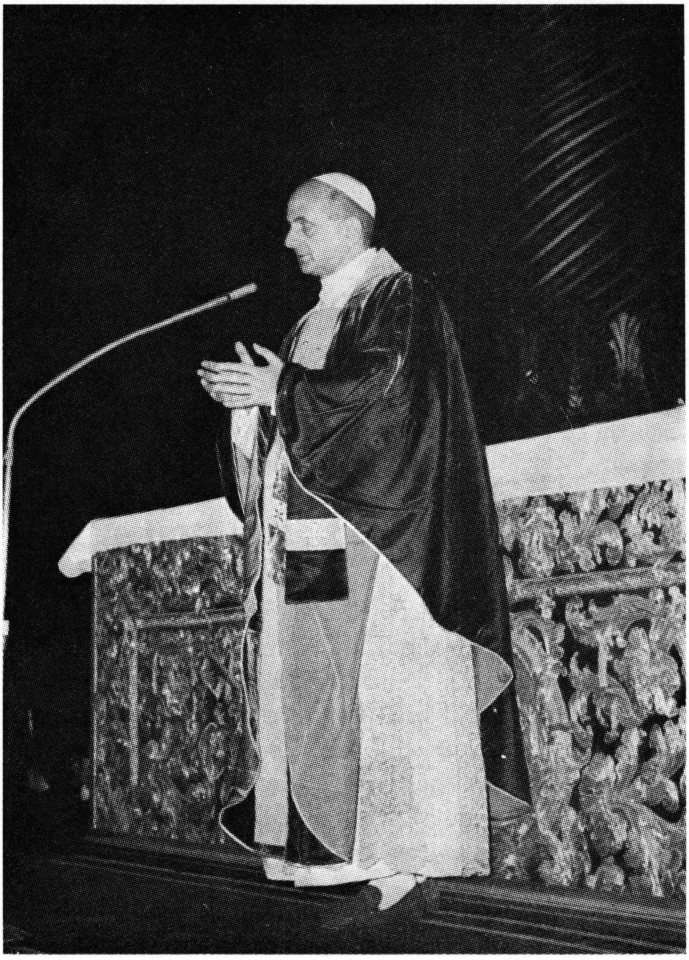

VI. Pál pápa homiliája 1965. *nov.* 2-án

« Lelkünk, megemlékezésünk éppen ezért az összes elhunytak felé fordul, akik egyes plébániákhoz, községekhez, városi központokhoz tartoztak, főleg Róma városához és egyházmegyéjéhez, a mi területünkhöz, a néphez, amely között élünk.

De a látóhatár még inkább kitárul, és kötelezőnek érezzük az imát más halottakért is, kezdve korunk háborúinak áldozataival egészen a legújabb napok elesettjeiig, minthogy az emberek nem képesek testvérekké lenni. Az emberi kegyelet ilyen érzelmével végül elérkezünk azoknak keresztény megsegítéséhez, akik feledésbe merültek, akikért senki sem imádkozik, és akik éppen tőlünk várják a segítséget, hogy az engesztelő szenvedésből az Úr világosságába jussanak.

Vallásos, egyetemes együttérzés szent kötelessége ez.

Tény, hogy szomorú és fájdalmas kötelességről van szó, és hogy ez a vigasztalan fájdalom keretei között maradna, ha csak emberi szemléletre szorítkoznánk a halálra vonatkozó érzelmeinkben. Mindannyian tudjuk, hogy ez a fajta gyász nem elégséges, és kizárólag földi fogalmakkal mérni azt,ami a halálban és halál után történik, leverne minket. Idevágó emberi ismereteink nem mondanak nekünk semmit, és pusztán tévelygést, képzelgést, nyugtalanságot okoznak. Azért ezek a szűkre szabott érzelmek nem elégségesek elhunytjaink méltó és kegyeletes emlékéhez. Jóval többre van szükségünk. És íme, segítségünkre siet szent vallásunk, hogy felvilágosítson, vezessen minket és minden esetben megmutassa, hogyan kell gondolkozni és mit kell tenni az időbeli létből az örökkévalóságba történő átlépés érdekében.

Nem mintha ez a lámpa minden sötétséget eloszlatna a vizsgálódás területén. Szent Pál emlékeztet bennünket, hogy mi most mintegy tükörben látunk, in aenigmate. Mégis az, amit a vallás a sírontúli életből látni enged, olyan, hogy nagy bizonyosságokat szolgáltat nekünk, amelyeket a három isteni erény táplál és támogat. A hit, a remény, a szeretet jön világos tanítást adni nekünk, úgyannyira, hogy lehetővé, sőt kötelezővé teszi az elhunytjainkkal való közösséget ».

Halhatatlanságban fogunk élni.

« Jóval az észnek egyszerű, noha megbecsült adatain túl, amelyek a lélek halhatatlanságát bizonyítani képesek, anélkül azonban, hogy bármit is mondanának nekünk a jövő életről, a hit az életnek teljes képét adja számunkra, mindenekfölött ezét a jelenét, hogy azután felemelje lelkünket és megmerítse a legfőbb igazságban: halhatatlanok vagyunk. Nem halunk meg többé: megszülettünk tegnap és előttünk van az örökkévaló élet. A halál, amely közel lehet, és amely az időt tekintve tulajdonképpen nincs messze, mindössze múló jelenetként érinti a létünket.

Isten kezéből kerültünk ki, aki avégre teremtett bennünket, hogy mindig éljünk. Ez az öntudat, amellyel most rendelkezünk, sohasem fog kihunyni. Mindenki mondhatja: létemet többé nem keríti hatalmába a halál, vagyis a megsemmisülés és romlás álma ».

A hit a legfelsőbb javak bizonyossága.

« Élni fogok! Ez a tudat, amely létünk igazi feladatának és összképének szemléletére késztet valamennyiünket, egy-

részről igen vigasztaló, másrészről nehéz vállalkozás súlyos gondolatait veti fel. Ha az örökkévalóság számára lettünk, milyen a viszony a jelen és a jövő élet között? A felelet csodás. Tudjuk, hogy a halált lámpának tekintik ideiglenes életünk átváltozásának megvilágítására, amely megláttatja velünk a felelős viszonyt örök rendeltetésünkhöz. Mi vagyunk, akik a jövőre kidolgozzuk képünket. Az, amit most teszünk, kihat az örökkévalóságra. Innen a mi jelen életünk súlya és értéke. « Opera enim illorum sequuntur illos », olvastuk kevéssel előbb a Jelenések könyvének egy szakaszában. Cselekedeteink követnek bennünket, ezért rendkívül fontossá válnak. Teljes súllyal kell mérlegelnünk és fontolgatnunk azokat. Tökéleteseknek, szenteknek kell lennünk. Valóban, minden cselekedetnek megvan a maga jelentősége az időn túlmenően, hiszen nem üres térben történik, hanem a mi létünkben. Isten előtt olyanok leszünk, amilyeneknek akaratunkkal, erőnkkel kialakítjuk magunkat.

Ebből kötelezően következik egy kérdés: hogyan érkezni el a tökéletesség egy fokához, az Istentől megállapított legfőbb rendeltetés teljes betöltéséhez? Mindig egységben maradni az élet forrásával, az áldott Úrral, Krisztussal, aki kijelentette: « Ego sum resurrectio et vita », « Én vagyok a feltámadás és az élet ». Így van ez: ez a tökéletes irányelv. Mekkora öröm rágondolni, hogy közvetlenül az örök életre születésünk előtt, amikor a szent keresztségben részesültünk, arra a kérdésre: mit kívánsz az Egyháztól? — azt a ragyogó feleletet adták a nevünkben: hitet. És a hit mit ád neked? Az örök életet.

A hit beolt minket az örök élet fájába, Krisztusba. Számunkra lényeges szükséglet Krisztussal egységben lenni.

Ha beléje vagyunk oltva és így élő keresztények vagyunk, pályafutásunk jól be van biztosítva, és napjaink akár hirtelen is lepereghetnek: nem számít. Tudjuk, hogy nem a sötétség, megsemmisülés, létünk büntetése felé haladunk, hanem az élet óceánjának irányában, aki Krisztus, a mi megváltásunk és üdvösségünk, a mi jutalmunk ».

A remény által üdvözülünk.

« Mellé szegődik a remény, hogy szintén javait juttassa nekünk. Elsőként a bátorítást, amely eloszlatja a pihenést nem engedő nyugtalanságot; amely közelről engedi hallanunk az Úr súlyos és tekintélyteli hangját, amint megismétli: « Noli flere », « Ne sírj! » A kétségbeesett sírás nem keresztényi, a vigasztalás nélkül folyó könnyek nem áldottak. És Jézus megmagyarázza: Igen, érezheted a fájdalmat, a halált, a tieidtől való elválást, az első bűn adóját, a teljes keserűséget; igen, sírhatsz, de nem reményvesztetten a szívedben és elködösült szemekkel, amelyek nem képesek a reád váró fényt észrevenni.

Ne sírjatok, — írja Szent Pál a tesszalonikaiakhoz —, mint azok, « qui spem non habent », minthogy éppen a kereszténység, a mi hitünk, a mi Krisztussal való egységünk ad nekünk megdönthetetlen biztonságot. « Spe salvi facti sumus »; igen, a remény által üdvözülünk. Sőt, a lehetőség jogán már mostantól túl vagyunk a sötétlő mélységen, túl a halálon, és tovább haladhatunk avval a derűvel, amely elviselhetőbbé és könnyebbé teszi a jelen életet magát ».

« Záloggal rendelkezünk az Isten jóságában, hűségében, bőkezűségében és irgalmában. Vár minket, hív bennünket, ezért segíti földi vándorlásunkat a vele való végső találkozás bizonyosságával.

És íme, a szeretet. Virágzik ugyanis ez a kiváló erény, amely Sz. Pál szava szerint sohasem szűnik meg, nem alszik ki. A hit, a remény véget ér Isten látásakor és jövő életbeli élvezésekor. A szeretet nem: az, amit ma Isten keresésében, szeretetében, parancsai teljesítésében és Krisztussal való egyesülésünkben teszünk; ez a törekvés, amelynek a neve természetfeletti vonzalom, szeretet, mindig tartani fog, megsemmisíthetetlen érzelmünk lesz. Jelenleg vágyként lüktet bennünk, holnap a birtoklás teljességében fog ragyogni, de eredete és természete szerint mindig ugyanaz marad. Az Úrral egyesülésünk kívánása lesz mindig, amelyet biztosan követ a hiánytalan beteljesedés.

Nos, tudjuk, hogy ez az Isten és közöttünk létező kapcsolat magában foglalja a halottaink lelkével való összeköttetést is. Szeretetből nekik küldött üzenetünk azon a titokzatos csatornán keresztül jut el hozzájuk, amit a szentek közössége, a szeretet országa alkot. Képesek vagyunk tehát valóságos kapcsolatba jutni az elhunytakkal és kapni is tőlük valamelyes üzenetet, ami ha nem lenne más, mint cselekedeteik és épületes példáik emléke, már akkor is valamennyi halottunk megújult, sőt, igazi társaságában éreznénk magunkat.

Mi a végső következtetés mindebből, amit említettünk? Készséges gyakorlatban valóra kell váltanunk a hit, a remény, a szeretet nagy sugallatait; és igen, a halottainktól

jövő világos figyelmeztetéssel nézni az életet, de főként rendelkezni a szeretetnek e fennkölt, győzedelmes lendületével, amelyet az Úr támaszt és tart keringésben, úgy ebben, mint abban a boldog életben ».

Kegyeletünk: a magasztos szeretet.

« Akkor tehát, az Úrtól tudtunkra adott kapcsolatok a bennünket megelőzőkkel mire köteleznek minket? Pontosan arra a kötelességünkre figyelmeztetnek, amelyet kegyeletesen most teljesítettünk: segíteni halottainkat. Az érdemek közölhetősége egyike a mindent túlélő szeretet gyümölcseinek. Segíthetjük a kedves halottakat, jót tehetünk velük. Mit meg nem tennénk, ha a közelünkben lennének?

Pál pápa Paolo Marella bíborossal a vatikáni pápasíroknál

Helyes: bizonyos módon itt vannak mellettünk, és éppen a szeretet keringésében. Ezért igyekezzünk buzgók és nemeslelkűek lenni a kegyeletben. Mindenki ismeri, hogy jut ez kifejezésre: jócselekedetekkel, áldozatokkal, különösen alamizsnával és imádsággal.

És mindazzal, amit ebben a pillanatban teszünk, igyekezve a szívünket kitárni, hogy belezárjunk, együtt a mi kedveseinkkel, mindenki mást, aki felé a szeretet irányít minket, vagyis az egész világot és az összes elhunytakat, akik a tisztulás állapotában az Egyház egy részét alkotják. Törekedjünk a lelkeknek ezt a mérhetetlen seregét nemcsak emlékezésünkkel vigasztalni, hanem főleg imánkból, kegyeletünkből fakadó szeretettel.

És az az Isten, aki olyan jó, hogy életet adott nekünk; az az Isten, aki őrködik felettünk és aki kereszténnyekké tett bennünket, annyi kegyelemmel árasztva el lelkünket, míg figyeli, hogy észrevesszük-e, hogy a szeretetet viszonozzuk-e szeretettel, minden bizonnyal elfogadja szeretetünk áldozatát kedves halottainkért. Meghallgatja könyörgéseinket, siettetni fogja számukra a napsugaras örök életet. Nekünk pedig még szilárdabb reményt ad és előleget is legfelsőbb rendeltetésünkből. Üdvözülni fogunk az Úr jóságából. Úgy legyen! ».

* * *

A Szentatya mise után lement a kriptákba Paolo Marella bíboros Archipresbyter kíséretében, és közvetlen elődjeinek sírjánál hosszasan imádkozott.

VI. PÁL PÁPA SZÓZATA A MINORITA FERENCRENDHEZ

A minorita ferencrend 1966. *évi nagygyűlésének résztvevői* (Foto Crescente)

A minorita ferencrend (alapítása óta 180.) nagygyűlése, amelyen Paolo Marella rendi bíboros fővédnök elnökölt, 1966. június 22-én ismét megválasztotta generális miniszternek P. Heiser Basiliust. A Rend nemzetközi szemináriumában és teológiai fakultásának székházában, a Seraphicumban, amely ezúttal a választás színhelye is volt, a káptalani atyák Marella bíboros és a generális atya elé « obedienciára » járultak.

Dicsőségesen uralkodó Szentatyánk 1966. július 12-én a vatikáni konzisztoriális teremben ünnepélyes kihallgatáson fogadta a nagygyűlés hivatalos résztvevőit, — akik között volt e sorok szerény írója is —, élükön P.M. Heiser Basilius rendfőnökkel, aki Assisi Sz. Ferenc halála után időbeli sorrendben a 114.

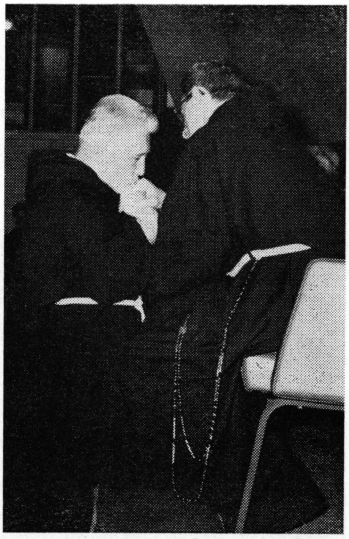

A nagykáptalan tagjai a generális atya elé « obedienciára » járultak (Foto Crescente)

A generális atya a következő szavakkal fejezte ki Rendünk hódolatát VI. Pál pápa Őszentségének:

« Szentatya!

Szent Ferenc Atyánk példáját követve, aki azt akarta, hogy fiai " mindig alattvalói és lábhoz boruló szolgái legyenek a római Anyaszentegyháznak " (Szabályzat, 12. fej.), ma magasztos trónodhoz jövünk, hogy alázatosan átnyújtsuk Szentségednek a mi fiúi hódolatunk, mély tiszteletünk, feltétlen engedelmességünk ajándékát.

Az a 75 atya van itt jelen, aki a konventuális minorita ferencrend magygyűlésére jött Rómába a Rend 35 tartományának képviseletében és a missziókéban, amelyek között különösen a japáni virul, amelyet 35 évvel ezelőtt lengyel testvérünk, Isten Szolgája Kolbe Maximilián atya alapított,

és akinek megdicsőítését buzgón kívánja és kéri a katolikus Lengyelország és az egész Rend.

E nagyon boldog alkalommal örömmel emlékezünk a Rend iránt tanúsított atyai jóindulat számos bizonyítéka között a nagyszabású Mirabilis Deus apostoli levélre, amelyet Szentséged rövid négy nappal pápává választása után az alázatos Generális Miniszterhez kegyeskedett intézni, Kupertinói Sz. József halála harmadik századfordulójának ünnepélyes megülésekor, mintaképül állítva a dicső szentet főleg a papok elé, mint az életszentség és apostoli buzgóság ragyogó példáját.

A nagygyűlés legfőbb feladatai közé tűzte, a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat határozatainak és Szentséged ismételt felhívásainak megfelelően a szerzetes rendekhez és intézményekhez, hogy hozzáfogjon a rendi szabálymagyarázatok felülvizsgálásához és korszerűsítéséhez (" aggiornamento "), hogy ezáltal, a szeráfi szabályzat alapján, valamint annyi dicső szent és Isten szolgájának példája nyomán, a Szent Pátriárka lelkületéhez való mind őszintébb és meggyőződésesebb visszatérés révén előmozdítsa szerzetesi életünknek azt az egészséges megújítását, amely jobban alkalmazkodik korunk körülményeihez és az Egyház apostoli szükségleteihez.

Szentséges Atya! Minthogy ez a nagyon kemény és felelősségteljes munka nem érhet szerencsés befejezéshez, hacsak nem folyik a Szentlélek erejével és az Egyház vezetése alatt (Decr. Perfectae Caritatis, n. 2), mi, Szent Ferenc fiai, alázatosan világosságot és ihletet kérünk Szentséged számára, míg magunkra, a nagygyűlésre, az egész Rendre, a szeráfi szemináriumokra, a missziókra és a Rendre bízott összes művekre, lábadhoz borulva, erősítő atyai apostoli áldásodat kérjük ».

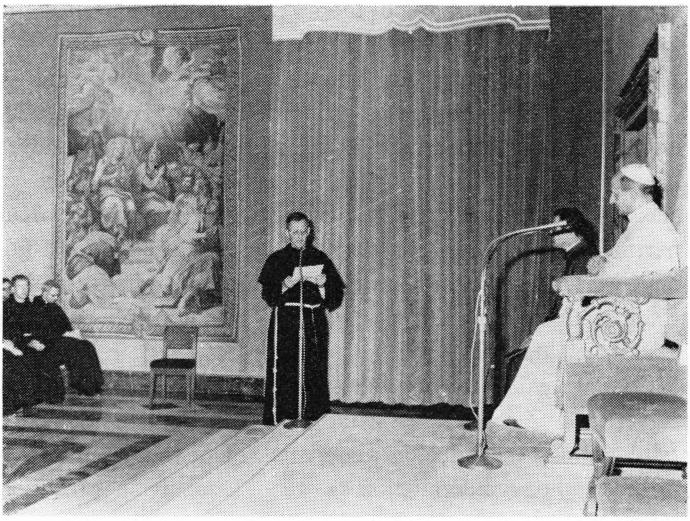

A generális atya a Rend nevében hódolatát fejezte ki VI. Pál pápának (Foto Felici)

A minorita rendfőnök hódolata után VI. Pál pápa buzdító szózatot intézett a nagygyűlés résztvevőihez és általuk az egész Rendhez:

« Üdvözöljük a Konventuális Minorita Ferencrendet! Üdvözöljük Generális Miniszterét, Főtisztelendő Heiser Basilius Atyát, akit a rendi nagygyűlés ebbeli hivatalában megerősített, kifejezésre juttatva ezáltal iránta érzett méltányos háláját e nagy és virágzó ferences család jó kormányzásáért, egyszersmind ilyen módon nyilvánítva ki szándékát, hogy megújult buzgalommal és hűséges odaadással akarja követni az irányvonalat, amelyet kijelölt a Rend életében és amelyet tökéletesebbé tettek azok az elvek, amelyeket

a minap befejezett egyetemes zsinat szellemének és határozatainak figyelembevételével a nagygyűlés magáévá tett a változatosan alakult és hatalmas ferences családfa e kiváló ágának új lelki sikerei érdekében. Íme, a Mi jókívánságaink az ő számára, melyeket kiterjesztünk a rendfőnöki tanácsosokra, a Prokurátor atyára, mindazokra, akik Rendetekben felelős személyek a kormányzás, az igazgatás, az oktatás és a nevelés terén. Hasonlóképp jussanak el jókívánságaink a Konventuális Minoriták egész kiterjedt seregéhez, a világ különböző részein hősiesen vállalt misszióikhoz, papnevelőintézeteikhez, kollégiumaikhoz, a gondjaikra bízott plébániákhoz, a lelki gondozásuk alatt levő női szerzetes családokhoz, az általuk vezetett tanulmányi intézetekhez, összes harmadik rendi testvéreikhez, nem kevésbé a Szeplőtelen Szűz védőseregéhez. Ugyanígy említést kívánunk tenni Szent Péter Bazilikánk penitenciáriusairól, akik szintén ugyanennek a nemes Rendnek szerzetes tagjai.

Egyetlenegy más alkalom sem annyira kedvező a Mi nektek szóló jókívánságaink kifejezésére, mint a mostani. Általános rendi nagygyűléstek megtartásának és minap történt befejezésének kettős ténye arra kötelez Minket, hogy egyrészt minden jót kívánjunk nektek, másrészt hogy feltételezzük: a legjobb körülmények között vagytok a mennyei ajándékok vételére, amelyek nélkül semmiféle igazi növekedés nem lehetséges Isten országában, egyszersmind szerzetesi hivatástok minden szent és nemes szándékának ismételt felajánlására az Úrban. Nagygyűléstek munkája minden bizonnyal a lelki és erkölcsi teljesség ilyen állapotába juttatott benneteket, amiért is számunkra nem marad más hátra, mint kifejezni nektek tetszésünket és bátorításunkat ».

Meghitt beszélgetés közösen és egyenként a szerzetesekkel.

« Hogy megmutassuk, mekkora és milyen szívből jövő a Mi jókívánatokkal teli részesedésünk virágzó szerzetes családotok életének e rendkívüli órájában, megengedjük magunknak, hogy feltegyünk nektek néhány kérdést, mintha egyenként társalognánk mindegyiketekkel és mintha nem annyira ismételni akarnók az előttetek nagyon is ismert igazságokat, hanem mintha inkább a ti lelketekből akarnánk azokat kiaknázni és meghallgatni a leghivatottabb nyilatkozatot, amelynek mint eleven, időszerű meggyőződéstek hangoztatására, felhatalmaz titeket a szerzetesi hivatáshoz való hűségtek és a ferences életben gyűjtött tapasztalatotok.

Íme, az első kérdés: mondtátok magatoknak és megismételtétek, hogy lényegében mit jelent a szerzetesi élet? Ti ismeritek a tényt, hogy a hivatástudat, amellyel ki-ki életcélt választ magának, múlhatatlan, állandó érdeklődést követel. Az éberség ez, amit minden értelmes egyén gyakorol magával szemben, és amit még inkább alkalmaz az isteni Mester minden követője a saját lelkivilágában és magatartásában azért, hogy hűséges és következetes legyen a maga hivatásához. Továbbá tudjátok azt is, milyen hangzavar keletkezett éppen ezekben az utóbbi esztendőkben a szerzetesi élet hagyományos fogalma körül, mintha ez a fogalom rászorulna « a sejtelmességtől való mentesítésre » (« demitizzata »), amint mondják, vagyis felrázva és szinte felébresztve valamiféle szendergésből és varázslomból, amelybe a századok folymán merült, a mesterkélt élet fajtájává kristályosodva ki, amely híjával van a mély és megrázó emberi tapasztalatnak, és ehelyett teljesen kitöltenek az önmegtagadás és fegyelem előírásai, amik manapság in-

kább fölösleges tehernek látszanak mint bölcs segítségnek ama keresztény tökéletesség elérésében, amelyre a szerzetesi élet magát elkötelezettnek tartja. Végül tudjátok azt is, milyen szavakkal vezette vissza az Egyetemes Zsinat a szerzetesi életet lényegéhez. Olvassátok el a Lumen gentium hittani magyarázat hatodik fejezetét; olvassátok el újra a Perfectae Caritatis zsinati határozatot is, és bőven lesz részetek olyan tanításban, amely megköveteli a szerzetesi életeszményt, a tökéletes szeretetbe helyezve azt, amit az evangéliumi tanácsok gyakorlása és Krisztus követése által kell keresni és elérni, valamint csodálatosan sokféle módszerrel, amely az utak sokaságát, de éppen ezért viszonylagos szabadságát bizonyítja, amelyeken a Szentlélek a keresztény tökéletességnek ugyanahhoz a végcéljához vezeti a lelkeket ».

Nagylelkű felelet Isten hívására

« Olvassátok el és elmélkedjetek róla. A ferences iskola jól járható és biztos ösvényén haladva, mindegyiktek Assisi alázatos és nagy Szegényének alakjára fog gondolni, akiben mintegy a saját életének története idéződik fel, és a maga belső tapasztalati területén ad majd választ a feltett kérdésre: mi a szerzetesi élet? A felfigyelés saját lelketek mélyén egy egyedüli és összetéveszthetetlen hívó szóra: jöjj! A lehetetlenséggel határos bátor tett, amely által, túl az egyéni erőkön és mintegy a magasból támogató erőre támaszkodva, mindegyiktek ki merte mondani a merész választ: igen. Azután az a heves felszabadító szakítás, amely az engedelmeskedő jelöltet, mint Ferencet, megfosztotta minden tulajdonától, minden szebb, minden hasznosabb és kedvesebb földi jótól, hogy őt, a hívottat, fürgévé és vidámmá tegye

a megkezdett úton. És akkor az a belső, világiak számára ismeretlen magábaszállás (« assorbimento »), amely a cellában felfedezteti a belső vagy kórusima és előlegezett boldogító égi társalgás találkozását. Majd az a csaknem mosolyra késztető és csaknem magasztos visszatérése az új szerzetes testvérkének a régi ismeretségek és a profán világ közé, többé semmit sem kívánva, hanem mindent elajándékozva, egy új közösség felfedezésében az egykori testvérekkel és az emberekkel, akik a « barátember » (« uomo-frate ») különös jelenségét csodálkozva nézik. Olyan kapcsolat ez, amely megengedi, hogy evangéliumi szellemben lehessen hozzájuk szólni, amit senki sem mer megtenni a szokásos társalgás közben, és amely lehetővé teszi a bizalmas titkok meghallgatását is, amiket senki másnak nem tárnának fel, mint annak az alázatos kezdőnek Krisztus iskolájában. Íme, az inkább átélésből származó, mint elméleti kifejezésekkel megadott felelet, hogy mi a szerzetesi élet ».

A ferences lelkiség lényeges és sajátságos arculata

« Megfontolástok közben minden bizonnyal szerepelt még egy másik kérdés, amely a leghitelesebb hagyományok alapján szintén megkapta a szokott feleletet. Milyen a mi lelkiségünknek lényeges és sajátságos arculata? Greccio és Verna, mondják: az alázatos és szenvedélyes szeretet Krisztus iránt; Krisztus iránt, élete két főtitkának, a megtestesülésnek és a megváltásnak ünneplésével. Így élt Ferenc, így tanított; ugyanígy fiai is, egészen a mi korunkig.

Vajon nem Krisztus áll a ferences áhítat központjában? A ti lelkiségtek nem Krisztus emberségének abból a szemléletéből indul-e ki, amely jászolának meg keresztjének egy-

szerű és népies megjelenítésétől a misztikus tapasztalat legmagasabb csúcsáig ér fel? Ebben a pontban is legyetek hűek magatokhoz, hogy egyrészt védekezzetek a helytelen vélemény ellen, amit sokan egyes szerzetesek lelkiségéről alkotnak maguknak, a saját szentjeik előtérbe helyezésével gyanúsítva Krisztus és az Úristen tiszteletével szemben — ha nem is elméletben, de a gyakorlatban —, valamint vádolva avval is, hogy inkább különleges és helyi ájtatosságokból táplálkozik, mint a liturgikus titkok ünnepléséből. Ezért könnyű lesz nektek, ha szükség lenne rá, az Egyház imaéletének abba az eredményes és szerves keretébe illeszkednetek, amelyet a zsinat olyannyira előírt Isten egész népe és különösképpen azok számára, akik a keresztény tökéletesség keresésének és gyakorlásának szentelik életüket ».

" Paupertas cum laetitia "

« Már megadott nyílt válaszotok után feltehetnénk még sok más kérdést. Például: szerzetesi életeteket főként melyik erénynek kell megkülönböztetnie? Akárki megadja rá a feleletet, aki tudja, hogy ferencesek vagytok: a szegénységnek. Annak a szegénységnek, amely szeretetté változik át, amely a szegény Krisztust akarja utánozni és szeretni, és amely egyedül Istent tekinti a szerzetes lélek igazi gazdagságának. Mit is mondott a ti boldogotok, Camilla Battista da Varano? — " Ó, milyen szegény az, aki mást akar, mint Istent, és milyen gazdag, akinek Istenen kívül semmije sincs! " (Vö. Istruzioni, az Opere Spirituali c. munkában, 216. o.) De a kérdés egyéb kérdések feltevésére késztet: gyakorolható a szegénység mind a mai napig? Nem kell — e ennek is " simább utakon " (" planiora itinera ") haladnia,

ahogy Giovanni Colonna bíboros kezdettől fogva ajánlotta Ferenc testvérnek? Nem kell — e ma engednie a szerzetesi szegénységnek a modern természetrendi gondolkodás (" naturalismo moderno "), valamint általános örömvágy erőszakos és álnok követelődzéseinek? A zsinat, mint ismeretes, tartalmaz valami szigorú figyelmeztetést e tekintetben (Vö. Decr. " Perfectae Caritatis ", 23. sz.), és így megerősíteni hivatott a hiteles ferences hagyományt az evangéliumi ige szövegszerinti megtartásának odaadó és bátor vállalásában. Ebben is, mint bármely más " korszerűsítésben " (" aggiornamento ") a gyakorlati szabálynak alkalmassá tételéről van szó az új ésszerű kívánalmakhoz, nem pedig arról, hogy a régi szabályzat lelkülete meglazuljon, vagy ellene mondjon a szövegnek.

És az örömet, Testvérek, a ferences örömet valóban bírjátok a szívetekben? Természetfeletti indítékaival, életderűjével és költészetével? És megmutatjátok magatok körül? Mindig kedves nektek ez a ti " szegénységtek az örömmel " (" Paupertas cum laetitia ")? Szent Ferenc követőinek első nemzedékéről szólva, azt írja történeti jegyzőtök: " Erat eis exultatio magna " (nagy volt bennük az örvendezés, 1 Celano, 35. sz.). Még most is így van? »

A szeretetnek és Mária tiszteletének ragyogása

És a szeretet, a szeretet, amely a keresztény tökéletesség teljessége és amely Rendeteknek a szeráfi címet juttatja, mindig a gondolataitok és érzelmeitek csúcspontját jelenti?

És az a tisztelet a Boldogságos Szűzanya iránt, amely szüntelenül jellemezte a ferences lelkiséget, kiválóvá teszi

A Szentatya apostoli áldását adta a minoritarendre
(Foto Felici)

még, — ó, minden bizonnyal! — jámborságtokat és visszatükröződik magatartástokban?

És a lelkek szeretete, gondozása, akár tömegesen, a jó és népies igehirdetéssel, akár egyénenként, gyóntatásuk és lelki vezetésük mindig annyira szükséges szolgálatában, mindmáig a szenvedélyetek? Ferences és apostoli különlegességtek?

Ezeket a kérdéseket feltéve és az idő rövidsége miatt elhallgatva másokat, azt vesszük észre, hogy választástok igen magasrendű és igen nehéz. És mint egy folyamatos elragadtatás, szemlélődő és tevékeny. Olyan mint a repülés. Vagy nem repült-e a ti Kupertinói Szent Józsefetek? Amivel

azt akarjuk mondani: talán nincsenek nektek a Rendetek sajátságait alkotó lelki segítségeitek, amelyek bizalmat öntenek alázatos merészségtekbe, és amelyek nagy művekre tesznek titeket képesekké Isten Egyházában?

Híres kegyhelyeknek vagytok őrzői, amelyekből láthatóan az életszentség ereje árad tisztelői számára. Tiétek Rómában a híres történelmi bazilika, a Tizenkét Apostol, Firenzében a Szent Kereszt, Bresciában a Szent Ferenc, Bolognában a Szent Ferenc, Velencében a Frári, és azután főleg a Szent Antal bazilika Páduában. Gondolkodjatok el

Firenze: a Santa Croce minorita bazilika

rajta. Tiétek Assisiben Szent Ferenc sírja. Azt jelenti ez, hogy (a különböző ferences családokhoz tartozó Testvéreitekkel együtt) lehetőséggel rendelkeztek új életre kelteni Szent Ferencet; új életre kelteni szent és tevékeny szerzetesi életetekkel, a világ csodálatára és Krisztus szent Egyházának gyarapodására.

Akinek nevében mindnyájatoknak apostoli áldásunkat adjuk ».

VI. Pál pápa szavait hálás lelkesedéssel fogadták a minorita nagygyűlés tagjai, akiket a Szentatya egyenként kézcsókra bocsátott, mindegyikük munkája felől szeretettel érdeklődve és megújítva kitüntető atyai tetszését, legjobb kívánságait.

A nagygyülés tagjait a pápa Őszentsége egyenként kézcsókra bocsátotta (Foto Felici)

SZENT JANUÁR FORRÓ VÉRE

A nápolyi San Lorenzo Maggiore minorita konvent vendége voltam a Via dei Tribunálin 1953 szeptemberében. Sz. Lőrinc vértanú szerpap templomát Anjou Károly építtette; a XIV.sz. elején készült el teljesen, amikor már II. Károly uralkodott (1285-1309). Egyike az olasz gótika legszebb alkotásainak. Csúcsíves főbejárata 1325-ből való. Fehér márvány reneszánsz főltára Sz. Lőrinc, Assisi Sz. Ferenc és Páduai Sz. Antal szobrával, Giovanni da Nola csodálatos műve. A tágas templom belsejében a barokk izlés néhány remek alkotása is feltalálható, mint a Szentségi kápolna, vagy több intarziás oltár.

A templomtól jobbra nyílik a kolostor kapuja az 1400-as évekből; fölötte számos színes címer a városnegyedek emlékére, minthogy a rendházban székelt a városi tanács, 1442-től pedig a helyi parlament is. Petrarca itt élt át 1345-ben egy óriási felhőszakadást.

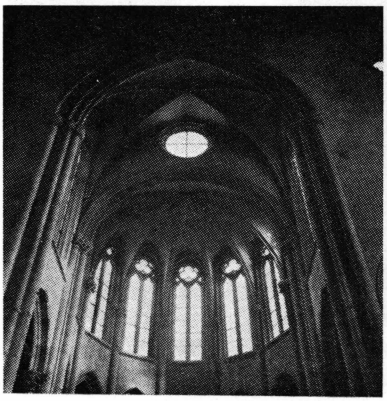

Nápoly: a S. Lorenzo Maggiore szentélye

Dr. Lodovico Cava guardián atya felhívta

figyelmemet a kolostorukkal szemben levő San Paolo Maggiore templomára (Fancesco Grimaldi építette az 1500-as évek végén), amelyben Sz. Kajetán (San Gaetano), nyugszik és akinek fogadalmi tárgyakkal teleaggatott szobra a félkörű korintusi lépcsőfeljárat előtt a legtarkább forgatagban áll.

Cava házfőnök atya tanácsolta azt is, hogy a szomszédos V. San Gregorio Armeno hasonló nevű templomát látogassam meg (már megvolt a X. sz.-ban, míg mai szépségét a XVI. sz.-ban kapta), mert itt őrzik Nápoly másik igen tisztelt szentjének, Sz. Patríciának holttestét. Az egyhajós templom díszítő elemei a XVII. és XVIII. sz.-ból valók, míg a freskók Luca Giordano munkái, aki ezeken jelenítette meg Sz. Gergely életét, valamint az örmény apácák Nápolyba jövetelét.

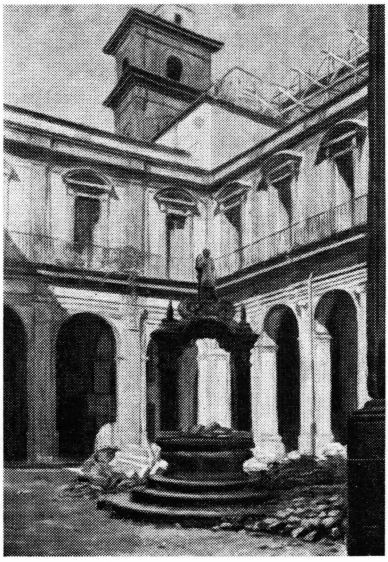

A S. Lorenzo Maggiore templomtornya és kolostorudvara (P. Stefano Macario O.F.M. Conv. festménye).

A Via San Gregorio Armeno azonban igen híres a betlehemi jászolhoz, a « presepióhoz » szükséges figurák faragóiról is, akiknek « műhelyei » a keskeny közöcskében szinte eldugva működnek; felibük tornyosúl az örmény nő-

vérek templomának piros szegélyű, hagymasisakú harang-lába...

Mindezt és sok mást meg is néztem sorjában, de igazi nagy élményem mégis Szent Januarius vérének forrásba jövetele volt szeptember 19-én.

... Csendes, enyhe éjszaka borult a Földközi tenger kikötő világvárosa fölé. Mivel a szent vértanú templomában szerettem volna misézni, kora hajnalban felkeltem, s a Via dei Tribunalin perceken belül a Dómhoz értem.

Reggel öt óra volt még csak, zárva találtam. Várakoztam tehát a Dóm előtt, ahol a lépcsők takarításán és a bejárat díszítésén már dolgozott néhány ember.

A homlokzat a XIX. sz. végéről való és az orvietói dóm utánzata, de az ottani mozaikképek nélkül. A három gótikus kaput Antonio Baboccio faragta 1407-ben, és a középső ajtó fölötti ívben Tino di Camaino domborműve a Boldogságos Szűzet ábrázolja a kisded Jézussal.

Két mexikói pap társaságában vártam a templom nyitására. Rozoga árusasztalon bóbiskolgattunk egészen hat óráig, amikor végre megjelent minden korok örök egyházfija és kegyesen beengedett bennünket. Az első voltam aznap, aki megmisézett a Dómban. A hívek, zarándokcsoportok mind nagyobb számban sereglettek a templomba, amely aranysújtásos vörös drapériákkal váltig volt díszítve akkurátus olasz szokás szerint. Nagy sürgés-forgás az oltároknál, egyik pap a másik után misézik.

Mivel a szertartásig még sok idő volt hátra, megtekintettem a dóm belsejét: 1294-1314 között épült; többször átalakították, főleg az 1456-i földrengés után. Tökéletes latin kereszt alakú, három hajós, 100 m. hosszú. A hajókat felosztó 14 pillért valójában 110 régi karcsú oszlop alkotja

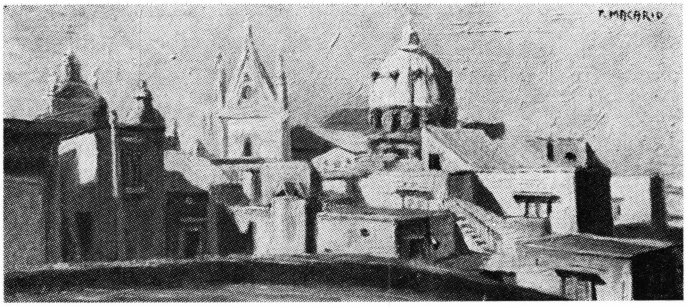

A nápolyi dóm távlati képe (P. Stefano Macario festm.)

keleti és afrikai gránitból. A középhajónak gazdagon faragott és aranyozott mennyezete 1621-ben készült.

A főajtó fölött I. Anjou Károly (+ 1285), Martell Károly magyar király (+ 1296) és hitvese: Clementia (középen koronás fővel) márvány sírja, az első három sorban ezekkel a szavakkal:

« Carolo I. Andegavensi templi huius extructori
Carolo Martello Hungariae regi
et Clementiae eius uxori Rudulphi I. caesaris f. ... ».

A bal oldalhajóból nyílik a Santa Restituta IV. századbeli — Nagy Konstantin építette — bazilika ajtaja (háromhajós, többször átalakított ősi templom...). Ettől jobbra van Endre magyar király (+ 1345) sírja. A dóm bal keresthajójában IV. Ince pápa (Sinibaldo de Fieschi, 1243-1254) sírja.

Sokáig nem szemlélődhettem, mert a tömeg mind sűrűbb és izgatottabb lett. Szent Januarius kápolnájában, amelyet Nápoly népe az 1526-1529-es pestisjárvány megszűnéséért fogadalomból építtetett, zsúfolt tömeg énekelt, imádkozott,

várta a csodás jelenség megismétlődését, a hatalmas védőszentnek biztatását, üvegedényben levő vérének megolvadását. Évszázadok óta van ez így, mióta 471-ben először mentette meg őket az elemi csapásoktól, a Vezúv pusztításaitól. Azóta aggódva várják évről-évre a csodát; ha nem történik meg, járványtól, háborútól, földrengéstől tartanak. Éppen ezért igyekeznek kiérdemelni a csodát Isten irgalmától, és törekszenek fogadalmaikat, jó elhatározásaikat hűségesen be is váltani.

A rendezőség és karhatalom sorfala között keskeny átjárón más egyházi személlyel együtt magam is a kegykápolna főoltárához jutok, de ott talán még nagyobb a szorongás. Amíg a szertartást végző papság megjelenik, van idő körülnézni. A művészien kifestett kupola belseje szinte ködbe vész az ablakokon beáradó napfényben meg a felkavart enyhe porfelhőben. Az oldalfalak mentén ezüst mellszobrokban híres szent szerzetesek ereklyéi; a ferencrendet Assisi Ferenc és Klára képviseli. Az oltár evangéliumi szögletén látható Sz. Januarius félszobra a szentnek fejereklyéjével. Ez oltár mögött őrzik falba mélyített drágamívű szekrényben azt a nyeles üvegtartót — szintén művészi foglalatban —, amely a vértanú alvadt vérét tartalmazza. Most a Dóm szentélyében áll, onnan hozzák majd körmenetileg ide, a fej közelébe, avval a reménnyel, hogy a Mindenható ismét tanújelét adja irgalmának és Nápolyt megmenti minden bajtól.

Januarius püspök 305-ben szenvedett vértanúhalált a Nápoly feletti Pozzuolinál. Testét a Campo Marcianon temették el, ahol közel tíz évig maradt, vagyis Nagy Konstantin első keresztény császár rendeletéig, aki a keresztény

vallásnak szabadságot adott. Akkor a Via Antiniana útján Nápolyba vitték és « extra moenia » egy katakombába temették. Benevento városa azonban, a vértanú püspöki székhelye, magának követelte a szentet és meg is kapta. A reliquiákat az 1100-as évek második felében szállították át « Monte Partenio » -ra, de Oliviero Carafa bíboros ismét visszajuttatta Nápolynak, amely előzőleg kérésével egyenesen VIII. Ince pápához fordult. Ekkor került Sz. Januarius végleges temetkezési helyére, a Dómnak főoltár alatti kriptájába (« Cappella del Succorpo di San Gennaro »). Több mint valószínű, hogy az egész test együtt maradt egészen 1647-ig, amikor az új « Cappella del Tesoro » ereklyekápolnába vitték a vért tartalmazó két üvegedénykét és a koponyát.

... Nem szűnik az ének, az ima, és a tömeg morajlása beleszövődik az áhítatos könyörgésbe. S ekkor feltűnik a templomi processzió, hozzák Sz. Januarius vérét a Dóm főoltáráról. A kápolna tömegén izgalom vesz erőt.

Egy éltes kanonok kezébe veszi a véreréklyét, felmutatja a sokaságnak, leborítja, oldalt billenti. Semmi jele a folyékonyságnak. A vér szilárd, kemény, egy tömegben mozdulatlan áll. Sz. Január vérét két üvegcső tartalmazza. A nagyobbik lapos és tojásdad; körülbelül 60 köbcentiméter űrtartalmú és a vér jóval felül a felénél megtölti. A kisebbik cső hengeralakú, az űrtartalma mindössze 25 köbcentiméter; ebben csak vérfoltok és vérrögök láthatók. Az ampolnákat kettős üvegtartó zárja magába (a külső átmérője 12 cm.), amely ezüst nyélben végződik. Az egészet korona és kereszt ékesíti.

Reggel kilenc óra. Azt mondják, hogy a csoda bekövet-

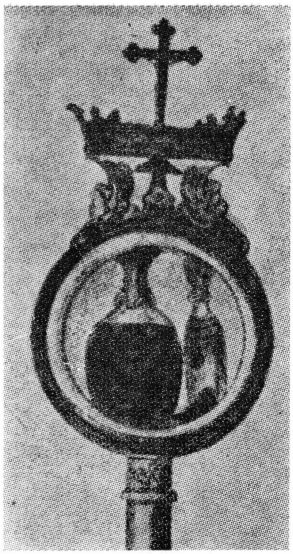

Nápoly: Sz. Januarius vérének ereklyetartója

kezése bizonytalan szokott lenni; lehet, hogy azonnal, de lehet, hogy csak egy-két óra múlva olvad meg a vér. Évekkel ezelőtt Nápoly bíboros érseke egy egész éjszakát imádkozott át térdenállva, hogy Istentől kiesdje a csoda kegyelmét. De megtörtént az is, hogy a híveknek « dolgavégezetlenül » kellett a Dómból távozniok, anélkül, hogy Sz. Januarius vére felengedett volna.

Óriási a hit, leírhatatlan a lelkesedés. Már elmondták a rózsafűzért, elénekelték a loretói litániát, de semmi... A kanonok, mondhatnám, egykedvűen mutatja a közel állóknak és távoliaknak a szentnek vérét. Újságírók, hírügynökségek tudósítói, fényképészek, szakemberek jegyzik, fényképezik a látottakat; az arcokon várakozás, hit, tisztelet, érdeklődés látszik, de közöny -nem. Nem lehet szabadulni a hívek buzgóságának hatása alól.

Ebben a pillanatban gyermeksereg kezd imádkozni, talán valamelyik árvaházból... Aztán átveszik a vezetést a felnőttek... A kanonok állandóan figyeli, vizsgálja az ereklyét; mellette egy minisztráns fiúcska emeli meg olykor a gyertyáját, hogy jobban szemügyre lehessen venni az ereklyetartót. Még mindig semmi... Akkor belekezdenek a Mindenszentek litániájába. A felénél sem vagyunk még, amikor megrendülve

látjuk, hogy a tartóban megindult a vér. Már nem tapad az üveg aljához és falához, forgatáskor változtatja a helyzetét, jobbra-balra dűl, szóval cseppfolyós!

Talán orvostanárok, vegyészek, tudósok azok a komoly, tekintélyes férfiak, akik elsőkként vizsgálják meg a jelenséget, és minden valószínűség szerint már nem is először...

Sokan magyarázgatták már különféle téves elméletekkel e jelenséget. Titokzatos, ismeretlen (okkult) erőknek tulajdonították egyesek, hogy a fej és vér közötti rokonszenv hozza forrásba a vért... (de Sz. Január vére feloldódott már akkor is, amikor nem volt a fejereklye közelében); ...hogy a tömeg lelki energiájának eredménye, minthogy az erős vágy élettani erővé válik és felolvasztja a vért...; hogy annyi életerő van még a vérben, hogy olykor-olykor magától felfrissül...

Mások mesterséges anyagok jelenlétével magyarázzák Sz. Január vérének feloldódását...; mások az emberi testek melegével, sőt a gyertyák, vagy a Vezúv és a Nápoly környéki kénes kigőzölgések (solfatárák) hőjével...

Ismét mások azt magyarázzák, hogy bárányvérről van szó, amely a mész hozzákeverésével folyékonnyá válik... (de Fortunio Liceto már a XVII. sz.-ban megállapította, hogy pont az ellenkezője történik).

Nem hiányzott olyan sem, aki (a nevük is ismeretes valamennyiüknek...) úgy vélte, hogy a megalvadt vér a fény hatására kezd cseppfolyóssá válni...; hogy a hitetlenekről és mindig kétkedőkről ne is beszéljünk, akik minden elképzelhető véleményt elfogadnak, kivéve a hit és tudomány együttes bizonyítékait...

Sperindeo és Januario professzor 1902. szept. 25-én

kijelentette: természetes emberi vérről van szó és az ismert jelenségek kívül állnak minden általános fizikai törvényen. Fergola matematikus ellenőrizte, hogy 1794 szeptemberében a csoda 25,6 C° mellett történt meg, 1795 májusában pedig 19,4 C°-nál, vagyis a vér felolvadása független volt a külső hőmérséklettől. De Luca professzor megállapította, hogy 1879. szept. 19-én a csoda 30 C° mellett csak két óra múltán jött létre, míg a rákövetkező 25-én 25 C°-nál már tizenhárom perc után.

Sz. Január vére terjedelmében is megváltozik nem egyszer; a májusi csoda alkalmával kiterjed, a szeptemberinél csökken; de változtatja a súlyát is, és ami a legfeltűnőbb: míg csökken a terjedelme, növekszik a súlya...

Függetlenül a külső hőmérséklettől vagy a mozgástól, a vér megváltoztatja a halmazállapotát, tésztaszerű állapotból átmegy a folyékony, sőt éterhez hasonló, áttetsző, lebegő halmazállapotba. A színe sem mindig egy, mert árnyalataiban nagyon különböző: a feketétől a világos vörösig.

Kétség nincs. Nem hatolt be abba az ereklyetartóba semmi, sem meleg, sem vegyszer. Nem hatolt bele más, mint a keresztény áhítat, a hit és határtalan bizodalom, amely a csodákat ki szokta érdemelni a mindenható Istentől...

A lelkesedés leírhatatlan, sokan felkiáltanak:

« O, San Gennaro! Caro San Gennaro! »

Akik közel állunk a paphoz, kezében azonnal megcsókolhatjuk a buzgó vér tartóját, majd sorban a papság és hívek, nápolyiak, rómaiak, sziciliaiak, latinok és szlávok, négerek és germánok, ahogy következik.

Te Deumot énekeltünk, a Dóm harangjai zúgtak. A fejereklyét és a vért ünnepélyesen visszavitték a templom főoltá-

rára. Ott folyik órákon keresztül a vérereklye csókoltatása, míg meg nem kezdődik a bíborosi mise.

Aki nem volt jelen a csoda megtörténténél, kíváncsian kérdezi: mikor, mennyi idő múlva olvadt fel a vér? S mikor megtudja, hogy egy félórába sem került a várva várt csodás jel elnyerése, örömmel megnyugszik, mert ez is azt jelenti, hogy Sz. Januarius különösképpen közbenjár az Istenben bízó nápolyiakért.

* * *

1966. szept. 19-én « kései » tanúja voltam a csodának, minthogy csak déltájt tudtam Nápolyba érni, amikor a Dómban javában folyt az ereklye tisztelete. A sok ezer főnyi hívősereg közé térdeltem azonnal, és újra láttam felolvadva azt a vért, amelyet 1953. szept. 26-án magam is beszáradni tapasztaltam, a leírt csoda nyolcadik napján.

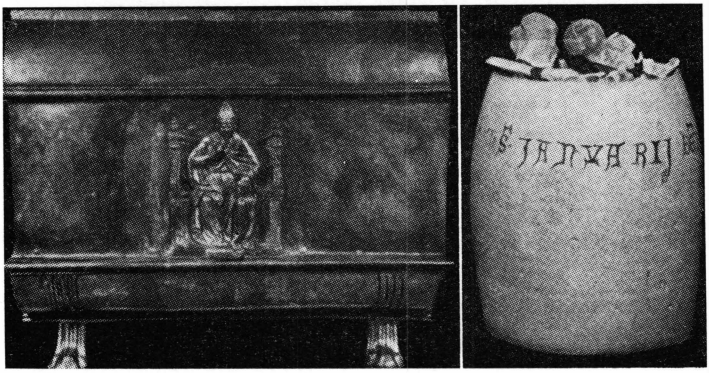

Nápoly: Sz. Január csontereklyéi a dóm kriptájában

E második alkalommal lementem a kriptába is.

Meglepő látvány fogadott.

Történt ugyanis, hogy évekkel ezelőtt a Carafa hercegi család a fentebb említett « Cappella del Succorpo di San Gennaro », vagy másként « Cappella Carafa » tatarozását rendelte el. Ekkor tünt elő ismét, sok évszázad után, a hat mázsányi érckoporsó, oldalán a trónján ülő vértanú püspök alakjával és az 1511-es évszámmal. Belsejében egy lepecsételt vörös bársony zsákban külön faládát találtak egy henger alakú agyagedénnyel, amely telve volt csontokkal. Az agyagurna körül ez a felírás volt olvasható: « Corpus Sancti Januarii Beneventani Episcopi ».

Néhai Castaldo bíboros, nápolyi érsek felhatalmazására Gastone Lambertini orvosprofesszor, a római Szent Szív Egyetem anatómiai intézetének igazgató tanára 1964. március 7-én megvizsgálta a csontokat, és megállapította, hogy egy 1700 évvel ezelőtt élt 35 év körüli, 190 cm. magas férfi csontjai.

A tudományos vizsgálat adatai teljesen megfelelnek az ismert hagiográfiai tényeknek.

A dóm főoltára alatt 1497 óta őrzött ereklyékből a csontok ma is a kriptában vannak. Az oltár lapja a belül kivilágított, rácsozott bronz koporsón nyugszik. Ennek közepén agyag anforában láthatók a vértanú csontjai, állkapcsai, a fenti írás ilyen rövidítésével: « + C.S. Januarii Ben. Epi. » Az agyagurna köré piros szalaggal lekötözött és lepecsételt üveghenger borul, keresztecskékkel, pálmákkal, drágakövekkel ékes ezüst bordázattal.

Sz. Január vérét és koponyáját a « Cappella del Tesoro » — ban őrzik. A nápolyi Dómban van tehát San Gennaro egész teste.

A kripta oltára előtt Malvito híres márványszobra Oliviero Carafa bíboros térdelő alakját ábrázolja.

Százak, ezrek vonultak le a kriptába, a « Cappella Carafa » — ba, hogy Szent Január csontjai előtt is kifejezzék tiszteletüket, bizodalmukat.

A kriptát 10 oszlop három hajóra tagolja. Az 1497. és 1506. között Tommaso Malvito által készített kápolnát úgy az építészeti vonalvezetés mint a gazdag mennyezetdíszítés az érett reneszánsz remekévé teszi. A mennyezet mezőiben püspökök, szentek alakjait szárnyas angyalok váltogatják. A kápolna mélyében sokszázados márvány püspöki trónus foglalja el a főhelyet, és a látogatók, — helyi szokásból —, gyakran beleülnek, egy kicsit pihenés, egy kicsit sajátságos vonzalom okából.

Amikor késő déltájt elhagytam a Dómot és hazatértem, az utcán is ünneplőbe öltözött felnőtteket és gyermekeket láttam, sőt, az egész város díszt öltött. A nápolyiak hitét fejezte ki, ami egyébként is közismert emberi jóságukat és természetes nemességüket szinte természetfelettivé tette.

HOL SZENT PÉTER SÍRBA TÉVE

Szent Péter apostolt a Néró-cirkusz közvetlen közelében temették el, ott, ahol Krisztusért vértanúságot szenvedett. Sírját a vatikáni halom lábánál szűzföldbe ásták, a Via Trionfale és Via Cornelia közötti nekropolisz területén. Köréje temették halottaikat az első keresztények, és noha a sírok sűrűn feküdtek egymás mellett, az ő sírjának környékét tiszteletből mindig szabadon hagyták.

Hogy a sírt veszélyeztető esetleges földcsuszamlást meggátolják, a 150. évben téglafalat emeltek (ma is látható a « muro rosso »), amelynek tetejére azután kis kápolnát építettek. Ezt a szerény sírkápolnát (« Troféo di Gaio ») a IV. században Nagy Konstantin bazilikája követte. Amikor az első keresztény római császár 324-ben építtetni kezdte a maihoz hasonló méretű bazilikát, az említett sírkápolnát féltő gonddal központnak hagyta meg, úgyhogy a templom padozatának közepén magányosan kiemelkedett. Noha az építéskor óriási földmennyiséget kellett megmozgatni a hepehupás talajviszonyok miatt, a munkálatokban mindig az óva védett sírhoz igazodtak, ezt téve meg egyedüli és feltétlen központnak.

Miként az 1939-1950. között végzett ásatások mutatták, a kápolnácskát három oldalról vastag márványfallal vették körül, szabadon hagyva a bazilika főbejárata felé a zarándokok számára. A ma is látható függőleges márvány szalag ennek a védő fülkének a része.

Az apostolfejedelem sírja fölé a VI. sz.-ban II. Pelágiusz pápa oltárt emeltetett a szentmiseáldozat bemutatására. A VII. sz.-ban Szent I. Gergely pápa, liturgikus szempontok figyelembevételével, a bazilika padozatát felemeltette,

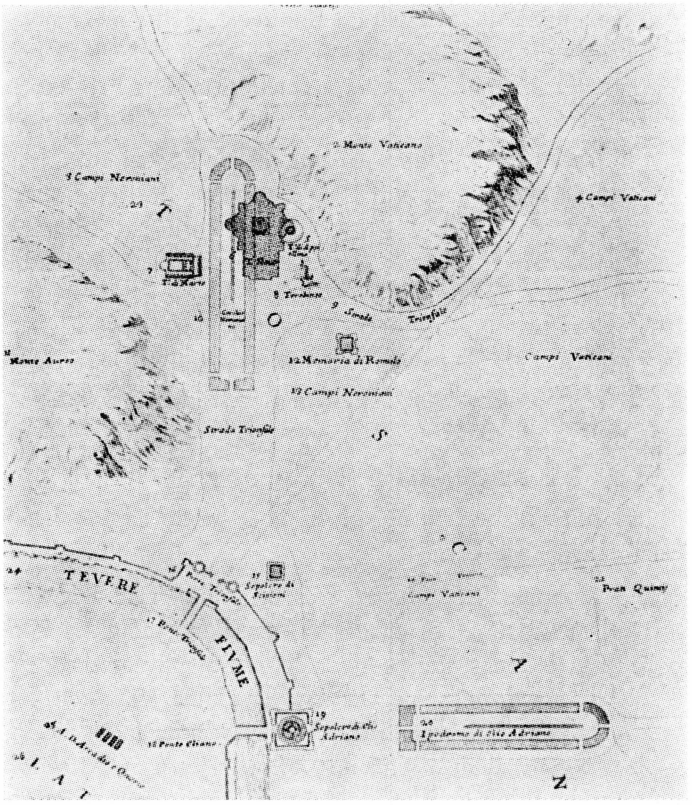

A régi Vatikán (« *Pianta del Vaticano Antico* », *Carlo Fontana szerint,* 1694).

de a régi kegykápolnát ő is szabadon hagyta a fölébe épített oltár alatt. Ebből az oltárból láthatók részek a zöld malachitból készült mostani oltár elülső és két oldalablakán, lent a Grottákban, Sz. Péter sírjánál. Nagy Szent Gergely oltárát « Ad Caput » névvel is illetik, mert Péter apostol feje ebben az irányban nyugodott. Említésre méltó még, hogy a mai sírkápolna alaprajza is erre utal, mivel Sz. Péter keresztjének az utánzata, tehát a belépő fordított helyzetben látja.

1120-ban II. Kalixtus pápa az előző két padozat fölé még egy harmadik padozatot, egyszersmind oltárt emeltetett a már meglevők fölibe. Egy vízszintes világos márvány gerendája most is kitűnik. A jelenlegi bazilika építésekor a legújabb templomszintet II. Kalixtus oltára fölött néhány méterrel magasabban készítették, így tehát Sz. Péter sírjának oltárai az úgynevezett Kelemen-kápolnába kerültek, amely « Sepulcrum Sancti Petri » néven a mai kriptában állandóan látogatható.

De erről majd később.

Ez oltárok kivétel nélkül mind « super corpus beati Petri » emelkedtek.

És amikor az ezerkétszáz éves ősbazilika már elégtelen volt a zarándokok befogadására, részben pedig egykori szilárdsága is megrendült, — erről már a művészetkedvelő V. Miklós pápának is meg kellett győződnie 1451-ben —, II. Gyula pápa 1513. február 19-én kelt bullájában kijelentette: a régi tiszteletreméltó hely fölött a jelen és jövő idők legnagyobb emlékének kell felépülnie. Az első terv szerinti bazilika méreteiről megfelelő fogalmat alkothatunk magunknak, ha elképzeljük, hogy az elgondolt bazilikát 24.200

qm.re tervezték, míg a mai bazilika mindössze « csak » 14.500 qm. Kortársai nem hiába jellemezték II. Gyula pápát e szavakkal: « Magnalium semper molium avidus! », mindig a nagy arányok sóvárgója...

A nagy Della Róvere pápa, II. Gyula, bíborosoktól és főpapoktól körülvéve 1506. április 18-án, amely abban az évben Fehérvasárnap volt, ünnepélyesen levonult a régi bazilika helyére, hogy 25 láb mélységben letegye az új bazilika alapkövét, evvel a felírattal: « A Ligúriából származó II. Gyula pápa 1506-ban, pápai uralkodásának harmadik évében, a régi roskadozó bazilikát újraépítteti ».

Az alapkő a Szent András pillér alatt van.

Már 1504-ben elhatározta, hogy Sz. Péter apostolfejedelem sírja fölött megépítteti a világ leghatalmasabb, legpompásabb templomát, mert a 326-ban felszentelt első bazilika tovább nem képes ellenállni az idő erejének, és a pályázati versenygyőztes Donato Bramantét bízta meg a nagyszabású bazilika megépítésével, aki kitünően ismerte mind a keresztény ókor, mind a középkor építészetét. Bramante először egyenlőszárú görögkereszt alaprajzon ötkupolás bazilikára gondolt, középpontban a legnagyobb kupolával és körülötte négy kisebbel.

Az új bazilika építésének a következő szempontok figyelembevételével kellett történnie:

Szent Péter sírjánál ne történjék semmiféle változtatás, a fölébe épült oltárt hagyják meg változatlanul, az előző bazilika fekvését, alaprajzát tiszteletben kell tartani.

Bramante 2000 munkással fogott a régi bazilika lebontásához (melléknévként ráragasztották « bontó mester »...); a Konstantin-bazilika kereszthajójának, a kápolnáknak, oltá-

roknak, szobroknak, síremlékeknek, oszlopoknak, mozaikoknak eltüntetése után egyedül Szent Péter apostol sírhelyét hagyta érintetlenül, sőt, ezt egy dór sajátságú fallal megóvta a következő századokra is.

II. Gyula határozott és adakozó szellemére vall, hogy amikor jóváhagyta a Bramante-tervet, az építkezés kivitelezésére birtokot, örökséget hagyott, de brévében felkérte az angol királyt is az ügy támogatására, azonkívül, hogy a keresztény világot nemes adakozásra szólította fel. Állandóan szemmel tartotta az építkezéseket és azokra bőségesen adományozott. Giuliano Della Róvere II. Gyula pápa halálakor, 1513-ban kész volt a kupola négy tartópillére és a két kereszthajó félig.

A Michelangelóval terveztetett síremlék, amelynek csak egy részét alkotta meg a halhatatlan művész, a későbbiek során nem került a bazilika szentélyébe, hanem a San Pietro in Vincoli (Bilincses Szent Péter) templomba.

Az egész vállalkozás szükségessé tette az új bazilika szintjének három méterrel való felemelését. A régi és új szint közötti üres teret földdel kitöltötték, a sír körüli területet azonban 1575-1580 között, XIII. Gergely pápa idejében tágas kriptává alakították, amely « Vatikáni Grotta » néven ismeretes és 1939 óta a pápasírok miatt is szabadon látogatható.

Még egyszer visszatérve a mai bazilika építésére, történetében a következő nagy nevekkel találkozunk: Raffaello Sanzio, Giuliano Sangallo (aki az eredeti görög kereszt alaprajzot latin keresztre változtatta), Giocondo di Verona, Baldassare Peruzzi...

Farnese III. Pál pápa 1547-ben az építés tovább foly-

tatását az akkor 72 éves Michelangelo Buonarroti-ra bízta. A gigászi tehetségű művész, építész, szobrász, festő, költő, nem ismert fáradságot itt-ott módosított terve kivitelezésében és 1564-ben bekövetkezett halálakor a fenséges kupola már javarészben készen borult Péter apostol sírja fölé!

A kupola befejezése Giacomo Barozzira várt, Vignolára, aki azonban még két másik kisebb kupolát is mellé épített, még mielőtt az eredeti nagy kupola készen lett volna. V. Sixtus, a minoritarendi neves « építő pápa », kora két legkiválóbb építészét, Giacomo della Portát és Domenico Fontanát bízta meg, hogy a középső kupolát fejezze be. 1590-ben készült el az óriási munka, mindössze 22 hónap leforgása alatt, 800 munkás foglalkoztatásával.

A kupolát záró kerek csarnokocska után, 1591-ben a szorgalom és kitartás egyik legnagyobb alkotásának csúcsára felkerült a gömb is Krisztus keresztjével.

A kupola belső mozaik díszítését Aldobrandini VIII. Kelemen pápa idejében (1592-1605) készítették.

Carlo Maderna emelte 1607-1612 között a bazilika homlokzatát, majd az első négy kápolnát a bejárattól számítva: Mária bemutatásának, Sz. Sebestyénnek a kápolnáját, valamint a Szentségi és Kórus kápolnát, végül a keresztelőkápolnát (az első balra).

1619-ben tették fel az ajtókat a bazilika főbejáratára.

Amikor V. Pál pápa (1605-1621) meghalt, a bazilika falépítményei készen álltak.

A bazilikát Barberini VIII. Orbán (1623-1644) szentelte fel 1626-ban. Kívánságára építette a bazilika központjába, az Apostolfejedelem sírja fölé, a híres barokk építész Gian Lorenzo Bernini a « baldachint », a bronz mennyezetet, 1633-ban.

Az oltárok felett látható mozaikok általában a XVII. századból származnak. Megemlítjük a hatalmas márvány domborművet is, Alessandro Algardi munkáját, amely a bal záróhajóban I. (Nagy) Szent Leó pápa találkozását ábrázolja Attilával.

Chigi VII. Sándor pápa (1655-1667) bízta meg Berninit, hogy a bazilika előtti teret rendezze, aki megalkotta az Egyház mindent átfogó erejét és hivatását példázó két oszlopcsarnokot.

Hosszú lenne mindent elmondani a kereszténység legnagyobb templomának történetéről...

Sz. Péter sírja fölött, a már meglevő oltárok fölé VIII. Kelemen pápa a « Confessio » — oltárt emeltette, és ugyancsak ő képeztette ki Giacomo della Porta által Sz. Péter sírkápolnáját is, amiért « Cappella Clementinának » nevezik. E fölé borul Michelangelo kupolája...

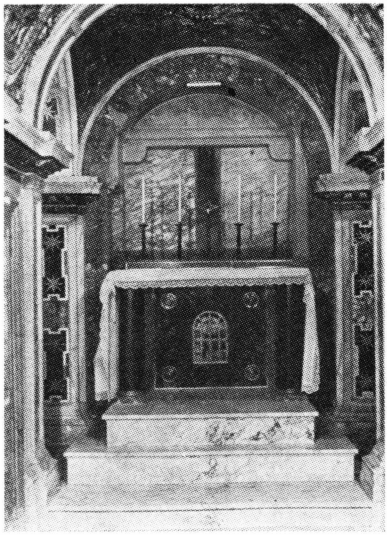

Vatikán: Sz. Péter apostol sírkápolnája

A kápolnának oroszországi malachit (zöld márvány) oltárát Pacelli XII. Pius pápa készíttette és ő maga szentelte fel. Az oltár mögötti rácsozaton túl maradvány látható a Nagy

Konstantin idejében Sz. Péter sírja köré épített kápolnából és a magasban II. Kalixtus pápa oltárának alapja.

A kápolna bejárata felett a felírás:

« Sepulcrum S. Petri ».

Sz. Péter sírjának hitelességét főleg az említett ásatások, majd az 1953-1957. közötti kutatások erősítették meg teljes pontossággal.

... Naponta tízezrek szállnak le a bazilika grottájába, ahová — az első bazilika idejétől — évszázadokon át pápákat, bíborosokat, fejedelmeket, püspököket temettek. Mindegyiküknél állandóbb és általánosabb tiszteletben részesítették Róma első püspökének, Szent Péternek sírját, amely szakadatlan látogatottságnak örvendett.

« Saxa loquuntur », — hangoztatta XII. Pius pápa 1942. május 13 - i rádiószózatában; a sírt körülvevő műemlékek bizonyítják, hogy mindig ez a hely volt gyújtópontja az áhítatnak az Egyház első pápája iránt.

A kereszténység kereken 1900 éve őrzi szent gondossággal Péter apostol sírját és csontjait, és a mi időnknek jutott osztályrészül e szüntelen hagyománynak újabb és minden eddiginél tudományosabb, történeti, régészeti megerősítése.

Ez a hely az, hol Szent Péter sírba téve és Rómának dobog szíve...

ISTEN NÉPÉNEK HITVALLÁSA

Dicsőségesen uralkodó Szentatyánk, VI. Pál pápa, 1968. június 30-án ünnepélyesen bezárta a Hitévet, amelyet 1967. február 22-én, Sz. Péter Katedrájának ünnepnapján, « Petrum et Paulum Apostolos » kezdetű buzdító levelével Sz. Péter és Sz. Pál apostol vértanúságának XIX. századfordulójára meghirdetett.

A Sz. Péter bazilika lépcsőzetén felállított oltárnál sokadmagával szentmisét mondott. Beszédében háláját fejezte ki a püspököknek és mindazoknak, akik kérése és buzdítása szerint a Hitévet gyümölcsözővé tették Isten igéjének hirdetésével és ünnepélyes megvallásával, valamint a hívek lelki életének általános elmélyítésével.

A Szentatya saját felelősségére is utalt, aki Sz. Péter apostol alázatos utódaként feladatot kapott testvéreit megerősíteni a hitben. Ennek a megbízatásnak tett eleget, amikor megfogalmazott egy hitvallást, nem ugyan dogmatikai célkitűzéssel, hanem a mai idők lelki kívánalmaihoz alkalmazott bőséggel, természetesen alapul véve a niceai hitvallás lényegét, amely Isten Egyházának halhatatlan hagyománya.

Hivatkozott azután a nyugtalanság szórványos tünetére, amely egyes túlzásra hajló körökben a hittel kapcsolatban tapasztalható. Kijelentette, hogy az Egyház tudatában van kötelességének, hogy minden kor embere részére a legmegfelelőbb módon magyarázza a hitigazságokat, de vigyáz arra is, hogy a hitállományt sérelem ne érje.

A Szentatya számot vet avval, hogy a lelkek tőle, mint Krisztus Helytartójától kijelentést várnak, éppen ezért a Szentlélek segítségével mindig eleget kívánt tenni ennek a vágynak és igénynek szokásos beszédeiben, most azonban ünnepélyesen is. Mert amiként egykor Péter apostol Fülöp Cezáreájában a tizenkét apostol nevében Krisztust az élő Isten Fiának vallotta, úgy most ő, mint Péter utódja kíván szilárd tanúságot tenni az isteni igazságról, amelyet mindenki őszinte akarattal keres, bármelyik lelki családhoz tartozzék.

A Szentatya ekkor letérdepelt, és az összes lelkipásztorok és hívek nevében, velük teljes lelki egységben, elmondotta Isten népének hitvallását:

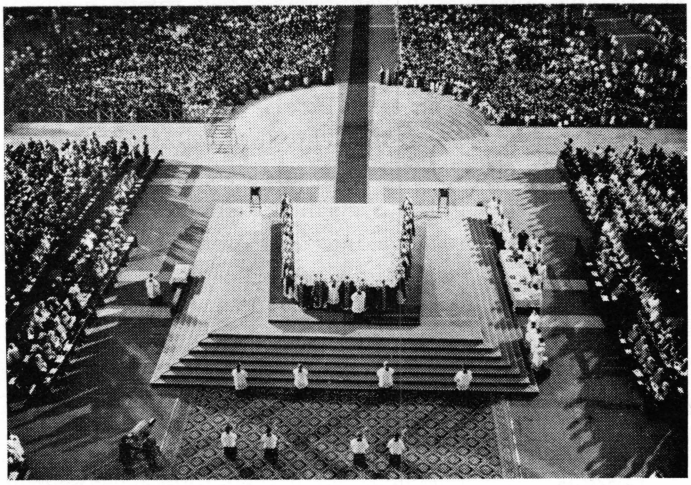

Róma: VI. Pál pápa a Hitév befejező szentmiséjét mondja (f. Giordani)

« Hiszünk az egy Istenben, az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben. A látható dolgok Teremtőjében, — amilyen ez a világ, ahol életünket folytatjuk és a láthatatlan lények Teremtőjében, amilyenek a puszta lelkek, akiket angyaloknak is nevezünk, úgyszintén minden egyes ember szellemi és halhatatlan lelkének Teremtőjében.

Hiszünk ebben az egy Istenben, aki olyan tökéletesen egy az ő legszentebb lényegében, mint többi tulajdonságaiban: mindenhatóságában, végtelen tudásában, gondviselésében, akaratában és szeretetében. Ő az, aki van, amint maga Mózesnek kinyilatkoztatta, ő a szeretet, amint János apostol tanította nekünk; úgyhogy ez a két név: a Lét és Szeretet, leginkább kifejezi Annak egyazon isteni igazságát, aki kinyilvánította magát nekünk, és aki megközelíthetetlen fényben tartózkodva, önmagában van minden név fölött, valamint minden teremtett dolog és értelem fölött. Egyedül Isten tudja megadni nekünk önmaga felől az igazi és teljes ismeretet, kinyilatkoztatva magát mint Atyát, Fiút és Szentlelket, akinek kegyelme által az örök életben részesedésre vagyunk hivatottak, ezen a földön a hit titokzatosságában, a halál után pedig az örök világosságban. A kölcsönös kapcsolatok, amelyek végtelen örökkévalóságban Három Személyt alkotnak, kiknek mindegyike egy és ugyanaz az isteni Lét (Esse), a legszentebb Isten boldog belső életét képezik, amely határtalanul felülmúlja mindazt, amit mi emberek megérthetünk. Azért az isteni jóságnak hálát adunk, hogy velünk együtt annyi hívő tanúsítani tudja Isten egységét az emberek előtt, ámbár a legszentebb Háromság titkát nem ismeri.

Hiszünk tehát Istenben, aki a teljes örökkévalóságban szülte Fiát, hiszünk a Fiúban, Isten Igéjében, aki örökre (in aeternum) született, hiszünk a Szentlélekben, a terem-

tetlen Személyben, aki az Atyától és Fiútól, mint örök szeretetük, származik. Így a három isteni Személyben, amelyek maguk között örökkévalók és egyenlők, a tökéletesen egy Isten élete és boldogsága a legnagyobb mértékben beteljesül és megvalósul, legmagasabb kiválóságával és dicsőségével Annak, aki semmiképpen sem teremtmény, úgyhogy az egységet a Háromságban és a Háromságot az egységben tisztelni kell.

Hiszünk Jézus Krisztus Urunkban, aki Isten Fia. Ő az örök Ige, az Atyától minden idők előtt születve és az Atyával egylényegűen, vagyis homousios to Patri; aki által minden lett. És testet kapott a Szentlélektől Szűz Máriából és emberré lett: egyenlő tehát az Atyával az istenség szerint, kisebb az Atyánál az emberség szerint, de mindenféleképpen egy, nem ugyan a lényeg (substantiae) egybeolvadásával (ami nem lehetséges), hanem a személy egységében.

Kegyelemmel és igazsággal teljesen közöttünk tartózkodott. Meghirdette és megalapította Isten Királyságát, úgy intézkedve, hogy megismerjük az Atyát. Parancsot adott nekünk, hogy szeressük egymást, mint ahogyan ő szeretett minket. Megtanított bennünket az evangéliumi boldogságok útjára, amelyek által felfogás szerint szegények leszünk és szelídek, a fájdalmakat türelemmel elviseljük, az igazságot szomjazzuk, irgalmasok leszünk, szívben tiszták, békések, az igazságért elszenvedjük az üldözést. Szenvedett Pontius Pilátus alatt. Isten Bárányaként magára véve a világ bűneit, keresztre feszítve meghalt érettünk, a megváltás vérével üdvösséget hozva nekünk. Miután eltemették, a harmadik nap saját erejéből feltámadt, feltámadásával az isteni életben való részesedésre juttatva minket, ami a kegyelem. Felment a mennybe, ahonnan ismét eljön majd az élők és

holtak megítélésére, kinek-kinek érdeme szerint: akik Isten szeretetére és irgalmára választ adtak, az örök életre jutnak, akik pedig azt a végsőkig visszautasították, a soha meg nem szűnő tűzre kerülnek.

És Királyságának nem lesz vége.

Hiszünk a Szentlélekben, az Úrban és éltetőben, aki az Atyával és Fiúval együtt részesül imádásban és dicsőségben. Aki szólott a próféták által; őt küldte el nekünk Krisztus, feltámadása és az Atyához menetele után; ő világosítja meg, élteti, védi és kormányozza az Egyházat, amelynek tagjait megtisztítja, csak ne vonakodjanak a kegyelmétől. Működése, amely a lélek mélyéig hatol, képessé teszi az embert, hogy megfeleljen Jézus felszólításának: « Legyetek tökéletesek, amint tökéletes mennyei Atyátok » (Mt. 5, 48).

Hisszük, hogy a mindig szüzesség tiszteletében virágzó Boldogságos Mária a megtestesült Ige, Istenünk és Megváltónk, Jézus Krisztus Anyja, és hogy ez egyedülálló kiválasztás alapján, Fia érdemeinek betudtával, kiválóbb módon lett megváltva, az eredeti bűn minden szennyétől mentesen megőrizve, és hogy a kegyelem ajándékában minden más teremtményt messze felülmúl.

A megtestesülés és megváltás titkához szoros és feloldhatatlan kötelékkel kapcsolódva, a Szeplőtelen, Boldogságos Szűz Mária, a földi élet pályafutásának végeztével, testben és lélekben fölvétetett a mennyei dicsőségbe és a halálból feltámadt Fiához hasonlóvá téve, előre elnyerte minden igaznak sorsát; hisszük, hogy Isten legszentebb Szülője, az új Éva, az Egyház Anyja, az égben folytatja anyai szerepét Krisztus tagjai javára avval, hogy közreműködik az isteni élet megszületésében és fejlődésében a megváltottak lelkében.

Hisszük, hogy Ádámban mindenki vétkezett, amiből következik, hogy a tőle elkövetett ősbűn miatt a minden emberben közös emberi természet abba a helyzetbe került, amelyben az abból következett károkat szenvedi; ez a helyzet pedig nem az, amelyben első szüleink éltek, amikor is szentségben és igazságban voltak megalkotva, és amely helyzetben az ember nem ismerte a rosszat és a halált. Így az elesett emberi természet elvesztette a kegyelem ajándékát, amellyel előbb ékeskedett, és magának a természetnek erőiben megsebesítve a halál hatalma alá került, amely minden embert érint; ebben az értelemben születik minden ember bűnben.

A tridenti zsinatot követve azt tartjuk tehát, hogy az eredeti bűn, az emberi természettel együtt, továbbadással, nem pedig utánzással származik át, és « mindenkinek sajátja».

Hisszük, hogy Urunk Jézus Krisztus a kereszt áldozatával megváltott minket az ősbűntől és az összes személyi bűnöktől, amelyeket mindegyikünk elkövetett, elannyira, hogy érvényesül az Apostol szava: « Ahol pedig tobzódott a gonosztett (delictum), még inkább bővelkedett a kegyelem ».

Hívőknek valljuk magunkat az egy keresztségben, amelyet Jézus Krisztus Urunk a bűnök bocsánatára alapított. A keresztségben a csecsemőknek is részesülniök kell, akik személyes bűnnel még nem szennyezhették be magukat, hogy a születéskor még híjával a természetfeletti kegyelemnek, Krisztus Jézusban újraszülessenek vízből és Szentlélekből az isteni életre.

Hiszünk az egy, szent, katolikus és apostoli Egyházban, amelyet Jézus Krisztus kősziklára, aki Péter (qui est Petrus), épített. Ez Krisztus titokzatos teste, látható társaság, rang-

fokokkal rendelkező szervezettel, egyszersmind lelki közösség, földi Egyház, Istennek itt, a földön vándorló Népe; továbbá mennyei javakkal gazdagított Egyház, Isten országának csírája és kezdete, amellyel a megváltás műve és fájdalma az emberi korszakokon át folytatódik, és amely teljes erővel a tökéletes beteljesedést kívánja az idők végén az égi dicsőségben. Az Úr Jézus szentségek révén alakítja Egyházát, amelyek az ő teljességéből fakadnak. Ezekkel éri el, hogy tagjai Jézus Krisztus halálának és feltámadásának titkában részesülnek a Szentlélek kegyelmi sugallatával, amely életet és cselekvő képességet ad neki. Tehát szent, noha keblén bűnösöket is tart, minthogy nem rendelkezik más élettel, mint a kegyelem életével; amennyiben tagjai ebből táplálkoznak, megszentelődnek, ha eltávoznak tőle, bűnt és lelki szennyet szednek magukra, mely megakadályozza, hogy szentsége ragyogva szétáradjon. Amiért szomorúsággal telik el és bűnbánatot tart a vétkekért, hatalmat bírva, hogy Krisztus vérével és a Szentlélek ajándékával fiait azoktól megszabadítsa.

Isteni ígéretek örököse és Ábrahám leánya a Lélek szerint, tudniillik azon Izrael által, amelynek egyrészt szent könyveit szeretettel őrzi, másrészt pátriárkáit és prófétáit áhítattal tiszteli; az apostolok alapjára építve, akiknek mindig élő szavát, valamint lelkipásztori saját hatalmát Péter Utódjában és a vele közösséget őrző püspökökben az évszázadokon keresztül hűségesen átadja; végül a Szentlélek állandó oltalmának örvendő Egyház szerepe megőrizni, tanítani, magyarázni és terjeszteni azt az igazságot, amelyet Isten a próféták által egyenlőre csak burkoltan, az Úr Jézus által azonban tökéletesen és teljesen kinyilatkoztatott. Mi hisszük mindazt, amit Isten írott vagy hagyományozott

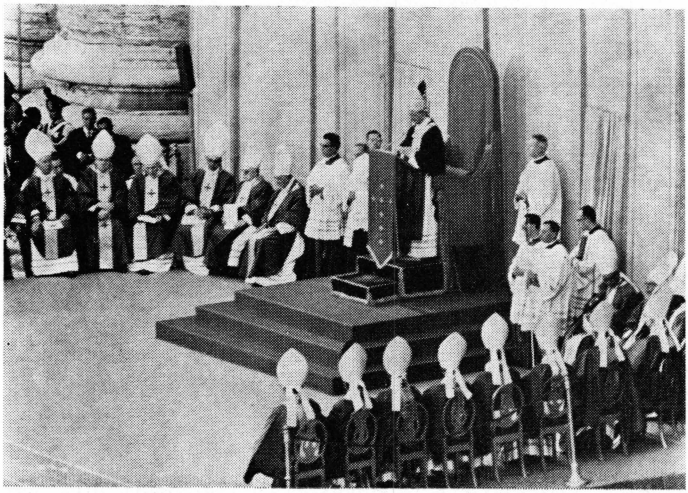

Róma: VI. Pál pápa Isten Népének hitvallását mondja
(f. Giordani)

szava magában foglal, és amit az Egyház vagy ünnepélyes határozattal, vagy rendes és egyetemes tanítóhivatallal, mint istenileg kinyilatkoztatott hittételt előterjeszt. Mi hiszünk abban a csalatkozhatatlanságban, amelyet Péter Utódja élvez, amikor mint minden keresztény pásztora és tanítómestere ex cathedra beszél és amellyel a püspökök testülete is rendelkezik, amikor vele együtt a legfelsőbb tanítói hivatalt gyakorolja.

Hisszük, hogy az Egyház, amelyet Krisztus alapított és amelyért imádkozik, fogyatkozhatatlanul egy úgy a hitben mint az istentiszteletben és a szent hierarchia közös kötelékében. Ez Egyház kebelén belül sem a liturgikus szertartá-

sok igen gazdag változatossága, sem a hitbeli és szellemi állománynak, valamint a különleges fegyelmeknek törvényadta különbözősége nincs ugyanez egység kárára, sőt, azt csak még jobban bizonyítja.

Mi, elismerve, hogy Krisztus Egyházának szervezetén kívül a megszentelés és igazság több eleme létezik, amely, mint magának az Egyháznak saját ellátottsága, a katolikus egység felé hajt, és hittel a Szentlélek működésében, aki Krisztus minden tanítványában felébreszti ennek az egységnek vágyát, remélünk abban is, hogy azok a keresztények, akik még nem örvendenek az egyetlen Egyház (unius Ecclesiae) teljes közösségének, végül egy Pásztor alatt egy nyájban egyesülnek.

Hisszük, hogy az Egyház szükséges az üdvösségre. Mert egyedül Krisztus a Közbenjáró és az üdvösség útja, aki Testében, amely az Egyház, számunkra jelen van. De az üdvözítés isteni terve minden emberre kiterjed: akik ugyanis Krisztus evangéliumát és Egyházát vétkes mulasztás nélkül nem ismerik, Istent azonban őszinte szívvel keresik és a lelkiismeret parancsára megismert akaratát a kegyelem segítségével teljesíteni törekednek, ők is, — hogy milyen számban, azt egyedül Isten tudja —, Népéhez tartoznak, jóllehet láthatatlan módon, és az örök üdvösséget elnyerhetik.

Hisszük, hogy a mise, amelyet a Krisztus személyét képviselő pap az egyházirend szentségében kapott hatalma erejével bemutat és amelyet Krisztus és az Ő titokzatos Teste tagjainak nevében felajánl, valóban a Kálvária áldozata, amely oltárainkon szentségi jelenvalósággal létrejön. Hisszük, hogy az Úrtól az utolsó vacsorán átváltoztatott kenyér és bor az ő testévé és vérévé vált, amelyet kevéssel utóbb a kereszten érettünk felajánlani kívánt; hogy

ugyanígy a paptól átváltoztatott kenyér és bor a mennyben dicsőségesen uralkodó (assidentis) Krisztus testévé és vérévé változik, és hisszük, hogy azoknak a dolgoknak külsejében, amelyek érzékeink számára továbbra is úgy jelennek meg mint azelőtt, az Úr jelenléte igazi, valóságos és lényegi.

Ebben a Szentségben tehát Krisztus nem lehet másként jelen, mint egyedül a kenyér teljes állagának átváltozása által az ő testévé és a bor teljes állagának átváltozása által az ő vérévé, míg pusztán a kenyér és bor tulajdonságai maradnak érintetlenül, amelyeket érzékszerveinkkel felfogunk. Amely titokzatos átváltozást az Anyaszentegyház megfelelően és sajátosan (convenienter et proprie) átlényegülésnek (transsubstantiatio) nevez. Ezért a hittudósok bármely magyarázata, mely ekkora titkot valamennyire megérteni törekszik, hogy egyezzék a katolikus hittel, szilárdan tartani köteles (« id sartum tectum praestare debet »), hogy a dolgok valóságos rendjében, vagyis függetlenül a mi lelkünktől, az átváltoztatás után a kenyér és a bor megszűnik létezni, úgyhogy utána az Úr Jézus imádandó teste és vére előttünk valóban jelen van a kenyér és bor szentségi színei alatt, amint maga az Úr akarta, hogy nekünk magát eledelül nyújtsa és minket titokzatos teste egységébe vonjon.

Az Úr Krisztus egy és oszthatatlan léte (existentia), amelylyel a mennyek világosságában él, a Szentség által nem sokszorozódik meg, hanem a földkerekség különböző helyein jelenlevővé válik (praesens efficitur), ahol az eucharisztikus áldozatot bemutatják: íme, itt van számunkra a hitnek és az eucharisztikus gazdagságnak ez a titka, amelyet minden kivétel nélkül el kell fogadnunk . Ugyanaz a lét pedig, a bemutatott áldozat után, jelen marad a legméltóságosabb Szentségben, amelyet az oltárszekrényben, mintegy

templomaink élő szívében őrizünk. Amiért is a legkedvesebb kötelességgel tartozunk tisztelni és imádni a szent Kenyérben, amelyet szemünk lát, magát a megtestesült Igét, amelyet nem láthat, de amely előttünk van mégis, anélkül, hogy elhagyta volna a mennyeket.

Hasonlóan valljuk, hogy Isten országa, amely itt a földön Krisztus Egyházában kezdetét vette, nem ebből a világból való, amelynek berendezkedése (figura) eltűnik, és hogy igazi gyarapodásának nem tekintheti az emberi műveltség, vagy a tudományok vagy a technika haladását, hanem az a feladata, hogy Krisztus kifürkészhetetlen gazdagságait minél tökéletesebben megismerjék az emberek, hogy az örök javakba vetett remény szilárdabbá váljék, hogy Isten szeretetét mind lángolóbban viszonozzák, és hogy végül a kegyelem és életszentség minél szélesebben elterjedjen az emberek között. De ugyanez a szeretet vezeti az Egyházat az emberek iker hasznának állandó előteremtésére is a külső javak tekintetében. Mert noha nem szűnik meg inteni ahány fia csak van, hogy itt a földön nincs végleges tartózkodási helyünk, mégis arra serkenti őket, hogy ki-ki a maga életkörülményei és lehetőségei arányában saját emberi otthonának fejlődését támogassa, az igazságot, békét és testvéri egyetértést az emberek között mozdítsa elő, valamint a szegényebbeknek és elesettebb testvéreknek nyújtson alkalmas segítséget.

Amiért is a buzgó szorgalom, amellyel az Egyház, Krisztus Jegyese, az emberek szükségeivel vagyis örömeikkel és vágyaikkal, fájdalmaikkal és munkáikkal törődik, nem tekinthető másnak, mint annak a törekvésnek, amely erőteljesen arra ösztönzi, hogy mellettük legyen abból a célból, hogy Krisztus világosságával megvilágosítsa az embereket

és valamennyiüket Hozzá vigye és egybe kapcsolja vele, aki egyedüli Megváltójuk. Sohasem kell azonban ezt a törődést úgy értelmezni, mintha az Egyház ennek a világnak dolgaihoz alkalmazkodnék, vagy csökkenne a lelkesedése, amellyel Urát és az örök Királyságot várja.

Hiszünk az örök életben. Hisszük, hogy mindazok lelkei, akik Krisztus kegyelmében halnak meg — akár tisztulniok kell még a purgatórium tüzében, akár azonnal fölvette már őket Jézus a mennybe, mint a jó latort, amikor elváltak testüktől — Isten Népét alkotják a halál után, amely teljesen megszűnik a feltámadás napján, amikor a lelkek testükkel egyesülnek.

Róma: VI. Pál pápa a Hitév befejező szertartásán
(f. Giordani)

Hisszük, hogy mindazoknak a lelkeknek a sokasága, amelyek, Jézussal és Máriával a mennyországban együtt vannak, az égi Egyházat alkotják, ahol örök boldogságban részesedve Istent úgy látják, amint van, ámbár különböző fokon és módon; a szent angyalokkal részt vesznek az isteni hatalom gyakorlásában, amely a megdicsőült Krisztust illeti, amikor közbenjárnak érettünk, egyszersmind testvéri gondosságukkal gyengeségünkön segítenek.

Hiszünk minden kereszténynek közösségében, azokéban tudniillik, akik a földön vándorolnak, akik a halál után tisztulnak és akik a mennyei boldogságnak örvendenek és mindannyian egy Egyházat képeznek. És egyaránt hisszük, hogy ebben az összetartozásban velünk van az irgalmas Isten és szentjeinek szeretete, akik készséggel mindig meghallgatnak minket, amint Jézus biztosított bennünket felőle: Kérjetek és kaptok. Ezt a hitet vallva és evvel a reménnyel eltelve várjuk a holtak feltámadását és a jövő életet.

Áldott a szent, szent, szent Isten. Amen. »

A VATIKÁNI KERTEK

Ha egyes városoknak előszeretettel adják ezt a nevet: « kertváros », a Vatikánról nyugodtan el lehet mondani, hogy: « Kertállam », mert csak egynegyed részét foglalják el épületek, háromnegyed része kert, valóságos füvészkert a benne feltalálható számtalan fa, cserje és növényféleség miatt. Ismerni vagy ismertetni a szakszerűen válogatott és telepített válfajtákat, gondos tanulmányt igényelne...

A Vatikán Államot északról, nyugatról és délről falak veszik körül, keletről a Sz. Péter tér határolja a keresztülkasul járható Bernini-oszlopcsarnokokkal, melyek ölelőleg várják a világ minden fiát a hit és kegyelem fellegvárához. Ennek az államnak erejét nem a fegyverek alkotják. Erkölcsi ereje és hatalma az igazság és törvény természetfeletti védelmében áll. E természetfeletti édenkert kapujában Krisztus földi Helytartója nem lángpallossal áll őrt, hanem a szeretet keresztjével, hogy evvel az isteni pásztorbottal tereljen korokat és népeket az áhított boldogság felé.

Területileg a világ legkisebb állama a Vatikán, mindössze 440,000 négyzetméter, tehát még egy fél négyzetkilométer sem..., vagyis 140-szer kisebb a földkerekség legkisebb államánál, San Marino köztársaságánál. A pápai palota alapterülete 55,000 mq. a Sz. Péter bazilikáé 15,160 mq. Az udvarok száma 20. Az államterület legnagyobb szélessége 1045 m. Földrajzi tagoltsága szerint egy szerény halom, amelynek legalacsonyabb pontja 19 m. a tenger

szintje felett, a legmagasabb pedig 78 m. Szobáinak száma 1,400, lakóié kb. ezer, akik nagyjából számítva 20 nemzethez tartoznak.

Mit mondjak a vatikáni kertekről? Ami a természet általános varázsát illeti, nem lehetnek szebbek, mint a bércek és halmok tavaszi virágzás idején, nagyság és pazarló művészi mesterkéltség tekintetében pedig egyáltalán nem tartanak igényt az első helyre, de azt, amit bennük meg lehet találni, egyetlenegy más köz — vagy magánkertben sem tapasztalhatjuk: a távlat, a háttér, a szemszög váratlan meglepetésben részesít bennünket minduntalan.

Az abesszínek ősi nemzeti temploma mögött kockakövű gyalogjárón haladva a kormányzósági palota felé falsimára nyírott fák alatt, megejtő képben lehet látni a bazilika vakító travertin szentélyét ciprus, cédrus, magnolia, ernyőfenyő és leánder között; az apró felhőkkel telehintett kék égbolt növeli a varázst. Jobb kéz felől elhagyva a díszcserjékből (mortella) és mindig friss virágokból képzett pápai címert, északi irányban tartva, még mindig kövezett ösvényen pitószforó meg babérbokrok szegélyében márvány

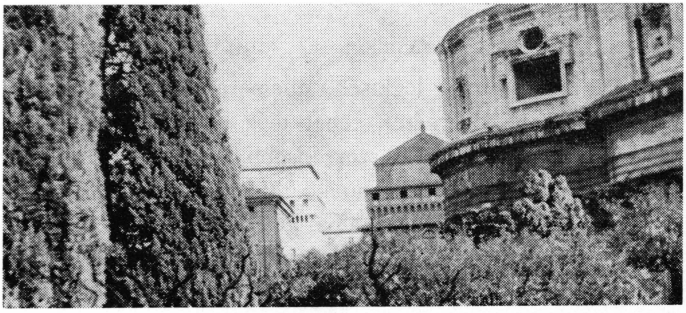

A Sixtusi kápolna és Borgia-torony a vatikáni kertekből

asztalhoz érünk három márvány székkel: igazi meghitt belépő a kertek birodalmába... A közelben kerti fapad munkára vagy pihenésre hív; mögötte a Vatikán Állam megteremtőjének, XI. Pius pápának örökzöld címere.

A kavicsos kerti ösvényekről, gyümölcshordó narancs — és mandarinfák előterének hangulatában egyszercsak feltűnik a Sixtusi kápolna sajátságos tetejének nyugati vége és a támpillérkés Borgia-torony, jobbról a bazilika északi kereszthajójával és a homlokzat néhány szobrával. Még egy-két lépés, és csupasz törzsű ciprusok tövében travertinoroszlánszáj vízsugarának moraja üti meg fülünket. De innen már vissza is fordulunk a repkénnyel befutott magas fal mentén, míg a kupola fenséges tömege minduntalan bámulatba ejt, hogy Sz. Péter áldást osztó szobrához menjünk a kertészmérnöki csonkatornyú laknál. Itt futnak össze a legforgalmasabb kerti utak, és ez a pont a legszellősebb egész nyáron. A terjedelmes zöld pázsiton végigsiklik a tekintetünk a négy egymással szembenlevő sokmázsás angyalfejecskék mosolygós pillantása előtt, és lent a mélyben, — hiszen itt « már » 62 m.-re vagyunk a tenger színe felett —, feltűnik a pápai paloták Sentinella- kapuja az

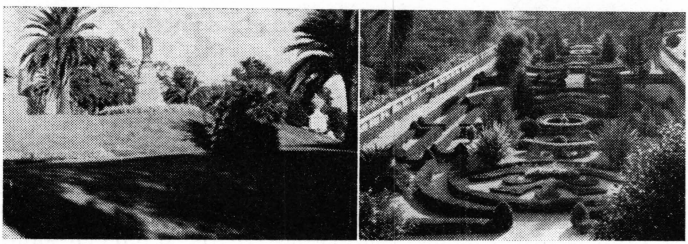

Sz. Péter szobra és az « olasz kert »

őrséggel (régebben svájci gárdistákkal, újabban pápai csendőrökkel színpompás ruhájukban), ahonnan több egymásba nyíló udvar kapuja nyílik még, a Porta Borgia, Pta Pappagalli, Pta San Dámaso... Az egykori « Zekka », vagyis pénzverde előtt egysugarú díszkút készít elő a Cappella Sistinával kezdődő, északnak haladó sokszáz méter hosszú múzeumi épület képzeletbeli végigfutására, melynek tetőzetét és végeláthatatlan ablaksorát szeszélyesen szabdalja fel egy-egy cédrus, ernyőfenyő, pálma vagy magnolia koronája...

Balra fordulunk. A kelet-nyugati irányú első sugárút végében cseppkövekből és műsziklákból rakott óriás barlang hét mohos öble tátong felénk, mint az oldalnyílásokban meghúzódó sárkányok szája is, de a magasban ülő sas bátor nézése győzelemre vall, hiszen V. Pál pápa azért építtette meg Madernával a barlangvizesést, hogy hirdesse a braccianói tó vizének szerencsés megérkezését a Sz. Péter tér szökőkútjainak táplálására... A « Fontana dell'Aquilone » a találékonyság és kitartás tanúja.

Ha megnéztük e sugárút felső pontját, gyerünk le az « aljba » is; ugyancsak Maderna kútja fogad bennünket, a « Fontana delle Torri ». Két mellvédes tömzsi torony fog közre sziklákkal bélelt és vízsugarakkal « világított », kagyló alakú fülkét a Borghese család címerével, a sárkánnyal. Innen szinte kézzel érhető el a michelangelói kupola...

De nem kíséreljük meg, hanem visszafordulunk; csak néhány lépésnyire fekszik a « Casína di Pio IV », IV. Pius pápa kerti laka, amelyet Pirro Ligório épített 1558 és 1562 között. Pálmák, kaktuszok, fenyők keretében álom ez a látvány, szívet-lelket vidámító arányosságával, finom-

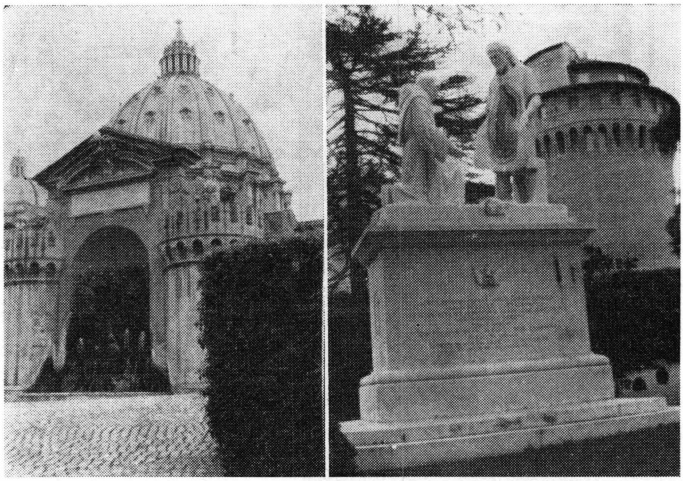

Fontana delle Torri és a guadelupi Szűzanya szobra

ságával, gazdag díszítésével. Az épület ugyan körül van véve fallal, de a szomszédos lépcsőkről nagyszerűen be lehet látni a delfines márványkádacskával ékes udvarra, és a szem egyszerre felissza az oszlopcsarnok mitológiai domborműveinek, a márványpadok arányosságának, a fedett kapuknak és az udvarba benéző tűlevelű fáknak káprázatos szépségét. — A XI. Pius pápa idejétől Pápai Tudományos Akadémiául szolgáló villa keleti oldala a leglátványosabb homlokzat: gyümölcs — és madárcsendélet élénkíti mozaikszemekből, lótuszvirágos tágas medencéje fölött középen Cibele, két oldalt egy-egy múzsa régi szobra. — A termek mennyezetképei Zuccari, Barocci, Santi di Tito és Genga remekei.

Részben nyesett zöldfalak, részben százados cédrusok

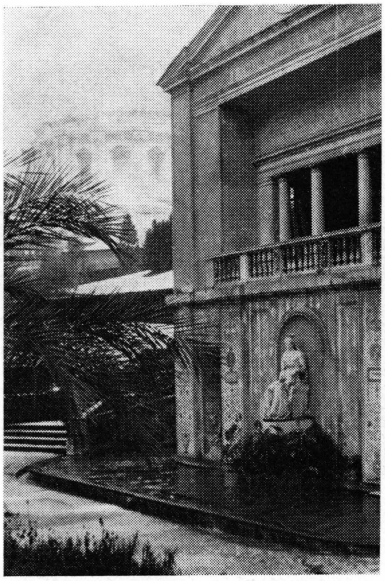

IV. Pius pápa kerti laka

társaságában megyünk északnak. Igazi erdei hangulat vesz hatalmába: természetes talajösvény, itt-ott ölbe rakott fa, nyesetlen vad bokrok, kacagón virító réti virág, sárgaszirmú mimóza...

IV. Pius pápa reneszánsz márványkapuján túl XI. Pius képtára terül el (1932) a sima szabad téren, amelynek eleven zöld felületét mindössze egyetlen gránittányér díszkútja szakítja meg. A Vatikán északi falához közel, a képtárral párhuzamosan, az új múzeum épülete (a római Passarelli terve szerint); a zárórész, kolosszeumi vonalvezetésével és rendkívüli hasonlatosságával, a vasbetonnak szerencsés művészi alkalmazásával, a félkörívű homorú sátortetőzet felett a csaknem légiesen felfüggesztett kőkocka dicsőségesen uralkodó Szentatyánk nevével:

PAULUS
VI PONT
MAX
MCMLXVIII

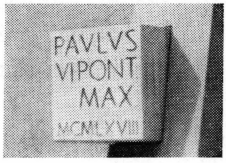

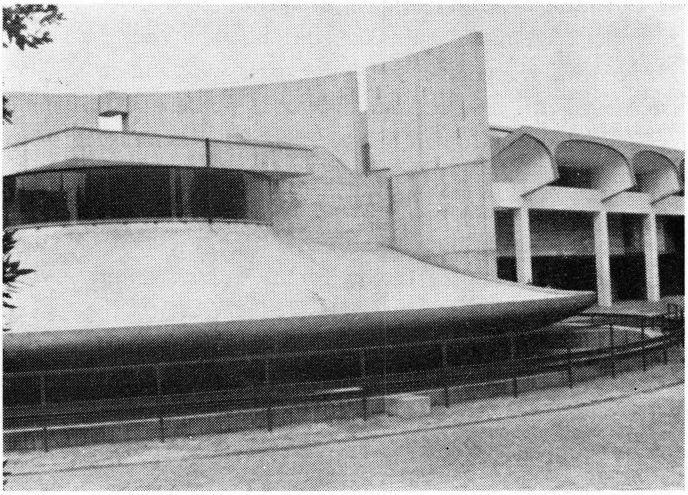

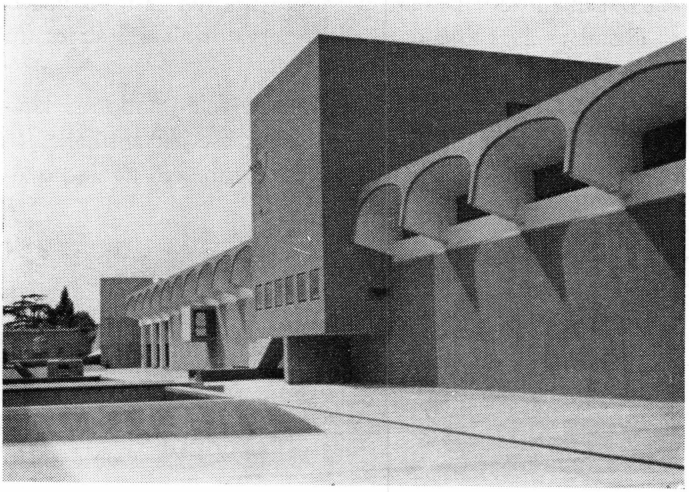

Vatikán: VI. Pál pápa missziós múzeuma

az Egyháznak vértanúsággal gyarapított gazdag történelmét és a pápaság mindenekfeletti lelki hatalmát jelképezi.

Nyugati irányban a kerti üvegházak tőszomszédságában cseppkővájatú, hengeralakú díszkút XV. Benedek pápa nevét viseli, aki 1920-ban visszavarázsolta a kertek régi szépségét. A mindjobban emelkedő partos rész tetején ő állíttatott kápolnafülkét a « Madonna Della Guardia » tiszteletére is, lévén a génuai Della Chiesa család tagja. A terecske fehér kőpadján úgy Szent X. Pius, mint XXIII. János szívesen keresett testi-lelki pihenést.

E magányos helytől északnak, a Viale Vaticano bástyás falain belül a kertek legdúsabb ernyőfenyőerdeje és a bástya belső terén tenyésző datolyapálmaliget csalogat sétára a tobozpergető ciprusok és ezüstfenyőbokrok enyhe árnyékában, rést nyitva olykor-olykor a Város felé, melynek másik közeli halmán, a Monte Márión láttatni engedi az állami csillagvizsgáló, a « L'Osservatorio » sejtelmes kupoláit...

Más oldalról, az « ország » belseje felé gondozott kavicsos utak vezetnek lomblevelű fák és cserjék sűrűjébe. Itt fekete vulkáni kőzet cikk-cakkos medrében ugrándoznak

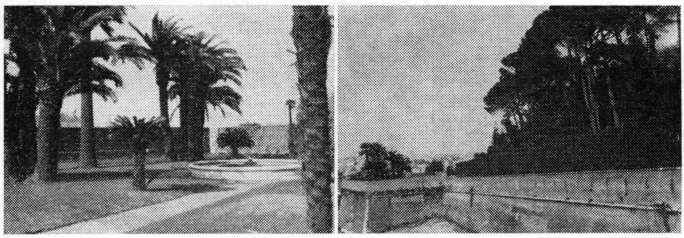

A Viale Vaticano mentén

apró vízesések, amott római hadvezér vagy szónok szobra villan meg a sötétebb háttérben. Itt a piarista tanítórend nagyhatású ajándékszobra XIII. Leó pápának: antik oszlopok között Bilincses Sz. Péter; amott Sz. Alpin püspök és Attila találkozása... Faragott márványtámlájú pad körül oszloptöredék és embermagasságú virágtartó hullott levelekkel borított kavicsos talajon... Mohos cseppkőszájból fakadó víz márványteknőcskébe hull, hogy onnan öblösebb medencébe csurdogáljon... Kőpadba VIII. Ince pápa címerét illesztették bele... Máshol vaskos vízi gyertyatartó lövell bőségesen vizet mind az öt ágából a kerek cseppkőkávára... Kétfülű ragyás korsó szája szélén csordul le az örökké fölösleges víz, hogy jusson belőle még a hozzá vezető lépcsőkre is...

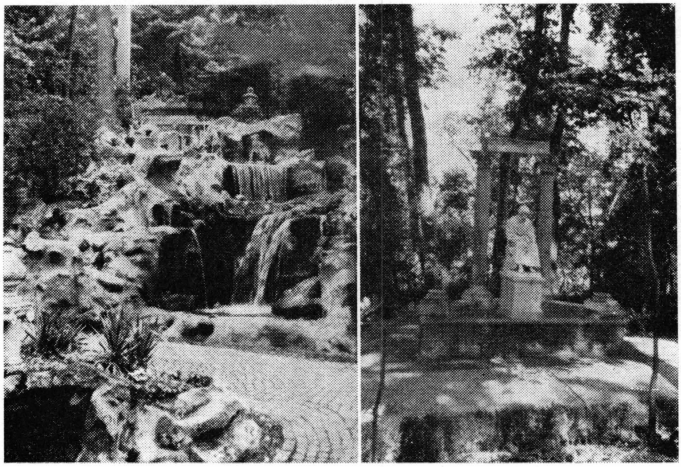

Vízesés a vatikáni kertekben és Bilincses Sz. Péter szobra

Valamelyik útkereszteződés két sarkán a lomboktól félig eltakarva klasszikus férfiszobrok állanak őrt az emelkedő ösvényen...

Barberíni VIII. Orbán pápa tiárás, angyalfejes, virágfűzéres, méhes márványemléke valóságos kerti mérföldkő a bükkös szálerdő szélén...

Ratti XI. Pius sasa a három gömbbel és a pápai jelvényekkel a Vatikánváros állam megteremtőjére emlékeztet. Máshol egy másik pápa elmosódott vésésű címere van túfába ágyazva, és megint másütt körös kőpad díszkagylókkal, egy oszlopos mellszobor alján, kelt érdeklődést meg vágyat egy kis pihenésre...

De ki tudná elszámolni és leírni a padok, szökőkutak, szobrok, emléktáblák minden példányát; jobb írásbeli en-

XI. Pius díszkútja és kertrészlet

gedélyt kérni a Vatikán bejáratánál, és úgy végignézni személyesen valamennyit.

A « spécola » egykori csillagvizsgáló intézet kerek tornya tövében folytatódik még az élmény. Két medencében is barna színű triton fújja kagylójából a vizet; a virágzó lugaskapuk ívében kirajzolódik a keresztes kupola..., de a Város mélyben fekvő háztömege és a Monti Sabíni, Monti Tiburtíni és Monti Prenestíni vonulata is a Monte Gennaro (1271 m.) meg Guadagnóló (1218 m.) csúcsával.

A bazilika hossztengelyének folytatásában a Kormányzósági palota mögött vagyunk, az etióp kollégiumnál, amelyben az abesszin kispapok nevelődnek. 1955. febr. 20-án ünnepelték az intézet fennállásának 25. évfordulóját (amikor 1930 februárjában XI. Pius megalapította, kedélyesen mondotta a kissé csodálkozóknak, hogy a sok « fehér » mellett a « feketének » is helye van...). Az ülésen polgári személyek és családok szép számmal vettek részt; jelen volt Tisserant, Canali és Valeri bíboros. A kollégium etióp kapucínus vicerektora hű történelmi képet festett e régi intézményük múltjáról, egy másik abesszin pap pedig nemzetük bibliai nyomaira mutatott rá. Tisserant bíboros a pápák szeretetét méltatta az Egyház e hű gyermekei iránt. A falon drágamívű feszület mellett (Haile Selassie ajándéka) balról XII. Pius pápa képe függött, johbról pedig az abesszin uralkodóé... Stato Città del Vaticano — Abesszínia... Így ölel az Egyház minden nemzetet a kebelére, mint ahogyan Fülöp felvette az első abesszint, Candacé királyné udvari emberét az első keresztény közösségbe.

Az alsó és felső árkádos villa keleti oldalán csigabigás szökőkút díszeleg, nyugati oldalán viszont a « giardínó al-

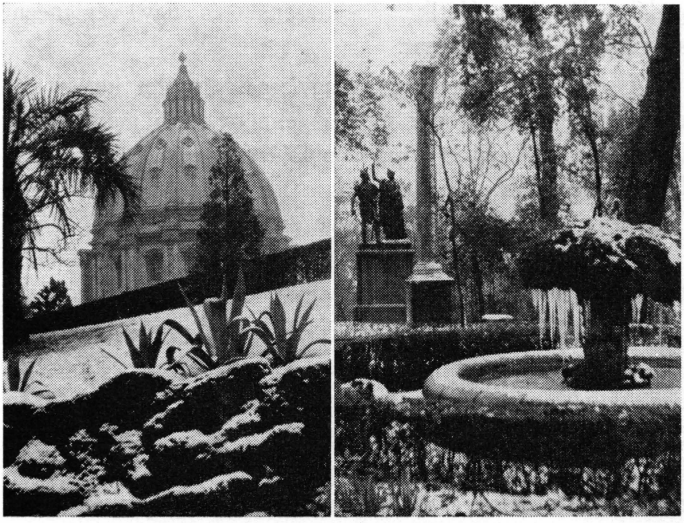

Téli hangulat a vatikáni kertekben

l'italiána » remekrajzú és alacsony sövényű kavicsos utacskái kápráztatnak el; a 100 lépés hosszú és 30 lépés széles, fenyőkkel és pálmákkal szegélyezett terület két gyújtópontjában üres medence aljába hull zajosan az ütemesen szökdécselő víz.

A lourdesi barlang evvel a bűbájos kertrészlettel határos. A Szűzanya szobra előtt az év minden szakában friss virág illatozik. A vándor is üdvözli a Világ Királynőjét, akinek buzdító szavát az isteni ige szomjazására a csörgedező forrás szikláin olvassuk...: « Allez boire a la fontaine et vous y laver... ».

A barlang teres sétányát, amely kelet felé a « Madonna

della Guardia » kápolnájához visz, magunk mögött hagyva, VI. Leó pápa csipkés várfalát követjük a « János torony » felé, amelyet a régi csillagdából alakíttatott kerti lakosztállyá XXIII. János pápa a két Szent János oltalma alatt, amint a bástya kapuján a kettős bronzcímer tanúsítja. De még mielőtt odaérnénk, megtekintjük Didák János mexikói vándortársunk szobrát, akinek 1531-ben Tepeya halmán kőténybe rögződött Mária-képét Guadelupban egy ferences tiszteli.

A János-torony 1962 nyarára lett kész. Újév napján ebéd utáni barangolásomkor a metsző szélben az akkor még nyitott toronyba felmentem, egészen a csúcsáig, — micsoda kilátás a hegyekig és tengerig —, de végigsétáltam a két bástyát összekötő belső és külső folyosón is, amely akkoriban burkolás alatt állt; a tulajdonjog nagyobb sérelme nélkül elvehettem egy hosszúkás (23.5 cm.) téglalapot, amely százával hevert a falakon. Mindmáig legkedvesebb papírnyomóm.

A Leó-falak utolsó szelvényének mindkét oldalán féltető védte az időjárás viszontagságai ellen a sétahelyet XI. Pius idejétől, és XII. Pius mindennapi egyórás gyalogsétá-

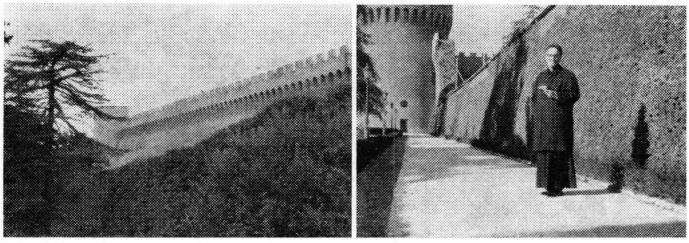

A János-torony bástyái mentén

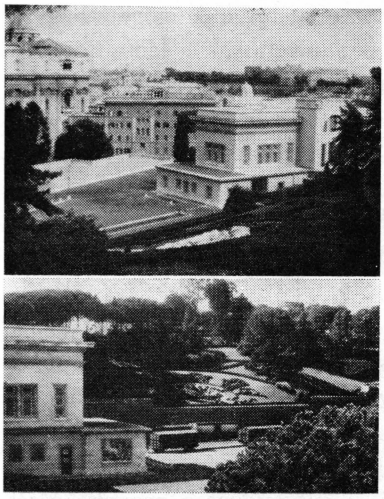

A vatikáni kertek déli határán

ját itt végezte (élete utolsó esztendeiben egy asztalt és széket tettek oda neki), János pápa azonban lebontatta a tetőzetet és szabaddá tette a falak mentét. A vatikáni kertek e végső nyugati pontja (a « falakon kívül » Porta Pertusa a neve) végtelen csendjével és madárcsicsergésével kétségtelenül a legóhajtottabb pihenőhely (a tenger színe feletti 78 méterével is!).

Ha a falakról alátekintünk, az állam déli határának csendes utcácskáit látjuk, a messzi háttérben viszont a Janículus egyetemi épületeit és szemináriumait, meg Rómából egy jókora szeletet. A várfalakon belül enyhén lejtős ösvény vezet az állomással szembe, a pályaudvar felé. Az óriás ernyőfenyők koronája napfényben fürdik, a leánderbokrok mögött pedig kagylót körülvevő szalvia csillagsugarak élvezik a szökőkút vizét.

Leereszkedünk a gyepes erdei utakon, és búcsút intve az udvarias pápai csendőrnek, a Sz. Márta térre lépünk.

SUB SACRAMENTO MIRABILI

Fényes őszi nap déli sugárözönében indult a « direttissimo » Génua felé...

Öt perc múlva áthaladt a Tiberisen, látható volt a Sz. Pál bazilika harangtornya, majd a Viale Mazzini után szembetünt mozaik homlokzata is; az E.U.R. fehér palotatömege, kupolás Sz. Péter-Sz. Pál temploma gyönyörködtetett, és kevéssel később a tengerig terjedő síkság, a Fiumicinóba vezető műút. Ponte Galèria következett és a gyors magabiztosan iparkodott távoli célok felé...

Engem személy szerint Sienába visz (Pisán keresztül), hogy ismételten imádjam a 223 átváltoztatott Ostyát, amely 1730. Nagyboldogasszony ünnepének vigíliájától rejti szent külső tulajdonságai, úgynevezett « színei » alatt az örök élet Kenyerét.

Az útra Felice Rossetti dr. minorita teológus könyvét hoztam magammal: « Una delle più grandi meraviglie » (Siena, 1965), « Az egyik legnagyobb csoda » címmel.

1730-ban történt, hogy az áldoztatókelyhet ellopták a sienai San Francesco bazilikából, a legméltóságosabb Oltáriszentséget, az átváltoztatott kisostyákat egy templomi perselyasztalka fiókjába szórták Provenzano közeli Szűz Mária templomában. Háromnapi gondos és aggódó keresés után itt megtalálták, és a színükben, alakjukban, illatukban, ízükben azóta is változatlan, vegyileg fel nem bomlott friss

ostyákat az Oltáriszentségnek kijáró jogos liturgikus tiszteletben, imádásban részesítik a sienai minorita templomban.

Siro Grimaldi professzor kijelentette: nem pergamenszerű, celluloid, elefántcsont vagy papír ostyákról van szó, hanem a nagyon is jól ismert, szokásos, lisztből sütött ostyákról, amelyekben itt-ott feltűnik egy-egy korpaszemecske is, amint az előfordul a durván őrölt lisztnél, az ebből készített kovásztalan ostyánál. Simák és fényesek a bennük levő glutina és keményítő következtében; szélük nem töredezett, hanem egyenletes. Nincs rajtuk molyrágás, penész, pókháló, sem akármilyen másfajta állati vagy növényi parazita, annak ellenére, hogy éppen a lisztből sütött ostya van kitéve legkönnyebben az ilyenféle változásoknak, lévén a négy legfontosabb vegyi alkotó elemből összetéve: szénhidrát, nitrogén, zsiradékok és ásványi elemek, 10-12%-ban pedig víz, tehát összetételénél fogva televénye minden mikrobának, csírának.

... Egymásután suhantak el az állomások: Maccarese (mintagazdaságában szedett szőlőjét egész Rómában árulják), Cervéteri-Ladispoli (az első etruszk sírjairól híres a távolban feltűnő központ környékén, a másik fövenyes tengerpartjáról), Santa Marinella (pálmás és ernyőfenyős utcáival)... A tenger felszíne lúdbőrös, ráncos, de ez az elenyészően kis mozgás az egyébként tiszta vízfelület eszményi nyugalmát csak jobban kiemeli.

A sienai Ostyák, minden szokványos és általános fizikai törvény ellenére 1730 óta a legteljesebb romlatlanságnak örvendenek, és noha a legmostohább, legáldatlanabb körülmények között találták meg, mindmáig tökéletes állapotban vannak. Valóban kivételes és rendkívüli jelenség; meglepő,

természetellenes, hogy míg az üveg penészt kapott, az ostya frissebb, kristálynál is tisztább, mint valaha.

Az 1780-tól 1952-ig végzett összes ellenőrző vizsgálatok, izlelés és látás révén megállapították, hogy a Szentostyák csodás épségben maradásáról van szó. Míg több más csoda az Oltáriszentséggel ma puszta emléket alkot, a sienai csoda ma is meglevő, az 1730-ban átváltoztatott kisostyákban ma is jelen van Krisztus teste, és benne szent vére. Külön meg kell fontolni, hogy nemcsak egy kisostyáról van szó, hanem igen sokról, ami egy valóságos eucharisztikus vendéglátó asztalt jelent.

Krisztus tartja épségben az Ostyákat, hogy evvel is kifejezze, nem szűnik meg az ő állaga bennük, minthogy ahol az érzékelhető külső tulajdonságok az átváltoztatott ostyában nem szenvednek változást, ott ő mindvégig megmarad, amint azt az Egyház hivatalosan vallotta, hirdette és védte mindig!

... Gyorsunk Civitavecchiába érkezett, egy-két percig megállt, mert Róma ipari kikötővárosa átkelőhely Sardegna felé, azonkívül élénk kereskedelmi központ is. Negyedórán belül feltünt a távoli halmokon Tarquinia tornyos városa, világhírü etruszk múzeum székhelye... Rövid félóra után viszont Orbetello-Monte Argentario állomására értünk, ahonnan az Argentario hegy dünaszerű gátúton érhető el. Újabb 38 km. megtételével a vonat befut Grosseto városába (Rómától 188 km.), gyönyörű napfényben. Hamarosan a dombhátakon tűnik fel egy kis város, majd Follónica következik, a tengerparti lapályos vidéknek, a Maremma-nak központja, és vele egymagasságban, kint a tengeren, Elba szigete, közelében Capraia szigetecskével. Cécina régi sze-

rény állomása után szeszélyes, sziklás tengerparton rohan a vonat... Sziklaormokon csipkéstornyú kastélyok... A lila ködben veszni kezd a tenger, páracsíkos láthatára lassan-lassan a nap korongjáig emelkedik... A tenger felszínét fehér szalagok kötözgetik át... Dús fenyvesek, vidám villák között lassít a gyors, és megáll egy kis nádas közepén...

A tenger láthatárát már csak kevés választja el a nap vakítóan vörös tányérjától, és Livorno déli városnegyedének háztömbjei mögött egy-kettőre el is tűnik.

A hajdani etruszk településnek emlékeit őrző toszkánai tengerpart a víz és ég örök párbeszédének hallgatag tanúja...

Livornónál elmaradt a tenger és Rómától 336 kilométernek gyors lefutásával megérkeztem Pisába. Megszálltam a San Francesco minorita konventben, hogy másnap reggel folytassam az utamat Sienába, a Sacre Partícole imádására...

A sienai Ostyák eredetéhez, épségéhez, Oltáriszentség mivoltához soha sem fért kétség. Évszázadok óta a hívek milliói, papok százezrei keresték fel, és rajtuk kívül számos püspök, akik közül később nem egy pápa lett, továbbá sok bíboros és haláluk után boldoggá vagy szentté avatott világi és egyházi személyiség. Ez a csoda jutalom a mélyen hívő sienaiak számára; lelkesítő, termékenyítő szelleme sok neves művésznek; felelet az igazságtalan, bántó, alaptalan kishitűségre. Csoda, mely Krisztus isteni tanítását igazolja az Eucharisztia megalapításáról, lényegéről, szentségi színekben maradásáról. Csoda, amely szemben áll az anyagelvűséggel. Mi tudjuk, kinek engedelmeskednek e Szentostyák: Krisztus őrzi meg őket jelenléte csodálatos zálogaként és otthonaként.

Sub Sacramento mirabili...

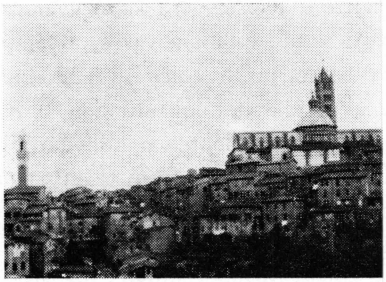

Siena, « a Csoda városa ».

Siena a « Città del Miracolo », a Sz. Ferenc bazilika pedig eucharisztikus zarándokhely.

... A messzi 1730. augusztus 14-én este díszmenetben vitte a városi tanács fogadalmi gyertyáját a dómba a Boldogságos Szűz tiszteletére, akinek a montaperti csata előestéjén 1260-ban Siena fogadalommal elkötelezte magát. A románikus-gótikus katedrálist a város legmagasabb pontján a XIII-XIV. században építették latin kereszt alakú, háromhajós templomnak, fehér és fekete márvány kockákból, Giovanni Pisano és Giovanni di Cecco mesteri irányítása mellett. Színes márványból metszett padozata a XIV-XVI. sz.-ban készült. Belsejében Sz. Pétertől egészen III. Lucius pápáig (1185) minden pápának megvan a mellszobra, azonkívül Nagy Konstantintól Teodoricóig 36 fejedelemé terracottából. Márvány szószékét 1266-1268 között Nicola Pisano faragta, falait Pinturicchio freskói díszítik.

A tanács tagjait a « barberi » lovasok követték, hogy a Piazza del Campo kedvelt « Palio » versenyfutása előtt (a győztes városnegyed egy festett selyem takarót, « palliumot » nyert) a székesegyháznál áldást kapjanak. A tér derekán, a Palazzo Sansedoni (XIV. sz.) a (Torre) Mangiatoronnyal ünnepi lobogódíszt öltött, hogy méltóképpen fogadja a város tizenöt negyedének képviselőit és a messzi földről jött vendégeket.

Ünnepélyes menetben vitte a papság is a saját gyertyáját a dómba. Este 6-7 között szinte kihalt a város, a templomokból a papság mind a szertartáson volt. Az 1236-ban épült, egyiptomi kereszt alakú, téglahomlokzatú San Francesco bazilika szerzetesei is. Mielőtt kiléptek a konventből, a szentségház kulcsát a sekrestyében elrejtették. Távozásuk után azonban a Sz. Antal kápolnában őrzött ezüst áldoztatókelyhet, a tabernákulumot álkulccsal kinyitva, elvitték. A benne levő kisostyákat aznap reggel változtatták át a másnapi ünnepre. Amikor aug. 15-én reggel, 8-9 óra között a miséző pap kinyitotta a szentségházat, nagy megdöbbenéssel üresen találta. Nem volt kétség felőle, hogy szentségtörő kezek vitték el belőle az Oltáriszentséget.

Ugyanabban az órában a város egyik utcáján, a Piazza del Campo közelében valaki megtalálta az áldoztatókehely köpenykéjét és keresztjét, nyilvánvaló jeleként a tolvaj szándékának, hogy nyomot akart veszíteni. A város gyászba borult a szentségtörés miatt, amely azokban az években valósággal elharapódzott. Az érsek főpásztor nyilvános bűnbánatot rendelt el.

Augusztus 17-én reggel találták meg a Szentostyákat Provenzano Mária-templomában egy perselyasztalkában. Az alamizsnát gyűjtő fiúcska pillantotta meg a fehérlő Ostyákat... Ez a szerencsés és boldog gyermek felnőtt korában pap lett, majd plébános Pienza egyházmegyéjében, amelyet Piccolomini II. Pius pápa alapított.

Az egyházi hatóságok azonnal a helyszínre siettek, a perselyfiókot piros takaróval befedték és mellette gyertyákat gyújtottak. A templom hamarosan megtelt emberekkel, akik élő hittel és örömteli szívvel imádták a Szentostyákban rejtező Úr Jézust.

A vizsgáló bizottság elsősorban az ostyasütőt, valamint a szerzetes sekrestyés testvért vallatta ki az ostyák milyensége és száma felől. A perselyfiók felnyitása következett ezután. Nagy tömeg ostyát találtak benne. A San Francesco templomból hozatott, még nem átváltoztatott ostyák semmiben sem különböztek a megtaláltaktól. Papi kezek úgy az egyik csomóból mint a másikból ráillesztettek egyet-egyet a szokásosan használt ostyasütőre, és valamennyi teljesen beleillett a formába.

A sekrestyés páter már előzőleg kijelentette, hogy 351 kisostyát konszekráltak augusztus 14-én és annyit tettek az áldoztatókehelybe; most a sokak szemeláttára végzett számlálás 348 egész ostyácskát és 6 darab félostyát talált, ami teljesen igazolta a felelős páter állítását. A bizottság hivatalosan, « ad evidentiam » megállapította: a feltalált Ostyák kétség nélkül azok, amelyeket aug. 14-én átváltoztattak és amelyeket szentségtörően az áldoztatókehellyel együtt elvittek a San Fancescoból.

Az Ostyákat ismét kehelybe tették, imádásra a tabernákulumba helyezték és ünnepélyes Te Deumot énekeltek...

Kezdetét vette a Szent Partikulák mostmár csaknem két és félszázados imádása. Augusztus 18-án a sienai érsek bűnbánó körmenetet rendezett a városban; a provenzánói templomból ő maga vitte az áldoztatókelyhet a Szentos-

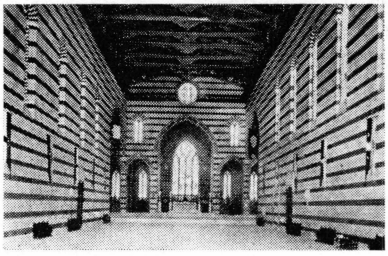

Siena: a Sz. Ferenc bazilika belseje

tyákkal a végeláthatatlan menet közepén, amelyet hatezer égő gyertya fénye tett az eleven hit és lángoló szeretet még meghatóbb megnyilvánulásává.

Az Oltáriszentség diadalmenete a San Francescóban ért véget, ahol az érsek az áldoztatókelyhet a főoltárra helyezte, majd ezt követően a bazilika énekkara, a Te Deum után, a Tantum ergot énekelte, és végül áldás következett. A következő napokon is imádásra volt kitéve a Szentostyákkal teli kehely, minthogy a hívek szünni nem akaró áhítattal özönlöttek imádására. Akkor még nem tudhatták, hogy az Eucharisztikus Krisztus megállította az időt, megtorpantotta az idő mindent elporlasztó erejét a törékeny kenyérkék felett, amelyek a legméltóságosabb Oltáriszentség állandó csodáját jelentik.

1730. aug. 20-án este a szentségi áldás után a Szentostyákat tartalmazó kelyhet a főoltár tabernákulumába helyezték; a hívek bűnbánati napjai és zarándoklatai 29-éig tartottak, és az atyák nem akarták a perselyben amúgyis beszennyeződött ostyákat kiosztani. Megőrizték tehát valamennyit, és mindinkább meglepődve látták, hogy hetek és hónapok múltával sem történt az Ostyáknak külső, látható, érzékelhető tulajdonságaiban, azaz « színeiben », változás, következésképpen változatlan maradt Krisztus valóságos jelenléte is az Eucharisztikus Kenyérben.

Minden újabb és újabb hónap, év, évtized azt bizonyította, csodáról van szó. ...A sienai San Francesco bazilika minorita atyái mégsem előzhették meg a csodás ténynek hivatalos elismerését félig magán nyilatkozattal, azért a legteljesebb meggyőződéssel és reménnyel várták, hogy rendi és egyházi hatóság tegye meg e tekintetben az első lépést. Mert noha az egymásután múló évtizedeken át mind általá-

nosabb lett a megállapítás: az Ostyák romlatlansága a természeti erőket felfüggesztő rendkívüli esemény, hiányzott a hivatalos egyházi nyilatkozat.

Carlo Vipera, a minoritarend 90. generális minisztere Assisi Sz. Ferenc halála óta, ejtette meg az első kánoni vizsgálatot, 1780. április 14-én. « Igen becses bizonyítéknak », « Preziosissimo monumento »-nak mondja a csodás tényt a jegyzőkönyvben. Intézkedésével a kisostyákat új kehelybe rakatta; a szentségház őrzésére három kulcsot íratott elő; megtiltotta ezekkel a kisostyákkal való áldoztatást; kijelentette, hogy az Ostyák romlatlansága ötven év után tényleges csoda.

A letünt évszázadok alatt több felülvizsgálás történt, és valamennyi megerősítette az elsőt. 1789. február 9-én a sienai érsek végzett vizsgálatot. Február 14-én frissen sütött ostyákat tétetett egy bádogdobozba és lepecsételve a püspöki irodába vitette megőrzés végett. Ezt a dobozt Zondadari érsek, amikor 1799. július 13-án hivatalosan felülvizsgálta a S. Francescóban őrzött Szentostyákat, felnyittatta, tehát 10 évvel eltételük után. A bádogdoboz tartalmát erősen megporladt állapotban találta, míg a szent Partikulák 69 év múltán is romlatlanok voltak! Hálaadásképpen ünnepi körmenetet tartott; ez volt a második nagy diadalmenete a sienai csodás Szentostyákban rejtező Krisztusnak.

Felice Zondadari sienai érsek 1815. június 15-én ismét ellenőrizte az Ostyák állapotát, és népes bizottság élén, szemmel és nagyító lencsékkel valamennyit gondosan megvizsgálva egyenként, majd eggyel-eggyel megáldoztatva két személyt, végül a többit kehelybe rakva, az Oltáriszentséget a S. Francesco főoltára fölötti szentségházba tették.

1854. szept. 11-én Mancini érsek folytatta le a vizsgálatot. Ez alkalommal két szentmiseáldozatot mutattak be és alattuk 5 kisostyát, egyszersmind 5 töredéket vettek magukhoz a vizsgáló bizottság tagjai. Amikor ezek egyikét a misézö pap kísérletképpen kettétörte, éppen úgy, akárcsak a friss ostya, kemény roppanással tört meg. Ez a vizsgálat 220 teljes és 12 töredékostyát tett el további megőrzésre és imádásra. — Mancini érsek ellenőrizte az elődje, Zondadari érsek rendelkezésére 1799. július 13-án bádogdobozba zárt közönséges kisostyákat is: miután az érintetlen pecséteket feltörette, a dobozban csak megromlott, elenyészett ostyatöredékeket találtak, amiket a dobozból kivettek és elégettek.

Még nagyobb szabású tudományos felkészültséggel ejtették meg 1914. június 10-én a X. Pius pápa által elrendelt egyházi vizsgálatot. Scaccia sienai érsek, a minorita ferencrendi P. Felice Spée, továbbá Siro Grimaldi sienai egyetemi vegyészprofesszor, a strassburgi születésű de Rómában élő P. Bettinger és az ágostonrendi hittudós, történész és író: P. Ruelli volt a vezetősége a bizottságnak, de rajtuk kívül számos más egyházi és világi szaktekintély is részt vett a vizsgálatban.

P. Bettinger, hogy még jobban eloszlasson minden kétséget, a vizsgálat előtt erősen összerázta az Ostyákat a lepecsételt kehelyben, amit Scaccia érsek nyitott fel az általa bemutatott szentmise után. Határtalan volt az örömük, amikor a pecsétektől és vörös selyemzsinóroktól felszabadított kehelyben romlatlanul, teljes épségben megpillantották az 1854-ben elhelyezett Ostyákat. Grimaldi professzor élő hitből fakadó teljes tisztelettel fontos eljárást végzett:

vegyi ellenőrzéssel és egyéb természetes eljárással a tanúk szeme láttára, megállapította, hogy a Szentostyák ma is keményítőtartalmúak, vízben szerves anyagként megduzzadnak, külső vegyi behatásra színt változtatnak. A vizsgálat végén a Szentostyákat visszatették a kehelybe, lepecsételték és a hívek imádására a szentségházban hagyták nyitott ajtók mellett.

Most tíz friss ostyát tettek egy lepecsételt dobozba megőrzésre.

Újabb felülvizsgálatra azért került sor 1922. június 3-án, mert az Ostyákat a hívektől ajándékozott szentségmutatóba helyezték. Most is Professore Grimaldi volt a hivatalos szakértő, aki a Szentostyáknak kétségtelen épségét eskü alatt bizonyította.

1944. május 12-én pusztán csak az Ostyákat tartalmazó kristályszelence zárószalagjainak megújítására került sor, viszont 1950. augusztus 23-án a Szentostyákat ideiglenesen átrakták a szentségmutatóból egy kehelybe, míg az előbbinél díszesebb szentségmutató el nem készült.

1950. szeptember 23-án Toccabelli érsek jelenlétében Prof. Gori hiteles vizsgálattal megállapította, hogy az Ostyák azonosak az 1922. június 3-án ellenőrzöttekkel.

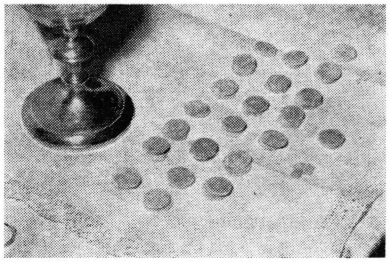

Siena: a Szentostyák 1950. szept. 23-i ellenőrzése

Sajnos, 1951. aug. 6-án ugyancsak Toccabelli érseknek jutott a feladat, hogy a templomrablás kor súlyosan megrongált, drágaköveitől megfosztott szentségmutatót, a melléje kiborított Szentostyákkal együtt megvizsgálja. A megszámlált Ostyákat (225 egészet és néhány töredéket) egyszerű kehelybe zárta és szokásos módon lepecsételte. Mikor pedig a rendbehozott szentségmutató ismét használatba volt helyezhető, 1952. június 10-én azt megáldotta, és maga helyezte el benne a csaknem egy évvel azelőtt megszámlált Ostyákat. (A számlálásbeli eltérések az Ostyák egész vagy töredék mivoltának különböző megítélésétől függtek).

A sienai Szentostyák egyszerre jelentenek csodát a hit és a tudomány számára. XI. Pius pápa 1923-ban fogadta Grimaldi egyetemi tanárt és kitüntette a Nagy Sz. Gergely lovagrend méltóságával, elismerésként a sienai eucharisztikus csoda tudományos felülvizsgálásáért.

XII. Pius, még mint elődje bíboros államtitkára, az 1930-i sienai nemzeti eucharisztikus kongresszust levélben üdvözölte, méltatva a csoda hitéleti fontosságát.

Giovanni Roncalli 1954-ben, még bíboros korában, egyszerű papként ment el Sienába a Szentostyák imádására.

Dicsőségesen uralkodó Szentatyánk fiatal pap korában 1922. július 3-án zarándokolt el a Szentostyákhoz; mint az olasz katolikus egyetemi ifjúság (F.U.C.I.) országos elnöke pedig 1930. május 4-én a Szentostyák oltáránál misézett, majd 1963. április 7-én éjfélkor, amikor a « Marcia della Fede », a « hitzarándoklat » Firenzén keresztül Sienába ért, akkor mint milánói bíboros érsek ötezer ifjú számára tartott éjszakai szentségimádást a dómban. Kevéssel utóbb, 1963. június 21-én, pápává választották.

Mint minden csodában, úgy a sienai eucharisztikus csodá-

ban is Krisztus istensége és mindenhatósága nyilvánul meg; földi életében végbevitt csodái az időben élő ember javára szolgáltak, ugyanígy a sienai csoda is a mulandó életet élő halandó ember számára van. Nem lényeges, meddig kívánja az Úristen ezt a csodáját folytatni, mert eddig is felemelő, vigasztaló tény, hogy a Szentostyákat ért méltatlan bánásmódért úgy a város lakói mint a zarándokok százezrei évszázadok óta hűen engesztelték és az Isten Fiának szüntelen dicsőséges jelenlétét a romlatlan Ostyákban mély hittel imádták és imádják.

Most, 1968 őszén, kereken húsz év után, ezért igyekeztem én is Sienába. Pisatól Empoli-ig a közel 50 km-es út alatt (jó 30 percig tartott), majd Empolitól Sienáig a valamivel több, mint 60 km-es úton (vonattal közel másfél óra volt) szívesen kalandozott tekintetem a fényözönben fürdő Chianti hegyhát lejtőin meg az Elsa völgyében szerteszét látható városokon, vagy legalább is magam elé képzeltem a hegyek mögé bújt tornyos helységeket: Monteriggioni a 14 tornyú falakkal; Poggibonsi; a 15 tornyú San Gimignano; Certaldo, Montespertoli, Castelfiorentino, S. Miniato, és így tovább, de míg ezek a valóságban vagy képzeletben elsuhantak előttem, elmerengve a hajdani lovagvárak és gazdag kastélyok romjain, lelki szemeim előtt egyre csak a sienai Szentostyák jelentek meg...

Tudtam, hogy nem lesz időm megtekinteni a várost, de nem is ez volt a célom. Nevezetességei már ismeretesek voltak előttem régebbi időkből:

a háromkapus keresztelőkápolna (Battistéro),

a műalkotásokkal teli Sant'Agostíno a XIII. sz.-ból,

a San Doménico bazilika a XIV-XV. sz.-ból,

Sienai Sz. Katalin szülőháza (Santuario di Santa Caterina),
a városi könyvtár (« Intronati »),
a régészeti múzeum (Muséo Archeologico),
Palazzo Salimbeni, Palazzo Tolomei, Palazzo Piccolómini (1469);
Logge del Papa Pio II (Aeneas Silvius Piccolomini II. Pius pápa számára, 1462);
a műkincsekben gazdag szervita templom (Basilica dei Servi di Maria).

A ferences történelemből ismeretes, hogy a rendalapító Szent 1212-ben, 1216-ban és 1226-ban járt Sienában. A ferencesek első temploma már 1236-ban megépült (San Pietro Ovile), és ennek az alapjaira kezdték emelni 1326-ban a mai San Francesco bazilikát, amely egyiptomi kereszt alapon 87 m. hosszú, főhajójában 22 m., kereszthajójában 56 m. széles, és így nagyságra nézve Siena második temploma, mindjárt a dóm után következik. Pietro és Ambrogio Lorenzetti (« Crocefissione », XIV. sz.), Marzi, Maccari, Sodoma, Pezzati, Meucci festményei díszítik. Híresek a Salimbeni-sírok, a Tolomei-tomba, a De Mattei-üvegablakok, a Duccio-nak és Simone Martini-nek tulajdonított festett táblák és a müncheni Zettler nagy üvegablaka a szentélyben (XIX. sz.). A vallásos ihletettségű művészet mindmegannyi remekét csak úgy villanásszerűen gondoltam át, a valóságban mindössze a bazilika homlokzatának négy evangélistáját láthattam Amalia Duprètől, meg a szép ablakrózsát a csúcsíves kapuzat felett, oldalt pedig az « Oratorio di San Bernardino » bejáratát a szent ereklyéit őrző kettős kápolnába.

A minorita házfőnök atya és Rossetti rendi író, valamint

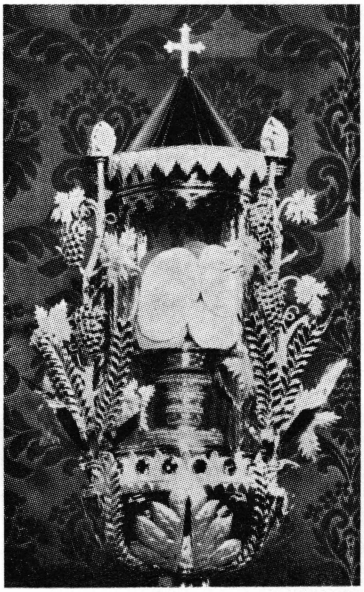

Siena: a Szentostyák az új szentségmutatóban

a sekrestyés páter fogadott. Mivel tatarozási munkálatok miatt a bazilikát nem használhatják, a rendház tágas, templomszerű kápolnájába kísértek, ahol azonnal megmiséztem a csodálatos Szentostyák oltáránál. Ekkor még nem láthattam, csak mise után, amikor a sekrestyés atya az oltár fölött magasló szentségház ajtaját kinyitotta...

A kalászokkal, szőlőfürtökkel díszített értékes szentségmutatóban már ismerősök voltak a Szentostyák!

Megmagyarázhatatlan öröm töltött el láttukra... Szinte mosolyogtak; biztatást, vigaszt, baráti szeretetet éreztem sugározni belőlük: Látod, itt vagyok, a romlatlan szentségi színekben elrejtezve, de valósággal és lényegemben... Élek... Fölötte vagyok a természeti törvényeknek, a csodámmal felfüggesztettem azokat, hogy kinyilvánítsam hatalmamat és jóságomat...

... Húsz évvel ezelőtt, első sienai utamon imádtam először e Szentostyákban az emberiség isteni Barátját, és most, hogy finom, halvány színű, ép, fehér köntösében, de

idők feletti mindenhatóságában élvezhettem legszentebb jelenlétét, bizalom, belső béke, szeretet és hitből fakadó alázatos és szilárd meggyőződés kerített ismét hatalmába: Isten jósága és bölcsessége a történelmi időkben élő ember számára, vigaszul és segítségül, egyszülött Fia szenvedésének, halálának örök emlékezetét hagyta — sub Sacramento mirabili...

Giuseppe Ferretto, bíboros főpenitenciárius és Mons. Castellano, sienai érsek a sienai Szentostyák előtt

PÉTER KATEDRÁJA

Szent Péter és Szent Pál apostol egy napon szenvedett vértanúságát június 29-én ünnepli meg az Egyház. Ilyenkor a vatikáni bazilika Sz. Péter — szobrát aranyszálas piros színű palástba öltöztetik, fejére pápai hármas koronát helyeznek, újjára topáz gyűrűt húznak. Végtelenbe tekintő szemével, csókoktól, simogatástól elkopott lábával, jele apostolfejedelmi erejének, bizonyítéka hosszú évszázadok hitből fakadó szent meggyőződésének.

Róma népe kilencnapos lelki előkészület után szokta köszönteni égi pártfogóját. Ezen a napon az Örök Város és a világ, szinte egy emberként, megmozdul, és diadalmas érzéssel vonul a keresztény világ leghatalmasabb templomába, mert ellenállhatatlanul vonzza a Halász ereje, kit Krisztus rendelt emberhalásszá...

Sz. Péter legrégibb bronzképe a II. sz.-ból származik, és az apostolfejedelmet határozott arcvonalakkal, kopaszodó fejjel, göndör hajjal, dús szakállal ábrázolja...

Eredeti neve Simon Jónás volt. Krisztus adta neki a Kéfás-Petros-Péter-Kőszikla nevet első találkozásukkor, előre jelezvén vele, hogy Egyházát reá kívánja építeni.

Péter Betszaidából való halász volt, és Kafarnaumban lakott, néhány kilométernyire szülővárosától, a Genezáreti tó partján. Előbb Keresztelő Szent János tanítványaihoz szegődött, majd fivére, András, Krisztushoz vezette, akit azután, mindenét elhagyva, hűségesen követ. Az Úr, tizen-

Róma, Sz. Péter bazilika: az apostolfejedelem szobra főpapi ruhában

egy társával együtt, apostolnak választja.

Péter egyenes, őszinte, minden szépért hevülő lélek. Tüzes szeretettel áll Mestere mellett, akiről fennen vallja: « Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia! » Válaszul Jézus ajka világtörténelmi jelentőségű szavakra nyílik: « Boldog vagy Simon, János fia! Nem test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám. Mondom tehát neked: Te Péter vagy. Erre a sziklára építem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Neked adom a mennyország kulcsait. Amit megkötsz a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldasz a földön, a mennyben is föloldott lesz. » (Mt. 16, 17-19).

Krisztus ezekkel a szavakkal joghatóságot adott Péternek az emberek felett, hogy cselekedeteik szerint ítélje meg őket. Péter az újszövetség keresztény közösségének, az Egyháznak látható feje lett, az Egyház egységének és erejének nélkülözhetetlen központja. Ahol a fő, ott van élő test; ahol az alap, ott van szilárd épület.

Az Üdvözítő a sziklára épített ház kulcsait is átadja

Péternek. A kulcsok átadása a történelem folyamán mindig a hatalom átengedését jelentette, mert az rendelkezik felelős hatalommal, aki a ház ajtajait kitárhatja, vagy az oda nem valók előtt becsukhatja. Péter kulcshatalma nyitja meg az Egyház révén az üdvösség kapuját a keresztség szentségében.

De Péter oldó-kötő hatalma annak is vigasza, aki a bűnbocsánat szentségében újra megigazul és boldogságra lel az atyai házban, mint a megtért tékozló fiú.

E három erőteljes példázat: a kőszikla, a kulcshatalom, az oldás-kötés joga a legmagasabb tanítói hivatalt jelenti. Péter apostol egyházfőségét, primátusát, az Üdvözítő ünnepélyesen megerősítette feltámadása után: « Simon, János fia, jobban szeretsz, mint ezek? » « Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy szeretlek. » Erre így szólt hozzá: « Legeltesd bárányaimat ». Aztán ismét megkérdezte: « Simon, János fia, szeretsz engem? » « Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy szeretlek ». Erre azt mondta neki: « Legeltesd juhaimat ». Majd harmadszor is megkérdezte: « Simon, János fia, szeretsz engem? » Péter elszomorodott, hogy harmadszor is kérdezte: szeretsz engem? és csak annyit mondott: « Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek téged ». Jézus ismét azt mondta: « Legeltesd juhaimat ». (Jn. 21, 15-17).

Az apostolok legelsősorban Péter jogának tartották az Egyház vezetését, névsorukban kivétel nélkül Péter szerepel az első helyen. Egy puszta számadat is rávilágít, mennyire Pétert illette az elsőbbség az apostolok életében: neve az evangéliumokban 135-ször van megemlítve, míg a többi tizenegy apostolé összesen 107 esetben. Péter maga is alázattal de öntudatosan saját magát vallja az apostoli testü-

let fejének. A Szentlélek eljövetele napján elsőnek emelkedik szólásra, elsőnek veszi fel a megkeresztelkedett zsidókat az Egyházba, legnagyobb híre és csodatevő hatalma neki van egész Judeában, a Szentírást Istentől kapott illetékességgel magyarázza, és égi intés alapján ő az első, aki fel meri venni a pogányokat a Krisztus alapította közösségbe.

Szóval, úgy viselkedik a születő Egyház életében, mint akinek valóban hatalma és küldetése van Istentől, hogy házat építsen a lelkek számára, kitárja számukra az örök élet kapuját, megoldja kötelékeiket, beterelje őket a jó Pásztor biztos aklába. Csoda-e tehát, hogy amikor az antióhiai hitközség élén állt s 41-ben Heródes Agrippa « Pétert is letartóztatta a kovásztalan kenyér ünnepének idején, ... míg Pétert a börtönben fogva tartották, az Egyház szüntelen könyörgött érte Istenhez » (Ap. Csel. 12).

Antióhiából útrakelvén, Rómába megy, ahol Pudens szenátor vendége sokáig. Későbbi működési helye a Priscilla katakomba. Az 51. évben részt vett a jeruzsálemi apostoli zsinaton. A római egyház élén 25 évig állott, de közben missziós utakat is tett. Néró alatt Szent Pállal együtt börtönbe került és — minden valószínűség szerint — 67-ben a világ Megváltójának földi születése után, június 29-én a vatikáni halom lábánál, Néró császár cirkuszában, vértanúságot szenvedett: saját kérelmére fejjel lefelé feszítették keresztre.

Sz. Pétertől két levél maradt ránk, melyben kisázsiai olvasókat tart szem előtt. A pogányok gyalázkodásával szemben, mintegy előkészületül a fenyegető üldözésekre, a keresztények eszébe idézi a megváltás jótéteményét:

« Vajon ki árthat nektek, ha buzgók vagytok a jóban? Mégha szenvednetek kell is az igazságért, boldogok vagytok. Ne rettegjetek tőlük s ne riadozzatok, hanem szentül őrizzétek szívetekben az Úr Krisztust. Mindig álljatok készen arra, hogy megfeleljetek mindenkinek, aki reménységtekről kérdőre von titeket... Krisztus is meghalt egyszer a bűnök miatt, az Igaz a bűnösökért, hogy Istenhez vezessen minket. Teste szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette » (1 Péter 3, 13-15, 18).

Példás életre buzdítja őket: « Szeretteim, mint vándorokat és hontalanokat intelek titeket: tartózkodjatok a testi kívánságoktól, melyek a lélek ellen küzdenek. Viselkedjetek helyesen a pogányok között, hogy — bár azzal rágalmaznak, hogy gonosztevők vagytok — jótetteitek láttára magasztalják majd Istent látogatása napján ». (1 Péter 2, 11-12).

Tudta, hogy mindig szükséges lesz a vigasztalása, azért melegen inti az első keresztényeket: « Kedveseim, ne ütközzetek meg azon a tüzes kohón, amelyen próbakép kell átjutnotok, mintha hallatlan dolog történnék veletek, hanem örvendjetek, ha részt vehettek Krisztus szenvedésében, hogy dicsősége kinyilvánulásakor is szívből örvendhessetek. Ha Krisztus nevéért ócsárolnak, boldogok vagytok, mert az isteni Fölség Lelke pihen meg rajtatok » (1 Péter 4, 12-14).

Az apostolfejedelem második levele is a kisázsiai tartományok kereszténveinek szól, akik között tévtanítók léptek föl. Ezek a keresztény szabadság hangoztatásával szabados életet éltek és nem vették komolyan az apostol tanítását Krisztus második eljöveteléről. Először tehát komoly keresztény életre buzdítja híveit, majd Isten súlyos ítéletére

hívja föl figyelmüket, mely a tévtanítókat és követőiket éri, végül biztosítja őket Krisztus második eljöveteléről.

Második levelének bevezetésében az apostoli üdvözlet az atyai szeretet és hitközösség bizonyítéka: « Simon Péter, Jézus Krisztus szolgája és apostola azoknak, akik Istenünk és Megváltónk, Jézus Krisztus üdvözítő szándékából ugyanannak a drága hitnek lettek részesei, mint mi. Kegyelemmel és békességgel töltsön el titeket Istennek és Urunknak, Krisztus Jézusnak ismerete » (2 Péter 1, 1-2).

Szédületes életpálya: egyszerű halászemberből a lelkek halásza lesz. S az első csodálatos halfogást a természetfeletti világban számtalan más követte. Sz. Péter nagyságát bizonyítja még egy számadat a már említetten kívül: tizenöt eseményben jelenítették meg a legősibb szobrászati művek, falfestmények és síremlékek, ami azt jelenti, hogy Krisztus után senki más nem állt annyira az érdeklődés, tisztelet és hit központjában, mint ő. Ma is mindennap tízezrek vonulnak el oltára előtt a vatikáni bazilikában, és lent, a sírja előtt, mert hiszik és vallják, hogy annak ereklyéjét tisztelhetik ott, akinek az Isten Fia kijelentette: « Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam! »

Az Anyaszentegyház külön ünnepet szentel « Katedrájának », vagyis főpásztori hatalmának, isteni megbízatásának. Az őskeresztény századokban szokásuk volt a híveknek, hogy február 22-én, amely « Cara Cognatio » néven a pogányoknál is a holtakról való megemlékezés kegyeletes napja volt, különösképpen megünnepelték Sz. Péter apostolt, amint azt a római egyház legrégibb kalendáriuma említi: « VIII. kal. martias. Natale Petri de cathedra ». A későbbi évszázadokban evvel az elnevezéssel szerepelt az

ünnepnap: « Dies S. Petri epularum », amely alkalommal a keresztények « Collegium » — ban összejöttek az Egyház (« Corpus christianorum ») alapjának, « Petros » — nak a tiszteletére.

A « Natale de cathedra » — napnak liturgikus megünneplése nem alapult egy valóságosan létező katedra tiszteletén, feltehető azonban, hogy könnyen összeköttetésbe került egy valóságos püspöki székkel, amely jelképezte a lelki méltóságot és hatalmat. Egyébként túfába vájt jelképes katedrát, az elhunytak tiszteletheljét, Rómában, a Via Nomentana mentén a « Majus » — temetőben eddig tizenhármat találtak, amint Umberto M. Fasola tudományosan állítja. Csak egy merészebb feltevés és valamelyes régészeti adalék kellett, hogy valaki ezek egyikében Sz. Péter székét vélje és tisztelje, mintegy külső kifejezéseként annak az ünnepnek, amelyet az Egyház, történelmi és természetfeletti értelemben, « Szent Péter katedrája » néven február 22-én szokásosan megült.

Mindez a « Május » — temető « katedráira » vonatkozik. Egészen más története van a vatikáni Sz. Péter templom « Katedrájának », amely tehát más elbírálás alá is esik. E téren az első alapelv, hogy Sz. Péter apostol főségc és primátusa nem volt és ma sincs helyhez kötve, minthogy Krisztustól kapott hatalma kiterjed az egész látható teremtett világra, amint Sz. Ágoston — éppen a február 22-én olvasni szokott leckében — mondja:

« A mai ünnep megtartása elődeinktől a Katedra nevet kapta, azért mert az apostolok között az első, Péter, amint a hagyomány tartja, ma a püspöki széket elfoglalta. Helyesen tisztelik tehát az Egyház születéseként ennek a Széknek

a napját, amelyet az Apostol az egyházak üdvére elnyert, amikor azt mondotta neki az Úr: Te Péter vagy, és erre a kősziklára építem Egyházamat... Amiért is jogosan mondja a felolvasott zsoltár: Magasztalják őt a nép gyülekezetében, és dicsérjék őt a vének katedráján... Hogy tehát ma a Katedra születésnapjának ünnepe van, a papi méltóság részesül tiszteletben ».

Miként a bölcseleti iskolák vezetői katedrán ülve tanítottak, úgy hirdette Péter is « sedente cathedra » Krisztus örök életet biztosító igéit.

A katedrának ezt az átvitt, sőt, természetfeletti értelmezését, még jobban kidomborította Nagy Szent Leó pápa, amikor « katolikus », egyetemes jellegéről beszélt. Ez az igazi, katolikus felfogás Sz. Péter « székéről » kifejezést nyer abban a valóságosan létező Katedrában, amelyet ő használt volna római püspöksége, egyházfősége idején. Damazus pápa uralkodása alatt (366-384) már így tisztelték a Sz. Péter bazilika keresztelőkápolnájában. A középkor folyamán ezen a « Katedrán » koronázták meg a pápákat, ahonnan a természetes mondás: « Papa sedit in Cathedra Petri »...

A pápáknak avignoni kormányzása után (1305-1376) az említett Katedrát a római Sz. Péter bazilika ereklyéi közé helyezték, VII. Sándor pápa pedig (1666-ban) a Luigi Bernini készítette bronztrónusba záratta, átadva a hatalmas « ereklyetartó » kulcsait a bazilika vezető kanonokjainak.

« Péter Katedráját », két évszázad után, IX. Pius pápa tette ki ismét a hívek tiszteletére 1867-ben.

De Rossi régész akkori leírása szerint a Katedra négy, szögletes lábon nyugszik; a lábakat összekötő vízszintes

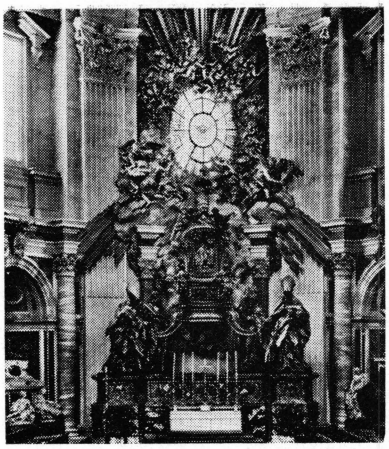

A Sz. Péter bazilika Katedra-oltára

részek és az oszlopocskákkal tagolt háromszögű támla sárgás tölgyből vannak; a lábakon négy karika található, hogy a Katedra « sella gestatoria », hordozható szék legyen.

A szék művészi ókeresztény stílusú. A támlán elefántcsont díszítések láthatók, éppenúgy a Katedra 18 szögletes mezőre osztott zárt elején is; feltünő egy császárkoronázási jelenet.

* * *

1968. november 26-án este, a bazilika bezárása után, teljesen magán és zárt tudóstársaság jelenlétében kivették a Katedrát Bernini bronztrónjából, és különös, féltő gonddal a sekrestye káptalani termébe vitték, majd többszörös kulcstulajdonos őrzésére bízták. Egy szemtanú « Sampietrinóval » beszélgetve megtudtam, hogy a tölgyfából faragott hátlapon egy koronás fejedelem ülő alakja látható jobbról és balról angyalokkal, és hogy a trónhoz tartozik egy meglehetősen foszló állapotban levő nehezebb takaró is.

Arra, hogy eredetiben lássam e becses ereklyét, nem nyílt módom. De rá három napra a « Canonica » egyik zárt szobájában, Signor Perilli sampietrinói felügyelő jovoltából, az Ufficio Tecnico kirendelt tisztviselője társaságában meg-

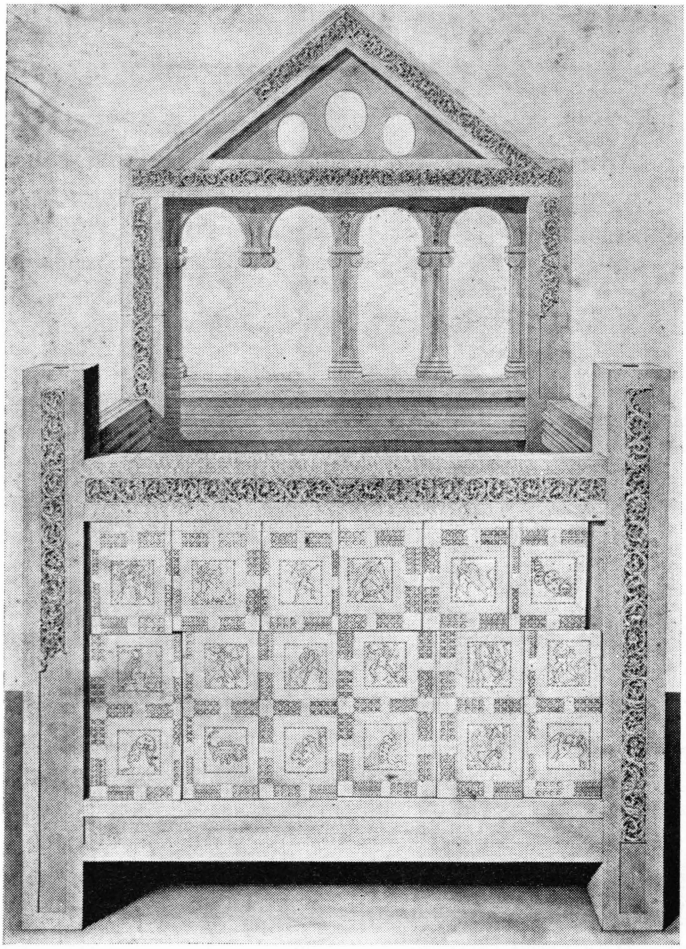

Sz. Péter apostol hagyományszerinti Katedrája

tekinthettem a Katedra hű mását, azonkívül a most vizsgálatra kivett nehéz takarót is.

A Katedra eleje az ülés magasságáig 35-40 cm. Tizennyolc mező borítja, de nem pontosan azonos nagyságúak. Elefántcsontból vannak kivésve (az eredetin), és más mitológiai jelenetek között szerepel Hercules küzdelme is.

Az üléstől számítva 80-90 cm. magas támlát két egész és egy tört oszlopocska képezi, amelynek felső vízszintes és két oldalkerete elefántcsont faragású 4-5 cm. szélességben (arabeszkek között lovasokkal, apró kis jelenetekkel). A középső oszlop fölött látható a már előbb említett ülő alak, fején koronával, de a mellette álló két angyal is koronafélét nyújt és tart feléje. Az egész háttámlát három kereknyílású « timpanon », háromszögű csúcs zárja be. A Katedra teljes magassága (beleértve a timpanont is) 150-160 cm.

A másolatot 1867-ben készítették. Az eredetit most egy aranyszövésű nehéz bíbor burokból vették ki, amely visszájáról közönséges zsákkal van bélelve; a színén már meglehetősen elenyészett, foszladozó. A Katedra betakarására hatalmas zsebszerű erszény van a visszáján.

Számos tudós szakértő foglalkozott a Katedra eredetével és feltehető korával, műtörténeti hovatartozásával. Febei Pudens szenátor székének, « sella curulis » — ának tulajdonítja. De mellőzve a hit számára egyébként sem döntő jelentőségű tudományos vitákat a Katedra anyagi természetű sajátságai felől, ennek az ősi ereklyének tisztelete és Nagy Szent Leónak, Nagy Szent Gergelynek rá vonatkozó homiliája, mindmáig Szent Péter egyházfőségét és utódainak Szentlélektől megvilágosított csalatkozhatatlan tanítói hivatalát jelképezi!

TARTALOMJEGYZÉK

oldal

A római Szent Péter bazilika gyóntatói között . . 5
Az assisi nagy noviciátus 22
A « Santo Bambino » barátai 35
« In Catacumbas » 44
Itália szívének szívében 53
A vatikáni gyóntatók vatikáni kollégiumában . . 63
Első penitenciáriusi élmények 75
Fogadalmi lámpagyújtás 88
Szentkapunyitás 1949 karácsonyán 98
1950. november 1! 107
A jó hír szolgálatában 120
Az apúliai Maestro 125
Liliom és pálma a nettunói lápon 137
Monsignore Montini szociális levele 146
Ostia felé 150
Ízelítő Rómából 166
A dicsőség ragyogó koronája 184
A Római Nép Oltalma 195
Toszkánai karácsony 212
A pápák a ferences Harmadik Rendért 222
Stációjárás Rómában 230
Boldog Odescalchi XI. Ince 247
Három római levél 255

Penitenciáriusi vizsga 274
A Lateránnál 285
János pápa Assisiben 299
A zsinat elindítása 308
Balzan-díj a Béke Fejedelme helytartójának . . . 321
Elhunyt a világ plébánosa 330
Habemus Papam! 346
Pál pápa Orvietóban 361
VI. Pál pápa az Egyházban élő tekintélyről . . 376
O, felix Roma! 384
VI. Pál pápa homiliája halottak napján . . . 390
VI. Pál pápa szózata a minorita ferencrendhez . . 399
Szent Január forró vére 412
Hol Szent Péter sírba téve 424
Isten népének hitvallása 432
A vatikáni kertek 445
Sub Sacramento mirabili 459
Péter Katedrája 475

Harmadik kiadás, Róma 1970.

Minden jog a minorita ferencrendé

Roma - « Tip. Don Calabria » - Tel. 62.71.356

